

Knud Illum

Ejendomsforbehold

Nyt nordisk Forlag . Arnold Busck
Kjøbenhavn 1946

S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

Indholdsfortegnelse

	Side
Kap. I. Indledning. Træk af Udviklingen. Ejendomsforbeholdets Konstruktion	6
Kap. II. Almindelige Betingelser for Ejendomsforbeholdets Gyldighed	22
Kap. III. Om Kreditkonsignation og dermed beslægtede Forhold	35
Kap. IV. Retsfølgning imod den under Ejendomsforbehold solgte Genstand	55
Kap. V. Sælgerens Vindikationsret ved Viderealg. Tilbageholdelsesret over Genstanden	67
Kap. VI. Ejendomsforbeholdets strafferetslige Beskyttelse .	81
Kap. VII. Synspunkter for Vurderingen af Salg under Ejendomsforbehold	87
Kap. VIII. Konkurslovskommissionens Forslag til ændrede Forskrifter om Ejendomsforbehold	109
Kap. IX. Andre Muligheder for Reform af de gældende Forskrifter om Ejendomsforbehold	130
Kap. X. Tilvækstproblemet med Hensyn til Ejendomsforbehold	152
Kap. XI. Omdannelse af Salgsgenstanden efter Salget; om Frugter af Salgsgenstanden	202

Kapitel I.

Træk af Udviklingen.

Spørgsmaalet om Betydningen af et af Sælgeren af en Løsøregenstand taget Ejendomsforbehold har i de senere Aar været Genstand for en livlig Meningsudveksling i nordisk Retsliteratur. Naar jeg ikke destomindre har ønsket at tage Spørgsmaalet op til fornyet Overvejelse, har Anledningen dertil været det Forslag til Revision af de gældende Regler om Virkningen af Ejendomsforbehold, som er udarbejdet af Konkurslovskommissionen i det Udkast til Lov om Gældsordning, som Kommissionen har fremsat i 1941. Jeg er af den Overbevisning, at Forslagets Bestemmelser i Hovedsagen er forfejlede, og det er mit Haab at kunne forhindre, at de optages i en Lov, der reviderer Konkurslovens Regler om Behandlingen af insolvente Personers Bo.

Ved sit Forslag har Konkurslovskommissionen i betydelig Udstrækning foregrebet de Beslutninger, der maatte blive truffet af det under 19. Sept. 1938 af Justitsministeriet nedsatte Udvalg til Overvejelse af en Revision af Lov om Køb paa Afbetaling. For dette Udvalg vil det være en nærliggende Løsning at bygge Overvejelserne paa det af Konkurslovskommissionen angivne Grundlag. Ved at kritisere dette ønsker jeg at opfordre Udvalget til at gribe Sagen an fra Grunden og eventuelt i sin Betænkning at tage Afstand fra Konkurslovskommissionens Forslag.

De Overvejelser, som det angivne Formaal har ført mig til, har haft til Forudsætning en Undersøgelse af Retspraksis vedrørende Ejendomsforbeholds Virkning i Forhold til Trediemand, og jeg benytter derfor den givne Anledning til en sammenfattende Fremstilling af de herhenhørende Problemer, som hidtil har været savnet i dansk Retsliteratur.

Salg under Ejendomsforbehold foreligger, hvor Aftalen indeholder en Bestemmelse om, at Salgsgenstanden skal forblive Sæl-

gerens Ejendom, indtil Købesummen er fuldstændig berigtiget, eller Køberen iøvrigt har opfyldt sine Forpligtelser ifølge Købekontrakten. En saadan Vedtagelse er ikke nogen nymodens Retsdannelse. Allerede Romerretten kender et *pactum de reservati dominii*. Og det stemmer med de fra romanistisk Ret overtagne Grundsætninger, naar vore ældre Forfattere antog, at en Ejendomsoverdragelse kunde gøres betinget saa vel af Købesummens Betaling som af andet. Det er imidlertid først i den sidste Halvdel af det nittende Aarhundrede, at Ejendomsforbeholdet har faaet væsentlig praktisk Betydning for Omsætningslivet. I denne Periode opstod som en ny Omsætningsform Salg paa Afbetaling, hvorved Køberen straks ved Handelens Afslutning faar Raadighed over Salgsgenstanden, medens Betalingen sker i Rater. Fra første Færd har Afbetalingshandelen været forbundet med Vedtagelse om Ejendomsforbehold for Sælgeren. Og selv om Ejendomsforbeholdet er et Retsinstitut, der allerede var kendt, viser dog den Form, som Aftalen i betydelig Udstrækning antog, at Omsætningslivet ikke var fortrolig med det. Parterne valgte i Afbetalingshandelens første Tid oftest den mindre adækvate Form at skjule Købet under Lejekontraktens Form. De Ydelser, som Køberen skal erlægge, benævnes Leje; men det vedtages samtidig, at Genstanden, efter at en vis Tids Leje er erlagt, skal blive Køberens Ejendom. Er Køberen — som det vel oftest har været Tilfældet — forpligtet til at betale den fulde aftalte Leje, savner Aftalen i Virkeligheden alle de til Lejeaftalen hørende Kendemærker¹⁾. Og selv om Køberen maatte være berettiget til at afbryde Lejemaalet, medfører Retten til Overtagelse af Genstanden, at Aftalen staar paa Grænsen mellem Køb og Leje²⁾.

I de senere Aar er Ejendomsforbeholdet som Led i en Købeaftale dog blevet saaledes indarbejdet i Retsbevidstheden her i Landet, at Anvendelsen af Lejekontrakten til at dække over en Ejendomserhvervelse er blevet praktisk betydningsløs. I fremmed Ret er det tildels anderledes; i engelsk og fransk Ret benyttes stadig Lejekontrakten »hire purchase« eller »vente-location«. Det hænger

¹⁾ En Aftale, hvor Lejeren ikke er berettiget til at afbryde Lejebetalingen og tilbagelevere Salgsgenstanden, behandles derfor ikke som »hire purchase« efter engelsk Ret, Dunstan S. 6 f.

²⁾ Se iøvrigt om Afgrænsningen mellem rene Lejeforhold og Forhold, der maa henføres under Afbetalingsloven, Lassen-Ussing S. 329 f.

sammen med, at Sælgerens Ret ved Benyttelsen af Lejeformen faar udvidet Beskyttelse ved Straf imod Køberens Dispositioner over den eller stærkere Virkninger imod Trediemand. Efter en Afgørelse fra 1903 af den franske Kassationsret kan Lejeren ifølge Aftale om »vente-location« straffes for »abus de confiance« efter Art. 408 i code pénal¹⁾; og efter engelsk Praksis kan Erhververen ved Køb under Ejendomsforbehold disponere med bindende Virkning for Sælgeren; har man derimod benyttet Formen »hire-purchase«, kan Genstanden vindiceres fra den godtroende Erhverver²⁾. Efter dansk Ret kan Sælgeren ikke ad denne Vej forbedre sin Retsstilling. Ifølge Lov om Køb paa Afbetaling af 8. Maj 1917 § 1, 2. Stk. betragtes en Aftale, der er betegnet som Lejekontrakt, eller hvorefter Betalingen iøvrigt fremtræder som Vederlag for Tingens Brug, som Køb paa Afbetaling, naar det maa antages at have været Meningen, at Modtageren af Tingen skal blive Ejer af den. Afbetalingsloven har vel direkte kun Gyldighed for Forho'det mellem Køber og Sælger, men den i Paragraffen indeholdte Grundsætning maa ogsaa have Gyldighed for Forholdet til Trediemand. Hvad der i den følgende Fremstilling siges om Køb under Ejendomsforbehold, maa have tilsvarende Betydning for en Aftale, der betegner sig som Lejeaftale, men som har den i Bestemmelsen nævnte særlige Karakter.

Selv om det er Afbetalingshandelen, der har banet Vejen for Ejendomsforbholdenes Udbredelse, maa man dog ikke identificere Køb paa Afbetaling med Køb under Ejendomsforbehold. Ganske vist omfatter de skandinaviske Love om Køb paa Afbetaling i Modsætning til f. Eks. den tyske kun Køb med Ejendomsforbehold; men Køb under Ejendomsforbehold behøver ikke at være forbundet med Aftale om Købesummens Erlæggelse i Afdrag. Denne Betalingsmaade kendes saaledes ikke, hvor Varer leveres til Videresalg under Ejendomsforbehold (Kreditkonsignation).

At Sælgeren i Misligholdelsestilfælde kan tage Tingen tilbage, er Udtryk for, at han i Strid med den almindelige Regel i Købelovens § 28 kan hæve Købet og tage Salgsgegenstanden tilbage, ogsaa efter at den er overleveret til Køberen. Det kan derfor tænkes, at Aftalen mellem Sælger og Køber ikke udtrykkelig gaar ud paa, at

¹⁾ Rühl S. 232.

²⁾ Dunstan S. 76 ff.

Sælgeren forbeholder sig Ejendomsret over det solgte, men kun paa, at Sælgeren har betinget sig Ret til at tage Tingen tilbage, jfr. § 1, 1. Stk. i Lov om Køb paa Afbetaling. Medens det er uomtvistet, at en saadan Salgsklausul mellem Parterne skal have samme Virkning som et Forbehold af Ejendomsret, har man undertiden ment, at der herved kun er forbeholdt Sælgeren en »obligatorisk« Ret, som ikke kan gøres gældende over for Trediemand, navnlig ikke over for Køberens Kreditorer og dem, der i god Tro maatte faa Tingen overdraget af Køberen. Efter Formuleringen af § 16 i Konkursloven af 25. Marts 1872 maa det dog vist nok antages, at Forbehold om Ret til at hæve Kontrakten i det hele har samme Virkning som et Ejendomsforbehold¹⁾. Denne Bestemmelse giver Sælgeren Separatiststilling, naar han har taget gyldigt Forbehold om Tilbagelevering i Tilfælde af Modpræstationens Udeblivelse, samt i Tilfælde, hvor det iøvrigt efter Forholdets Beskaffenhed maa antages, at hans Ejendomsret ikke var at anse for opgivet, saasom naar der er solgt mod kontant Betaling. I og for sig er der næppe noget til Hinder for, at Sælgeren kan forbeholde sig en Ret, der ikke er omsætningsbeskyttet; saaledes antog Jul. Lassen²⁾, at en saadan Forstaaelse ofte maatte være naturlig. Det er dog vanskeligt at faa Øje paa, hvilke Interesser hos Parterne der kan lede Sælgeren til at give Afkald paa nogen Beskyttelse mod Trediemand, som han kan betinge sig ved Aftalen. I ældre Retspraksis er der imidlertid en Tendens til ikke at tillægge det simple Forbehold af Ret til at hæve Kontrakten Virkning mod Køberens Kreditorer, selv i Tilfælde, hvor det klart synes at have været Hensigten at opnaa Sikkerhed for Købesummens Betaling ad denne Vej³⁾.

Naar Sælgerens Ejendomsforbehold saa let vandt Borgerret med en vidtgaaende Virkning i Forhold til Trediemand, skyldtes det ikke selvstændige Overvejelser om Afbetalingshandelens Nytte eller Skade, men Anvendelsen af de da antagne dogmatiske Grundsætninger. Typisk er saaledes Grams Stilling til Ejendomsforbehold

¹⁾ Lassen-Ussing S. 310. Den her til Støtte for Resultatet citerede Afgørelse i U. f. R. 1894. 56 er næppe afgørende, da den angaar et Tilfælde, hvor Købet havde Form af Lejekontrakt. Som Ussing ogsaa Undén S. 163, men herimod Folke Schmidt S. 160 ff.

²⁾ T. f. R. 1888. 473 f.

³⁾ U. f. R. 1877. 305, 1893. 564.

det¹⁾. Han omtaler, at det undertiden forekommer i Kontrakter om Overdragelse af Løsøre, at Sælgeren forbeholder sig Ejendomsret over det solgte, indtil Købesummen er fuldt betalt. Der skal ganske vist have været ytret Tvivl om, hvorvidt et saadant Forbehold kan gøres gældende over for Trediemand; for sit eget Vedkommende er Gram dog ikke i Tvivl om, at Ejendomsforbeholdet maa have Gyldighed mod enhver. Det er en simpel Følge af, at Overdrageren kan gøre Overdragelsen betinget. Køberen kan, indtil Betingelsen er opfyldt, ikke erhverve Ejendomsret over det solgte, men maa betragtes som den, der besidder Genstanden paa Sælgerens Vegne. Det følger da navnlig af dansk Rets vidtgaaende Vindikationsret, at Sælgeren kan gøre sin Ejendomsret gældende over for den, der i god Tro har tilforhandlet sig Tingene fra Køberen.

Ud fra den Betragtning, som Gram anfører, har man ogsaa draget en Række andre Konsekvenser. I Tilfælde af Køberens Konkurs maa Sælgeren som ejendomsberettiget til den solgte Genstand kunne forlange den udleveret som Separatist, og Salgsgenstanden kan ikke være Genstand for Udlæg eller Udpantning for Køberens Gæld. Afhænder Køberen Salgsgenstanden, maa han straffes for Underslæb som den, der raader over Andenmands Ting, og Sagen behandles af Politiet som andre Berigelsesforbrydelser. Umiddelbar Fogedforretning kan anvendes, naar Sælgeren vil sætte sig i Besiddelse af den ham tilhørende Ting. Sælgerens Ejendomsret kan naturligvis ophøre efter Reglerne om Frembringelse og Tilvækst, men den ophører iøvrigt ikke derved, at Genstanden indgaar som Tilbehør til fast Ejendom eller Skib.

Selve Grundlaget for denne Lære om Ejendomsforbeholdets Betydning er senere bortfaldet. Det antages ikke, at Betingelser for Overdragelse af Løsøre som almindelig Regel kan gøres gældende mod Trediemand. Men Lærens Konsekvenser har desuagtet i Hovedtrækkene været fastholdt for det praktisk vigtige Forhold, som Salg under Ejendomsforbehold udgør. Den har udgjort Grundlaget for Bestemmelsen i Konkurslovens § 16, og den er forudsat ved Udarbejdelsen af Lov om Køb paa Afbetaling af 8. Maj 1917, skønt denne Lov direkte kun angaar Spørgsmaalet om Afbetalingshandelens Virkning mellem Parterne.

¹⁾ Gram, Den danske Formueret II, 2, 1864 S. 57 ff.

I Motiverne til Konkursloven af 1872¹⁾ findes en ret indgaaende Behandling af Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholdets Virkning i Forhold til Køberens Konkursbo. Motivernes Stilling til Ejendomsforbeholdet hviler tydeligt paa to Forudsætninger, der var karakteristiske for den ældre Teoris Stillingtagen til Problemet om Ejendomsrettens Overgang. Det antoges dels, at Ejendomsretten i alle Relationer, baade mellem Parterne og i Forholdet til forskellige Grupper af Trediemænd, gaar samlet og udelt fra Sælger til Køber paa een Gang, dels at Parternes Vilje var bestemmende for Overgangens Tidspunkt. Det udvikles derfor, at Sælgeren kan forlange Salgsgenstanden udleveret af Sælgerens Konkursbo, naar en Betingelse for Salget ikke er opfyldt, eller en Forudsætning for Overdragelsen er bristet. Det afgørende er ikke, om Salgsgenstanden er overleveret til Køberen, men om Sælgeren har villet opgive den retlige Raadighed over den. Om en bindende Forudsætning for Overdragelsen er bristet, maa afhænge af det enkelte Tilfældes Beskaffenhed. Almindeligt er det dog, at det ved Kontantsalg er en Forudsætning for Køberens Ejendoms erhvervelse, at Købesummen betales. Det kan naturligvis gøres til en Betingelse for Overdragelsen ogsaa ved Kreditsalg, at Købesummen betales; men det tagne Ejendomsforbehold kan ogsaa begrænses, saa det kun gælder, indtil Køberen videresælger Salgsgenstanden. At Køberens Konkursbo i et saadant Tilfælde ikke kan have nogen større Ret end Køberen, er — siges det — klart. Forholdet maa opfattes paa den Maade, at Køberen vel bliver Ejer af Tingen, men Sælgeren forbeholder sig en Ret, i Kraft af hvilken han kan tilintetgøre den skete Ejendomsoverdragelse. Om Gyldigheden af et saadant Forbehold »kan der selvfølgelig ikke være Tvivl«.

Medens Konkurslovens § 16 saaledes kun ansaas som et Udslag af almindelige Kontraksregler, dengang Loven blev givet, har Forholdene senere udviklet sig paa en Maade, som har gjort Sælgerens Ejendomsforbehold til et Retsforhold sui generis. Den Opfattelse, hvorefter Parternes Vilje bestemmer en Overdragelses Gyldighed mod Trediemand, har været underkastet en skarp Kri-

¹⁾ Rigsdagstidende 1871—72 Till. A Sp. 1764 ff.

tik, bl. a. af Ernst Møller¹⁾ og navnlig af Vinding Kruse²⁾. Og den herskende Opfattelse anerkender ikke en almindelig Regel om, at Overdrageren, der har stillet Salgsgegenstanden til Raadighed for Køberen, kan gøre Overdragelsen betinget med Virkning mod Trediemand. I hvert Fald antages det, at den, der har betinget sig en Genkøbsret eller Forkøbsret til en Løsøregenstand, ikke kan gøre denne Ret gældende mod den godtroende Erhverver af Ret over Tingen. Og medens det maatte være en Konsekvens af Parternes Kontraktfrihed, at Sælgeren kunde gøre Køberens Ejendoms erhvervelse betinget ikke blot af Købesummens Betaling, men ogsaa af andre Ydelser, f. Eks. Betaling af ældre eller senere opstaaet Gæld hidrørende fra andre Kontrakter, fastholder nyere Praksis³⁾, at Ejendomsforbeholdet kun kan tages til Sikring af Kravet paa Ydelser efter Salgskontrakten.

Paa denne Maade har Sælgerens Ejendomsforbehold efterhaanden faaet Karakter af et singulært Retsinstitut, der yder ham en Retsbeskyttelse, som gaar ud over, hvad der er en naturlig Følge af almindeligt anerkendte Grundsætninger om Ejendomsrettens Overdragelse.

Et Spørgsmaal, som navnlig har været drøftet i udenlandsk Retslitteratur, er Spørgsmaalet, hvorvidt den Ejendomsforbeholdssælgeren tilkommende Ret bør betegnes som en suspensivt eller en resolutivt betinget Ejendomsret. Dette Spørgsmaal kan være mere end et terminologisk Problem, fordi Lovgivningen tillægger opsættende og opløsende Betingelser forskellig Retsvirkning. Det er Tilfældet i tysk Ret, hvor det derfor i B. G. B. § 455 udtrykkelig er fastslaaet, at en Aftale om Ejendomsforbehold i Tvivltilfælde skal forstaas saaledes, at den hjemler Køberen en suspensivt betinget Ejendomsret; paa den anden Side forudsættes det, at Retten kan være resolutivt betinget, hvis det har været Parternes Mening. Men i saa Fald har Aftalen en ringe Retsbeskyttelse mod Trediemand. I første Tilfælde forbliver Sælgeren Ejer, saa længe Betingelsen for Overdragelsen er svævende, medens Køberen kun erhverver en »Anwartschaftsrecht«, en Ret til at blive Ejer. I

¹⁾ Tinglysning, 1897 S. 13.

²⁾ Ejendomsrettens Overgang, 1925 S. 20 ff.

³⁾ Nfr. S. 28 ff.

andet Tilfælde bliver Køberens straks Ejer, medens Sælgeren har Adgang til at generhverve Ejendomsretten, der straks ved Tingens Overlevering er overgaaet til Køberens.

Efter dansk Ret kan det ikke antages, at det har mere end terminologisk Betydning, om man opfatter Ejendomsforbeholdskøberens Ret som suspensivt eller resolutivt betinget. I Konkurslovens Motiver opfattes som nævnt foran S. 12 Køberens Ret som en resolutivt betinget Ret, som Sælgeren har det i sin Magt at tilintetgøre, dersom Restkøbesummen ikke betales. Den almindelige Sprogbrug, der anvendes i Afbetalingskontrakter og Konsignationsaftaler, at Ejendomsretten forbliver hos Sælgeren, indtil den fulde Købesum er erlagt, peger nærmest hen paa, at Køberens Ret er resolutivt betinget. Dette synes ogsaa at være den almindelige Anskuelse inden for nordisk Retslitteratur. Der er imidlertid Grund til at understrege, at Spørgsmaalet om Karakteren af den Betingelse, der sættes for Ejendomsovergangen, kun er et Skinproblem ud fra den nyere Opfattelse af Problemet om Ejendomsovergangens Natur. Antager man i Overensstemmelse med ældre Opfattelse, at Ejendomsretten paa et givet Tidspunkt udelt og samlet gaar over fra Sælger til Køber, bliver det nærmest vilkaarligt, hvem man vil anse som Ejer. En Række for Ejendomsretten karakteristiske Træk genfinder man aktuelt i Køberens Ret. Han har Ret til at besidde Tingen og i det væsentlige udøve en Ejers faktiske Raadighed over den. Gør han sin Ejendomsret gældende over for Sælgeren, dennes Konkursbo eller Kreditorer, der vil gøre Udlæg for Sælgerens Gæld, har Køberens den Beskyttelse for sin Ret til Salgsstanden, der i Almindelighed anses knyttet til Ejendomsrettens Erhvervelse¹⁾. Volder Trediemand Skade paa Tingen, maa det antages, at Køberens kan fremsætte Erstatnings-

¹⁾ I den Sammenhæng maa Opmærksomheden henledes paa den ejendommelige Usikkerhed i Sprogbrugen, som findes netop i denne Relation; fordi Køberens ved Aftalen erhverver Beskyttelse mod Sælgerens Kreditorer, siges Ejendomsretten efter dansk Ret ofte at overgaa til Køberens allerede fra Aftalens Tidspunkt. I saa Henseende er der imidlertid ingen Forskel mellem Afbetalingskøberens og andre Køberens Retsstilling. En almindelig Regel om Ejendomsrettens Overgang ved Aftalen lader sig saaledes daarligt forlige med Antagelsen af en suspensivt betinget Ejendomsret for Ejendomsforbeholdskøberens. Jfr. herved Folke Schmidt S. 97 f.

krav, uden at det dog herved kan anses for udelukket, at ogsaa Sælgeren efter Omstændighederne kan gøre Kravet gældende; dette maa navnlig antages, hvor Køberen ikke ønsker at kræve Erstatning, eller hvor Sælgeren har taget Tingen tilbage. Den Konsekvens af Sælgerens Ejendomsret, som man drager i tysk Ret¹⁾, at kun Sælgeren kan fordre Erstatning af Trediemand i Anledning af Tingsbeskadigelse, vilde dansk Retspraksis selv i ældre Tid nok have vidst at komme udenom²⁾. Og hvis Lovgivningen f. Eks. i en Ekspropriationslov giver Bestemmelser om Ejerens Forhold under Ekspropriationen, er det næppe tvivlsomt, at det er Afbetalingskøberen og ikke Sælgeren, der kommer i Betragtning som den i Taksation og Erstatningsudbetaling umiddelbart interesserede.

Køberens aktuelle Ret til den ham overleverede, men endnu ikke betalte Salgsgegenstand rummer paa den anden Side ikke alle de Beføjelser eller Virkninger, der i Almindelighed er knyttet til Overdragelse. Ejendomsforbeholdet er til Hinder for, at Køberen videresælger Tingen med Retsvirkning. Og hans Kreditorer vil ikke kunne rette deres Retsfølgning imod Tingen til Skade for Sælgeren. Naar man derfor gennemfører den nyere Opfattelse af Ejendomsretten som et samlende Udtryk for en Sum af Forskrifter, der finder Anvendelse omkring den Ting, som er Genstand for Ejendomsret, ser man let, at nogle af de Regler, der gælder, medens Betingelsen for Overdragelsen er svævende, peger paa Køberen, andre paa Sælgeren som Ejer. Idet Køberen erhverver Raadighed over Salgsgegenstanden og tinglig Beskyttelse for sin Ret, har han herved opnaaet en resolutivt betinget Ret, der ophører, naar Sælgeren tager Tingen tilbage paa Grund af Misligholdelse. Samtidig er den fulde Ejendomsrets Erhvervelse suspensivt betinget af Købesummens fuldstændige Betaling. Idet Køberens Ret efter Aftale om Køb under Ejendomsforbehold rummer baade suspensivt og resolutivt betingede Elementer, kan man forsvare en Opfattelse, hvorefter Ejendomsretten er delt mellem Køber og Sælger; man kan særskilt betone Rettens aktuelle Karakter af Ejendomsret; eller man kan — som den herskende Anskuelse — lægge Tyngdepunktet i den aktuelle Rets Mangelfuldhed. Man maa blot vogte sig for ved

¹⁾ Rühl S. 98 ff.

²⁾ I engelsk Ret knyttes Retten til at kræve Erstatning til Retten til øjeblikkelig Besiddelse af Genstanden, Dunstan S. 71 ff.

Udformningen af de om Ejendomsforbeholdet gældende Regler at drage Konsekvenser af denne Opfattelse, saaledes at man uden videre anser de om Ejendomsretten i Almindelighed gældende Regler for anvendelige paa Sælgerens Tilbagetagelsesret.

Fra et terminologisk og konstruktivt Synspunkt melder der sig imidlertid det Spørgsmaal, om man ikke bør betegne den Ret, som Køberen erhverver, som en vanlig Ejendomsret, medens Sælgerens Ret betegnes som en Panteret. Naar man ved den nye Kreditforms Opstaaen ikke valgte et Sælgerpant som den adækvate Form for den tilsigtede Kreditsikring, er Grunden rent dogmehistorisk. En Panteret har efter dansk Ret saa lidt som efter fremmed Ret kunnet stiftes ved Aftale uden Overlevering eller Registrering. Derimod har en Aftale om Sikkerhedsoverdragelse af Ejendomsret over en Løsørengstand været gyldig, medmindre Ejendomsoverdragelsen skete pro forma for at dække over en Aftale om Pantsætning. Det er derfor værd at lægge Mærke til, at de ubillige Vilkaar for Salg paa Afbetaling, der var almindelige før Lov om Køb paa Afbetaling, er udsprunget ikke blot af Sælgerens Interesse i Udnyttelse af Køberens svage Stilling, men ogsaa af en juridisk Nødvendighed. Havde man i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede overdraget Ejendomsret paa de Vilkaar, som Afbetalingsloven sikrer Køberen, er jeg tilbøjelig til at tro, at Sælgerens Ejendomsforbehold var blevet underkendt. Man vilde have hæftet sig ved, at Sælgeren ikke beholdt nogen fuldkommen Ejendomsret. Kun derved at Sælgeren uanset den stedfundne Overdragelse bevarer den fuldkomne Ejendomsret, og de betalte Afdrag ved Tilbagetagelsen betragtes som Vederlag for Brugen, har man kunnet sikre sig mod den Indsigelse mod Forbeholdets Gyldighed, at det i Virkeligheden dækkede over en Aftale om Panteret for Restkøbesummen. Ved de Regler for Opgørelsen mellem Køber og Sælger, som er fastlagt i Loven om Køb paa Afbetaling, har Sælgerens Ret imidlertid netop faaet tydelig Karakter af Panteret for Restkøbesummen, idet det samtidig har været forudsat, at denne Forandring ikke skulde berøre Aftalens Gyldighed mod Trediemand. Det er derfor ganske træffende, naar Gustad¹⁾ siger: »Men et eiendomsforbehold efter Al. er et sikkerhedsforbehold med en opgjørmåte (Al. §§

¹⁾ S. 257 f.

3 ff.), som har alt tilfelles med pant og intet med eiendomsrett.« Og hertil kan føjes, at Stillingen uden for Afbetalingslovens Omraade ikke er meget anderledes. Som Følge af Bestemmelsen i § 37, 1, Stk., i Lov om Aftaler kan Ejendomsforbeholdets Virkning ikke heller her gaa væsentligt ud over en Sikkerhed for Sælgerens Krav paa Restkøbesummen. Det er en ikke unaturlig Antagelse, at det hovedsagelig er den her fremdragne Ændring i Ejendomsforbeholdets Virkemaade, der har bevirket, at Lejeformen er forsvundet ud af Afbetalingshandelen. Fiktionen om Lejeaftale er særlig vanskeligt forenelig med den ændrede Opgørelsesmaade. Og det er en ganske naturlig Konsekvens af den stedfundne Udvikling, naar Arnholm i sin Fremstilling af Panteretten inddrager Behandlingen af Ejendomsforbeholdet i Stedet for at behandle det i Forbindelse med Læren om Ejendomsrettens Overgang ¹⁾).

Paa Trods af den almindelige Sprogbrug, hvorefter Ejendomsretten forbliver hos Sælgeren, til den fulde Købesum er betalt, passer Panteretskonstruktionen ogsaa bedst til den almindelige Opfattelse Mand og Mand imellem og til den Maade, hvorpaa Forholdet regnskabsmæssigt behandles af Køber og Sælger. Køberen vil altid omtale Genstanden som sin, medens en saadan Udtryksmaade vil falde Sælgeren unaturlig. Og i Opgørelsen af Parternes Status til Køberen sætte Tingens Værdi som et ham tilhørende Aktiv, medens Sælgerens Restfordring opføres som Gæld. I Sælgerens Status figurerer kun Kravet paa Restkøbesummen som Aktiv.

Ved Overvejelserne om Ændring i de gældende Regler om Virkningen af et af Sælgeren taget Ejendomsforbehold, kunde der maaske være Grund til at tage Skridtet fuldt ud, idet man anerkendte Sælgerens Ret til uden Tinglysning eller Besiddelse af Salgs-genstanden at betinge sig Pant for Restkøbesummen i det solgte. Selv om man imidlertid i Overensstemmelse med den juridiske Tradition vil fastholde Betegnelsen Sælgerens Ejendomsforbehold,

¹⁾ Til Fordel for en Panteretskonstruktion har navnlig Holmboe Jensen udtalt sig i Juristen 1938 S. 605 ff. Det er imidlertid efter Begrebsjurisprudensens bedste Mønstre, naar Forfatteren af Ejendomsforbeholdets Karakter af Sikringskontrakt uden videre drager den Slutning, at et Ejendomsforbehold derfor er eller bør være uden Omsætningsbeskyttelse, jfr. Behrend Poulsen i Juristen 1939. 85 ff.

maa man allerede under den bestaaende Tilstand gøre sig klart, at Ejendomsforbeholdet i mange Retninger maa sidestilles med en Panteret og behandles derefter. Man bør derfor vogte sig for at drage Konsekvenser af Rettens Karakter af Ejendomsret.

Det vil f. Eks. være urimeligt, om man vil lade Ejendomsforbeholdssælgerens Retsstilling i Tilfælde af Konfiskation bero paa Spekulationer over Ejerforholdet. I visse Tilfælde af Konfiskation er Ejerforholdet af Betydning, f. Eks. i Bestemmelsen i Straffelovens § 77, 1. Stk., Nr. 1, der omhandler Konfiskation af Genstande, der er frembragt ved en strafbar Handling eller har været brugt til eller bestemt til at bruges ved en forsætlig Lovovertrædelse. En lignende Bestemmelse er givet om Konfiskation af Befordringsmidler, der har været anvendt til Smugling af Spirituosa eller andre højtbeskattede Varer, jfr. § 48 i Toldloven, Toldlovsbekendtgørelsen af 11. Maj 1928. Efter Toldlovens § 48 kan Konfiskation dog ske, selv om Genstanden tilhører Trediemand, naar Omstændighederne peger imod ham med Hensyn til Meddelagtighed. I slige Tilfælde kunde den Konstruktion, hvorefter Ejendomsretten forbliver hos Sælgeren, indtil den fulde Købesum er betalt, lede til den Antagelse, at Sælgerens Ret efter det tagne Ejendomsforbehold maatte blive uberørt af Køberens Anvendelse af Genstanden til ulovlige Formaal. Dette er det Standpunkt, som Højesteret har indtaget i en Afgørelse fra 1940¹⁾, hvor Flertallet af Højesteret ikke engang vil gaa med til en Konfiskation af Køberens Ret til Tingen med den Begrænsning, der udgøres af Sælgerens Sikkerhedsret²⁾. Herefter skulde en nok saa lille Restgæld til Sælgeren udelukke Konfiskation, hvilket kan virke ganske vilkaarligt. Og Vilkaarligheden vokser, dersom det antages, at Konfiskation i de anførte Tilfælde kan ske uden Hensyn til Panterettigheder over Genstanden³⁾. Forskellen imellem Panthaverens og Forbeholdssælgerens Retsstilling beror væsentlig paa, at Panthaveren eventuelt maa søge sig dækket for sit Krav paa Ejeren ved at sætte Pantet til Auktion, hvorimod Forbeholdssælgeren opnaar Fyldest-

¹⁾ U. f. R. 1940. 983.

²⁾ Se derimod Diss. i U. f. R. 1940. 983 og om Anvendelse af Toldlovens § 48 U. f. R. 1938. 124 og 957.

³⁾ Saaledes U. f. R. 1925.598. Jfr. Hurwitz, Konfiskation, 1931 S. 233 ff. og Krabbe, Borgerlig Straffelov, 1941 S. 231 f.

gørelse ved paany at overtage det solgte. Men denne Forskel synes ganske irrelevant i Forhold til Konfiskationsbestemmelsernes Anvendelse ¹⁾. Om Panthaverens Ret bør have en ringere Retsstilling end Ejerens i Relation til Konfiskationsreglernes Anvendelse, er iøvrigt et Spørgsmaal, som ikke skal forfølges videre i denne Sammenhæng ²⁾. Her er det nok at fremhæve, at Ejendomsforbeholdet bør dele Skæbne med Panteretten.

En særlig Bestemmelse findes i § 36 i Lov om Jagten af 28. April 1931, der i Tilfælde af ulovlig Jagt hjemler Konfiskation af Jagtredskaber, Befordringsmidler og Hunde, hvadenten de tilhører Gerningsmanden selv eller er overladt ham til Brug. Herefter er det klart, at Genstande solgt til Gerningsmanden under Ejendomsforbehold kan konfiskeres uden Hensyn til Ejendomsforbeholdet. Det kræves nemlig ikke, at Brugsoverdragelsen skal inkludere Meddelagtighed i Forseelsen ³⁾. Bestemmelsen, der maaske kan have et vist rimeligt Formaal ved at indskærpe Ejerne af Jagtredskaber at vise Forsigtighed med, hvem de overlader Redskaberne til, passer dog mindre godt paa Afbetalingssælgeren; men navnlig synes den at være urimelig med Hensyn til Befordringsmidler. Det er dog vanskeligt for en Mand, der lejer Automobiler ud uden Fører eller sælger dem paa Afbetaling, at have Opmærksomheden henledt paa Muligheden af deres Anvendelse til ulovlig Jagt. I Saltvands- og Ferskvandsfiskerilovene af 31. Maj 1931 findes ogsaa Konfiskationsbestemmelser, men der er her ikke nogen udtrykkelig Udta-

¹⁾ Se ogsaa Johan Lassen i Juristen 1945 S. 181 ff. De her til Støtte for Resultatet anførte Domme i U. f. R. 1927. 655 og 1930. 734 viser ikke med Sikkerhed hen paa, at Ejendomsforbeholdssælgerens Ret sidestilles med en Panteret; det ses nemlig ikke klart af Afgørelserne, om Grunden ikke er den, at Konfiskation efter de anvendte Lovbestemmelser kan ske uden Hensyn til Ejerforholdet. De angik henholdsvis ulovlig Omløben med Varer og manglende Betaling af Licens for Radioaflytning, jfr. Lov Nr. 45 af 13. Marts 1926 § 8; se om Dommen fra 1927 ogsaa Hurwitz l. c. S. 202 Note 3.

²⁾ Se herom den træffende Kritik af Afgørelsen i U. f. R. 1925. 598 hos Hurwitz S. 235 ff. Det er for mig en kummerlig Betragtning, at Hensynet til Toldlovgivningens Gennemførelse skal nødvendiggøre, at Konfiskationen berører ganske sagesløse Personers Formue; hvad der i saa Henseende anføres imod Hurwitz af Johan Lassen l. c. S. 186 ff. forekommer mig at have ringe Vægt.

³⁾ Jfr. herved U. f. R. 1933. 136, 1935. 599.

lelse om Ejerforbeholdets Betydning, se Saltvandfiskerilovens § 51 og Ferskvandfiskerilovens § 26. Desuagtet er det antaget i en Højesteretsdom, at Konfiskation kan ske i tilsvarende Udstrækning som efter Jagtloven¹⁾; men Dommens Udtryksmaade tyder nærmest paa, at Konfiskation ikke vil kunne finde Sted, dersom Fiskeredskaber benyttes uden Ejerens Samtykke.

Hvor der i Lovgivningen er Spørgsmaal om at paalægge Løsøregenstande Pantehæftelser, der gaar forud for paa Genstanden hvilende Gæld, maa der herunder ogsaa indbefattes Gæld til Ejendomsforbeholdssælgeren, saaledes f. Eks. med Hensyn til Hæftelse efter Motorlovens § 38, Stk. 7²⁾.

Som et andet Punkt, hvor dogmatiske Hensyn til Opfattelsen af Sælgerens Ret som en Ejendomsret ikke bør stille sig hindrende i Vejen for en rationel Løsning, kan nævnes Spørgsmaalet om Sælgerens Adgang til at gøre Eksekution i Salgsgenstanden. Ud fra den Betragtning, at man ikke kan gøre Udlæg i sin egen Ting, kan man komme til det Resultat, at Sælgeren er afskaaret fra at gøre Udlæg i Salgsgenstanden. Det er ganske vist ikke denne Betragtning, der har været bestemmende for, at det i dansk Retspraksis antages, at Sælgeren inden for Afbetalingslovens Omraade er afskaaret fra at søge Dækning i Salgsgenstanden paa anden Maade end gennem Tilbagetagelse efter Afbetalingslovens Regler³⁾. Det skyldes hovedsagelig Hensynet til at sikre Køberen Anvendelsen af de for ham fordelagtige Opgørelsesregler, som Afbetalingsloven

¹⁾ U. f. R. 1940. 277.

²⁾ U. f. R. 1930. 905. Om Hæftelse for Bøder, Erstatning og Konfiskationsværdi efter Toldloven U. f. R. 1925. 196. At denne Hæftelse maa side-stilles med Konfiskation og rammes af de samme Indvendinger som den egentlige Konfiskation uden Hensyn til den berettigedes Medskyld, forekommer mig klart, jfr. Hurwitz l. c. S. 230. Og naar Johan Lassen l. c. S. 183 udtaler, at dette skyldes en Sidestilling af to ganske forskellige Retsinstitutter, anfører han intet reelt imod Hurwitz. Hvad enten Talen er om Konfiskation eller om Hæftelse for Konfiskationsværdi, er Sagens Realitet den samme. Man lader en Person undgælde for en Forbrydelse, hvori han ikke har Lod eller Del, blot fordi Forbryderen benytter en Ting, hvorover den paagældende har en legitim Ret. At man for Alvor kan forsvare en saadan Fremgangsmaade, er efter mit Skøn Udtryk for en beklagelig hensynsløs Nidkærhed, som man ikke sjældent finder hos Personer, der varetager offentlige Interesser.

³⁾ Jfr. nfr. S. 57 ff.

indeholder. Hvor saadanne Hensyn ikke stiller sig i Vejen for, at Sælgeren søger Dækning ved Udlæg i Salgsgenstanden, bør Rettens Konstruktion ikke hindre ham deri. Jeg kan derfor ikke billige den Holdning, som indtoges af Fogeden i et Tilfælde, der er refereret i en Sag fra 1944 ¹⁾). Her havde en Fordringshaver ladet foretage Arrest i Køberens Ret til at blive Ejer af et Klaver, der var købt paa Afbetaling. Efter at Arresthaveren havde indløst Sælgerens Restfordring og ladet sig hans Rettigheder tiltransportere, nægtede Fogeden at lade Arresten efterfølge af Udlæg med den Motivering, at Rekvirenten nu var blevet Ejer af Klaveret. Køberens Ret repræsenterer, hvis Tingens Værdi overstiger Restgælden til Sælgeren, et Aktiv, som man tillader andre Kreditorer at beslaglægge ved at gøre Udlæg i Tingen eller i Køberens Rettigheder i Henhold til Købekontrakten ²⁾). Og det synes ganske vilkaarligt at ville nægte Sælgeren Adgang til at sikre sine Salget uvedkommende Krav paa Køberens i det samme Aktiv. Men det er i Virkeligheden ensbetydende med, at man i Henseende til Sælgerens og andre Kreditors Ret til Tvangsforfølgning sidestiller Køberens Ret med en Ejendomsret til Tingen, medens Sælgerens Ret betragtes som en Hæftelse af tilsvarende Ret som en Panteret. Og den naturlige Konsekvens heraf er den, at Sælgerens Kreditorer ikke kan gøre Udlæg i Salgsgenstanden, men kun i Sælgerens Ret i Henhold til Kontrakten.

Paa et andet, dog uvæsentligt Punkt har man i Retsanvendelsen draget en mindre heldig Konsekvens af Konstruktionen af Sælgerens Ret som en Ejendomsret. Under Straffeloven af 1866 maatte Køberens ulovlige Raaden over Salgsgenstanden, inden Købesummen var berigtiget, straffes efter Lovens § 253, der under eet indeholdt Straffebestemmelsen for Tilegnelsen af Ting, der tilhører Andenmand, og Ting, hvorover Andenmand har erhvervet en Rettighed, hvormed Tilegnelsen er uforenelig. Efter Straffeloven af 1930 straffes Køberens ulovlige Raaden over Salgsgenstanden som Underslæb efter Lovens § 278, d. v. s. som Tilegnelsen af en Sælgeren tilhørende Løsøregenstand. Forinden Praksis i denne Henseende havde fæstnet sig, havde Statsadvokaten for København

¹⁾ U. f. R. 1944. 1048.

²⁾ Nfr. S. 60 ff.

nedlagt Paastand paa Anvendelsen af § 283, 1. Stk., Nr. 1, om Skyldnersvig, og man fik ogsaa til at begynde med Medhold heri ved Østre Landsret. Til Støtte for Resultatet havde man navnlig anført, at Adskillelsen i Straffeloven i to Paragraffer af de tidligere i Strfl. af 1866 § 253 omhandlede Forhold maatte bero paa en vis Forskel i Vurderingen af den begaaede Forbrydelse. Hvor nogen tilegner sig Andenmands Ting, er Tingens Værdi i Regelen et ligefremt Udtryk for Forseelsens mere eller mindre graverende Karakter; i Tilfælde af Skyldnersvig er der kun Tale om en begrænset Interesse i Tingen, der tilmed næsten altid er af rent pekuniær Art. Fra et kriminalpolitisk Synspunkt passer Køberens ulovlige Raaden over Salgsgenstanden derfor langt bedre ind under Rammerne for Forbrydelsen Skyldnersvig end under Underslæb. Praktisk set er Spørgsmaalet imidlertid uden Betydning, da Straffen i alle Tilfælde er den i §§ 285—87 fastsatte.

Kapitel II.

Almindelige Betingelser for Ejendomsforbeholdets Gyldighed.

Hvor Køber og Sælger enes om, at Sælgeren skal have en mere eller mindre vidtgaaende Ret til at fordre Salgsgenstanden tilbage i Tilfælde af Misligholdelse med Betaling af Købesummen eller i andre Tilfælde, vil en saadan Aftale næsten altid være gyldig mellem Parterne. Om dette gælder som en undtagelsesfri Regel, eller om der maa anerkendes Undtagelser, f. Eks. hvor Salgsgenstanden indføres som en Bestanddel af fast Ejendom¹⁾, skal ikke underkastes nogen nærmere Undersøgelse paa dette Sted. Det Spørgsmaal, om et Ejendomsforbehold har Gyldighed, er i Almindelighed et Spørgsmaal om Gyldigheden i Forhold til Køberens Kreditorer. Hvis Sælgerens Ejendomsforbehold er til Hinder for, at Køberens Kreditorer gør Udlæg i Salgsgenstanden, eller for, at den inddrages i Køberens Konkursbo, betegnes Forholdet som gyldigt, i modsat Fald som ugyldigt.

¹⁾ Se om dette Spørgsmaal S. 185 ff.

Et Ejendomsforbehold maa altid søge sit Grundlag i en udtrykkelig Aftale mellem Køber og Sælger. Sælgeren vil derfor ikke kunne gøre gældende, at det følger af Koutume inden for vedkommende Branche, at Salget sker under Ejendomsforbehold ¹⁾. Det er endvidere i Overensstemmelse med den allerede bestaaende Praksis, naar der i Konkurslovskommissionens Udkast til Lov om Gældsordning i § 90 stilles Krav om, at Ejendomsforbeholdet skal være klart. Naar det saaledes i en skriftlig Kontrakt om Salg af et Automobil hed, at Salget skete »paa alm. Købekontrakts Betingelser«, er det antaget, at gyldigt Ejendomsforbehold ikke var taget, skønt det maatte være en nærliggende Antagelse, at der med de benyttede Udtryk netop var sigtet til det i Branchen sædvanlige Ejendomsforbehold ²⁾. Et Ejendomsforbehold vil i Regelen næppe heller kunne anerkendes, blot fordi tidligere Handeler mellem Parterne er afsluttet paa dette Grundlag ³⁾, og Køberen derfor maatte regne med, at Sælgeren ogsaa nu vilde forbeholde sig Ejendomsret over det solgte, indtil Købesummen var fuldstændig betalt. En Aftale om Lejemaal i Forbindelse med Aftale om Tingens Overgang til Lejeren, naar et vist Beløb er betalt i Leje, tilfredsstillende naturligvis Kravet til klar Angivelse af Sælgerens Ejendomsforbehold.

Et ensidigt Forbehold af Ejendomsret fra Sælgers Side, som ikke er i Overensstemmelse med den mellem Køber og Sælger truffene Aftale, kan ikke have Gyldighed. Hvis derfor Sælgeren uden Hjemmel i Salgsaftalen ledsager Varen med Faktura eller Regning, hvori han har optaget et Ejendomsforbehold eller betegnet Varen som leveret i Konsignation, vil dette i hvert Fald være uden Betydning, hvis Køberen protesterer ⁴⁾. Selv om Køberen ikke pro-

¹⁾ Jfr. herved Resp. i U. f. R. 1931. 873, Rühl S. 60.

²⁾ U. f. R. 1936. 646, jfr. 1933. 159. Se endvidere om Utilbøjelighed til at anerkende en mod Trediemand retsbeskyttet Ret, hvor Sælgeren har betinget sig Handelens Tilbagegang uden Beskyttelsen af Udtrykket Forbehold af Ejendomsret foran S. 10. At Sælgeren ved Levering af Varer til Videreforhandling betingede sig Ret til Trediemands Udbetaling og Veksel, indeholdt ikke Aftale om Ejendomsforbehold, V. L. T. 1935. 89.

³⁾ U. f. R. 1925. 881.

⁴⁾ Modsat Rühl S. 61 som Følge af tysk Rets Krav om en selvstændig Overdragelsesretshandel som Betingelse for Ejendomsrettens Overgang til Køberen.

testerer, kan det dog i Regelen ikke antages, at Ejendomsforbeholdet kan blive gyldigt som Følge af manglende Reklamation. Et Ejendomsforbehold er et saa vigtigt Led i Aftalen, at det ikke kan smugles ind i Form af et Forbehold i Regningen. Hvor et Radioapparat var solgt til en Privatmand, og den ham tilstillede Faktura indeholdt følgende Bemærkning: »Betalingsbetingelser: Netto kontant ved Modtagelsen, hvorfor Varerne forbliver vor Ejendom, til Betaling har fundet Sted«, er det saaledes antaget, at der ikke før Handelens Indgaaelse var taget et tilstrækkeligt udformet Ejendomsforbehold¹⁾. En saadan Begrundelse er dog ikke ganske træffende. Det maa — som det omtales nedenfor — være tilstrækkeligt, at Aftalen om Ejendomsforbehold træffes senest ved Tingens Overgivelse til Køberen. Men der var under de foreliggende Omstændigheder ikke paa noget Tidspunkt truffet Aftale om Ejendomsforbehold²⁾.

Aftale om Ejendomsforbehold kan træffes saavel skriftligt som mundtligt. Bl. a. fordi baade Sælger og Køber kan have Interesse af i Strid med Sandheden at foregive, at Ejendomsforbehold er taget for derved at hindre Kreditorernes Retsforfølgning, maa man fordre strengt Bevis for Ejendomsforbeholdet. Købers og Sælgers samstemmende Forklaring vil ikke være tilstrækkelig i denne Henseende. Forretningslivet har derfor indstillet sig paa, at der ved Salg under Ejendomsforbehold i Regelen maa oprettes skriftlig Kontrakt, hvortil der som oftest benyttes trykte Kontraktsblanketter. Et Eksempel paa Ejendomsforbeholdets Godkendelse uden formelig skriftlig Kontrakt frembyder dog et Retstilfælde, hvor det efter Omstændighederne antoges godtgjort, at Købeaftalen var afsluttet paa de i et skriftligt Kontraktsudkast indeholdte Betingelser³⁾. Men nogen væsentlig Ændring i den bestaaende Retstilstand rummes ikke i Konkurslovskommissionens Udkast til Lov

¹⁾ U. f. R. 1930. 123.

²⁾ Om Tilsidesættelsen af blotte Fakturaforbehold med Hensyn til Konsignationsvarer S. og H. R. T. 1930. 313, V. L. T. 1929. 174, jfr. U. f. R. 1925. 622. For Konsignationsvarer kommer imidlertid ogsaa andre Hensyn i Betragtning. Det blotte Ejendomsforbehold i Faktura kan ikke ventes ledsaget af et Kontrol- og Afregningsforhold af den Art, som kræves til Anerkendelsen af Konsignationsforholdet over for Trediemand, jfr. nfr. S. 42 ff.

³⁾ U. f. R. 1928. 1075, jfr. endvidere V. L. T. 1932. 186.

om Gældsordning, hvis § 90 stiller Krav om skriftlig Aftale som Betingelse for Ejendomsforbeholdets Gyldighed ¹⁾). Dog bør der sikkert gøres en Undtagelse med Hensyn til Salg ved offentlig Auktion; for Auktionssalg bør der næppe røkkes ved den Ordning, hvorefter Ejendomsforbeholdets Optagelse i de bekendtgjorte og oplæste Auktionsvilkaar udgør tilstrækkeligt Bevis.

En Følge af, at Ejendomsforbeholdet som vist i Kap. I har udviklet sig til et singulært Retsinstitut i Strid med de almindelige Grundsætninger for Sikkerhedsrettigheder over Løsøre, er den, at Ejendomsforbeholdet ikke med Retsvirkning mod Trediemand kan aftales efter Salgsgenstandens Overgivelse til Køberen ²⁾). Hvor f. Eks. en Sælger først havde solgt 5 Køer paa almindelige Kreditvilkaar, og han ved en senere Handel havde solgt den samme Køber yderligere tre Køer og ladet Køberen underskrive Købekontrakt med Ejendomsforbehold for alle 8 Køer, kunde Forbeholdet ikke opretholdes over for Panthaverne i Køberens Ejendom med Hensyn til de først solgte Køer ³⁾).

I Regelen vil Aftalen om Ejendomsforbehold blive truffet ved Købets Afslutning; men dette er dog ikke ubetinget nødvendigt. Hvis der efter Købets Afslutning indtræder Omstændigheder, som berettiger Sælgeren til at hæve Købet, maa han i hvert Fald kunne gøre Aftalens Opfyldelse afhængig af, at Køberen indgaar paa et Ejendomsforbehold ⁴⁾). Og man maa vel i det hele taget respektere enhver mellem Køber og Sælger inden Genstandens Overgivelse

¹⁾ Skriftlighedskravet stilles ogsaa i Hire-Purchase Act 1938 inden for denne Lovs Omraade, samt naturligvis i Lande, der som Schweiz og tildels De forenede Stater kræver Registrering af Afbetalingshandler med Ejendomsforbehold.

²⁾ E. R. S. 1376, 1751. I tysk Ret kan derimod en Tilbageoverdragelse til Sælgeren med *constitutum possessorium* og efterfølgende fornyet Salg nu under Ejendomsforbehold have Gyldighed, Rühl S. 72 ff.

³⁾ U. f. R. 1925. 881. Se ogsaa V. L. T. 1932. 33, U. f. R. 1933. 159, 1058, jfr. 1897. 1022 og om Varer, der først var solgt i fast Regning, men ifølge senere Aftale skulde betragtes som leveret i Konsignation U. f. R. 1941. 579, jfr. 1898. 576 og 1926. 751, S. og H. R. T. 1941. 74. For Konsignationsvarernes Vedkommende er Regelen dog først langsomt trængt igennem, se U. f. R. 1905 A. 284, 1913. 346, 1914. 472.

⁴⁾ Jfr. herved V. L. T. 1937. 92.

til Køberens truffet Aftale om Ejendomsforbehold. Først ved Genstandens Overlevering erhverver Køberens Kreditorer ved det almindelige Kreditsalg en af Købesummens Betaling uafhængig Ret til at søge Dækning i denne. Derfor vil i Tilfælde af Køberens Konkurs en Aftale om Handelens Tilbagegang i hvert Fald kun kunne afkræftes paa den Maade, at Køberens Konkursbo maa tilsvare Sælgeren Købesummen. Efter Salgsgenstandens Levering kan Handelens Tilbagegang derimod afkræftes med den videregaaende Virkning, at Sælgeren maa tilbagelevere Genstanden uden at faa Købesummen betalt. Men Køberens Konkursbo synes da ikke at have Grundlag for at anfægte en inden Leveringen truffet Aftale om Ændring af Kontrakten ved Tilføjelse af en Bestemmelse om Ejendomsforbehold. En skriftlig Afbetalingskontrakt vil derfor altid udgøre tilstrækkeligt Bevis for det tagne Ejendomsforbehold, selv om den er oprettet og dateret senere end Aftalens Indgaaelse, naar blot Oprettelsen er sket inden Genstandens Overgivelse til Køberen ¹⁾).

I § 90 i Konkurslovskommissionens Udkast til Lov om Gældsordning stilles der Krav om Oprettelse af en dateret skriftlig Kontrakt ved *Salgets Afslutning*. I Udkastets §§ 91 og 92, der særligt omfatter Ejendomsforbehold med Hensyn til Landejendommens Besætning og Konsignationsvarer, siges det derimod, at skriftlig Kontrakt skal oprettes *inden Genstandenes Overlevering* til Køberen, resp. Konsignatøren. Den afvigende Formulering er valgt med Forsæt, og Læseren kan ved en umiddelbar Betragtning vanskeligt komme til anden Overbevisning end den, at det er § 90, der stiller det strengeste Formkrav. Den kræver Kontrakt ved Handelens Afslutning, hvorimod §§ 91—92 muliggør, at Oprettelsen udskydes til Overleveringen af Salgsgenstanden. Men dette har dog ikke været Kommissionens Tanke. I Motiverne til § 91 hedder det nemlig: »Naar det siges, at den *skriftlige Kontrakt* skal oprettes »*senest*

¹⁾ Hvor den paa almindelige Kreditvilkaar til Køberen overgivne Genstand efter senere indgaaet Aftale om Ejendomsforbehold er overdraget til en Trediemand, der er bekendt med Forbeholdet, er det i svensk Praksis antaget, at Ejendomsforbeholdet er gyldigt over for Trediemands Kreditorer, jfr. Folke Schmidt S. 149. Dette synes ogsaa ubetænkeligt.

ved *Overleveringen*«, og ikke blot udtales, at den skal foreligge ved Salgets Afslutning, er Grunden hertil den, at man vil forhindre, at en Kreditor, naar det gaar en Landmand daarligt, kan komme og hente tidligere overleverede Dyr ved nu at træffe Aftale om Ejendomsforbehold. Man vil med andre Ord udelukke, at et almindeligt Kreditsalg senere kan omdannes til et Ejendomsforbehold.« Kommissionens Bestræbelser for at forhindre, at et almindeligt Kreditsalg overgaar til et Salg under Ejendomsforbehold, er naturligvis paaskønnelsesværdige. Det er imidlertid vanskeligt at forstaa, hvorfor disse Bestræbelser ikke skal udstrækkes til de Forhold, der omhandles i § 90, saa meget mere som den Regel, der foreslaas i §§ 91—92 allerede stemmer med gældende Ret. Men det er i det hele taget ikke til at forstaa, at Formuleringen i § 90 »ved Salgets Afslutning« er noget man »blot nøjes med«. Salgets Afslutning er dog det tidligste Tidspunkt, paa hvilket man overhovedet kan tænke sig Kontrakt oprettet. Da der imidlertid ikke skønnes at være Grund til Ændring i den hidtil gældende Ordning paa det omhandlede Punkt, bør Formuleringen for Tidspunktet for skriftlig Kontrakts Oprettelse i alle Tilfælde bestemmes som »ved Salget eller inden Salgsgenstandens Overgivelse til Køberen«. Naar jeg foreslaar at indskyde Ordene »ved Salget«, er det med Tanke paa Tilfælde af *traditio brevi manu*, hvor Overgivelsen til Køberen har fundet Sted før Salgsaftalen.

En Forudsætning for Ejendomsforbeholdets Gyldighed maa naturligvis være, at Sælgeren forud for Afhændelsen havde en mod Køberens Kreditorer beskyttet Ret. Har han ikke erhvervet en slig Ret, kan han naturligvis ikke forbeholde sig den. Heraf følger, at en Transaktion, hvorved Køberen først overdrager sin Ting til Sælgeren og umiddelbart efter køber den igen under Ejendomsforbehold, ikke kan give Sælgeren en tinglig beskyttet Ret over det solgte. Overdragelsen til Sælgeren rammes jo af Ugyldighed som Følge af almindelige Regler om Sikkerhedsoverdragelser. Tilbage-salget under Ejendomsforbehold vil nemlig klart vise, at Forbeholdssælgerens Interesse indskrænker sig til Sikkerhed for en Fordring. At Tingene en kort Tid maatte være udleveret til Ejendomsforbeholdssælgeren, vil naturligvis ikke gøre nogen Forskel, hvis Hensigten kun har været at omgaa Reglerne for Sikkerhedsstillelse

for Gæld ¹⁾). Hvis Sagen angaar Genstande, der har Karakter af Tilbehør til fast Ejendom, vil Afhændelsen til Forbeholdssælgeren tilige være stridende mod Panthavernes Ret, naar det dog ikke er Tanken, at Genstandene skal udskilles af Ejendommens Drift ²⁾).

Ifølge den Specifikationsgrundsætning, der gennemgaaende behersker Behandlingen af de tingligt beskyttede Rettigheder, kan Ejendomsforbeholdet kun omfatte de bestemte Genstande, der er afhændet af Sælgeren ved Kontrakten ³⁾). Et Ejendomsforbehold kan derfor ikke omfatte et Tingsbegreb som f. Eks. en Landejendoms Besætning med den Virkning, at Sælgerens Ret ogsaa omfatter nye Besætningsdele, der erstatter de gamle. I en enkelt ældre Dom er det vel antaget, at Ejendomsforbehold, der var taget over en Hest, gyldigt kunde overføres paa en ny Hest, som Køberen havde erhvervet fra anden Side, efter med Sælgerens Samtykke at have solgt den første Hest ⁴⁾). Men den i denne Dom nedlagte Opfattelse kan ikke billiges, efter at Grundsætningen om Sikkerhedsoverdragelsers Bedømmelse efter Pantsætningsreglerne har vundet almindelig Anerkendelse uden for det egentlige Ejendomsforbeholds Ramme.

Selv om der gyldigt er indgaaet Aftale om Ejendomsforbehold, vil dette paa Grund af Specifikationsprincippet ikke kunne gøres gældende, medmindre de Genstande, som det omfatter, kan paa-vises. Hvis Beskrivelsen er ufuldstændig, eller Genstandene er sammenblandet med andre, vil Følgen derfor blive, at Sælgerens Fortrinsret gaar tabt ⁵⁾).

En Følge af Ejendomsforbeholdets Udvikling til et særligt Sikringsmiddel for Sælgerens Krav paa Restkøbesummen er det, at det kun kan indrømmes til Sikkerhed for Sælgerens Krav i Henhold til

¹⁾ Jfr. Folke Schmidt S. 148, Gustad S. 256, men derimod S. og H. R. T. 1941. 296, der som Begrundelse for Afgørelsen kun anfører, at Betingelserne for Anvendelse af K. L. § 24 ikke forelaa.

²⁾ Jfr. U. f. R. 1926. 726, 1939. 444, V. L. T. 1932. 100, 1938. 33.

³⁾ Folke Schmidt S. 149 ff., Rühl S. 34 f.

⁴⁾ U. f. R. 1908. 112.

⁵⁾ Jfr. U. f. R. 1905 A. 381, 1937. 699. Om Tilfælde, hvor de i Konsignation leverede Varer ikke kunde udskilles fra andre af Konsignanten leverede Varer, U. f. R. 1907. 760, 1929. 968.

Købeaftalen¹⁾. Det vil i Almindelighed være uden Betydning, om det drejer sig om den egentlige Købesum i streng Forstand eller om Tillægsydelse, der herudover skal erlægges, f. Eks. Risikotillæg, Kreditforsikringsydelser o. lign. For de i Købeaftalen vedtagne Renter medfører dog Bestemmelsen i § 4 i Lov om Køb paa Afbetaling, at Renterne ikke tages i Betragtning ved Opgørelsen ved Tingens Tilbagetagelse. Inden for Lovens Omraade tjener Ejendomsforbeholdet saaledes ikke til Sikkerhed for Rentekrav. Herved sigtes der dog kun til aftalt løbende Rente, men ikke til forud i Aftalen fikserede Rentebeløb, der fast er tillagt Købesummen uden Hensyn til, naar den faktiske Betaling finder Sted, og endmindre til Tilfælde, hvor f. Eks. Diskonto af Veksler forud er indregnet i disses Paalydende²⁾. Ogsaa paa anden Maade medfører Reglerne i nævnte Bestemmelse, at Sælgerens Krav nedsættes, dersom han gør sin Sikkerhedsret i Tingen gældende.

I ældre Retspraksis var der en Tilbøjelighed til at antage, at Tillægsydelser til Købesummen som Diskonteringsomkostninger ikke kunde anses for sikrede ved Ejendomsforbeholdet, hvis Kontrakten kun benyttede det Udtryk, at Ejendomsretten forbeholdtes indtil Købesummens fuldstændige Betaling³⁾. Efter at Afbetalingsloven har indført nærmere Regler om Opgørelsen af Sælgerens Restfordring, synes det dog at maatte antages, at Ejendomsforbehold indtil Købesummens Betaling uden særlig Aftale omfatter Til-

¹⁾ U. f. R. 1913. 347, 1916. 824, Folke Schmidt S. 147 f., Arnholm S. 444 f. I tysk Ret derimod findes det ikke stridende imod Forbudet mod Sikkerhedsoverdragelse af Løsøre, at Sælgeren tager Ejendomsforbehold, indtil Købesummen og andre Krav, som Sælgeren maatte have paa Køberen, er opfyldt. Man gør i denne Forbindelse gældende, at der er Grund til at gøre Forskel mellem Tilfælde, hvor Sælgeren erhverver Ejendomsret med Sikkerhedsformaal, og Tilfælde, hvor Sælgeren aldrig har opgivet sin tidligere Ejendomsret. I det sidstnævnte Tilfælde kan Ejendomsretten fastholdes, saaledes at der mellem Parterne ogsaa efter Genstandens Overlevering træffes Aftale, hvorefter Overdragelsen tillige skal være betinget af Betaling af ny Gæld, der i Mellemtiden er stiftet. Først med den fuldstændige Betaling af samtlige Ydelser ophører Adgangen til at knytte yderligere Betalingsvilkaar til Overdragelsen, Rühl S. 79 ff.

²⁾ Om hvad der forstaas ved Renter, se iøvrigt Lassen-Ussing S. 334 Note 33, jfr. S. 354, Note 109.

³⁾ U. f. R. 1904 B. 35.

lægsydelser, medmindre de som Rente eller Konventionalbod er særlig afskaaret fra at komme i Betragtning. Det samme maa uden særlig Vedtagelse gælde for Omkostninger ved Tingens Tilbage-tagelse, jfr. saaledes inden for Afbetalingsloven dennes § 4, sidste Stk. Derimod kan Ejendomsforbeholdet ikke sikre andre Omkostninger ved en af Sælgeren iværksat Retsforfølgning, f. Eks. Omkostninger ved at opnaa Dom for Kravet paa Købesummen, hvor det var tilstrækkeligt at gaa frem efter Afbetalingsloven (se § 4 »nødvendige Omkostninger«), eller Omkostninger ved Foretagelsen af forgæves Eksekution i Skyldnerens øvrige Formue for Krav efter Afbetalingskontrakten¹⁾). Da disse Regler synes stemmende med Forholdets Natur, kan de formentlig ogsaa tillempes uden for Afbetalingslovens Omraade.

Tvivlsomt kan det være, i hvilken Udstrækning særskilt Godtgørelse for Transport, Montering og anden Udførelse af Arbejder ved Salgsgenstanden kan sikres ved Ejendomsforbehold. En herom afsagt Dom²⁾ har anvendt det Synspunkt, at det afgørende maa være, om Arbejdet er indgaaet i Genstandenes Værdi, forinden de er afleveret som Salgsgenstande. Kun i saa Fald vil Dommen med Føje betragte Godtgørelsen som en Del af Købesummen. Ejendomsforbehold med Hensyn til de leverede Materialer kunde derfor ikke omfatte Betaling for Montering af leveret Materiale til en Telefonboks eller for Opsætning af Gardinstænger og Gardiner. Afgørelsen synes meget tvivlsom. Det forekommer ofte, at Omkostningerne ved Montering indregnes i Afbetalingsprisen og ikke lader sig udskille af denne. Og det væsentlige i Begrænsningen af Ejendomsforbeholdet synes mig at være Konneksitetskravet. Kun de Krav, der opstaar ved Købeaftalen, kan sikres ved Ejendomsforbehold. At de f. Eks. skal tjene til Dækning af Befordringsudgifter, der afholdes af Sælgeren, er derimod uvæsentligt, selv om det i Almindelighed ikke kan antages, at Befordringsudgifterne forhøjer Genstandenes Værdi.

Derimod staar det fast, at Sælgeren ikke med Retsvirkning mod Trediemand kan betinge sig, at Ejendomsforbeholdet foruden for Krav i Henhold til Købeaftalen skal tjene til Sikring af Krav, der

¹⁾ Jfr. U. f. R. 1905 A. 240.

²⁾ U. f. R. 1930. 913.

skyldes senere Reparationsarbejder ved Salgsgenstanden. Det kan i denne Henseende ikke gøre nogen Forskel, at Sælgeren i Købeaftalen har betinget sig, at Reparation skal foretages paa hans Værksted ¹⁾. Dog synes man i dette Tilfælde at kunne antage, at et Ejendomsforbehold gyldigt kan tages med Hensyn til Købesummen for Reservedele. I Tilfælde, hvor det er antaget, at selv Trediemand kan forbeholde sig Ejendomsret over Reservedele, som kan gøres gældende over for Sælgeren af Automobilet ²⁾, er det aabenbart, at den oprindelige Sælger ikke kan være ringere stillet. Men selv om de leverede Reservedele er saaledes indgaaet som Bestanddele af Automobilet, at de ikke kan forlanges udskilt til Skade for Afbetalingssælgeren, skyldes dette hovedsagelig Ulemperne ved at skille, hvad der een Gang er sammenføjet til et uadskilleligt Hele. Hvor derfor Ejendomsforbeholdet ikke har den Virkning, at en Adskillelse bliver nødvendig, synes der ikke at bestaa nogen afgørende Hindring for dets Gyldighed. Naar Sælgeren af et Automobil senere udskifter den oprindelige Motor med en ny, kan jeg ikke finde nogen afgørende Hindring for, at Betalingen for den nye Motor lægges til det Beløb, som er sikret ved Ejendomsforbeholdet ³⁾.

Hvor den fulde Købesum er betalt, men Beløbet er tilvejebragt ved Hjælp af Diskontering af Veksler, som Sælgeren har maattet paategne som Endossent eller paa lignende Maade, er det klart, at Sælgerens Ejendomsforbehold kan sikre ham for de Krav, som opstaar, naar han nødsages til at indfri den udstedte Veksel. At Sælgeren ikke ved Betalingens Modtagelse havde taget særligt Forbehold i saa Henseende, er anset for at være uden Betydning ⁴⁾.

I § 8 i Lov om Køb paa Afbetaling forudsættes det, at Sælgeren kan forbeholde sig, at Køberens Ret efter et Køb paa Afbetaling skal være betinget af, at han opfylder sine Forpligtelser efter et andet Køb. I Motiverne til Afbetalingsloven ⁵⁾ oplyses det, at der i

¹⁾ U. f. R. 1938. 196. Om Ugyldighed af Ejendomsforbehold over Grise for Forstrækninger til Anskaffelse af Foder til Grisene U. f. R. 1931. 359.

²⁾ Se nfr. S. 200 ff.

³⁾ Spørgsmaalet er rejst, men ikke paakendt i Dommen i U. f. R. 1938. 196.

⁴⁾ U. f. R. 1935. 780.

⁵⁾ S. 19.

Tyskland klages over, at Sælgeren, naar han i Forvejen har en Afbetalingskontrakt løbende med Køberen, forlanger optaget i den nye Kontrakt, at Køberen ikke kan blive Ejer af de solgte Genstande, forinden han ogsaa har fyldestgjort sine Forpligtelser efter den ældre Handel. At forbyde en saadan Klausul vilde — hedder det videre i Motiverne — være at gaa for vidt. Det bestemmes derfor, at Køberen kan forlange, at de to Køb ved Anvendelsen af Lovens Regler behandles, som om der forelaa eet Køb. I dansk Afbetalingshandel anvender man næppe en Fremgangsmaade som den skitserede tyske. Men det forekommer jævnlige, at Køberen, der køber paa Afbetaling i flere Gange, ved de senere Køb underskriver ny samlet Kontrakt for alt det købte. En saadan Aftale maa mellem Parterne betyde, at de skete Handler mellem Parterne i alle Retninger skal behandles som eet Køb ¹⁾. Da Afbetalingsloven ikke behandler Spørgsmaal om Ejendomsforbeholdets Gyldighed over for Trediemand, er det ikke med Bestemmelsen i § 8 paa bindende Maade afgjort, at en Sammenkobling af flere Afbetalingskøb paa de angivne Maader ogsaa har Gyldighed mod Trediemand. At man dog i Virkeligheden er gaaet ud fra denne Forudsætning ved Lovens Udarbejdelse, bestyrkes i nogen Grad ved en Ytring i de svenske Motiver; her anføres Betragtninger, der ganske svarer til den S. 29 Note 1 gengivne tyske Opfattelse, og som leder til Antagelsen af *Koblingens* Gyldighed mod Trediemand ²⁾. Er dette rigtigt, er det imidlertid i afgjort Strid med Grundsætningen om, at Ejendomsforbeholdet kun kan tjene til Sikkerhed for Fordringer, der udspringer af Købeaftalen. Som andre Fordringer maa man efter de almindelige Grundsætninger om Sikkerhedsstillelse ogsaa betragte Fordringer, der hidrører fra tidligere eller senere Køb. Den overvejende Anskuelse gaar derfor i den Retning, at Sammenkoblingen af flere Køb kun har Virkning mellem Parterne. Hvis derfor Købesummen efter den ene Kontrakt er fuldt betalt paa det Tidspunkt, hvor Køberens Kreditorer forsøger Udlæg, kan Sammenkoblingen ikke hindre Udlæg i den fuldt betalte Genstand ³⁾. I Retspraksis

¹⁾ Lassen-Ussing S. 343 Note 67.

²⁾ Svenske Motiver S. 179, jfr. S. 201; se ogsaa Almén-Eklund Note 2 til § 8.

³⁾ Lassen-Ussing S. 371 Note 182, Folke Schmidt S. 156 ff., Arnholm S. 445, Gustad S. 267.

er Spørgsmaalet ikke endelig afgjort. En Underrettsdom er gaaet ud fra, at Sammenkoblingen maatte have tinglig Virkning i Forhold til Personer, der i god Tro succederer i Køberens Ret ¹⁾, men Landsretten lod Spørgsmaalet staa hen. Er den herskende Opfattelse rigtig, ses det imidlertid ikke rettere, end at Kommissionen, der behandlede Lov om Køb paa Afbetaling, uden Betænkelighed kunde have forbudt Sammenkoblingen. Og det kan næppe antages, at det almindelige Publikum er i Stand til at tilegne sig en Distinktion af den Art, hvorom der her er Tale. Der kan derfor være god Grund til ved en kommende Revision at lade § 8 i Afbetalingsloven udgaa, hvis man ikke vil gaa saa vidt som til at give et Forbud mod Bestemmelser om Sammenkobling, der ogsaa rammer Forholdet mellem Parterne. Til Fordel for den sidstnævnte Fremgangsmaade taler dog ogsaa Hensynet til Klarhed over de betalte Afdrags Afskrivning. Hvis der bliver udskrevet ny Kontrakt ved Sammenkoblingen, kan det ikke af Sælgerens Bogføring ses, i hvilken Udstrækning Afbetalinger skal afskrives paa det ældre og det senere Køb, og dermed heller ikke, i hvilken Udstrækning Ejendomsforbeholdet har Gyldighed mod Trediemand ²⁾.

Det forekommer undertiden, at Ejendomsforbeholdet anvendes ikke til Sikring af Sælgeren, men til Sikring af en Person, der paa-tager sig at financiere Afbetalingskøb. I Udlandet sker det undertiden, at Financieringsselskaber sikrer sig ikke ved at tage Transport paa Sælgerens Rettigheder, men ved selv at indtræde som Sælgere efter først at have afkøbt Sælgeren Varen. Her i Landet bruges denne Fremgangsmaade næppe til erhvervsmæssig Financiering af Afbetalingsalg. Men Fremgangsmaaden benyttes undertiden til Fordel for Personer, der er villige til at stille Købesummen

¹⁾ U. f. R. 1940. 951.

²⁾ Den ved Dommen i U. f. R. 1938. 985 foreskrevne Afskrivningsmaade, hvorefter Betalinger først afskrives paa Gælden efter de første Kontrakter, er formentlig for uheldig for Sælgeren, der maa tro, at han opnaar øget Sikkerhed ved Sammenkoblingen. I Stedet opnaar han ingen til Værdiforingelsen svarende Afdrag paa det andet Køb, medens hans Fordring efter dette Køb heller ikke er fyldestgørende sikret i Ting fra det første Køb. Sælgerens Interesse, der saaledes har en rimelig Begrundelse i den aftagende Sikkerhed, synes at maatte føre til en forholdsmæssig Afskrivning efter Forholdet mellem Resttilgodehavenderne ved Afslutningen af det sidste Køb.

til Raadighed for Køberen, naar Sælgeren forlanger kontant Betaling. Skønt Transaktionen nærmest har Karakter af Kontantkøb i Forbindelse med en Sikkerhedsoverdragelse fra Køberen til Financieren, er Ejendomsforbeholdet blevet anerkendt i Retspraksis ¹⁾. Til Fordel herfor kan det ogsaa anføres, at Retsstillingen ikke bør være forskellig, om man vælger den anførte Fremgangsmaade, eller et Salg med Ejendomsforbehold, der umiddelbart efter paafølges af en Transport af Sælgerens Fordring til Financieren. Mod den sidstnævnte Fremgangsmaade kan i hvert Fald ingen Indvending rejses.

Naturligvis kan det give Forholdet mellem Parterne en egen Karakter, at Forbeholdssælgeren i Realiteten ikke er Sælger, men Laangiver. Det kan næppe være Tanken, at han skal indestaa Køberen mod Mangler, og han vil i det hele ikke have en Sælgers Pligter. Vil Financieren benytte sig af Retten til at tage Tingen tilbage, passer Afbetalingslovens Regler om Opgørelsen af Parternes Mellemværende, herunder om Nedsættelse af ubillig Afbetalingspris, om Reduktion efter Forholdet mellem Kontantpris og Afbetalingspris og om, at der ikke tages Hensyn til Renter, mindre godt. Man maa dog tillempe Afbetalingslovens Regler bedst muligt for at hindre, at et Financieringsselskab benytter sig af den skildrede Afsætningsform for at undgaa Afbetalingslovens ufravigelige Forskrifter. Reduktionsreglerne synes imidlertid ikke at kunne finde Anvendelse paa Prisen, hvis denne er en effektiv Kontantpris, men paa det af Financieringsselskabet for dets Medvirken betingede Vederlag.

Naar man anerkender Muligheden af Ejendomsforbehold til Fordel for en Financier, der nærmest pro forma indskydes som Mellemlid mellem Køber og Sælger, nødes man imidlertid til at rejse Spørgsmaalet, om det overhovedet er nødvendigt at indblende den virkelige Sælger i Forholdet mellem Køberen og hans Financier. Kan Køberen uden Iagttagelse af de Former og Sikringsakter, der normalt kræves til Stiftelsen af en Sikkerhedsret, indrømme

¹⁾ Saaledes U. f. R. 1926. 267, 1928. 1075; om de særlige Spørgsmaal, der opstaar ved Remboursbankens Indløsning af Konnossement med paafølgende Overgivelse af Varer til Køberen til Realisation se S. og H. R. T. 1930. 215 med Note samt V. Hvidt, Bankrembourser, 1929 S. 102 ff.

Sælgeren Sikkerhed i Salgsgenstanden gennem et Ejendomsforbehold, er der naturligvis en Del, der taler for at give hans Laangiver samme Stilling, naar Aftalen iøvrigt indgaas i Overensstemmelse med de almindelige Regler for Ejendomsforbehold. Herunder maatte høre, at Aftalen blev indgaaet før Tingens Overgivelse til Køberen. I Praksis har man dog sikkert med Rette nægtet at tage Hensyn til en saadan Underhaandsordning mellem Parterne. Naar Financiereren ikke direkte optræder i Forhold til Sælgeren, forringes Garantierne for, at der ikke foreligger en eller anden Form for svigagtig Kreditorbegunstigelse ¹⁾).

Kapitel III.

Om Kreditkonsignation og dermed beslægtede Forhold.

Det forekommer jævnlig, at Genstande overlades nogen paa saadanne Vilkaar, at Ejendomsretten forbliver hos Sælgeren, men Modtageren er berettiget til for egen Regning at videresælge dem eller til at forbruge dem; i saa Fald maa de i forrige Kapitel som Betingelse for Rettens Beskyttelse mod Modtagerens Kreditorer omtalte Krav være opfyldt. Kun paa et enkelt Punkt, hvor Konkurslovs-kommissionens Udkast indeholder Forslag om Skærpelse af de gældende Regler, nemlig ved at stille Krav om Skriftform, lempes Kravet med Hensyn til Varer, der er leveret til Videreforhandling. Medens det ved de almindelige Salg under Ejendomsforbehold er Meningen, at der maa oprettes skriftlig Kontrakt med Angivelse af hver enkelt Salgsgenstand, er det i Konsignationstilfælde tilstrækkeligt, at der een Gang for alle oprettes en Konsignations-

¹⁾ Se V. L. T. 1931. 20, 1933. 345, 1936. 38, U. f. R. 1930. 885; se derimod om et Tilfælde, hvor det ikke antoges at være Transaktionens Formaal at give Sikkerhed for Laan, men en virkelig Ejendomsoverdragelse var tilsigtet U. f. R. 1944. 967. Hvor Sælgeren oprindelig havde taget et sædvanligt Ejendomsforbehold, og Køberens Fader senere uden at tage Transport paa Sælgerens Rettigheder havde betalt Restkøbesummen, antoges det, at Faderen kunde indtræde i Sælgerens Rettigheder paa Grundlag af en Aftale mellem ham og Sønnen, der endog havde Form af Pantsætning, U. f. R. 1934. 975.

kontrakt, der angiver Arten af de Varer, der leveres i Konsignation. Til Gengæld skal Kontrakten tinglyses, se Udkastets § 92.

Medens der saaledes i Almindelighed ikke kan slaas af paa Kra-
venc til Ejendomsforbeholdets Gyldighedsbetingelser, hvor der er
givet Erhververen Ret til at raade over Genstanden enten ved
Videresalg eller Forbrug, kan der være Tale om en strengere Be-
handling. Medens Spørgsmaalet om fremmed Rets Stilling til dette
Spørgsmaal udskydes til Behandlingen nedenfor S. 109 ff. af Kon-
kurslovskommissionens Forslag til nye Regler, skal der i det føl-
gende gives en Oversigt over Spørgsmaalets Udvikling i dansk Ret.

Først maa det paapeges, at Retsstillingen over for Forhandlerens
Kreditorer ligger fast, hvor Talen er om egentlige Kommissions-
forhold, jfr. Kmsl. § 53. Men den i Kommissionsloven givne Bestem-
melse af Kommissionshandelens Begreb er lidet præcis. Det hedder
herom i Kmsl. § 4: Ved Kommissionær forstaas i denne Lov den,
som har paataget sig det Hverv at sælge eller købe Varer, Værdi-
papirer eller andet Løsøre for en andens Regning, men i eget Navn.
I denne Bestemmelse kan man næppe lægge afgørende Vægt paa,
om Konsignanten har paataget sig det Hverv at sælge Varer for en
anden, d. v. s. om han paa denne Maade har forpligtet sig til at
virke for Salget ¹⁾. Kommissionssalget maa derfor være et Salg, der
sker i eget Navn, men for fremmed Regning. Uden for Kommis-
sionsloven falder derimod Tilfælde, hvor Salget sker i Forhandle-
rens eget Navn og for egen Regning. Naar man lægger Vægt her-
paa, ligger det nærmest at lade det afgørende for Afgrænsningen
være, at Fortjenesten ved Afhændelsen tilkommer Melleghandle-
ren. Ved det almindelige Kommissionsforhold er det Regelen, at
Kommissionæren lønnes med en Provision, der fastsættes som en
Procentdel af Købesummen, og derudover har han Krav paa Dæk-
ning for sine Omkostninger ved Hvervets Udførelse. Det kan imid-
lertid ikke udelukke Kommissionslovens Anvendelse, at Kommis-
sionæren af den ham tilkommende Provision skal udrede sine Om-
kostninger, eller at hans Provision er sat i Forhold til det Over-
skud, der kan indvindes ud over et vist Minimum. En Aftale, hvor-
efter Kommissionæren skal honoreres med f. Eks. Halvdelen af

¹⁾ Se herom og i det hele om Afgrænsningens rette Foretagelse Ussing
i U. f. R. 1923 B. 161 f.

denne Merpris, kan saaledes være egnet til at stimulere hans Anstrængelser for at opnaa den bedst mulige Pris. Men selv i Tilfælde, hvor hele Fortjenesten ved Videresalget tilfalder Mellemandleren, synes det ikke ubetinget udelukket at opfatte Forholdet som Kommissionshandel med en speciel Form for Provisionsberegning. Dette maa navnlig kunne være Tilfældet, dersom Salget sker paa Konsignantens Risiko i den Forstand, at Køberens Betalingsudygtighed skal gaa ud over ham, og det derfor endog kan være, at Købet kun maa afsluttes, efter at han har godkendt Køberen. Men overhovedet synes det at være en nærliggende Antagelse, at den, der uden at det fra Konsignantens Side er Led i hans Erhverv, overlader en anden enkelte Genstande til Videresalg, uden at Tingen dog er købt af Mellemandleren, maa formodes at gøre det paa Kommissionsvilkaar. At Handelen ikke er en Egenhandel for Mellemandleren, vil i et saadant Tilfælde navnlig fremgaa deraf, at han i Almindelighed straks maa give Meddelelse om stedfundet Salg og afregne den indkomne Betaling efter Fradrag af sin egen Avance. Om man giver disse Tilfælde Navn af Kommission eller Kreditkonsignation, kan vel synes lige meget. Der er dog Grund til at paapege, at de i Konkurslovskommissionens Udkast om Kreditkonsignation givne Regler, der forudsætter Oprettelsen af skriftlig Kontrakt og Tinglysning, passer meget daarligt paa denne Form for Mellemandel. Det vilde paa den anden Side være uheldigt, om man skulde indstille sig paa Savnet af tinglig Beskyttelse i disse Tilfælde, der betyder lidet for den almindelige Omsætning, men kan have væsentlig Betydning for den enkelte Konsignant¹⁾.

Paa den anden Side er det næppe rigtigt, at der slet ikke kan sættes nogen Grænse mellem egentlige Kommissionsforhold paa den ene Side og det saakaldte Kreditkonsignationsforhold paa den anden. Der findes navnlig i Forholdet mellem Detaillist paa den ene Side og Fabrikant eller Grossist paa den anden Omsætningsformer, hvor i hvert Fald Kommissionslovens Regler om Forholdet mellem Konsignant og Konsignatar er ganske uanvendelige, selv om udtrykkelig Bestemmelse om Fravigelse ikke er truffet. Forholdet beherskes udelukkende af Reglerne i Lov om Køb; men Forholdet karakteriseres i Forhold til det almindelige Kreditkøb derved, at

¹⁾ Se ogsaa nfr. S. 127 f.

Sælgeren har forbeholdt sig Ejendomsretten over det solgte, indtil Videresalg finder Sted, og eventuelt tillige ved, at der er givet Køberen en vis Ret til Returnering af usolgte Varer. Som Eksempel kan nævnes den Omsætningsform, der har vundet almindelig Udbredelse ved Forhandlingen af Bøger. Boghandlerne kan hos Forlæggerne rekvirere Bøger i »Kommission«; en Gang årligt foretages en Opgørelse af Boghandlernes Lager, og de maa da enten betale de modtagne Bøger eller returnere dem. I dette enkle Forhold bliver der ikke Plads for Anvendelsen af Kommissionslovens almindelige Regler for Forholdet mellem Parterne. Og det kan ikke paa Grundlag af Kommissionsloven statuere, at Reglerne om Forholdet til Trediemand uden videre finder Anvendelse. Paa den anden Side kan man ikke heller slutte modsætningsvis fra Kommissionslovens Regler om Kommittentens Beskyttelse mod Trediemand til, at saadan Beskyttelse ikke kan tilkomme Forlaget. Afgørelsen maa træffes efter Sædvane og Praxis i Forbindelse med, hvad Forholdets Natur tilsiger ¹⁾).

Om et egentligt Konsignationsforhold kan man efter en udbredt Opfattelse nok kun tale, hvor Varen ikke er fast overtaget af Mellemanden. Paa en vis Maade falder Kreditkonsignationsforholdet derfor uden for Salg under Ejendomsforbehold. Naar Mellemanden kan returnere Varen, har han egentlig ikke købt den, men har faaet den overleveret med Ret til at overtage den, idet han videre-sælger den. Og retter man udelukkende sin Opmærksomhed paa Forholdet mellem Leverandør og Mellemand, er det kun Tilbageleveringsretten, der giver Anledning til Dannelsen af et nyt Begreb. Det at Varen ikke er overtaget af Mellemanden, rejser Spørgsmaalet om Risikoen, om Omkostningernes Afholdelse, om

¹⁾ N. Cohn har i U. f. R. 1930 B. 110 forfægtet den Anskuelse, at en brugbar Grænse ikke kan drages mellem Kommissionsforhold og Kreditkonsignation. Efter Cohns Opfattelse skal Kommissionsloven være umiddelbart anvendelig paa Kreditkonsignation. Som Cohn til en vis Grad Folke Schmidt S. 194 ff.; efter først at have fastslaaet, at svensk Ret kun anerkender en tingligt beskyttet Ret over til Forhandling leverede Genstande i Tilfælde af egentlig Kommission, synes han at ville anerkende de her i Landet som gyldig Kreditkonsignation behandlede Tilfælde som Kommission. Herimod Konkurslovskommissionens Udkast § 92, der klart forudsætter Kommission som et snævrere Begreb.

Grænser for Tilbageleveringsretten etc. Det turde være det, der har medført, at Ussing i sin Bestemmelse af Kreditkonsignationsbegrebet lægger Hovedvægten paa Tilbageleveringsretten ¹⁾).

Er det som i nærværende Fremstilling Forholdet til Trediemand, der paakalder Hovedinteressen, maa man undersøge alle Tilfælde, hvor Sælgeren har taget Forbehold om Genstandens Tilbagelevering i Misligholdelsestilfælde. Og det er ikke paa Forhaand givet, end-sige sandsynligt, at der maa lægges afgørende Vægt paa, om der foreligger et egentligt Konsignationsforhold. Hovedproblemet er her, hvorved det er muligt og hensigtsmæssigt at aabne Sælgeren af Varer til Videresalg Adgang til at forbeholde sig Sikkerhedsret i Varen. Og dette Spørgsmaal beror paa Overvejelser, der i hvert Fald kun indirekte paavirkkes af, om Køberen har Ret til at returnere usolgte Varer.

Genstand for Behandling i dette Kapitel er derfor saadanne Af-sætningsformer, hvor Salget sker ved en Mellemand, der ikke er Fuldmægtig eller Kommissionær, men hvor det desuagtet er vedtaget, at Genstanden kan fordres tilbage fra Mellemanden, saa længe den ikke er videresolgt eller betalt. Om Varerne er fast overtaget af Mellemanden eller ikke, er ikke paa Forhaand afgørende. For Nemheds Skyld bruges Udtrykkene Kreditkonsignation og Konsignation i det følgende i Flæng om disse Tilfælde ²⁾). Den Tilladelse til Videresalg, der medfører, at de særlige for Konsignationsforholdet anvendelige Betragtninger gør sig gældende, behøver ikke være en udtrykkelig Tilladelse. Hvor Genstande overdrages en Forhandler under saadanne Omstændigheder, at han ikke kan formodes at have købt til eget Brug, maa Formodningen være for, at der heri implicite er indeholdt en Tilladelse til Videresalg, uanset at Sælge-

¹⁾ I. c. S. 162. Sprogbrugen er dog langt fra saa fast, at man alene af Aftalens Betegnelse som »Konsignationskontrakt« bør drage den Slutning, at Konsignatøren har Tilbageleveringsret, naar Kontrakten foreskriver Betaling af Købesummen uden Hensyn til, om Videresalg har fundet Sted, jfr. dog V. L. T. 1933. 13 (Diss.).

²⁾ I denne Forbindelse kan henvises til Rühl S. 187 ff., der sonderer mellem tre beslægtede Tilfælde: Kommission, Kondition (Levering af Varer med Tilladelse til at overtage dem ved Køb, men med Ret til Tilbagelevering) og Køb af Varer i fast Regning under Ejendomsforbehold, men med Tilladelse til Videresalg.

ren har forbeholdt sig Ejendomsretten, indtil Købesummen er fuldt betalt.

Der kan næppe være Tvivl om, at Konkurslovens Forfattere er gaaet ud fra, at de almindelige Regler om Ejendomsforbeholdets Gyldighed maatte være umiddelbart anvendelige paa Konsignationsforhold. Det fremgaar af den foran citerede Udtalelse, hvorefter Ejendomsforbeholdet kan begrænses til Tiden inden Genstandens Videresalg¹⁾. Der foreligger da ogsaa et Antal ældre Domme, der er i Overensstemmelse hermed. Foreligger der en Aftale, hvorefter til Videresalg leverede Varer skal være Konsignationsvarer, stilles der ikke særlige Vilkaar for Ejendomsforbeholdets Anerkendelse. Hvordan Mellemværendet mellem Parterne nærmere former sig, er uden Betydning²⁾. Man sporer dog samtidig en modgaaende, omend svagere Strømning. I en Dom fra 1899³⁾ tilside-sættes Konsignationsaftalen i Forhold til Konsignatarens Konkursbo med følgende Begrundelse: »Det fremgaar af Sagens Oplysninger, at Forholdet mellem Appellanten og Bredahl har været et Kontorkurantforhold, under hvilket en Mængde større og mindre Debet- og Kreditposter, der i Regelen ikke saldere hverandre, danne Grundlaget for Opgørelsen, saaledes at det ikke kan ses, hvilke Varer der er betalte, hvilke ikke. Naar henses dels hertil, dels til Beskaffenheden af den Raadighed, som Bredahl ifølge den af Appellanten paaberaabte Paragraf har haft over de ham overleverede Varer...«. Det ene af de Momenter, som Dommen fremhæver, er fælles for alle Konsignationsforhold. Kan man indrømme Konsignanten en Sikkerhedsret over en Vare, som Konsignataren frit kan raade over ved Videresalg, som om Varen var ubehæftet? Konkurslovens Motiver har besvaret Spørgsmaalet bekræftende. Men Problemet maa vedblive med at spørge, fordi Sælgerens Sikkerhedsret strider mod et prøvet Princip inden for Sikkerhedsrettighederens Omraade. En Ret, der er givet til Sikkerhed for en Fordring, maa stedse være af den Beskaffenhed, at den ikke alene indskrænker Kreditorernes Adgang til Dækning; den maa ogsaa binde Skyldneren selv. En almindelig Panteret kan f. Eks. ikke være gyldig,

¹⁾ Se S. 12.

²⁾ Se saaledes U. f. R. 1869. 970, 1893. 605, 1897. 381, 1905 A. 284, 1911. 118, 1913. 346, 1914. 472, 1915. 180, 1919. 289.

³⁾ U. f. R. 1899. 661.

hvis Panthaverne har givet Pantsætteren almindelig Tilladelse til at sælge Pantet ubehæftet. Det andet Synspunkt staar i Forbindelse med den Betragtning, at Ejendomsforbehold kun kan tages for selve den paagældende Vares egen Købesum. Naar det ikke kan dokumenteres, at Restkøbesummen netop udgør Krav paa Betaling for de i Boet i Behold værende Varer, kan Ejendomsforbeholdet ikke gøres gældende.

En Dom fra det følgende Aar¹⁾ statuerer, at Konsignationsaftalen er indgaaet pro forma, dels fordi Konsignanten ikke havde forlangt Afregning i Overensstemmelse med Konsignationsaftalens Bestemmelser, efterhaanden som Salg af Varebeholdningen havde fundet Sted, men i Stedet modtog Veksel fra Konsignatøren, dels fordi han ikke havde ændret sin Bogføring ud over Tilføjelsen af Ordene »i Konsignation«. Hertil er imidlertid at bemærke, at pro forma Betragtningen alene ikke fører frem til Resultatet. Fordi visse af de aftalte Betalingsregler er aftalt pro forma, kan man ikke gaa ud fra, at Ejendomsforbeholdet ikke er virkeligt ment. Resultatet er kun rigtigt, dersom der kan opstilles visse særlige Gyldighedsbetingelser for Ejendomsforbehold over Handelsvarer, og de Bestemmelser, der tilsigter at opfylde disse Gyldighedsbetingelser, er indgaaet pro forma. Herom har der dog næppe været Tale i 1900²⁾.

Under en Sag fra 1907³⁾ procederedes der stærkt paa, at der ikke ved Overleveringen af Varer var tilsigtet et »virkeligt Konsignationsforhold«, idet det anførtes, at Konsignatøren kunde sælge til den Pris, han selv ønskede, og give Kredit eller ikke, idet han blot skulde tilsvare en fast Pris; han havde ikke Ret til Returnering, og han bar Risikoen for Varerne som ved vanligt Kreditsalg; der forelaa ingen Aftale om, at Krav paa Trediemand, til hvem Tingen videresolgtes, skulde tilkomme Konsignanten, ligesom der ikke var truffet Foranstaltninger til at individualisere saadanne Fordringer; endelig skulde Konsignatøren bære Omkostningerne ved Varens Forsendelse m. v., ligesom der ikke var tillagt ham nogen

¹⁾ U. f. R. 1900. 743.

²⁾ Aftalens Ugyldighed burde dog allerede være en Følge af, at Konsignationsaftalen var indgaaet efter Varens Overgivelse til Konsignatøren, jfr. foran S. 25 ff.

³⁾ U. f. R. 1908. 133.

Provision. Kort sagt der anførtes alt, hvad der talte for, at der ikke forelaa et »egentligt Kommissionsforhold«. I Dommen siges det kort, at efter alt det foreliggende, hvorved bemærkes, at der ikke var givet Konsignataren Ret til at tilbagesende ikke solgte Varer, kunde der ikke gives Medhold i, at Varerne var leveret i Konsignation; Leverandøren kunde derfor ikke have Stilling som Separatist i Mellemandens Konkursbo.

Som det ses, lægger Dommen hovedsagelig Vægt paa den manglende Returneringsret, der ogsaa spiller en Rolle i senere Afgørelser¹⁾. Det er allerede antydnet, at dette Hensyn ikke bør være afgørende i Forhold til Trediemand, og jeg vender tilbage hertil i Kap. VIII. Her skal det blot understreges, at det saavel i Afgørelsen fra 1907 som i senere Afgørelser ikke er et ufravigeligt Krav for at anerkende Konsignantens Separatistret, at der bestaar en Tilbageleveringsret, men kun et Hensyn, der nævnes blandt flere som Indicium for, at Konsignationsforholdet har en saadan Karakter, at det bør nyde Beskyttelse mod Retsforfølgning fra Konsignatarens Kreditorer. Der findes da ogsaa Afgørelser, der tillægger Ejendomsforbeholdet Gyldighed mod Kreditorerne, selv om der ikke er truffet Aftale om Adgang til Tilbagelevering af usolgte Varer²⁾.

Medens der som nævnt kun findes enkelte ældre Domme, der er i Modstrid med den Opfattelse, der har fundet Udtryk i Konkurslovens Motiver, møder Ejendomsforbehold over Konsignationsvarer kraftig Modstand i Løbet af Tyverne. Tildels er Grunden hertil maaske den, at Ussing i sin Artikel fra 1923 har indskrænket Kreditkonsignationsbegrebet til Tilfælde, hvor der haves Tilbageleveringspligt, i Forbindelse med den kraftige Kritik af Ejendomsforbeholdets Beskyttelse, der fremsattes af Vinding Kruse i Ejendomsrettens Overgang³⁾. I hvert Fald er det nu Regelen, at Konsignationsaftaler er blevet tilsidesat i de Afgørelser, der er refereret i Domssamlingerne, medens det tidligere hørte til Undtagelserne. Men samtidig har man dog bevaret den principielle Indstilling,

¹⁾ U. f. R. 1925. 622, 1932. 854, jfr. U. f. R. 1933. 637 og V. L. T. 1934. 273.

²⁾ Fmtl. U. f. R. 1897. 1000, 1911. 118, 1932. 172.

³⁾ Se Ejendomsrettens Overgang, 1925 S. 91 ff.

hvorefter Kreditkonsignationsaftalen er beskyttet mod Konsignatøren, naar blot Konsignationsforholdet arter sig paa en Maade, som ikke volder særlige Betænkeligheder. Ogsaa Konkurslovskommissionen gaar ud fra Forudsætningen om dette Retsinstituts Anerkendelse i gældende Ret¹⁾.

Blandt de Begrundelser, man kan finde for Tilsidesættelsen af Konsignantens Ejendomsforbehold, findes der en, der sikkert beror paa en Misforstaaelse og derfor bør undgaas. Der kan i de afsagte Domme findes en Ytring som denne: »Saaledes som Erklæringen af 10. August 1925 er affattet, maa der gives de sagsøgte Medhold i, at der herved er tilsigtet en Sikkerhedsgivelse for Sagsøgerne i Forhold til The United Trading Co.'s øvrige Kreditorer.« Efter en nærmere Skildring af Kontraktsforholdet hedder det sluttelig, at der ikke kan tillægges Ejendomsforbeholdet Betydning²⁾. Eller det hedder i en Afgørelse, at Ejendomsforbeholdet praktisk taget kun vil virke som en Sikkerhedsret i Tilfælde af Konsignatærens Insolvens³⁾. Man maa uvilkaarligt spørge sig selv, hvilken anden Betydning et Ejendomsforbehold kan have end den at virke som en Sikkerhedsret i Tilfælde af Erhververens Insolvens. Ejendomsforbehold har altid dette Formaal, og Formaalet kan derfor ikke diskvalificere det. Spørgsmaalet er udelukkende det, om Ejendomsforbeholdet er opstaaet under Forhold, hvorunder Lovgivningen tillader at stifte en Sikkerhedsret for Købesummen ved den blotte Aftale uden særlige Sikringsforanstaltninger.

Undertiden finder man ogsaa i Afgørelser fra nyere Tid Udtalelser om, at Ejendomsforbehold kun anerkendes med Hensyn til Handelsvarer, der er leveret til Videresalg, naar Betingelserne for et Konsignationsforhold er til Stede⁴⁾. Ytringer af den angivne Art har ringe Vægt; et almindelig anerkendt Konsignationsbegreb foreligger ikke; en virkelig Forstaaelse af de Problemer, der knytter sig

¹⁾ Se fra Retspraksis bl. a. U. f. R. 1932. 172, 1933. 637, V. L. T. 1938. 183, S. og H. R. T. 1940. 313.

²⁾ U. f. R. 1926. 751, jfr. E. R. S. 1375.

³⁾ U. f. R. 1928. 1146.

⁴⁾ Se f. Eks. U. f. R. 1928. 1146, jfr. 1937. 137; se derimod fra ældre Tid Dommen i U. f. R. 1915. 180, jfr. 1911. 118. Her fastslaas det, at uagtet den aftalte Betalingsmaade er uforenelig med et »virkeligt Konsignationsforhold«, er Ejendomsforbeholdet dog gyldigt.

til Ejendomsforbehold ved Kreditkonsignationsforhold, vinder man kun ved en konkret Undersøgelse af de Momenter i den indgaaede Aftale og ved Aftalens Gennemførelse, som man har tillagt Betydning.

Om Betydningen af, at Køberen har Ret til Returnering af usolgte Varer, er allerede talt i det foregaaende. Herudover lægges der ogsaa Vægt paa, om skriftlig Konsignationskontrakt er oprettet ¹⁾. Dette skyldes tildels den almindelige Tendens til at forlange skriftligt Bevis for Sælgerens Ejendomsforbehold ²⁾. Men Kontraktens Betydning er ikke begrænset hertil. I Konsignationskontrakten fastlægges Vilkaarene for Konsignationsforholdet, og det er af Vigtighed for Bedømmelsen af, om Konsignationsforholdets Afvikling opfylder de i det følgende omhandlede Krav, at der er et fast aftalt Grundlag for det ³⁾. Skriftlig Kontrakt er dog ikke i Øjeblikket nogen egentlig Gyldighedsbetingelse, og Mangelen herpaa anføres kun som et Moment blandt andre, der har Betydning for Konsignationsforholdets Anerkendelse. I hvert Fald i et Tilfælde er Konsignationsforholdet ogsaa opretholdt, skønt skriftlig Kontrakt ikke var oprettet ⁴⁾.

Det mest gennemgaaende Træk i Dommene er dog det, at der lægges afgørende Vægt paa, hvorledes Afregningen af Konsignantens Tilgodehavende finder Sted. Ofte tales der f. Eks. om, at Afregning har fundet Sted som ved Køb i fast Regning ⁵⁾. Det karakteristiske for Betalingsvilkaarene ved Køb i fast Regning er, at Betalingen ikke er gjort afhængig af Varens Videresalg. Køberen skal som oftest betale med Veksler, der i Regelen løber paa tre Maaneder og maaske kan forlanges prolongeret yderligere en vis Tid. Kredittiden forlænges ofte ved senere Aftale, og Betaling indgaar tit mere tilfældigt efter Køberens Betalingsvne. Det kan ogsaa være aftalt, at Køberen skal betale et fast maanedligt Beløb

¹⁾ U. f. R. 1925. 622, 1931. 550, S. og H. R. T. 1930. 313, 1931. 173.

²⁾ Se foran S. 24 f.

³⁾ Se ogsaa nfr. S. 122 om Konkurslovscommissionens Forslag § 92.

⁴⁾ U. f. R. 1933. 637, V. L. T. 1938. 183.

⁵⁾ U. f. R. 1928. 1146; se endvidere U. f. R. 1925. 622, 1929. 968, 1931. 550, 557, V. L. T. 1934. 273, S. og H. R. T. 1931. 280. Det er vel ogsaa den aftalte Kredittid, der navnlig var til Hinder for Ejendomsforbeholdets Anerkendelse i U. f. R. 1932. 854.

eller lignende. I Modsætning hertil forudsættes det at være det for Konsignationsforholdet normale, at Betalingen for de leverede Varer finder Sted, efterhaanden som Varerne videresælges. Afregning behøver i og for sig ikke at ske omgaaende efter Videresalget; i Boghandlerbranchen, hvor der findes en fast indarbejdet Konsignationsordning, der utvivlsomt i Almindelighed respekteres i Forhold til Konsignatarens Kreditorer, sker Afregningen kun een Gang om Aaret. Ej heller kræves det, at de ved Videresalget indkomne Penge i den Udstrækning, hvori de skal anvendes til at fyldestgøre Konsignantens Krav, skal holdes afsondret fra Konsignatarens øvrige Formue. Men en vis regelmæssig Afregning for de solgte Konsignationsvarer synes at være Hovedkravet i de i de senere Aar trufne Afgørelser.

Man kan da rejse det Spørgsmaal, hvad man vinder ved dette Afregningskrav. For det første sikrer man sig, at Ejendomsforbeholdet virkelig tjener til Sikkerhed for Købesummerne for de Varer, der findes i Behold ved det Tidspunkt, da Forbeholdet gøres gældende. Men den faste Afregning, efterhaanden som Videresalget skrider frem, tjener tillige til at kompensere Konsignatarens frie Dispositionsret over Konsignationsvaren. Som foran nævnt er det i Modstrid med almindelige Grundsætninger for Anerkendelsen af Sikkerhedsrettigheder, at Konsignataren har en saadan Raadighed. Betydningen heraf indskrænkes imidlertid, naar Afregningsreglerne medfører, at Konsignataren ikke kan disponere frit over den fra Trediemand indkomne Betaling. Dette gælder naturligvis først og fremmest, hvis Afregningen skal ske omgaaende efter Pengenes Modtagelse eventuelt i Forbindelse med Pligt for Konsignataren til at holde de indkomne Penge i særskilt Forvaring for Konsignanten. Men selv om Afregning ikke sker omgaaende, og indkomne Penge indgaar i Konsignatarens almindelige Kassebeholdning, giver Konsignationsafregningen alligevel Konsignanten et vist fast Greb om Forholdet. Han kan hurtigt gribe ind, hvis Afregning ikke sker i Overensstemmelse med Konsignationsaftalen, og kan da kræve endnu usolgte Varer tilbageleveret. Har han derimod ikke Føling med Videresalget, mister han i Virkeligheden praktisk Mulighed for at gøre Ejendomsforbeholdet gældende mod Konsignataren. Ejendomsforbeholdet nærmer sig da til en blot Vedtagelse om

Fortrinsret i Konkurstilfælde, som ikke kan gøres gældende mod Konsignatøren selv.

Det Hold paa Konsignationsgældens Afvikling, som Konsignanten vinder ved Konsignationsafregningen, mister han imidlertid paany, hvis Konsignatøren sender urigtige Afregninger. Vil Konsignanten sikre sig derimod, maa han ved regelmæssige Eftersyn eller paa anden Maade forvisse sig om Nøjagtigheden af Konsignatørens Opgørelser. Heri ligger faktisk en anden, ikke uvigtig Indskrænkning i Konsignatørens frie Dispositioner over Konsignationsvarerne. Det er derfor i god Overensstemmelse med Kravet om Konsignationsafregning, at man herudover i Retspraksis i nyere Tid stiller Krav om en vis Kontrol med Konsignationslageret fra Konsignantens Side som Betingelse for Anerkendelsen af det tagne Ejendomsforbeholds Gyldighed ¹⁾. I hvilken Udstrækning saadan Kontrol maa iværksættes, lader der sig næppe sige noget almindeligt om. Kontrollen maa være egnet til at imødegaa urigtig Bogføring og Afregning, men iøvrigt maa almindelig Koutume inden for vedkommende Branche ogsaa have Betydning. I § 92 i Konkurslovs-kommissionens Udkast forlanges blot, at Konsignanten har ført den Kontrol, som Konsignationskontrakten skal hjemle ham Ret til.

En direkte Følge af Kravet om Konsignationsafregning er det, at Konsignatøren maa føre et særligt Konsignationsregnskab, hvoraf det fremgaar, hvilke Konsignationsvarer der er solgt, og hvilke der er i Behold ²⁾. Uden et saadant særskilt Regnskab vil det i et løbende Konsignationsforhold med mange Vareposter være umuligt at overholde Kravene om Afregning og Kontrol med denne.

I Forbindelse med Kravet om Konsignationsafregning staar det fremdeles, naar det i de afsagte Domme ofte fremhæves imod Antagelsen af et Konsignationsforhold, at Konsignatøren ved Modtagelsen har betalt med Veksler ³⁾. Betaling med Veksler er jo karakteristisk for Køb i fast Regning, og Vekslens Forfaldstid maa være fastsat paa en Maade, der ikke stemmer med Konsignationsafregningen. Desuagtet maa det understreges, at et Vekselmelle-

¹⁾ U. f. R. 1931. 557, V. L. T. 1932. 33, S. og H. R. T. 1931. 105.

²⁾ U. f. R. 1925. 622, 1926. 751, 1928. 1146, 1929. 968, V. L. T. 1934. 273.

³⁾ U. f. R. 1926. 751, 1929. 968, 1931. 557, S. og H. R. T. 1928. 283.

værende, der løber jævnsides med Konsignationsafregningen, har et rimeligt Formaal og ikke er principielt uforeneligt med et Konsignationsmellemværende. Finansieringen af Konsignationssalget maa undertiden ske ved Diskontering af Veksler, fordi Konsignanten ikke er i Stand til at give Kredit af egne Midler. Den modtagne Veksel kan derfor opfattes som Forskud paa Konsignationsafregningen ¹⁾. Sagen maa da blot være ordnet paa den Maade, at Vekselmellemværendet bringes ud af Verden i Overensstemmelse med, hvad Konsignationsafregningen udviser paa det Tidspunkt, da Opførelse finder Sted. Af samme Grund er der næppe noget til Hinder for en Aftale, hvorefter Konsignatøren skal betale visse Beløb à conto, f. Eks. hver Maaned; det maa blot paases, at à conto Betalingen kun har Karakter af Forskud paa Konsignationsafregningen. Ej heller bør det berøre Konsignationsaftalens Gyldighed, at Kontrakten foreskriver, at Konsignantens Krav senest skal opfyldes efter et fast Tidsrum, f. Eks. 6 Mdr. ²⁾.

Der forekommer undertiden Aftaler, hvorefter Konsignatøren modtager Varen i Konsignation i en kortere Tid, f. Eks. i tre Maaneder. Hvis den ikke inden den Tid er enten solgt eller tilbageleveret til Konsignanten, skal Varen betragtes som solgt i fast Regning, og Købesummen debiteres Konsignatøren paa dennes almindelige Konto. I saadanne Tilfælde er der næppe Grund til at tillægge Konsignantens Ejendomsforbehold Beskyttelse mod Trediemand. Efter Konsignationskontraktens Bestemmelser er Konsignatørens Raadighed over Varen i Virkeligheden ganske fri; Konsignationsformen bruges udelukkende til at udtrykke hans Ret til inden for en vis Frist at tilbagelevere Varen uden at betale den ³⁾. Kun hvis Konsignatøren umiddelbart ved Fristens Udløb er pligtig til enten at betale Varen eller levere den tilbage, og dette virkelig er overholdt, bør Ejendomsforbeholdet være gyldigt.

Hvor en enkelt Genstand overleveres til en Mellemandhandler til Videreforhandling under Ejendomsforbehold, bør man i ikke ringe

¹⁾ Saaledes U. f. R. 1868. 1070 og vedrørende Strafbarhed som Underslæb U. f. R. 1937. 470, men derimod bl. a. under Hensyn til, at Vekslens ikke var omsat U. f. R. 1900. 743.

²⁾ Se dog S. og H. R. T. 1929. 293, jfr. 1931. 105.

³⁾ Se herved U. f. R. 1908. 133; men imod det i Teksten anførte U. f. R. 1923. 1.

Udstrækning antage, at der foreligger et egentligt Kommissionsforhold, selv om Avancen ved Videresalget tilfalder Mellemand-leren ¹⁾). Men selv om man ikke vil gaa saa vidt, kan man næppe anvende de almindelige Grundsætninger om Konsignationshandel med mange løbende Poster direkte paa et saadant Forhold. Har en Grossist leveret en enkelt Motorcycle til en Forhandler til Videresalg, bliver der ikke Spørgsmaal om noget særligt Konsignationsregnskab. Om man kan fordrer, at Grossisten fører Kontrol med Salget, turde være yderst tvivlsomt; man skal nu engang ikke skyde Spurve med Kanoner. Det eneste ufravigelige Krav maa efter mit Skøn være, at Kontrakten paalægger Konsignatøren at foretage Afregning, efterhaanden som Pengene indgaar fra Trediemand. Har Grossisten tolereret, at saadan Afregning ikke finder Sted, eller maa Aftalens Bestemmelser om saadan Afregning antages indgaaet pro forma, bør Ejendomsforbeholdet ikke anses for gyldigt.

Et enkelt Tilfælde af denne Art kom til Paakendelse i 1936 ²⁾). En Cycle solgtes til en Cyclehandler med Ejendomsforbehold, saaledes at Forhandleren fik Lov til at videresælge Cyclen imod straks at betale den eller transportere Kravene ifølge den indgaaede Salgsaftale. Det hedder i Dommen, at der er Enighed mellem Parterne om, at der ikke foreligger noget Konsignationsforhold. Det hedder derhos i Dommen: »Da der ikke kan tillægges et af en Sælger taget Ejendomsforbehold Gyldighed i Forhold til Køberens Kreditorer, naar der er indrømmet denne, der er Forhandler af de paagældende Varer, Ret til frit Videresalg, og da de ovennævnte af Appellanten i Tilfælde af Videresalg stillede Vilkaar, med hvis Overholdelse ingen Kontrol fandt Sted, ikke findes at indeholde en saadan Begrænsning for Køberen i hans Dispositionsret, at det nærværende Tilfælde skulde kunne danne nogen Undtagelse herfra . . .« Dommen er efter mit Skøn urigtig. For det første, fordi den lægger Vægt paa, at der ikke foreligger et Konsignationsforhold, en Frase uden Betydning. For det andet, fordi den tænker sig Muligheden af en Kontrol med den enkelte Cycles Tilstedeværelse. Den bestaaende Praksis kan kun føre til et Krav om Kontrollforanstaltninger i den

¹⁾ Se foran S. 37.

²⁾ U. f. R. 1937. 137.

Udstrækning, det efter Forholdene er paakrævet. Og endelig er det sikkert urigtigt at lægge Vægt paa, at Mellemanden er Forhandler. Det afgørende er, om han er en Person, der har faaet Genstanden overladt med fri Dispositionsret eller med Pligt til øjeblikkelig Afregning i Tilfælde af Videresalg.

Beslægtet med Konsignationsforholdet er det Forhold, at Varer sælges under Ejendomsforbehold med Tilladelse til Forbrug. Kul leveres med Tilladelse til at fyre med dem; men indtil de gaar i Ovnen, skal de tilhøre Leverandøren; eller Trævarer sælges til en Fabrik med Tilladelse til Forarbejdning. Ejendomsforbehold af denne Art har næppe nogen fremtrædende Betydning inden for dansk Industri og Haandværk i Almindelighed. Derimod skal det have en betydelig Udbredelse i Tyskland inden for Jern- og Staalindustrien og med Hensyn til Tekstiler, Farver og Lak samt Byggematerialer ¹⁾. I Østrig havde man endog udviklet en særlig lovmæssig Sikring af Ejendomsforbehold til Raavarer, der var leveret af udenlandske Leverandører, hvorved Ejendomsforbeholdet ogsaa var udstrakt til Halvfabrikata og Færdigvarer, der var fremstillet af Raavarerne ²⁾. I Danmark forekommer Ejendomsforbehold i Forbindelse med Tilladelse til Forarbejdning navnlig inden for Byggehaandværket ³⁾. Den almindelige Sikring er her naturligvis Transporter paa Entreprisesum og Provenu af Byggelaan og Prioritering. Men indtil Arbejdet er helt eller delvis udført, kan Haandværkerens Leverandører yderligere sikre sig ved et Ejendomsforbehold med Hensyn til de leverede Materialer. Det fremgaar ikke af den foreliggende Retspraksis, om der i Lighed med, hvad der gælder for Konsignationsforholdet, maa stilles særlige Fordringer for at anerkende Forbeholdets Gyldighed. Der kunde navnlig være Tale om at kræve Regnskab med Forbruget og Betaling, efterhaanden som det skrider frem. For Byggematerialers Vedkommende synes Be-

¹⁾ Rühl S. 20 f.

²⁾ Forordning af 16. Juli 1920, Rühl S. 130 f. Om Muligheden for Ejendomsforbeholdets Bestaaen efter Forarbejdning se iøvrigt nfr. S. 202 ff.

³⁾ Jfr. U. f. R. 1908. 105, 1924. 867, 1926. 126. I U. f. R. 1931. 231 omhandles et Tilfælde, hvor Fødevarer var leveret en Hovmester paa et Skib under Ejendomsforbehold med Tilladelse til efterhaanden at forbruge Varerne.

taling i Form af Transporter paa Tilgodehavendet fra Bygherren dog at fyldestgøre Afregningskravet ¹⁾).

Hvor Konsignatarens Ejendomsforbehold er ugyldigt, fordi de til Etableringen af et gyldigt Ejendomsforbehold nødvendige Foranstaltninger ikke er truffet, kan Fordringen paa Trediemand efter Videresalget og de Penge, der indkommer fra Trediemand, naturligvis ikke være Konsignatarens Ejendom. Om Konsignataren kan have Ret til Fordringen paa Trediemand og Penge indbetalt af denne i Tilfælde, hvor Konsignationsaftalen er gyldig, er imidlertid et Spørgsmaal, som ikke uden videre er afgjort ved Ejendomsforbeholdets Gyldighed. Er Varen leveret i Kommission, er det en Følge af Kmsl. §§ 57—64, at Fordringen paa Trediemand med visse Begrænsninger til Fordel for Kommissionæren og Trediemand tilkommer Kommittenten. Dersom det er rigtigt, at Kommissionslovens Regler uden videre er anvendelige paa Kreditkonsignation, naar der ikke er truffet anden Aftale, maa det i hvert Fald være den teoretiske Hovedregel, at Fordringen paa Trediemand tilkommer Konsignanten. Dette er da ogsaa N. Cohns Opfattelse ²⁾, og han fremhæver, at Salg paa Konsignationsvilkaar med Antagelse af Ret for Konsignanten mod Trediemand skal have gammel Hævd inden for Handelen med Juveler.

Selv om Forholdene kan arte sig paa en særlig Maade inden for visse Brancher, turde det imidlertid være den almindelige Opfattelse inden for de fleste Handelsgrene, at Konsignanten ikke har nogen Ret til Fordringen paa Trediemand. Dersom f. Eks. en Boghandler gaar Fallit, kan Forlaget vel have Separatistret med Hensyn til de Varer, der er leverede paa Konsignationsvilkaar, men endnu ikke er solgt. Men det kan ikke have været Parternes Tanke, at de mange forskellige Forlag skulde kunne gaa Bogholderiet igennem og indkræve Købesummerne hos Boghandlerens Kunder. Den enkelte Kunde vilde maaske da komme til at betale til en Række forskellige Forlag. Under alle Omstændigheder maa man derfor antage, at Kmsl.s Regler om Fordringen paa Trediemand kan fraviges.

¹⁾ I Dommen i U. f. R. 1931. 231 siges det, at de for almindelige Konsignationsforhold gældende Regler ikke uden videre kunde overføres paa det behandlede Spørgsmaal.

²⁾ U. f. R. 1930 B. 110, jfr. foran S. 38 Note 1. Jfr. ogsaa om U. f. R. 1926. 843 og 1930. 33 nfr. S. 54.

Bortset fra Forholdene i enkelte Brancher maa Formodningen vel endog være for, at Fordringen paa Trediemand tilkommer Konsignatøren, uden at Konsignanten under nogen Omstændigheder vil kunne gøre den gældende ¹⁾).

Gaar man ud fra, at Kommissionsloven ikke er anvendelig paa Kreditkonsignation, bliver Spørgsmaalet mere tvivlsomt. Det er da ikke alene et Spørgsmaal om en Fortolkning af Parternes Aftale, men et Spørgsmaal om, hvorvidt den bestaaende Lovgivning hjemler den Retsvirkning, at Konsignanten uden Transport erhverver Ret til den Fordring paa Trediemand, der hidrører fra Konsignatørens Salg i eget Navn. Spørgsmaalet er da ulovbestemt, men dets Afgørelse maa bero paa, om man anser Kommissionslovens Bestemmelser for analogisk anvendelige paa dette beslægtede Forhold. I benægtende Fald vil Konsignanten kun kunne erhverve Ret til Fordringen paa Trediemand efter de almindelige Regler om Transport af Fordringer. Hans Ret vil derfor i Almindelighed kun nyde Beskyttelse imod Konsignatørens Kreditorer, naar der er givet Trediemand Meddelelse om hans Ret ²⁾).

Medens Cohn som nævnt har udtalt sig til Fordel for Konsignantens Ret til Fordringen mod Trediemand i videste Udstrækning, mener C. Bang, at der vel er en udbredt praktisk Trang til at anerkende Konsignantens Ret til den usolgte Vare, men ikke til hans Ret over Fordringen mod Trediemand ³⁾). Bangs Indvendinger imod at anerkende Konsignantens Ret til Fordringen paa Trediemand er

¹⁾ At Konsignanten i Almindelighed ikke er berettiget til at gøre Fordringen mod Trediemand gældende, antages af Ussing i U. f. R. 1923 B. 163. Hermed er der dog ikke taget Stilling til Spørgsmaalet, hvem Fordringen rettelig tilkommer, jfr. C. Bang i U. f. R. 1930 B. 82 f. Jfr. ogsaa U. f. R. 1926. 778.

²⁾ Jfr. § 31 i Lov om Gældsbreve af 13. April 1938. For tysk Rets Vedkommende antager Rühl S. 41 ff., at en Surrogation ex lege er udelukket, naar der ikke foreligger et ægte Kommissionsforhold. Konsignanten kan imidlertid erhverve Ret til Fordringen paa Trediemand ved en Aftale, hvorefter Konsignatøren skal fungere som »stiller Stellvertreter«. Desuden antages en anteciperet Fordringsoverdragelse at have Gyldighed efter tysk Ret, idet det kun kræves, at Fordringen er tilstrækkeligt individualiseret. Og Individualiseringen sker ved at angive Fordringen som Købesum for Konsignantens Vare.

³⁾ l. c. S. 83 ff.

tildels af konstruktiv Art. Da Konsignationshandelen er Konsignatarens Egenhandel, er det Konsignataren, der er Konsignantens Skyldner. Og Kravet er ikke det samme som Kravet paa Trediemand. I Regelen vil Mellehandlerens Pris være højere end Konsignantens Tilgodehavende. Konsignantens Ret til Fordringen bør da ikke gaa længere end hans eget Tilgodehavende udviser; men dette kan give Anledning til Vanskeligheder.

Bangs reelle Indvending imod at lade Konsignanten erhverve Ret til Fordringen paa Trediemand hidrører fra Overvejelser over, hvad Hensynet til Konsignatarens personlige Kredit tilsiger. En Handlendes Kreditbasis er, hedder det, ved Siden af hans Beholdning af Kontanter og egne Varer Størrelsen af hans Omsætning og udestaaende Fordringer. Medens hans Kreditorer, som Forholdene har udviklet sig i mangfoldige Brancher, maa være forberedt paa og derfor ogsaa kan indrette sig efter, at hans Varebeholdning helt eller delvis ikke tilhører ham, bør de i Almindelighed kunne regne med, at udestaaende Fordringer opstaaet ved de i hans Forretning skete og ved hans Arbejde hidførte Salg inden for hans Kundekreds, er ham tilhørende.

I et følgende Afsnit bliver der Lejlighed til at tage Stilling til Spørgsmaalet om den personlige Kredits Basis i Almindelighed ¹⁾. Det turde imidlertid være urigtigt at tillægge en Virksomheds udestaaende Fordringer hidrørende fra Salg større Betydning end Virksomhedens Varelager. Bortset fra Konsignations- og Kommissionsforhold er det meget vanskeligt for Skyldneren at behæfte sit Varelager, medmindre det sker med den Publicitet, som ledsager Tinglysning eller Overlevering. Udestaaende Fordringer kan derimod overdrages og pantsættes langt mere i det dulgte blot ved en Meddelelse til Skyldneren. Og dersom Konsignataren — som det ofte er Tilfældet netop med Hensyn til Varer, der jævnlig leveres i Konsignation — modtager Veksel for Købesummen, turde det være Regelen, at Vekslen diskonteres. Man leder da forgæves efter den betydningsfulde Basis for Kreditten, som skulde ligge i Virksomhedens udestaaende Fordringer. De konstruktive Hensyn, der nævnes af Bang, er næppe mere afgørende ved Kreditkonsignation end ved Kommission, hvor det ofte forekommer, at Kommissionæren

¹⁾ Nfr. S. 92 f.

staar del credere, og Kommittenten derved faar to Skyldnere. Desuden begrænses Kommittentens Ret over Fordringen ogsaa ved Kommissionærens Ret til Provision m. v.

For Anerkendelsen af en Mulighed for, at Retten mod Trediemand ogsaa ved Kreditkonsignation skal kunne tilkomme Konsignanten, taler den Omstændighed, at en saadan Ordning egentlig mest fuldkomment giver Udtryk for, at Konsignatarens Raaden over Salgsgegenstanden ved Videresalg ikke er en fri Raaden, men en Raaden paa Konsignantens Vegne. Konsignationsaftalen mister herved den Karakter af ophørende Sikkerhedsret, som har været Hovedanken imod dens Anerkendelse i Forhold til Trediemand. Dersom Konsignationsaftalen bestemmer, at Ejendomsretten over Varen forbliver hos Konsignanten, indtil Videresalg finder Sted, at derefter Fordringer paa Trediemand skal tilkomme Konsignanten og eventuelt gøres gældende af ham, samt endelig at indkomne Penge hurtigt skal afregnes og eventuelt inden Afregningen holdes i særskilt Forvaring for Konsignanten, er Ringen sluttet. Sikkerhedsretten varer ved, indtil Dækning opnaas. Aftalen er udbygget i en saadan Udstrækning, at den giver Konsignanten nogenlunde fuld Sikkerhed bortset fra Bedrageritilfælde.

Af Retspraksis kan fremhæves en Afgørelse fra 1893¹⁾). Den angik et Tilfælde, hvor Varer var leveret en Skræder i Konsignation, og samtidig havde Skræderen givet Konsignanten Transport paa alle sine udestaaende Fordringer saavel for forarbejdet som uforarbejdet Klæde. Denne Transport antoges at være ugyldig i Forhold til Skræderens Konkursbo som en Omgaaelse af Lovgivningens Regler om Stiftelse af Sikkerhedsrettigheder over Fordringer. I en anden Sag, der blev afgjort ved Skiftekommissionens Decision²⁾), forelaa der en Konsignationskontrakt, hvori det hed: »De konsignerede Varer forbliver Konsignantens Ejendom, indtil de er solgte, og det samme gælder de fra Salg af de konsignerede Varer hidrørende udestaaende Bogfordringer, indtil den paagældende, paa Kredit solgte Vare er blevet betalt af Konsignatarius til Konsignanten.« Bestemmelsen betegnes i Afgørelsen som »stemmende med Konsignationsforholdets Natur«; Konsignanten fandtes derfor

¹⁾ U. f. R. 1893. 605.

²⁾ U. f. R. 1907. 425.

i Strid med Konsignatarens Konkursbo berettiget til de Beløb, der indgik som Betaling for de konsignerede Varer. Til samme Resultat kom Østre Landsret i en Afgørelse fra 1926 i et Tilfælde, hvor Konsignationskontrakten bestemte, at de ved Videresalg paa Kredit opstaaede Fordringer uden nogen Overdragelse skulde tilkomme Konsignanten ¹⁾. Selv om hele Mellemværendet tydeligt havde Karakter af et Kreditkonsignationsforhold, betegnes Forholdet i Dommen som et Kommissionsforhold. Det samme er Tilfældet i en senere Sag, der angaar Forhandling af Kul paa typiske Kreditkonsignationsvilkaar ²⁾. Kontrakten indeholdt i dette Tilfælde ikke nogen udtrykkelig Bestemmelse om, at Fordringer paa Trediemand skulde tilhøre Konsignanten. Men det hed i Kontrakten, at Konsignataren indestod over for Konsignanten for udestaaende Fordringer som Selvskyldnerkautionist. Det antoges, at Konsignatarens Kreditorer var afskaaret fra at gøre Eksekution i Fordringerne i Medfør af Kmsl. § 61.

Efter det saaledes foreliggende indeholder Retspraksis afgørende Støtte for den Opfattelse, at en mellem Konsignatar og Konsignant indgaaet Aftale om, at Fordringerne paa Trediemand skal tilkomme Konsignanten, er gyldig i Forhold til Konsignatarens Kreditorer ³⁾. Naar der tillægges Kreditkonsignationsforholdet Beskyttelse mod Udlæg i de konsignerede Varer, er denne Løsning ogsaa ganske rationel, idet den giver Konsignanten en tiltrængt yderligere Sikring. Hvor Sikkerhedsretten over Tingen hører op, kan Sikkerhed i Fordringen træde i Stedet.

Penge, som indbetales til Konsignataren som Vederlag for de konsignerede Varer, maa blive dennes Ejendom, dersom Fordringen tilkom ham. Hvis derimod Fordringen paa Trediemand efter den indgaaede Aftale tilkommer Konsignanten, vil de være hans Ejendom, saafremt de af Konsignataren holdes i særskilt Forvaring. Det forekommer ikke sjældent, at Konsignationskontrakten paa lægger Konsignataren Pligt hertil.

¹⁾ U. f. R. 1926. 843; Forholdet var under denne Sag lidt særegent, da Konsignataren ikke havde eget Lager, men Varerne leveredes for hans Regning direkte til hans Kunder af Konsignanten. Dette var dog ikke af Betydning for Afgørelsen.

²⁾ U. f. R. 1930. 33.

³⁾ Om Konsignatarens Legitimation til at modtage Betaling se U. f. R. 1900. 321.

K a p i t e l I V.

*Retsfølgning imod den under Ejendomsforbehold
solgte Genstand.*

Ejendomsforbeholdets Formaal er jo det at sikre Sælgeren hans Restfordring. I Ejendomsforbeholdets første Tid var det Regelen, at Sælgeren, straks naar forfaldne Ydelser ikke betaltes rettidigt, var berettiget til at sætte sig i Besiddelse af Tingen. Som tidligere berørt opfattedes tidligere erlagte Afdrag som Vederlag for Brugen. Paa den anden Side maatte det vistnok antages, at Tilbagebetalingen medførte Tab af Retten til at fordr Restkøbesummen, medmindre andet var aftalt. Naar Sælgeren gjorde Ejendomsretten gældende, bortfaldt Grundlaget for at fastholde Købet. Derimod kunde det være tvivlsomt, om Købets Ophævelse betog Sælgeren Retten til at fordr Opfyldelsesinteresse.

Uden for Afbetalingslovens Omraade vil Sælgerens Retsstilling være væsentlig den samme efter gældende Ret. Det maa dog sikkert ogsaa have Betydning uden for Lovens Omraade, at den inden for sit Omraade har gennemført det med Sagens Natur stemmende Princip, at Sælgeren i Tilfælde af Købets Ophævelse økonomisk saa vidt muligt skal stilles, som om Købet var opfyldt. Tager Sælgeren i Misligholdelsestilfælde Tingen tilbage, maa Formodningen være for, at dens Værdi skal regnes ham til Gode i Opgørelsen med Sælgeren. Dette synes ogsaa forudsat ved Bestemmelsen i Aftalelovens § 37, 1. Stk., hvor det forudsættes, at kun særlig Aftale mellem Parterne medfører, at Køberens mister Retten til eventuel Tilbagebetaling af allerede erlagte Afdrag.

Sælgerens Tilbagebetaling af den solgte Genstand vil ogsaa uden for Afbetalingslovens Omraade kunne ske ved en umiddelbar Fogedforretning. Sælgeren kan naturligvis ogsaa vælge at gaa den sædvanlige Retsvej. Han kan tage Dom for sit Krav paa Restkøbesummen og søge Fyldestgørelse ved Udlæg og Tvangsauktion. Det er vist den almindelige Anskuelse, at Sælgeren ogsaa kan gøre Udlæg i Salgsgegenstanden, hvis han finder det mere formaalstjenligt end en Tilbagebetaling i Henhold til det tagne Ejendomsforbehold. Og Hindringer herfor bør i hvert Fald ikke søges i den Betragtning, at

han selv er Ejer af den Ting, hvori han vil gøre Udlæg ¹⁾). Derimod kunde det være rimeligt at antage, at Sælgeren maa henvises til Købets Ophævelse ud fra følgende Betragtning: Naar Kontrakten ekstraordinært hjemler Sælgeren Ret til at tage Tingen tilbage, uanset at den er leveret til Køberen, bør Køberen ogsaa kunne forlange, at han benytter denne Fremgangsmaade. I modsat Fald faar Ejendomsforbeholdet tildels Karakter af et Forbehold om Plads for en Udlægsforretning. Og for Køberen kan det navnlig have Interesse, at Genstandens Værdi i hans Mellemlægning med Sælgeren opgøres efter, hvad Sælgeren kan antages at faa ud af den med almindelig Paapasselighed. Denne Værdi vil i Regelen være højere end Auktionsprisen. Sælgeren vil derfor snarest foretage Udlæg og foranstalte Auktion, naar han ønsker at spekulere i Tingens Genhvervelse til en lavere Værdi.

Dersom det antages, at Sælgeren uden for Afbetalingslovens Omraade kan gøre Udlæg i Salgsgegenstanden for sin Restfordring, opstaar der imidlertid yderligere det Spørgsmaal, om dette er uforneligt med Ejendomsforbeholdets fortsatte Bestaaen. Ifølge en i Tyskland udbredt Opfattelse ²⁾), der ogsaa har fundet Udtryk i de svenske Motiver til Afbetalingsloven ³⁾) og i en enkelt dansk Retsafgørelse ⁴⁾), skal Sælgerens Udlæg opfattes som et Afkald paa Ejendomsforbeholdet. Herved kan Sælgeren komme i Vanskeligheder; hvis f. Eks. Køberen gaar Konkurs inden tre Uger efter Udlæget, bortfalder dette i Medfør af Konkurslovens § 23, jfr. Lov af 20. Marts 1902 § 2 og Lov af 12. April 1927 § 1; samtidig er Ejendomsforbeholdet bortfaldet. Selv om man i et saadant Tilfælde kunde naa til det Resultat, at Afkaldet var betinget af Udlægets Gyldighed, kan Ejendomsforbeholdets Bortfald dog ogsaa paa anden Maade skade Sælgeren, f. Eks. dersom han ikke iagttager de i Retsplejeloven givne Forskrifter om Fjernelsen af Tingen fra Rekvisiti Besiddelse og Iværksættelse af Tvangsauktion inden en

¹⁾ Se foran S. 20 f.

²⁾ Se herom Rühl S. 177 ff.

³⁾ Folke Schmidt S. 228 ff.

⁴⁾ U. f. R. 1932. 639. Afkald paa Ejendomsforbeholdet er dog ikke antaget at foreligge, hvor Sælgeren af Kontraktsgrise for sit Tilgodehavende havde gjort Udlæg i Køberens faste Ejendomme inkl. Besætning, hvorunder ogsaa de solgte Kontraktsgrise, V. L. T. 1929. 317.

vis Frist. Og det skyldes formentlig en Misforstaaelse, naar man vil finde et Afkald fra Sælgerens Side; hvis overhovedet en samtidig Bestaaen af Retten ifølge Udlæg og Retten ifølge Ejendomsforbeholdet er mulig, kan der ikke findes rimelig Anledning til i Foretagelsen af Udlæg at se et Afkald paa Ejendomsforbeholdet. Der findes imidlertid ikke at være afgørende Betænkeligheder ved at antage, at Udlægs Foretagelse skulde være til Hinder for en senere Tilbagetagelse med Støtte i Ejendomsforbeholdet. Derimod vil naturligvis en i Kraft af Udlæget foretaget Tvangsrealisation være til Hinder for Ejendomsforbeholdets fortsatte Bestaaen ¹⁾).

Inden for Afbetalingslovens Omraade er Adgangen til Tingens Tilbagetagelse nærmere reguleret ved Bestemmelserne i Lovens § 2. Herefter kræves det, naar Grunden til Tilbagetagelsen er Undladdelse af at betale skyldige Ydelser, at Køberen er udeblevet med et Afdrag, der udgør mindst en Tiendedel af Afbetalingsprisen, eller som sammenlagt med tidligere forfaldne, ubetalte Afdrag udgør mindst en Tyvendedel af Afbetalingsprisen. Denne Bestemmelse medfører, at en Tilbagetagelse af Tingen ikke kan ske, naar udestaaende Restancer udelukkende udgøres af Krav paa Dækning af Inkassoomkostninger og Afdrag, der ikke opgaar til henholdsvis en Tiendedel og en Tyvendedel af Afbetalingsprisen ²⁾). I Virkeligheden er det næsten ensbetydende med, at Ejendomsforbeholdet ophører med at tjene til Sikkerhed for Sælgerens Krav, naar kun de sidste Rester af Afbetalingsprisen skyldes.

At Tingens Tilbagetagelse er udelukket, naar kun den sidste Rest af Købesummen skyldes, bliver saa meget mere skæbnesvangert for Sælgerens Sikkerhed i den solgte Genstand, som det i nyere dansk Retspraksis er fast antaget, at Afbetalingsssælgeren, der har taget Dom over Skyldneren for sit Resttilgodehavende efter Afbetalingskontrakten, ikke kan gøre Udlæg i selve Salgsgegenstanden. Dette blev først fastslaaet ved en Højesteretsdom i et Tilfælde, hvor Sælgeren med Forbehold af sin Ejendomsret vilde søge Udlæg i den under Ejendomsforbehold solgte Ting. Det hedder i Dommen, at det maa være en Følge af Afbetalingslovens Regler, at en Tvangsforfølgning fra Sælgerens Side, rettet mod Tingen, saa længe Kon-

¹⁾ Rühl l. c., jfr. Folke Schmidt l. c.

²⁾ U. f. R. 1930. 357.

trakten er i Kraft, kun kan finde Sted i Overensstemmelse med Lovens Regler¹⁾. Senere er det antaget, at samme Regel maa være gældende, hvor Sælgeren under Eksekutionsforretningen erklærer sig villig til at give Afkald paa sin Ret efter Ejendomsforbeholdet og saaledes er villig til at sætte denne Side af Kontrakten ud af Kraft²⁾. Grunden til at nægte Afbetalings-sælgeren Ret til for sin Restfordring at gøre Udlæg i Tingen er aabenbar. Hvor Sælgeren ønsker at tage Tingen tilbage i Overensstemmelse med Afbetalingslovens Regler, hjemler Loven Køberen en Række Fordele. Misligholdelsen skal være af den foran nævnte, alvorlige Karakter; Sælgerens uforfaldne Ydelser kan ikke fordres dækket fuldt ud, men skal reduceres i Forholdet mellem Kontantpris og Afbetalingspris; Tingen skal ved Mellemværendets Opgørelse optages til den Værdi, den har for Sælgeren, hvilket sikkert altid vil være en højere Værdi end det Beløb, Tingen kan ventes at indbringe ved Tvangsauktion; og dersom Afbetalingsprisen findes urimelig høj, er der Adgang til dens Nedsættelse. Regelens Anvendelse fører imidlertid til det paafaldende Resultat, at Sælgeren efter Omstændighederne afskæres fra at søge Fyldestgørelse baade ved Tilbagetagelse og ved Udlæg for den sidste Del af sin Fordring og saaledes ved sin Retsfølgning i Tingen stilles ringere end andre Kreditorer, der ikke paa Forhaand har nogen Ret over Tingen.

Denne mærkelige Stilling er der al mulig Grund til at søge ændret ved en kommende Revision af Afbetalingsloven, saaledes at der gives Sælgeren Ret til at tage Tingen tilbage uden Hensyn til Re-

¹⁾ U. f. R. 1929. 1070. I norsk og svensk Praxis antages Eksekution derimod at kunne ske i Salgsgenstanden, jfr. Folke Schmidt S. 240 ff., der dog ligesom Arnholm S. 449 vender sig imod den. Se iøvrigt om disse Spørgsmaal Jørgen Jensen i U. f. R. 1931 B. 81 ff., Skouvig smst. S. 137 ff., Thor-kild-Hansen smst. 1939 B. 88 ff., Ussing, Køb 1939 S. 153.

²⁾ U. f. R. 1930. 562, 1931. 395, 1933. 1142, Juristen 1937. 84. Dersom Restancerne udgør under 10 pCt. af Afbetalingsprisen, fristes man til den Antagelse, at Ejendomsforbeholdet er bortfaldet. Dette kan dog ikke antages; i Konkurstilfælde har Sælgeren Ret til forlods Dækning af Auktionsprisen U. f. R. 1929. 640. Muligvis vil man ogsaa antage, at Sælgerens Ret fremdeles er beskyttet ved Straf, ligesom Ejendomsforbeholdet kan være til Hinder for, at andre Kreditorer sætter Genstanden til Tvangsauktion, indtil Udlægshaveren udløser Sælgeren. Efter Udløsning maa Tvangsrealisation dog sikkert kunne foretages uanset det S. 65 anførte.

stancens Størrelse, naar Sagen drejer sig om de sidste Afdrag eller skyldige Omkostningsbeløb. Derimod er der næppe Grund til at følge det Forslag, der er fremsat af Skouvig¹⁾); efter hans Opfattelse er Kravet om en vis Størrelse af skyldige Restancer en Anvendelse af den Grundsætning, at en uvæsentlig Misligholdelse ikke bør give Anledning til Kontraktens Ophævelse. Han mener derfor, at Remediet ikke kan være en Udvidelse af Adgangen til Ophævelse af Kontrakten; men der bør under Anvendelse af den i Afbetalingsloven hjemlede Fogedforretning aabnes Sælgeren Adgang til for den sidste Restfordring at gøre Eksekution i Salgsgenstanden. En Gennemførelse af denne Opfattelse betyder imidlertid ikke nogen Lempelse for Skyldneren, men medfører, at denne gaar Glip af de Fordele med Hensyn til Mellemværendets Opgørelse, som Afbetalingsloven hjemler. Det maa ikke heller overses, at en Tilbagetagelse efter Afbetalingslovens Regler staar lige saa nær ved en Dækning gennem et Pant ved dettes Overtagelse af Panthaveren, som ved Købets Ophævelse.

Sælgerens Ejendomsforbehold hindrer ham ikke i paa Grundlag af en over Køberens erhvervet Dom eller et med ham indgaaet Forlig at gøre Udlæg i andre Effekter end de paa Afbetaling solgte. Selv om han derved har opnaaet yderligere Pantesikkerhed, vil han desuagtet kunne gøre Ejendomsforbeholdet gældende²⁾). Og det kan ikke antages, at de i Afbetalingsloven givne særlige Regler om Mellemværendets Opgørelse skal finde Anvendelse, hvor Sælgeren retter sin Retsforfølgning mod andre Effekter end de solgte³⁾). En modsat Regel var dog at anbefale. Sælgerens Grund til mod Køberens Protest at vælge Udlæg for sin Fordring fremfor at tage Salgsgenstanden tilbage i Overensstemmelse med Lovens Regler maa i Regelen skyldes Ønsket om at berøve Køberen de Fordele, som Loven giver ham, og som han ikke selv kan give Afkald paa.

Retsforfølgning imod den under Ejendomsforbehold solgte Genstand fra Trediemands Side maa i Regelen ske med Respekt for det tagne Ejendomsforbehold. Undtagelse herfra kan kun gøres, hvis Trediemand har en Ret over Tingen, der er ældre end Salget, og som

¹⁾ I. c. S. 139.

²⁾ V. L. T. 1929. 356, 1931. 98.

³⁾ U. f. R. 1933. 1142, men derimod 1931. 602.

ikke er bortfaldet ved dette, eller der undtagelsesvis er Hjemmel for, at Trediemands Krav gaar forud for Sælgerens¹⁾. For slige privilegerede Krav maa der kunne gøres Udlæg og Udpantning og iværksættes Tvangsauktion uden Hensyn til det tagne Ejendomsforbehold. Dersom der efter Realisationen bliver noget Overskud, maa dette anvendes til Dækning af Sælgerens Restfordring. Da Afbetalingslovens Opgørelsesregler kun finder Anvendelse, hvor Sælgeren tager Initiativet til at kræve Tingen tilbage, kan der næppe være Spørgsmaal om at anvende disse Regler²⁾.

En højst mærkelig Misforstaaelse synes at ligge til Grund for en ny Afgørelse³⁾. Da Motorafgiften for en Motorcycle, for hvilken det offentlige har Fortrinsret for al paa Køretøjet hvilende Gæld, ikke var blevet erlagt, sattes Cyclen til Tvangsauktion efter Politiets Begæring. Efter at Motorafgiften 15 Kr. og Omkostningerne ved Salget var dækkede, udbetaltes Overskudet til en Kreditor, der havde gjort særskilt Udlæg heri. Det oplystes senere, at Cyclen var solgt paa Afbetaling og endnu ikke fuldt betalt. Sælgeren forlangte nu Cyclen tilbage fra Tvangsauktionskøberen. Han fik Medhold heri paa Betingelse af, at han godtgjorde den godtroende Køber de til Dækning af Motorafgiften udlagte 15 Kr. og erstattede et Beløb, der var afholdt til en nødvendig Reparation af Cyclen. Det synes herved overset, at da Kravet paa Motorafgiften har Prioritet forud for Gælden til Afbetalingssælgeren, har Auktionen været i enhver Henseende forenelig med Sælgerens Ret, og det maa derfor være udelukket, at han anfægter Auktionskøberens Ret. Auktionen maatte bringe hans Ejendomsforhold til Ophør. Sælgeren havde derimod som allerede omtalt, kunnet forlange Overskudet ved Auktionen betalt til sig som den hertil virkelig berettigede og kunde derfor ogsaa senere have rettet Krav mod den Kreditor, som uberettiget havde oppebaaret Overskudet.

Køberens almindelige Kreditorer maa derimod respektere Ejendomsforbeholdssælgerens Ret. Bortset fra Konsignationstilfælde,

¹⁾ Se f. Eks. foran S. 20 Note 2 om Hæftelse for Konfiskationsværdi, Erstatninger og Bøder efter Toldloven samt S. 20 om Regreskrav efter Motorlovens § 38, Stk. 7.

²⁾ Jfr. saaledes U. f. R. 1929. 640.

³⁾ V. L. T. 1941. 169.

hvorom senere ¹⁾, kan Sælgerens Ejendomsforbehold dog ikke være til Hinder for Foretagelsen af Udlæg eller Udpantning med Respekt for Ejendomsforbeholdet. Salgsgegenstanden repræsenterer jo ofte et Aktiv, der kan have en Værdi paa Køberens Haand, nemlig overalt hvor Tingens Værdi overstiger Restskylden til Sælgeren. Men selv om dette ikke er Tilfældet, vil et Udlæg dog næppe kunne betegnes som formaalsløst. Efterhaanden som Afbetalinger finder Sted, kan der oparbejdes et Aktiv; det vil derfor kunne lægge et vist Pres paa Skyldneren til at betale Udlægshaverens Krav, naar han ved, at han først kan opnaa fri Raadighed over Genstanden, naar ogsaa Udlægshaveren er fyldstgjort. Paa den anden Side medfører Udlæg i en Genstand, der allerede forud er overbehæftet, ogsaa Ulemper. Tingens Ejer mister maaske dermed Haabet om at kunne faa betalt den Tingen paahvilende Gæld. Et Udlæg kan derfor bevirke, at han ophører med at betale sine Afdrag til Sælgeren, og Udlægets Foretagelse bliver da til Skade for Rekviritus uden at bringe Rekvirenten nogen Fordel. Da der imidlertid ikke gælder nogen Forskrift, hvorefter Fogeden kan nægte at gøre Udlæg i en Genstand, fordi den i Forvejen er overprioriteret, kan Fogeden næppe vægre sig ved at gøre Udlæg under Henvisning til, at Restgælden overstiger Genstandens Værdi. Paa den anden Side kan Fogeden, der f. Eks. uden Rekvirentens Møde foretager Eksekution for Smaafordringer, næppe være pligtig til ex officio at foretage Udlæg i overbehæftede Genstande.

I tysk Ret skelnes der bestemt imellem Udlæg i selve den Ting, der er solgt paa Afbetaling, og Udlæg i Køberens Anwartschaftsrecht, hans Ret til at blive Ejer. Et Udlæg i Tingen kan af Sælgeren mødes med en Widerspruchsrecht, som følger af, at Genstanden ikke ejes af Rekviritus ²⁾. Paa tilsvarende Maade gøres her i Landet oftest Udlæg for Køberens Gæld ikke i selve Tingen, men i »Køberens Ret til at blive Ejer af Tingen«. Ikke sjældent trodser man dog de dogmatiske Vanskeligheder, der er en Følge af, at Sælgeren betragtes som Ejer, og foretager slet og ret Eksekution i Tingen. Terminologiens Usikkerhed paa dette Punkt træder stærkt frem i et Par Afgørelser om Spørgsmaalet. Hvor en Fogedret havde foretaget

¹⁾ S. 67.

²⁾ Rühl S. 163 ff.

Udlæg i et Klaver, der var købt paa Afbetaling, udtalte den samme Ret i en senere Forretning, hvorunder Klaveret forlangtes udleveret, at Udlæget maatte betragtes som foretaget i Retten til at blive Ejer af Klaveret, og denne Udtalelse tiltraadtes af Landsretten¹⁾. I en anden Landsretsdom hedder det derimod, at det Appellanten givne Udlæg i »Retten til at blive Ejer« af et Automobil, der var solgt paa Afbetaling med sædvanligt Ejendomsforbehold, maatte forstaas som et Appellanten givet Udlæg i Vognen, der paa samme Maade som Indstævntes Ejendomsret over Vognen var betinget af Købesummens Betaling²⁾. Undertiden bruger man sikkert ogsaa Betegnelsen Udlæg i de Rekvisitus i Henhold til Kontrakten tilkommende Rettigheder. Udlæg i Tingen stemmer bedst med Opfattelsen af Køberens Ret som en resolutivt betinget Ejendomsret eller med Konstruktionen af Sælgerens Ret som en Panteret. Et Udlæg i Retten til at blive Ejer eller i Køberens Rettigheder i Henhold til Kontrakten stemmer derimod med den Opfattelse, hvorefter den fulde aktuelle Ejendomsret forbliver hos Sælgeren, indtil Købesummen bliver fuldt betalt.

Uden Hensyn til, hvilken Udtryksmaade der er benyttet i Udlægsdekretet, maa det imidlertid antages, at Retsvirkningerne bliver de samme. Udlægshaverens Retsstilling er i det væsentlige den samme som i Tilfælde, hvor Udlæg foretages i Genstande, der i Forvejen er pantsatte. Navnlig maa man ikke fra Udtryksmaaden »Udlæg i Køberens Rettigheder i Henhold til Afbetalingskontrakten« drage den Slutning, at dennes Ret særskilt kan forauktioneres³⁾. Sælgerens Ret over Salgsgenstanden er derimod foreløbig til Hinder for, at Tvangsauktion kan iværksættes⁴⁾. Hvis Auktion iværksættes, uden at der er fremkommet Oplysning om det af Sælgeren tagne Forbehold, maa det antages, at Auktionskøberen desuagtet

¹⁾ U. f. R. 1944. 1048, jfr. ogsaa H. Munch-Petersen, Tvangsfuldbyrdelse, ved Erwin Munch-Petersen, 1937 S. 62.

²⁾ U. f. R. 1927. 1059.

³⁾ Folke Schmidt S. 228 f.

⁴⁾ Dette er ogsaa den almindelige Regel efter fremmed Ret. Kun schweizisk Ret udgør en Undtagelse. I Schweiz er Afbetalingssælgerens Ret ikke til Hinder for, at Udlægshaveren foranlediger Auktion, men Salget kan kun foretages, dersom de fremkomne Bud dækker Sælgerens Resttilgodehavende, Rühl S. 164 f., v. May S. 80 f.

indtræder i Rekvisiti Rettigheder i Henhold til Afbetalingskontrakten. Det er jo ikke af Hensyn til Rekvisitus, at Auktion burde have været undladt. Hvor Udlæg ikke for Køberens, men for Trediemands Gæld er paafolgt af Tvangsauktion, kan Auktionskøberen ikke være succederet i Køberens Ret¹⁾).

Da Trediemands Ret er til Hinder for Begæring om Tvangsauktion, behøver Udlægshaveren ikke at drage Omsorg for at faa Godset ud af Skyldnerens Besiddelse eller iværksætte Tvangsauktion, saa længe denne Hindring vedvarer, jfr. Rpl. § 533, 2. og 3. Stk. Naar derimod Skyldneren afbetaler den fulde Købesum²⁾ eller giver Afkald paa sin Ret i Hensold til det tagne Ejendomsforbehold, træder Udlæget i fuld Virksomhed med alle de til Udlæg i ubehæftede Genstande knyttede Virkninger. Det er da ogsaa antaget, at Udlægshaveren maa drage Omsorg for at faa Tvangsauktion afholdt eller Godset bragt ud af Skyldnerens Besiddelse inden 12 Uger efter Betalingen, jfr. Rpl. § 533, 2. Stk.; og Udlægshaveren kan ikke til sin Undskyldning for at have forsømt dette anføre, at han ikke havde Lejlighed til at holde sig underrettet om, naar Betalingen skete³⁾).

Udlægshaveren vil imidlertid ogsaa kunne fremme sin Retsfølgning ved at indfri Sælgerens Restfordring og eventuelt gøre dennes Ejendomsret gældende mod Rekvisitus. En særlig Tilskyndelse til at varetage sine Interesser paa denne Maade vil Udlægshaveren have, dersom Sælgeren paa Grund af Udeblivelse med Afdrag fremsætter Krav om Tingens Tilbagelevering. I ældre Retspraksis er det ganske vist statueret, at Sælgeren ikke selv under en af ham begæret Udleveringsforretning var pligtig til at modtage Betalingstilbud fra en Udlægshaver; da Sælgeren havde forbeholdt sig Ejendomsretten, indtil den fulde Købesum var betalt af *Skyldneren*, fandtes Udlægshaveren at maatte betragtes som en uvedkommende Trediemand⁴⁾. Men denne Praksis er forladt ved en nyere Afgørelse⁵⁾. Ved en utrykt Fogedretskendelse af 21. Marts 1933 er det

1) U. f. R. 1932. 43.

2) U. f. R. 1927. 1059.

3) U. f. R. 1945. 404.

4) U. f. R. 1910. 662, jfr. 1916. 198.

5) U. f. R. 1933. 337.

endog antaget, at Udlægshaveren kan forlange Tvangsauktion over det udlagte fremmet, blot han i Fogedretten deponerer Sælgerens Resttilgodehavende ¹⁾. Om denne Kendelse er rigtig, er paa den anden Side tvivlsomt. Den maa vel forudsætte, at Udlægshaveren paa Auktionen vil forlange sig dækket ogsaa for det til Sælgeren udrede Beløb. Men da dette ikke kan kræves opgjort efter Reglerne i Afbetalingsloven, mister Køberen Retten til at forlange Lovens Opgørelsesregler anvendt, skønt Sælgeren opnaar Fyldestgørelse gennem Tingens Værdi, jfr. nærmere S. 65.

Forlanger Sælgeren selv Tingen tilbage, maa Udlægshaveren ved Afgørelsen af, hvilket Beløb han skal tilsvare denne, kunne forlange Afbetalingslovens Opgørelsesregler lagt til Grund lige saa vel som Køberen selv. Og ved Køb under Ejendomsforbehold uden for Afbetalingslovens Omraade kan Udlægshaveren ogsaa gøre gældende, at Tingens Tilbagebetaling i Henhold til Aftalens Bestemmelser uden Tilbagebetaling af en Del af de allerede betalte Afdrag vil være aabenbart ubillig, jfr. Aftl. § 37, 1. Stk. ²⁾. Udlægshaverens Ret til at indløse Tingen maa bortfalde samtidig med Køberens Ret til Tingen. Inden for Afbetalingsloven maa Indløsningen ske inden 14 Dage efter Tilbagebetalingen ³⁾. Uden for Lovens Omraade maa Indløsning i Mangel af modstaaende Aftale antages at kunne ske, indtil Tingen er udleveret Sælgeren enten ved Fogeden eller frivilligt. Maaske kan Indfrielse ogsaa ske efter Udleveringen til Sælgeren, saa længe denne ikke har betalt det Køberen tilkommende Overskud. Det kan iøvrigt ikke antages, at Sælgeren er forpligtet til at varsko Udlægshaveren om Tilbagebetalingen ⁴⁾. Er Sælgeren bekendt med det foretagne Udlæg, synes det at være en nærliggende Antagelse, at en Tilbagebetaling uden Iagttagelse af Afbetalingslovens Regler ikke kan ske uden Overenskomst med baade Ejer og Udlægshaver. Den modsatte Opfattelse i en afsagt Landsretsdømme ⁵⁾ støtter sig til Udtryksmaaden i Afbetalingslovens § 10: »og vil Køberen ikke godvillig udlevere den«. Men det synes ikke beret-

¹⁾ Se H. Munch-Petersen l. c. S. 62 Note 5.

²⁾ U. f. R. 1936. 955.

³⁾ § 6, 2. Stk. i Afbetalingsloven, U. f. R. 1933. 337.

⁴⁾ Jfr. herved U. f. R. 1936. 955.

⁵⁾ V. L. T. 1943. 205.

tiget at presse Ordene i § 10 paa den angivne Maade over for den naturlige Antagelse, at en Fravigelse af Lovens Regel kræver Samtykke af alle vedkommende.

Har Udlægshaveren indfriet Sælgerens Restfordring, maa det antages, at han dermed er indtraadt i Sælgerens Ret, selv om Sælgeren ikke har givet ham Transport derpaa. Dette stemmer overens med, hvad man antager om Virkningerne af en Panthavers Udløsning af andre Panthavere og i det hele med, hvad der gælder om Indfrielsen af andres Forpligtelser til berettiget Varetagelse af eget Tarv¹⁾. Efter Indløsningen maa Udlægshaveren derfor kunne gaa frem paa samme Maade som Sælgeren. Og dersom Opgørelsen af Mellemværendet ifølge Salgskontrakten udviser et Tilgodehavende i Udlægshaverens Favør, kan han ved Modregning dække andre Krav paa Køberen, herunder først og fremmest det Krav, for hvilket Udlæget var gjort.

Derimod er det næppe rigtigt, naar den foran S. 64 citerede, utrykte Kendelse af Fogedretten i København forudsætter, at Køberens Indfrielse af Sælgerens Restfordring fjerner Hindringen for Iværksættelsen af Tvangsauktion. Som omtalt i Indledningen til dette Kapitel, er det en fast antaget Regel, at Sælgeren, der ønsker Fyldestgørelse af Tingen, maa gaa frem efter Afbetalingsloven. Og det ses ikke rettere, end at denne Retsstilling maa bevares, selv om Sælgerens Ret er overgaaet paa Udlægshaverens Haand. Netop fordi Formaalet er at sikre Skyldneren, kan Sælgerens Samtykke til Iværksættelsen af Tvangsauktion ikke gøre denne Fyldestgørelsesmaade lovlig mod Skyldnerens Protest. Men i saa Fald kan ikke heller en Forening paa samme Haand af Udlægsret og Ejendomsforbehold have denne Virkning.

Hvis det her anførte er rigtigt, maa tilsvarende gælde, hvor Sælgeren har foretaget Udlæg i den af ham solgte Genstand for Fordringer, der ikke hidrører fra Købeaftalen²⁾.

Hvor Udlæg er gjort i den under Ejendomsforbehold solgte Ting eller i Køberens Ret til at blive Ejer, maa Udlægshaverens Ret

¹⁾ Se herom Ussing, Obligationsrettens alm. Del, 1941 S. 240 f., U. f. R. 1937 B. 110 ff. med der anførte Afgørelser, der dog ikke angaar Udlægshaverens Indfrielse af Afbetalingssælgerens Krav.

²⁾ Se om Muligheden for et saadant Udlæg foran S. 20 f.

omfatte eventuelt Overskud, der maatte tilkomme Køberen ved Tingens Tilbagebetaling. Naar Udlægshaveren derfor har underrettet Sælgeren om Udlæget, eller denne paa anden Maade er blevet bekendt dermed, vil han være uberettiget til at udbetale Overskudet til Køberen. Dette er ogsaa antaget ved en Dom fra de seneste Aar¹⁾. Ved denne Dom er det tillige antaget, at Udlægshaverens Krav paa Overskudet ikke kunde mødes med Købet uvedkommende Modfordringer, som Sælgeren havde paa Køberen; men den derfor i Dommen givne Begrundelse kan næppe godkendes. Forholdet var nærmere det, at en Person, der havde gjort Arrest i Salgsstanden, senere lod sig Sælgerens Ret tiltransportere. Herefter gjorde Kommunen Eksekution i Genstanden for en Køberens paahvilende Skatterestance. Under en Fogedforretning, hvorunder Transporthaveren forlangte Genstanden udleveret i Henhold til Købekontrakten, bestred Rekvirenten, at den stedfundne Udpantning kunde give Kommunen nogen Ret til det Køberens efter Opgørelsen tilkommende Overskud. Da denne Indsigelse var forkastet ved Fogedretten, paastod Rekvirenten under Anken, at han maatte kunne fremsætte til Modregning mod Kommunens Krav den Fordring paa Køberen, for hvilken der i sin Tid var gjort Arrest. Det hedder nu i Afgørelsen, at Modregning ikke kunde ske til Skade for Kommunen, fordi Modregningsbegæringen først var blevet fremsat efter den Fogedforretning, hvorunder Transporthaveren havde bestridt Kommunens Ret til Overskudet.

Nu er det ikke nogen Regel, der kendes andetsteds, at Modregningsret over for Udlægshaveren fortabes, fordi Skyldneren i første Omgang indskrænker sig til at bestride Udlægshaverens Ret, og der kan næppe heller i det foreliggende Tilfælde anføres Grunde til Fordel for en saadan Regel. Den rette Begrundelse er en anden. Ved Udpantningen havde Kommunen erhvervet Ret til Tingen eller dens Surrogat, det Køberens tilkommende Overskud. Kravet om Overskudet kan imidlertid ikke betragtes som en vanlig, Køberens tilkommende Fordringsret. Det er en Ret, der først kommer til Eksistens, naar Sælgeren tager Tingen tilbage. Forholdet svarer ganske til Tilfælde, hvor Eksekution er gjort i en haandpantset Ting. Det er her aabenbart, at Udlægshaverens Krav paa Udbe-

¹⁾ U. f. R. 1944. 1048.

taling af Overskudet efter Panthaverens Overtagelse af Pantet ikke kan mødes med Modregning. Men tilsvarende Karakter har Udlægshaverens Ret over en Ting, der er solgt paa Afbetaling.

Hvor Talen er om Kreditkonsignationsforhold, vil i Regelen ingen Del af Betalingen blive erlagt, før Genstanden er videresolgt. De leverede Varer vil derfor kun i rene Undtagelsestilfælde repræsentere et Aktiv set fra en Udlægshavers Side. Og et Udlæg vilde lægge sig hindrende i Vejen for Konsignationslagerets Anvendelse efter sit Formaal, nemlig til Videresalg i Konsignatarens Forretning. Men dermed er det givet, at Udlæggets Virkning kun vilde blive, at Varen straks maatte returneres til Konsignanten. Naar det derfor fast antages, at et gyldigt Kreditkonsignationsforhold er til Hinder for Foretagelsen af Udlæg i Konsignationsgodset, er denne Antagelse sikkert ogsaa i god Overensstemmelse med Forholdets Natur. Skulde Konsignataren undtagelsesvis have foretaget Forskudsbetalinger, maa det derimod være muligt for Kreditorerne at foretage Udlæg i Køberens Rettigheder i Henhold til Kontrakten. I Kraft af et saadant Udlæg vilde Rekvirenten kunne have Ret til Beløb, der maatte tilkomme Køberen efter Varernes Returnering, og efter Omstændighederne maatte Rekvirenten ogsaa kunne udnytte den Rekviritus tilkommende Ret til at returnere usolgte Varer.

Kapitel V.

Sælgerens Vindikationsret ved Videresalg. Tilbageholdelsesret over Genstanden.

Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholdssælgerens Ret til at vindicere Salgsgenstanden, naar den af Køberen er overdraget til en godtroende Trediemand, er ligesom Spørgsmaalet om Vindikationsretten i det hele løst paa forskellig Maade i de forskellige Lande. I tysk Ret er det den almindelige Regel, at den godtroende Erhverver af Løsøre, der har faaet Tingen overleveret, er beskyttet mod rette Ejers Vindikationsret i alle Tilfælde, medmindre Tingen var stjaalet, tabt eller paa anden Maade kommet Ejeren af Hænde ¹⁾; denne Regel er naturligvis ogsaa anvendelig paa Sælgerens Ejen-

¹⁾ B. G. B. §§ 932—35.

domsforbehold ¹⁾). En lignende Regel gælder i schweizisk Ret ²⁾), og der er navnlig ikke Tale om at anvende en anden Regel som Følge af Kravet om Ejendomsforbeholdets Registrering. Registreringen har saaledes ikke en tilsvarende Virkning i Forhold til den godtroende Omsætningserhverver som f. Eks. Tinglysning af Underpant i Løsøre i dansk Ret ³⁾). Ogsaa i svensk Ret medfører almindelige Regler om Erhvervelse af Ret over Løsøre, at Forbeholdssælgeren taber sin Ret til Genstanden i Forhold til den godtroende Omsætningserhverver; dog giver svensk Ret i Almindelighed en Løsningsret mod Erhververen ⁴⁾). Denne Løsningsret har dog næppe væsentlig Betydning for Ejendomsforbeholdssælgeren. I engelsk Ret giver sect. 2 i Factors Act 1889 »a mercantile agent« en almindelig Legitimation til at raade over Løsøre, der er i hans Besiddelse med Ejerens Samtykke; og hertil føjer sect. 9 yderligere en Regel, der har særligt Henblik paa Ejendomsforbehold. Hvis en Person har købt eller aftalt at købe Løsøre og med Ejerens Samtykke er kommet i Besiddelse af Godset, skal hans Dispositioner over Godset have samme Gyldighed, som om han var »a mercantile agent« ⁵⁾). Det er imidlertid antaget, at Ekstinktionsregelen ikke er anvendelig i Tilfælde af hire-purchase ⁶⁾). Ordningen er herefter den næppe særlig hensigtsmæssige, at Vindikationsretten er afhængig af, om Køberen er bundet til at betale den fulde Købesum, eller om han kan afbryde Forholdet mod at betale visse Beløb ⁷⁾). I amerikansk Ret synes det almindelige at være at anerkende Sælgerens Vindikationsret ⁸⁾). I norsk Ret antages det ligesom i Danmark som den almindelige Regel, at Sælgeren har Vindikationsret mod den godtroende Erhverver ⁹⁾).

¹⁾ Rühl S. 108 ff.

²⁾ Z. G. B. Art. 714, jfr. Art. 933.

³⁾ v. May S. 79.

⁴⁾ Undén S. 163, jfr. 209 ff.

⁵⁾ En næsten enslydende Bestemmelse findes i Sale of Goods Act, 1893, sect. 25, sub-section 2.

⁶⁾ Dunstan S. 83 ff. Se om Forskellen mellem Køb under Ejendomsforbehold og hire purchase foran S. 8.

⁷⁾ Om Retsstillingen, hvor Køberen afbryder Forholdet ved hire purchase nfr. S. 132.

⁸⁾ Rühl S. 114.

⁹⁾ Arnholm S. 449.

I Danmark har Ejerens Vindikationsret vel ikke almindelig Hjemmel i Lovgivningen; til Fordel for en almindelig Vindikationsregel har man navnlig paaberaabt sig Bestemmelserne i D. L. 5-7-4, 5-8-12 og 6-17-5 ¹⁾). Der hersker dog endnu en Del Usikkerhed om Anvendelsen af Vindikationsgrundsætningen i dansk Ret navnlig ved Dobbelt salg og Salg under bristende Forudsætninger. Ved Salg under Ejendomsforbehold er den ældre Teoris Antagelse af en almindelig Vindikationsret ²⁾) imidlertid nedfældet i en fast sædvanemæssig Retsopfattelse ³⁾).

Der findes imidlertid flere Undtagelser fra Regelen om Ejendomsforbeholdssælgerens Vindikationsret. Det vigtigste er Kreditkonsignationstilfældet. Naar Genstande er solgt til Videre salg, er det en Selvfølge, at Sælgerens Ret maa bortfalde, naar Videre salg er sket i Overensstemmelse med den givne Tilladelse. I Tilfælde af denne Art foreligger der ikke Anvendelse af nogen egentlig Ekstinktionsregel, og der kan heller ikke stilles Krav om nogen Art

¹⁾ Se hertil navnlig Torp S. 386 ff., E. R. S. 1350 ff.

²⁾ Jfr. om Grams Standpunkt foran S. 10 f.

³⁾ Fra den righoldige Praksis kan fremhæves U. f. R. 1883. 829, 1906. 364, 702, 1907. 420, 1913. 941, 1914. 870 (Salg ved frivillig Auktion), 1935. 184 samt i det følgende. Særlig om Genstande solgt i Forbindelse med fast Ejendom som Tilbehør til denne U. f. R. 1900. 800, V. L. T. 1932. 329. Om Genstande solgt ved Tvangsauktion efter forudgaaende Eksekution U. f. R. 1932. 43, 1934. 636, V. L. T. 1941. 169, samt med Hensyn til Tilbehør solgt ved Tvangsauktion i Forbindelse med fast Ejendom U. f. R. 1928. 1109, men herimod U. f. R. 1927. 1031. Sidstnævnte Afgørelse, der ikke støtter sig til Tinglysningslovens Regler, jfr. herom nfr. S. 186 ff., men til manglende Indsigelse under Auktionen, kan næppe være rigtig. Efter Rpl. §§ 560 og 566 hører den, der paastaar sig ejendomsberettiget, ikke til Kredsen af Personer, der skal indkaldes til det Møde, hvor Auktionsvilkaarene fastsættes, og for hvem de fastsatte Vilkaar er bindende.

Naar Vinding Kruse i E. R. S. 1376 f. antager, at Afgørelsen i U. f. R. 1929. 262 forudsætter en almindelig Regel om Ekstinktion af Ejendomsforbehold i Forhold til den godtroende Erhverver, er dette ganske uden Føje. Ved Dommen er der end ikke taget afgørende Stilling til Spørgsmaalet om Ekstinktion ved Konsignatarens uberettigede Raaden over Konsignationsvarer, jfr. nfr. S. 71 og Troels G. Jørgensen i T. f. R. 1929. 501, C. Bang i U. f. R. 1929 B. 81 f.

Naar Sælgerens Vindikationsret bortset fra særlige Tilfælde er almindelig anerkendt, bør en Afgørelse ikke som Dommen i U. f. R. 1937. 808 støtte Resultatet paa Erhververens onde Tro.

af god Tro hos Erhververen. Selv om han ved, at Varen er leveret i Konsignation, maa han dog erhverve Ret over den ¹⁾). Hvor Konsignationsaftalen paalægger Konsignatøren umiddelbart efter Videre­salget at afregne modtagen Betaling eller andre lignende Pligter, maa Trediemand ogsaa kunne gaa ud fra, at denne Side af Mellemværendet ikke tilsigter at sætte en Grænse for Konsignatørens Tilladelse til at sælge. Han maa derfor kunne betragte Spørgs­maalet om slige Reglers Overholdelse som sig uvedkommende ²⁾).

Hvis imidlertid Konsignatøren disponerer over Godset i Strid med den ham givne Tilladelse, bliver Spørgsmaalet om Medkon­trahentens gode eller onde Tro af Betydning. Sælger Konsignatøren i svingagtig Hensigt Godset til Underpris eller uden for sin almin­delige Handelsforretning, eller belaaner han det, er Dispositionen ikke gyldig i Forhold til en Trediemand, der vidste eller burde vide, at Dispositionen stred mod Konsignatørens Ret ³⁾). Hvor det er al­mindelig Koutume, at Handelsvarer af en vis Art leveres Melle­handlere i Konsignation, maa det endog antages, at f. Eks. Laan­givere for at kunne paaberaabe sig god Tro maa foretage Under­ søgelser til Dokumentation af, at Besidderen er berettiget til at disponere over Varen.

Dersom imidlertid Trediemand er i god Tro, synes det nu at være den almindelige Antagelse, at Retsvirkningerne af Konsignatørens ulovlige Disposition maa bedømmes efter Analogien af Kom­missionslovens § 54 ⁴⁾). Denne Analogi synes ogsaa meget klar; naar Ejeren er udsat for at miste sin Ret ved at overgive en Ting til Salg til en Kommissionær, der sælger for Ejeren's Regning, synes For­ tabelsen endnu mere selvfølgelig, hvor Mellemanden sælger for egen Regning og ligesom ved Kommissionsforholdet i eget Navn. Og dog har Anvendelsen af Grundsætningen i Kommissionslovens § 54 ikke sikker Støtte i Praxis. I et Tilfælde, hvor Konsignatøren

¹⁾ Urigtig er derfor Dommen i U. f. R. 1896. 493, forsaavidt som den støtter Afgørelsen paa Køberens manglende Kendskab til Sælgerens Ejen­domsforbehold.

²⁾ U. f. R. 1921. 601.

³⁾ U. f. R. 1924. 122, 1929. 262.

⁴⁾ Se herom Charles V. Nielsen i U. f. R. 1923 B. 160, Ussing smst. S. 163 f., E. R. S. 1369 ff., C. Bang i U. f. R. 1930 B. 81 f.; se for norsk Rets Vedkommende Arnholm S. 446 f.

havde forpligtet sig til ved Videresalg paa Kredit at forbeholde Konsignanten Ejendomsretten indtil Varens fuldstændige Betaling, er det ganske vist antaget, at Forsømmelsen heraf ikke hindrede den godtroende Købers Retserhvervelse ¹⁾). I en senere Højesteretsdom ²⁾) statueredes det derimod i et Kreditkonsignationstilfælde, at Konsignanten ikke behøvede at respektere en af Konsignataren foretaget Haandpantsætning. Forholdet var endog det, at Konsignataren efter en Konsignationstid paa tre Maaneder var pligtig at overtage Varen i fast Regnig, saaledes at Forholdet snarest havde Karakter af Kreditsalg med en ekstraordinær Adgang for Køberen til at returnere Varen inden for tre Maaneder. Desuagtet slog Retten fast, at Konsignataren ved den ulovlige Pantsætning definitivt havde forskertset Adgangen til at blive Ejer af Varen, og tog Afstand fra Anvendelsen af Grundsætningen i Kommissionslovens § 54. Skønt Højesteret saaledes havde nægtet at anvende Analogien af § 54, tog Landsretten den op igen i en kort Tid efter paakendt Sag; nu var Forholdet det, at et Klaver var givet en Forhandler i Konsignation, saaledes at denne ved Videresalg skulde tilsvare Konsignanten en fast Pris. Konsignataren oprettede en fingeret Afbetalingskontrakt og overdrog de ham som Sælger efter denne Kontrakt tilkommende Rettigheder til en Trediemand. Denne antoges herved at være blevet Ejer af Klaveret ³⁾). Ogsaa Højesteret synes senere at have skiftet Standpunkt. I en Afgørelse fra 1929 ⁴⁾) støttes Sælgerens Vindikationsret saaledes ikke paa Betragtningerne i Dommen fra 1922, men paa Erhververens onde Tro ⁵⁾).

Om en Genstand solgt under Ejendomsforbehold kan siges at være leveret til Videresalg, kan ofte være et vanskeligt faktisk Spørgsmaal at afgøre. Paa den ene Side kan det næppe være tilstrækkeligt, at Sælgeren paa Forhaand har stillet sig velvillig over for et muligt Ønske om at afhænde Tingen, hvis Køberen vil over-

¹⁾ U. f. R. 1910. 389.

²⁾ U. f. R. 1923. 1.

³⁾ U. f. R. 1924. 566, jfr. ogsaa tidligere U. f. R. 1921. 608.

⁴⁾ U. f. R. 1929. 262.

⁵⁾ Landsretten havde derimod ogsaa i dette Tilfælde antaget Ekstinktion i Henhold til Grundsætningen i Kommissionslovens § 54. Se endvidere Landsretsdomme i U. f. R. 1928. 209, 1929. 781. Om det Tilfælde, at Varen er leveret til Anvendelse i en Nybygning, se U. f. R. 1926. 126.

tage Forpligtelsen over for Sælgeren. Det er derfor næppe rigtigt, naar Afgørelsen i en enkelt Dom begrundes med, at Sælgeren i Retten havde udtalt, at han ikke vilde have modsat sig det solgte Automobils Videresalg, naar Forpligtelsen overførtes paa Køberen¹⁾. I saa Fald vilde alt for mange Salg paa Ejendomsforbehold ikke mindst af Automobiler blive opfattet som Konsignationssalg.

Paa den anden Side kan det ikke kræves, at Sælgeren udtrykkelig har tilladt Køberen at sælge Genstanden. Hvis Sælgeren indsaa eller burde indse, at Genstanden af Køberen er anskaffet til Videresalg, ligger deri implicite en Godkendelse af Videresalg, som medfører en Legitimation af den i Kommissionslovens § 54 omhandlede Ret. De faktiske Spørgsmaal kommer derved ofte til at dreje sig, dels om Køberen har været Forhandler af Genstande af den i Sagen omhandlede Art, dels om Sælgeren kendte eller burde kende dette²⁾. Selv om Sælgeren maatte være bekendt med, at Køberen er Forhandler, kan i hvert Fald Grundsætningen i Kommissionslovens § 54 ikke føre til Ekstinktion af Sælgerens Ret, hvis denne efter Omstændighederne havde Grund til at tro, at Køberen købte til privat Brug og ikke til Videresalg.

Derimod sporer man i enkelte Domme en Tendens til Antagelsen af en Ekstinktionsregel, der gaar ud over Analogien af § 54; Ekstinktion af Sælgerens Ret statueredes saaledes i et Tilfælde, hvor en Radioforhandler købte et Radioapparat under Ejendomsforbehold og svigagtigt angav, at Købet ikke skete til Videresalg, men i den Hensigt at stille det til Disposition for sin fraseparerede Hustru. Som Grund for Resultatet angaves, at Sælgeren havde udvist en betydelig Uagtsomhed ved at overlade Køberen Apparatet³⁾. Det er maaske den samme Betragtning, der ligger til Grund for en tidligere Afgørelse⁴⁾. Det antoges, at Ejendomsforbehold til et

¹⁾ U. f. R. 1932. 355; denne Dom har antagelig givet Anledning til den mærkelige Udtalelse i Dommen i V. L. T. 1934. 277, der forudsætter, at Sælgeren, der ikke har tilladt Videresalg, dog maa stilles, som om han havde tilladt det, dersom han godkender Erhververen som indtraadt i Overdragens Forpligtelser.

²⁾ U. f. R. 1932. 355, 852, 1933. 244, 1939. 163, 1940. 367, V. L. T. 1932. 97, 237, 1936. 182, 351, 1939. 315, 1940. 80.

³⁾ U. f. R. 1936. 126.

⁴⁾ U. f. R. 1933. 580.

Automobil ikke kunde gøres gældende, da Sælgeren inden for halvandet Aar havde solgt 12 Automobiler til den samme Køber, en Vognmand. Sælgeren burde derfor nærmere have kontrolleret, at Køberen overholdt Kontraktvilkårene. Sælgerens Forhold kan i dette Tilfælde dog ogsaa have Betydning for Indtræden af en Passivitetsvirkning.

En Ekstinktionsgrundsætning, der hviler paa den Betragtning, at Sælgeren har handlet uagtsomt eller groft uagtsomt, fordi han efter Omstændighederne maa befrygte, at Køberen vil gøre sig skyldig i et Tillidsbrud, er da heller ikke uden Betænkelighed. Den synes ikke med Rimelighed at kunne begrænses til Tilfælde, hvor Faren for Tillidsbrud er begrundet med, at Køberen er Forhandler, ja end ikke til Tilfælde af Salg under Ejendomsforbehold¹⁾. Den maatte vel lige saa vel være anvendelig, hvor f. Eks. Genstande udlejes til Personer, der tidligere har omgaaedes ulovligt med betroet Gods. Hvis Dommen fra 1935 bygger paa den Forudsætning, at man paa Forhaand kan gaa ud fra, at en Forhandler, der angiver at købe Tingen til eget Brug, vil gøre sig skyldig i Tillidsbrud, synes den under alle Omstændigheder urigtig²⁾.

Grundsætningen i Kmsl. § 54 strækker sig endvidere kun til Tilfælde, hvor Mellemanden har faaet overladt Genstande til Videreforhandling i eget Navn. Hvor Genstande er overgivet Agenter til Salg i Mandantens eget Navn, anerkender vor Ret ikke nogen alene paa Besiddelsen af Godset beroende Legitimation til at disponere derover³⁾, medmindre der er Tale om en Handelsagent, der har eget Lager, jfr. Kmsl. § 75. Antager man derimod en supplerende Regel om Ekstinktion som Følge af Ejerens Uagtsomhed, maa den udstrækkes ogsaa til saadanne Tilfælde⁴⁾.

Den af Vinding Kruse antagne Regel, hvorefter Ejendomsforbeholdet bortfalder, dersom Genstanden afhændes af en Forhandler, der selv har købt den af første Køber, har ingen Støtte i Rets-

¹⁾ Jfr. herved U. f. R. 1928. 387.

²⁾ Jfr. herved ogsaa U. f. R. 1939. 163.

³⁾ Se U. f. R. 1918. 919, 1929. 1110, 1930. 759 og Landsrettens Dom i U. f. R. 1933. 1058. Ogsaa det mere komplicerede Retstilfælde i V. L. T. 1929. 343 maa ses under denne Synsvinkel.

⁴⁾ Jfr. herved Noten til U. f. R. 1933. 1058.

praksis¹⁾, der ikke synes at anerkende nogen Særregel om Salg i »the market overt«.

En Legitimation til at raade over Genstande, der er solgt under Ejendomsforbehold, kan ogsaa hidrøre fra, at Overdrageren har legitimeret Modtageren som ubetinget Ejer, f. Eks. ved at afgive Kvittering eller Købekontrakt, hvorved det angives, at den fulde Købesum er betalt²⁾. Ogsaa paa anden Maade kan Sælgeren have afskaaret sig fra at gøre Ejendomsforbeholdet gældende over for Trediemand, f. Eks. ved efter Køberens Begæring at have leveret Genstanden til Trediemand uden at tage Reservation³⁾.

Sælgeren vil endelig kunne fortabe sin Ret til at gøre Ejendomsforbeholdet gældende over for den godtroende Erhverver paa Grund af udvist Passivitet. Dette gælder navnlig i Tilfælde, hvor Sælgeren er kommet til Kundskab om, at Køberen har afhændet Genstanden til Trediemand, men Sælgeren desuagtet undlader at gøre sin Ret gældende mod Erhververen. Grunden hertil vil oftest være den, at Sælgeren er gaaet ind paa at lade sit Vindikationskrav staa i Bero, saa længe Køberen fortsætter med at opfylde sine Afdragsforpligtelser. I et saadant Arrangement vil man vel ikke med Rette kunne se et stiltiende Afkald paa den af Ejendomsforbeholdet flydende Ret. Men Tro og Love i Retsforhold synes at kræve, at Sælgeren ikke i ganske ubestemt Tid kan lade Erhververen svæve i Uvidenhed om Udleveringskravet, hvorved Erhververens Udsigt til Oprensning hos Overdrageren ogsaa kan blive udsat for Forringelse⁴⁾. Det kan paa den anden Side ikke fordres, at Udleveringskravet fremsættes omgaaende. Sælgeren maa kunne give sin

¹⁾ Jfr. derimod bl. a. U. f. R. 1933. 175, 1940. 367.

²⁾ U. f. R. 1904 A. 583, jfr. 1921. 608. At Sælgeren havde meddelt Politiet, at en Motorcycle var solgt, og havde overgivet Køberen Politiaattest herom, antoges derimod ikke at legitimere Køberen til Videresalg, U. f. R. 1916. 1047. Det følger af almindelige Regler om Konnossementer, at Indehaveren af Konnossementet paa en svømmende Ladning kan raade over Varen. Det synes derimod at være af tvivlsom Rigtighed, naar det ogsaa er antaget, at Konnossementet efter Varens Udskibning kan legitimere Indehaveren, U. f. R. 1928. 209.

³⁾ U. f. R. 1916. 1052.

⁴⁾ Se U. f. R. 1926. 467, 1944. 580, E. R. S. 1375 f., C. Bang i U. f. R. 1944 B. 101 ff., Arnholm S. 447.

Køber en kort Frist til at rette for sig, inden han behøver at forfølge sin Ret mod den senere Erhverver¹⁾).

En anden Situation, hvorved der blev lagt Vægt paa den af Sælgeren udviste Passivitet, forelaa i en nyere Sag²⁾). En Mand havde ved Købekontrakt af 3. Sept. 1932 købt et Leksikon til en Pris af 64 Kr. Ved senere Kontrakter købte han flere Bøger, og ved hver ny Handel kædedes det nye Køb sammen med de ældre i Medfør af Afbetalingslovens § 8. Køberen overholdt imidlertid ikke de fastsatte Afdragsvilkaar. I 1936 ebbede Betalingerne ganske ud. I de to følgende Aar betalte Køberen ialt fire Maanedsafdrag paa ialt 24 Kr. Først i 1939 gjorde Sælgeren Skridt til Retsforfølgning, idet han forsøgte at faa udleveret det nævnte Leksikon, der allerede i Januar 1937 uden Sælgerens Vidende var pantsat paa Assistenshuset. Man havde her vel lagt Mærke til, at Værket var mærket som solgt paa Afbetaling i Sept. 1932; men paa Grund af det lange Tidsrum, der var gaaet mellem Købet og Pantsætningen, rettede man ikke Forespørgsel til Sælgeren. Ved Landsrettens Dom antoges det, at Ejendomsforbeholdet ikke kunde gøres gældende imod Assistenshuset, fordi Sælgeren havde forsømt at føre Kontrol med det solgte og med Opfyldelse af Betalingsvilkaarene, samt havde ladet hengaa saa lang Tid, inden han havde iværksat Retsforfølgning, at en Erhverver som Assistenshuset, der endda gennem Notater i Bøgerne var bekendt med Salgets Tidspunkt, med Rimelighed maatte gaa ud fra, at enhver Afbetaling var afviklet.

Dommen, der var ledsaget af Dissens, maa vistnok modtages med den største Forsigtighed. Det er ikke almindeligt og næppe paakrævet, at Sælgeren fører Kontrol med det solgtes Tilstedeværelse hos Køberen. Det er derimod meget almindeligt, at Sælgeren i betydelig Udstrækning giver Køberen Henstand med Betalingen af sine Afdrag; og det vilde sikkert være lidet ønskeligt, om man lønnede Sælgerens Langmodighed med Inddrivelsen af sine Krav paa Køberen med en Underkendelse af Ejendomsforbeholdet. En Regel, der gaar i denne Retning, vil ikke give Erhververen nogen almindelig Betyggelse, da han ikke kan vide, naar Salget

¹⁾ U. f. R. 1913. 941, 1929. 800, jfr. V. L. T. 1934. 277, 1941. 169.

²⁾ U. f. R. 1940. 951.

har fundet Sted. I det foreliggende Tilfælde maatte der derfor tillægges Mærkningen afgørende Betydning. Under alle Omstændigheder bør en Henstand med Afdrag kun medføre, at Ejendomsforbeholdet ikke kan udøves mod den godtroende Erhverver, dersom Sælgerens Forsømmelse er af en saadan Art, at den strider mod god Forretningsskik og udarter til Sløseri.

Spørgsmaalet om Vindikationsretten over for godtroende Trediemand er naturligvis Hovedspørgsmaalet i Forbindelse med Succession i Ejendomsforbeholdskøberens Ret. Men det er ikke det eneste, der kan give Anledning til Tvivl. Man kan f. Eks. spørge, hvorvidt Køberen er berettiget til at overdrage den ham tilkommende Ret med den Begrænsning, som følger af Sælgerens Ejendomsforbehold. Dette Spørgsmaal besvares i tysk og engelsk Ret principielt bekræftende, dog at afvigende Aftale hyppigt indgaas ¹⁾. Efter dansk Ret er selv saadan begrænset Overdragelse ulovlig og maa medføre, at Sælgerens Restfordring straks forfalder ²⁾. Dog maa Regelen taale visse Undtagelser. En Overdragelse til en Køberen nærstaaende Person, Ægtefælle, Barn eller lignende, der ofte kan paaregnes at være tilsigtet ved Købet, og som ikke kan antages at bringe Genstanden uden for Sælgerens Rækkevidde, maa ofte være lovlig. I Tilfælde, hvor Genstanden er solgt til Anvendelse i en bestemt Virksomhed, kan der være Grund til at antage, at en Overdragelse af Virksomheden ikke er ulovlig ³⁾. Under alle Omstændigheder kan det ikke bringe Afbetalings sælgerens Ret til Ophør, at der stiftes sekundære Rettigheder over Genstanden, f. Eks. ved Udlæg eller Underpantsætning; den herved stiftede Ret kan jo ikke gøres gældende til Skade for Sælgeren. Naar Genstanden sælges som Tilbehør til fast Ejendom, erhverver Panthaveren da ogsaa straks en Ret over dem, som f. Eks. er til Hinder for andre Kreditorers Retsfølgning ⁴⁾.

Har en Overdragelse fundet Sted med Sælgerens Samtykke, eller

¹⁾ Rühl S. 97, jfr. S. 236, Dunstan S. 66 ff.

²⁾ Lassen-Ussing S. 351 Note 94.

³⁾ I engelsk Ret gaar Vedtagelse i Afbetalingskontrakter derfor ofte ud paa, at Genstanden ikke maa flyttes; et Forbud mod Overdragelse er da overflødig.

⁴⁾ Jfr. U. f. R. 1927. 775.

maa den iøvrigt undtagelsesvis antages at være lovlig, er det aabenbart, at Successor er indtraadt i Køberens fulde Rettigheder i Henhold til Aftalen. Hvis denne falder ind under Lov om Køb paa Afbetaling, maa han være berettiget til at fordrø, at Afbetalingslovens Regler bringes i Anvendelse i Forhold til ham ¹⁾. Og han maa være berettiget til at erhverve den fulde uindskrænkede Ret over Salgsstanden ved at tilbyde at betale Sælgerens Restfordring, saa længe en saadan Adgang endnu staar aaben efter Afbetalingsloven eller efter Aftalen. Hvis derimod en Overdragelse har været stridende mod Sælgerens Ret, er det ikke lige saa givet, at disse Rettigheder tilkommer Trediemand.

Hvis Trediemand har været i god Tro, synes det dog afgjort stemmende med Forholdets Natur at antage, at han er succederet i Overdragerens Ret kun med den Begrænsning, der ligger i Sælgerens Restkrav. Hensynet til Sælgeren kræver ikke, at man gaar længere; og Hensynet til den svigagtige Overdrager kommer ikke i Betragtning ²⁾. Er Erhververen derimod i ond Tro, har Hensynet til hans Interesser ikke megen Vægt; da Sælgeren kan have nogen Interesse i fortsat kun at have Køberen at holde sig til med Hensyn til Mellemværendets Afvikling og eventuelt Tingens Tilbagelevering og Vilkaarene herfor, kan man maaske ikke betragte den ondtroende Erhverver som den, der er succederet i Køberens Ret i Henhold til Købekontrakten. Resultatet er imidlertid ikke uomtvisteligt; der foregaar ofte Overdragelser af Genstande, der er behæftet med Ejendomsforbehold, hvor det hører til Vilkaarene, at Køberen skal ordne sig med Sælgeren ved Udbetaling eller Skyldovertagelse, og det kan synes betænkeligt helt at ville negligere den stedfundne Overdragelse.

Hvis imidlertid Genstanden overdrages af en uvedkommende Trediemand, som ikke har nogen Legitimation til at disponere paa Køberens Vegne, er det klart, at den godtroende Erhverver ikke erhverver nogen som helst Ret til Tingen. Hvad enten Krav frem-

¹⁾ Lassen-Ussing S. 372.

²⁾ Spørgsmaalet er fremdraget, men ikke afgjort ved U. f. R. 1913. 941. Derimod udtales det i Afgørelsen i U. f. R. 1922. 818, at den godtroende Erhverver er succederet i Overdragerens Rettigheder, forsaavidt angaar Bestingelserne i Kontrakten for Tilbagelevering, se ogsaa Lassen-Ussing S. 372.

sættes imod ham fra Køberens eller fra Sælgerens Side, maa han udlevere Tingen uden Reservationer ¹⁾).

I Samklang med Ejerens almindelige Vindikationsret over for den, der i god Tro har erhvervet Ejendomsret eller lignende Ret over den under Ejendomsforbehold solgte Genstand, staar, at Tilbageholdelsesret i Almindelighed ikke kan erhverves ved Aftale med Køberen. Hvis f. Eks. Genstanden i Køberens Interesse er blevet transporteret med Automobil eller Skib, kan Fragtføreren ikke nægte Udlevering til Sælgeren, indtil han er fyldestgjort for sin Fordring paa Vederlag for Transporten. Tilsvarende maa i Regelen antages om Godtgørelse for Tingens Opbevaring, der oftest maa antages at være sket i Køberens Interesse. Man har saaledes nægtet den, der havde modtaget et Automobil til Opbevaring, Tilbageholdelsesret over for Afbetalingssælgeren for Garageleje ²⁾). I en vis Udstrækning vil dog den, der har foretaget Reparationer paa den solgte Genstand, kunne paaberaabe sig de Grundsætninger, der gælder for Erstatning for Forbedring af andres Ting i god Tro. Den, der tilfører en andens Ting en Værdiforøgelse i den Tro, at Tingen er hans egen, antages i Almindelighed at kunne holde Tingen tilbage, indtil Ejeren betaler det Beløb, som han har sparet, eller hvormed han vil blive beriget paa Grund af Forbedringen ³⁾). En tilsvarende Ret maa tilkomme den, der efter Besidderens Anmodning har foretaget nødvendige eller dog værdiforøgende Reparationer, naar han hverken indsaa eller burde indse, at Genstanden var solgt til Besidderen under Ejendomsforbehold.

Den anførte Regel hjælper imidlertid ikke umiddelbart Reparatoren i de Tilfælde, hvor han mest kan have Beskyttelse Behov. Den kan ikke paaberaabes af en Reparator, der ved, at Genstanden er solgt paa Afbetaling, og saaledes ikke har været i god Tro. Navnlig med Hensyn til Automobiler, hvor Spørgsmaalet har særlig praktisk Betydning, maa Reparatoren selv uden nærmere Kend-

¹⁾ Et tilsvarende Ræsonnement ligger til Grund for Afgørelsen i U. f. R. 1932. 43, jfr. foran S. 63.

²⁾ U. f. R. 1927. 761.

³⁾ Vinding Kruse Ejendomsretten I, 2. Udg. 1945, S. 457 ff., S. 419 ff., Ussing, Erstatningsret 1937, 222 f., U. f. R. 1935. 184, V. L. T. 1941. 169, men derimod U. f. R. 1934. 636.

skab til Forholdet regne med den nærliggende Mulighed for, at Køretøjet er solgt paa sædvanlige Afbetalingsvilkaar. Naar man desuagtet i en vis Udstrækning har anerkendt Tilbageholdelsesret for Reparatøren, maa det skyldes et andet Synspunkt. Det mest nærliggende er at finde det i en Tilladelse fra Afbetalingssælgerens Side. Det kan i mange Tilfælde af Salg under Ejendomsforbehold forudses, at Køberen maa lade foretage Reparationer og Eftersyn. Det kan da ikke antages at have været Parternes Mening, at Køberen i hvert enkelt Tilfælde skal indhente Sælgerens Tilladelse. En saadan Fremgangsmaade vilde i alt for høj Grad vanskeliggøre Tingens Udnyttelse for Køberen. Det maa derfor i en vis Udstrækning betragtes som et naturale negotii ved et Salg under Ejendomsforbehold, at Køberen er berettiget til at lade i hvert Fald nødvendige Reparationer foretage med den Virkning, at der tilkommer Reparatøren sædvanlig Tilbageholdelsesret med Virkning ogsaa mod Sælgeren.

I en Afgørelse fra 1920 ¹⁾ er det statueret, at en Automobilreparatør kunde udøve en Tilbageholdelsesret for en Reparationsregning, der androg 859,23 Kr. Det hedder i Afgørelsen, at Reparatøren har været i god Tro. Hermed sigtes imidlertid ikke til, at han ikke vidste eller burde vide, at Automobilen var solgt under Ejendomsforbehold, men derimod til, at det ikke ansaas for bevist, at Sælgeren havde nedlagt Indsigelse mod Reparationens Foretagelse. Og det fremhæves, at Reparationerne i hvert Fald i det væsentlige ikke gik ud over, hvad der var nødvendigt for at holde Automobilen i køreklar Stand.

Under en senere paakendt Sag ²⁾ gjorde Afbetalingssælgeren gældende, at det reparerede Automobil havde været i en saadan Stand, at en Reparation ikke kunde betragtes som formaalstjenlig og stemmende med Sælgerens Interesser. Det maatte derfor være uberettiget at udøve Tilbageholdelsesret for en Reparationsregning paa 1323 Kr. Desuden hævdedes det, at Reparationerne gik betydeligt ud over, hvad der krævedes for at holde Automobilen i køreklar Stand. Den sidstnævnte Paastand afvistes dog ud fra den Be-

¹⁾ U. f. R. 1920. 812.

²⁾ U. f. R. 1934. 198.

tragtning, at Reparationen havde været formaalstjenlig og i det væsentlige nødvendig for Vognens fortsatte Drift som »Lillebil« og dermed for dens fortsatte Afkastning af Indtægter, der muliggjorde, at Køberen vedblivende kunde betale Afdrag paa Købesummen. Iøvrigt henvises der i Dommen til, at Kontraktsforholdet mellem Køber og Sælger, der bevirker, at den Vognen ved Reparationen tilførte Forbedring kommer Sælgeren til Gode, ikke havde afskaaret Køberen fra at lade Vognen reparere paa de Vilkaar og i det Omfang, hvori det var sket¹⁾.

Efter Begrundelsen i de anførte Domme ligger det nær at antage, at Tilbageholdelsesret over Genstanden maa være udelukket, hvor Reparatøren kender eller burde kende Ejendomsforbeholdet, og Sælgeren har forbudt Køberen at lade Reparationer foretage uden hans Godkendelse eller har paabudt, at alle Reparationer skal foretages paa Sælgerens Værksted²⁾. Dersom Reparatøren er bekendt med Kontraktens Bestemmelser, eller han burde kende dem, er der vel ingen Grund til at anerkende nogen Tilbageholdelsesret til Skade for Sælgeren; men er han i god Tro med Hensyn til Forbeholdskøberens Ret til at lade Reparationer foretage, synes Forholdets Natur at tale for, at man ikke tillægger Kontraktens nærmere Bestemmelser nogen Betydning for Tilbageholdelsesretten. Reparatørens Ret bør ikke være afhængig af Omstændigheder, som han ikke har Adgang til at kontrollere. Selv om han ved, at Automobilet er solgt paa Afbetaling, synes han at maatte kunne gaa ud fra, at Forholdet er det normale, saaledes at Køberen i en vis Udstrækning kan binde Sælgeren. Der bør saaledes ikke blot være Tale om at antage en Bemyndigelse for Køberen, men ogsaa en i Kraft af Leveringen paa Afbetalingsvilkaar opstaaet Legitimation. I England, hvor Problemet opstaar paa lignende Maade som efter dansk Ret, er Udviklingen da ogsaa gaaet fra Antagelsen

¹⁾ I denne Forbindelse kan ogsaa nævnes Afgørelsen i U. f. R. 1932. 845, der angaar Tilbageholdelsesret i Automobil i Forhold til Forsikringssselskab, der har Pant for sit Regreskrav mod Føreren i Henhold til Motorlovens § 38.

²⁾ Den sidstnævnte Bestemmelse maa dog kunne fraviges, hvor Talen er om Reparationer, der nødvendigvis maa foretages paa et fremmed Sted, jfr. V. L. T. 1932. 98.

af en Bemyndigelse for Køberen til at lade Reparationer foretage ¹⁾ til Antagelsen af en Tilbageholdelsesret uanset Forbud fra Sælgerens Side ²⁾).

Kapitel VI.

Ejendomsforbeholdets strafferetslige Beskyttelse.

Naar nogen uberettiget raader over en Genstand, der er solgt under Ejendomsforbehold paa en Maade, der er uforenelig med Sælgerens Ret, gør han sig skyldig i Underslæb. Han straffes da efter Bestemmelsen i Straffelovens § 278, Nr. 1, selv om det maaske som omtalt foran S. 21 vilde have været mere følgerigtigt at anvende Straffen for Skyldnersvig efter Straffelovens § 283, 1. Stk., Nr. 1. De almindelige Betingelser for Anvendelsen af Straffen for Underslæb skal naturligvis ikke gøres til Genstand for Undersøgelse her. Kun enkelte Spørgsmaal af særlig Betydning navnlig for Konsignationstilfældene skal optages til Undersøgelse. Det vigtigste er Spørgsmaalet, om Anvendelsen af Underslæbsstraffen forudsætter, at der tilkommer Sælgeren en mod Trediemand omsætningsbeskyttet Ret. Skal med andre Ord Underslæbsstraffen kun kunne anvendes, hvor Sælgeren nyder Beskyttelse mod Køberens Kreditorer, eller kan man ogsaa i andre Tilfælde betragte Salgsgegenstanden som »en fremmed rørlig Ting« i den Forstand, hvori Udtrykket benyttes i § 278, Nr. 1. Ogsaa ved Sikkerhedsoverdragelser, der foretages uden Anvendelse af de Foranstaltninger, der kræves til Stiftelsen af en mod Pantsætterens Kreditorer gyldig Ret, kan Spørgsmaalet om Rækkevidden af § 278 blive aktuelt. Et beslægtet Spørgsmaal er det endelig, om Straf efter § 283, 1. Stk., Nr. 1, forudsætter, at Tingens Ejer raader over en Genstand, hvorover Trediemand har erhvervet en omsætningsbeskyttet Ret. Navnlig kan man spørge, om der kan straffes for Krænkelsen af Panthaverens Ret efter en utinglyst Aftale om Stiftelse af Underpant.

¹⁾ Keene v. Thomas (1905) 1 K. B. 136.

²⁾ Albemarle Supply Co., Ltd. v. Hind & Co. (1928) K. B. 307, jfr. Dunstan S. 94 ff.

Under Straffeloven af 1866 frifandt man uden Vaklen Pantsætteren, naar fornøden Tinglysning ikke havde fundet Sted¹⁾). Hvor en Bygningsentreprenør havde givet en — uanmeldt — Transport paa en Del af Entreprisesummen, er det antaget, at Strfl. § 283, 1. Stk., Nr. 1 var uanvendelig, fordi der ikke var stiftet nogen Sikkerhedsret for Transporthaveren²⁾); § 278, Nr. 3 fandtes ogsaa uanvendelig; dette skete dog ikke under Henviisning til, at Transporthaveren ikke havde erhvervet nogen Ret til de udbetalte Beløb, men paa Grund af manglende Kontrol med, om de i Transporterne angivne Betalingstider blev overholdt. I et andet Tilfælde af Frifindelse i Tilfælde af uanmeldt Transport er Afgørelsen støttet paa, at det ikke af den trufne Aftale kunde ses, om Overdrageren havde Bemyndigelse til at oppebære det overdragne Beløb paa egne eller paa Transporthaverens Vegne³⁾). Endelig har man i den allernyeste Tid dømt Pantsætteren efter § 283, skønt Pantebrevet ikke var tinglyst⁴⁾). Og den samme Tendens har fundet Udtryk i en Afgørelse, hvorved man straffede en Ejer af en Landejendom efter § 283, 1. Stk., Nr. 1, fordi han havde raadet over 20 Tønder Byg af Ejendommens Avl, som han havde lovet at levere Ejendommens tidligere Indehaver⁵⁾). Da Aftalen var truffet, inden Kornet var indhøstet, maatte det være klart, at Sælgeren ikke havde erhvervet nogen mod Ejendommens Panthavere eller andre beskyttet Ret over Avlen.

Ved de sidste af de citerede Domme finder man en Udglidning i Forhold til det klare Standpunkt, der er udtrykt i de ældre Domme om utinglyst Pant, og dette er ikke uden Betænkelighed. Den ældre Praksis finder Støtte i den Betragtning, at Straffereglerne for Underslæb og Skyldnersvig først og fremmest maa ses som et Supplement til Realkreditten og Ejendomsretten. Værdien af de tinglige Rettigheder beror, som det navnlig er fremhævet af Folke Schmidt⁶⁾) paa, at der ved Samspillet af civilretlig og strafferetlig

¹⁾ U. f. R. 1868. 364, 1874. 164, 1882. 474, 1885. 30, 1896. 137, jfr. H. R. T. 1863. 411 og 749.

²⁾ U. f. R. 1937. 686, jfr. herved ogsaa U. f. R. 1907. 151, H. R. T. 1914. 13.

³⁾ V. L. T. 1939. 259.

⁴⁾ U. f. R. 1939. 809, men derimod om Høstpantebrev U. f. R. 1945. 362.

⁵⁾ U. f. R. 1942. 605.

⁶⁾ S. 143.

Beskyttelse gives den berettigede en høj Grad af Sikkerhed. Til sammen giver Regelen om Ejendomsforbeholdets Beskyttelse mod Køberens Kreditorer og Straffebudet i Strfl. § 278 Afbetalingsælgeren en tilstrækkelig Garanti mod Tab af Sikkerheden. Hvis Sælgerens Ret ikke nyder Omsætningsbeskyttelse imod Køberens Kreditorer, f. Eks. fordi Aftalen først er indgaaet efter Genstandens Levering til Køberen, byder Straffebudet derimod som isoleret Foreteelse kun ringe Garanti for Sælgeren, der maa befrygte, at hans Udsigt til Dækning hvert Øjeblik kan gaa tabt ved Trediemands Retsfølgning. Naar det er strafbart, at en Landmand bryder sit Løfte om Levering af et Parti Korn af den kommende Avl, maa det ogsaa kunne være Underslæb, hvis en Lønmodtager i Strid med givet Løfte undlader at betale en Gæld paa den kommende Lønningsdag. Man nærmer sig herved betænkeligt til at bringe Straffelovens Bestemmelser om Berigelsesforbrydelser i Anvendelse paa det rene Løftebrud.

Saa længe man fastholder den vidtgaaende Vindikationsret for Sælgeren, vil Forbeholdskøberens ulovlige Raaden over Salgsstanden ogsaa inkludere et Bedrageri imod den godtroende Erhverver af Genstanden. Efter den almindelige Praksis dømmer man dog ikke paa een Gang for Underslæb og Bedrageri. Der foreligger saaledes kun Sammenstød af Straffebud, ikke Sammenstød af flere Forbrydelser. Dersom Anmeldelse indgives af Sælgeren, rejser Myndighederne Anklage for Underslæb; dersom Anmeldelse derimod indgives af den godtroende Erhverver, der har maattet udlevere Genstanden til Sælgeren, rejses Tiltale for Bedrageri. Da Straffen under alle Omstændigheder fastsættes efter Strfl. § 285—87, har Tiltalens Form iøvrigt ingen Betydning for Straffens Udmaaling.

Hvor Talen er om Kreditkonsignation, rejser der sig særlige Spørgsmaal om Anvendelsen af Straffelovens Bestemmelser om Straf for Underslæb. Har Konsignatøren blot afhændet Konsignationsgodset paa den Maade, hvorpaa det var forudsat i Konsignationsaftalen, kan der naturligvis ikke være Tale om Anvendelse af § 278, Nr. 1. Hvis derimod Konsignatøren pantsætter Konsignationslageret eller i Strid med Aftalens Forudsætninger realiserer med Tab, eventuelt endog ved Afhændelse til andre Forhandlere, kan denne Straffebestemmelse bringes i Anvendelse. Som Norm for den

Maade, hvorpaa Afhændelse lovligt kan ske, anfører Rühl¹⁾, at Salget maa ske »im Rahmen des ordnungsmässigen Geschäftsbetriebes«. Efter den Maade, hvorpaa der i en Dom fra 1937²⁾ lægges Vægt paa de Omstændigheder, der giver Konsignationsforholdet Beskyttelse mod Trediemand, synes der Grund til at antage, at Straf ikke vilde være idømt, hvis Konsignantens Ret ikke havde været beskyttet mod Konsignatarens Kreditorer.

Har imidlertid Afhændelsen været lovlig, opstaar yderligere det Spørgsmaal, hvorvidt Konsignataren kan straffes for uberettiget Tilegnelse af det fra Trediemand indkomne Vederlag uden at have afregnet Konsignanten hans Tilgodehavende. Dette er et Spørgsmaal om Anvendelse af Bestemmelsen i Strfl. § 278, Nr. 3 om den, der uberettiget raader over betroede Penge, selv om han ikke var forpligtet til at holde dem afsondret fra sin egen Formue. I det beslægtede Kommissionstilfælde maa det som Hovedregel antages, at Kommissionærens Tilegnelse af Midler, som han har indkasseret for Kommittenten, paadrager Straf efter den citerede Bestemmelse. Kun hvis Forholdet maatte være det, at Kommittentens Tilgodehavende indgaar i et løbende Forretningsmellemværende med Poster af anden Art, eller Kommittenten ved udtrykkelig eller stiltiende at give Henstand med Afregningen har ladet Forholdet overgaa til et Laaneforhold eller lignende, vil Tilegnelsen være straffri. Der maa derfor lægges afgørende Vægt paa, om Kommittenten har tolereret, at Afregning ikke er sket inden en rimelig Tid eller i Overensstemmelse med Aftalens Forskrifter.

Hvor Talen er om Kreditkonsignationsforhold, maa det imidlertid fremhæves, at Stillingen i Regelen ikke er den samme som ved Kommission. Som tidligere omtalt³⁾ tilkommer Fordringen paa Trediemand kun Konsignanten, hvor det særlig er aftalt. Der er derfor i Almindelighed ikke i Konsignationskontrakten nogen Hindring for, at Konsignataren diskonterer Veksler, som han har modtaget fra Trediemand, eller paa anden Maade disponerer over Fordringen paa denne. Hans Kreditorer kan ogsaa gøre Udlæg i Fordringen paa Trediemand. Paa det Stadium, hvor Trediemand endnu

¹⁾ S. 40 f.

²⁾ U. f. R. 1937. 470.

³⁾ Foran S. 50 ff.

ikke har fyldestgjort Konsignatøren for hans Krav paa Købesummen, kan Konsignanten ikke paaregne nogen Beskyttelse for sin Udsigt til Dækning fra Trediemand. Er Trediemands Forpligtelse opfyldt over for Konsignatøren, vil de indkomne Penge ikke — selv om de holdes i særskilt Forvaring — kunne betragtes som Konsignanten tilhørende. De er jo ikke indbetalt for hans Regning. Under disse Omstændigheder synes det ganske urimeligt at ville straffe Konsignatøren for Beløbets Tilegnelse. Hvis det paa den anden Side antages, at der i Konsignationsaftalen gyldigt kan træffes Bestemmelse om, at Fordringen paa Trediemand skal tilkomme Konsignanten, maa Retsstillingen i Tilfælde af Konsignatørens Forbrug af betroede Midler bedømmes ganske som Kommissionærens tilsvarende Forhold. Naturligvis er det herved forudsat, at de øvrige Betingelser for et gyldigt Konsignationsforhold er til Stede. Ellers er det hele Forhold uden Virkning over for Trediemand ¹⁾).

Hvad Retspraksis angaar, er den meget sparsom, et Moment, der i og for sig taler for, at man i det praktiske Liv ikke i væsentlig Udstrækning regner med et Strafansvar for manglende Afregning af Købesummen for Konsignationsvarer. I de Aar, hvor jeg har beskæftiget mig med Straffesager ved den københavnske Statsadvokatur, erindrer jeg ikke at være stødt paa Sager af denne Art, hvilket bestyrker mig i denne Opfattelse. I en ældre Dom ²⁾ frifindes Konsignatøren, fordi han ikke antoges at have haft til Hensigt at unddrage sig Betaling eller havde indset, at han vilde blive ude af Stand til at afregne. I en senere Afgørelse ³⁾ frifindes Konsignatøren, der havde modtaget tre Cykler i Kreditkonsignation; i de to

¹⁾ Hvad der udtales hos Krabbe, Borgerlig Straffelov 1941 S. 618 f., stemmer ikke med det her anførte, naar han forkaster Muligheden af at støtte en Begrænsning i Anvendelsen af § 278, Nr. 3, paa Ordene »betroede Penge«. Hvor Konsignatøren indkræver Penge, som tilhører ham selv, kan man efter det i Teksten anførte ikke betegne Pengene som betroede. I Realiteten dækker min Opfattelse dog sikkert Krabbes, naar han udtaler, at Kreditkonsignation i mange Tilfælde frembyder saa megen Lighed med Køb i fast Regning, at man ikke bør anvende Strfl. § 278, Nr. 3, paa Konsignatørens Tilegnelse af Penge, der indkommer fra Trediemand. Her er blot gjort et Forsøg paa at undersøge, hvori de relevante Forskelle bestaar, og hvor langt de virker.

²⁾ U. f. R. 1897. 996.

³⁾ U. f. R. 1910. 115.

Tilfælde havde Konsignanten givet Henstand med Afregningen og modtaget Veksler for Beløbet; i det tredje statueredes det, at Konsignatøren herefter ikke havde Grund til at regne med, at der foretoges streng Overholdelse af Kontrakten.

Hvor en Motorcycle solgtes ved en Mellemand, saaledes at denne skulde afregne 400 Kr. af den indkomne Købesum til Konsignanten, men hvor Mellemanden kun afregnede 190 Kr. af Købesummen, dømtes Gerningsmanden efter Strfl. § 278, Nr. 3¹⁾. Som tidligere omtalt maa et Forhold af denne Art imidlertid betragtes som et egentligt Kommissionsforhold²⁾, i hvert Fald bør det antages, at Retten imod Trediemand selv uden særlig Aftale tilkommer Konsignanten i den Udstrækning, hvori det er fornødent. Dommen er derfor i Overensstemmelse med den her hævdede Anskuelse.

Det samme er Tilfældet med en Afgørelse fra 1937³⁾. Sagen angik et Tilfælde af Kreditkonsignation. Ved Konsignationskontrakten var det paalagt Konsignatøren i Tilfælde af Videresalg af de konsignerede Radioapparater omgaaende at indsende enten den indkomne Betaling eller den afsluttede Kontrakt til Konsignanten. Konsignatørens Forbrug af indkomne Penge straffedes efter Strfl. § 278, Nr. 3. Ogsaa denne Dom er vel forenelig med den af mig hævdede Anskuelse, idet det maa være berettiget at opfatte Bestemmelsen om Pligt til Kontrakternes Indsendelse som en Aftale om, at Fordringer paa Trediemand skal tilkomme Konsignanten.

Tvivlsom synes en senere Afgørelse⁴⁾, naar den frifinder Mellemanden, der til egen Fordel havde forbrugt Købesummen for en Malkemaskine. Det var efter det foreliggende tvivlsomt, om Salget overhovedet var sket for Mellemandens Regning; under alle Omstændigheder var der Tale om Konsignation med Pligt til omgaaende Afregning af den modtagne Købesum, der efter den Maade, hvorpaa Aftalen var sluttet, nok i alle Tilfælde maatte betragtes som Konsignanten tilkommende.

Omvendt dømtes der efter min Opfattelse med Urette i en anden omtrent samtidig Sag, hvor der ikke var Spørgsmaal om For-

¹⁾ U. f. R. 1933. 973.

²⁾ Foran S. 37, jfr. 47 f.

³⁾ U. f. R. 1937. 470.

⁴⁾ V. L. T. 1941. 49.

holdet til Konsignatar, men til en Bank, der havde Transport paa Sælgerens Rettigheder efter forskellige Kontrakter. Disse Transporter var ikke anmeldt for Skyldnerne, og Banken kunde derfor ikke have Separatistret. Desuagtet straffedes Sælgeren for at have disponeret over forskellige Automobiler, som han havde taget tilbage paa Grund af Køberens Misligholdelse ¹⁾).

K a p i t e l V I I .

Synspunkter for Vurderingen af Salg under Ejendomsforbehold.

Det Salg paa Afbetaling under Ejendomsforbehold, som banede sig Vej i Slutningen af forrige Aarhundrede, nød i sin første Tid ikke megen Anseelse. Den nye Afsætningsform blev især benyttet af enkelte Handlende, der i Modsætning til Flertallet af de Handlende drev en stærkt ekspansiv Afsætningspolitik. Samtidig forekom der utvivlsomt megen uheldig Spekulation i Køberens manglende Betalingsevne. Fordi Køberen, naar han ikke kunde svare sine Restafdrag, og Sælgeren tog Tingen tilbage, var udsat for at miste alle tidligere erlagte Afdrag, kunde Sælgeren se sin Fordel i, at Købet bragtes til Stranding.

I 1895 fremsattes paa Rigsdagen et Forslag til Lov om Afdrags-handeler, der havde Forbillede i den tyske Lov om Salg paa Afbetaling af 6. Maj 1894 ²⁾). Herigennem tilsigtede man at sætte en Bremse paa Afbetalingshandelen. Forslaget blev ikke gennemført, og senere gjorde man Spørgsmaalet til Genstand for interskandinavisk Lovgivning. Under Forhandlingerne i Landstinget om den danske Lov om Afbetaling, gav Goos Udtryk for den forandrede Vurdering, som man nu anlagde over for Afbetalingshandelen. Han udtalte saaledes i Landstinget ³⁾): »Jeg tror, man kan sige, at det oprindelige Lovforslag af 1895 hvilede paa den Betragtning, at man saa vidt muligt skulde bremse disse Køb paa Afbetaling, fordi de forudsattes næsten altid at være til Skade for Køberen, og det derfor i

¹⁾ V. L. T. 1941. 344.

²⁾ Spørgsmaalet om en Ordning af Problemet efter Retningslinierne i det danske Lovforslag var ogsaa Genstand for Forhandlinger paa det 8. og 9. nordiske Juristmøde 1896 og 1899.

³⁾ Rigsdagstidende 1916—17, Landstingets Forhandlinger Sp. 511.

Regelen maatte betragtes som rigtigst at gøre saa meget Indgreb som muligt i Kontraktsfriheden paa det her omhandlede Omraade. Forholdet er nu nok det, at der foregaar en Række højst hæderlige og legitime Forretninger af denne Art, og at det derfor ikke gaar an at gøre Indgreb i hele dette Forhold i større Udstrækning end nødvendigt. Man maa paa den anden Side fremme og begunstige de gode og legitime Retshandler af denne Art og begrænse, saa vidt muligt hindre de enkelte mindre hæderlige eller mindre loyale Forretninger, som drives enkeltvis, og som kan være til stor Skade og Ulempe for de paagældende Købere.«

Den Lov om Afbetaling, som derefter gennemførtes, berørte ikke Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholdets Gyldighed, men indskrænkede sig til at give nye Regler om Forholdet mellem Parterne i Afbetalingshandelen, Køber og Sælger. Og det ledende Princip i Loven er det, at Sælgeren ved Udnyttelsen af sin Ret i Henhold til Ejendomsforbeholdet ikke maa stilles gunstigere, end han vilde være, dersom Købet var opfyldt fuldt ud fra Køberens Side. Man tilsigtede dermed at opnaa, at Sælgeren ikke blev gjort interesseret i Købets Ophævelse. Kun som en sidste Udvej, naar enhver Ud-sigt til Betaling fra Køberens Side var gaaget tabt, skulde Sælgeren benytte sig af sin Ret til at forlange Genstanden tilbage. Det maa vistnok antages, at Bestræbelserne paa dette Punkt er lykkedes; Afbetalings-sælgeren er inden for Lovens Omraade i Regelen interesseret i at anlægge en Afbetalingshandel paa en saadan Maade, at de Tilfælde, hvori Ejendomsforbeholdet bliver aktuelt indskrænkes mest muligt.

Alligevel har Afbetalingsloven ikke formaaet at bringe Diskussionen om Afbetalings-salg og Ejendomsforbehold til Afslutning. Der er stadig dem, der hævder, at Salg under Ejendomsforbehold medfører sociale Ulemper for Køberne og saadan Fare for den almindelige Kredit, at en yderligere Reform af de gældende Regler er fornøden. Og disse Reformønsker gaar i Hovedsagen ud paa, at man skal ramme Ulemperne ved selve Roden, Ejendomsforbeholdets Gyldighed. Man vil ikke blot regulere Vilkaarene for Afbetalingshandelen, men man vil afskaffe den Ordning, hvorpaa den er baseret; det er den Ordning, hvorefter Sælgerens Ejendomsforbehold nyder Beskyttelse (i alt Fald som Hovedregel) mod Køberens Kreditorer og Beskyttelse ved Straf i Tilfælde af Køberens

kontraksstridige Dispositioner over Salgsgenstanden. Det vægtigste Indlæg mod de gældende Regler fremkom i en Betænkning (utrykt) afgivet af daværende Byretsdommer Johs. Faurholt, der som Foged i København havde et betydeligt Erfaringsmateriale at støtte sig til. Hans Kritik af de gældende Regler gav Stødet til Nedsættelsen af det tidligere omtalte Udvalg til Overvejelse af en Revision af Lov om Køb paa Afbetaling. I Udvalget fik Faurholt mærkelig nok ikke Sæde ¹⁾.

En Bedømmelse af Salg under Ejendomsforbehold som Omsætningsform er af flere Grunde vanskelig at foretage. Man savner Oplysning om en Række vigtige Faktorer. Tildels er disse vel af en saadan Art, at Oplysninger lader sig tilvejebringe. Man kan optage en Statistik over Antallet af anmeldte Underslæb og over Fogedforretninger i Henhold til Afbetalingsloven. Man kan søge at indhente Oplysning om Afbetalingssælgerens Prispolitik; disse Oplysninger er dog af Grunde, der nævnes nedenfor, ikke umiddelbart Udtryk for den Fordyrelse, Afbetalingshandelen bevirker. Ogsaa Spørgsmaalet, i hvilken Udstrækning Ejendomsforbeholdet bliver aktuelt, kan underkastes en statistisk Bedømmelse. Der er i Udlandet opnaaet ikke ubetydelige Resultater i denne Retning; det af Justitsministeriet nedsatte Udvalg til Overvejelse af en Ændring af Afbetalingslovens Regler har ogsaa indhentet en Del Oplysninger, der endnu ikke er underkastet en sagkyndig statistisk Bearbejdelse. Men selv nok saa indgaaende Oplysninger om den foreliggende Handel under Ejendomsforbehold lader os i Usikkerhed om Momenter af afgørende Betydning. Vi ved ikke, hvad Følgerne vil blive af en mere eller mindre vidtgaende Regel, der fastslaar, at Sælgerens Ejendomsforbehold ikke skal være gyldigt mod Køberens Kreditorer eller beskyttet ved Straf. Vil Afbetalingshandelen da falde bort af sig selv? Eller vil Omsætningslivet finde Udveje for et Salg paa Ratebetaling med anden Sikkerhed eller uden Realsikkerhed? Hvis Salg paa Ratebetaling fortsat vil florere, er der ingen Grund til at antage, at den med Afbetalingen følgende Prisfordyrelse skal ophøre. De sociale Ulemper, der er knyttet til de nyere Kreditformer, maa da antages at ville vedvare i det væsentlige uforandret. Hvis man omvendt antager, at Salg paa Afbe-

¹⁾ Se ogsaa Foredrag af Faurholt i »Tekstil« 1936, Nr. 40.

taling maa bortfalde, og at Kredit maa nægtes baade til almindelige Forbrugere og til Næringsdrivende, leder man forgæves efter de Fordele for den personlige Kredit, som skulde vindes ved Ejendomsforbeholdets Underkendelse. Køberens personlige Kreditorer kan kun have Glæde af Ejendomsforbeholdets Ugyldighed, hvis det kan antages, at Køberen dog erhverver Tingen. Det synes mest nærliggende at antage, at Sandheden vil ligge et Sted inden for de angivne Muligheder. Det simple Kreditsalg eventuelt ledsaget af nye Former for Sikkerhedsstillelse vil sikkert til en vis Grad indtage Ejendomsforbeholdets Plads. Men ogsaa en Del Kreditgivning maa standse. Den fuldstændige Mangel paa Sikkerhed for, hvad Følgerne af en Reform vil blive, maa imidlertid mane til Forsigtighed med Hensyn til at indtage kategoriske Standpunkter.

En stærkt kritisk Holdning over for Gyldigheden af det af Sælgeren tagne Ejendomsforbehold har Vinding Kruse indtaget. Han giver kortelig følgende Kritik af Afbetalingshandelen ¹⁾: »Disse Forbehold har siden Slutningen af det 19. Aarhundrede naaet en mægtig Udbredelse; paa næsten alle Omraader trænger de ind, og de anvendes ikke blot ved Salg af Nytte- og Nødvendighedsgenstande, men ogsaa ved Salg af et Utal af ganske overflødige Ting, som visse Dele af den moderne Industri gennem dens talrige Agenter faar den, oftest ukyndige, jævne Befolkning til at købe for ublu Priser. Det er Gang paa Gang konstateret, at der i Afbetalingshandler med Ejendomsforbehold, indtil Købesummen er betalt, af den jævne Befolkning betaales 3 à 4, ja ofte indtil 5 à 6 Gange saa meget for Tingene, som de kan købes for kontant i det almindelige Butikssalg. Disse Afbetalingshandler er derfor paa store Omraader ikke blot unyttige, men usunde og skadelige for Befolkningen«. Var dette rigtigt, vilde Spørgsmaalet om Køb under Ejendomsforbehold vel paa Forhaand være afgjort. Men Ytringerne er saa stærkt overdrevne, at der ikke kan tillægges dem alvorlig Vægt, se nærmere i det følgende.

Mere Interesse knytter der sig til den Kritik, der af Vinding Kruse er fremsat mod Ejendomsforbeholdet, fordi det betyder en Svækkelse af den personlige Kredit. »Intet Konkursbo ved sig i Virkeligheden mere sikker paa, at dets Aktiver ikke Stykke for

¹⁾ E. R. S. 1374.

Stykke forsvinder, idet disse Ejendomsforbehold pludselig dukker op fra alle Kanter.« »Ejendomsforbehold er som Undervandsbaade i Nutidens Erhvervsliv; de dukker op, naar man mindst venter dem, og gør Bevægelserne og Dispositionerne i Handelslivet utrygge. Dersom disse Ejendomsforbehold vedblivende skal have Lov til at husere og brede sig, uhindret af Lovgivning og Retspraksis, vil de blive en betænkelig Svækkelse af Tilliden i Omsætningen og Kreditten«¹⁾. Kun i nogle faa Tilfælde skal Ejendomsforbehold anerkendes, saaledes hvor Køb under Ejendomsforbehold benyttes som Middel for Næringsdrivende til at skaffe sig Redskaber, Maskiner og andet Inventar paa Kredit og i et vist Omfang med Hensyn til Bohave, kort sagt med Hensyn til nødvendige eller nyttige Brugsgenstande, der er bestemt til varig Forbliven hos Køberen og til Opretholdelsen af hans Næringsdrift eller Familieliv. Men Ejendomsforbeholdet skal afskaffes med Hensyn til de utallige unyttige og ofte dyre Luksusting og de almindelige Handelsvarer, der ikke er bestemt til varig Forbliven hos Køberen²⁾.

En mere dogmatisk Indvending mod Ejendomsforbeholdets Gyldighed er fremsat af Vinding Kruse³⁾. Den gaar ud paa, at der ved Bestemmelserne om Standsningsrettens Ophør af Lovgivningen er sat en Skranke for Sælgerens Ret til at kræve Salgsgenstanden tilbage; og Lovgivningen kan ikke tillade, at det Konkursprivilegium, som man netop har villet hindre ved Standsningsrettens Ophør, kommer ind ad Bagvejen i Form af et Ejendomsforbehold. Hele denne Tankegang hviler paa en Misforstaaelse. Spørgsmaalet om Standsningsrettens Ophør er i det væsentlige et Spørgsmaal om, naar Sælgerens Ret til at hæve Købet normalt ophører i Forhold til saavel Køberen som til dennes Kreditorer. Af almindelige Konkurs hensyn følger, at Sælgeren ikke kan forbeholde sig at hæve Købet i større Udstrækning i Forhold til Køberens Konkursbo end i Forhold til ham selv. Derimod er der ingen Forbindelse mellem Spørgsmaalet om Standsningsrettens Ophør og det her diskuterede Spørgsmaal, om Forbehold over for Køberen om en videregaaende

¹⁾ E. R. S. 1330. I lignende Retning gaar Udtalelserne hos Fehr, Två spørsmål ur svensk civilrätt 1913 S. 54, og C. G. Bergman, Köp och lösöknöp, 1927 S. 86 ff.

²⁾ E. R. S. 1331 f.

³⁾ Se navnlig E. R. S. 839, men hvorimod Ross S. 285 ff.

Ret til Købets Ophævelse ogsaa maa respekteres af Køberens Kreditorer. Dette Spørgsmaal afhænger af ganske selvstændige Overvejelser.

Imod Vinding Kruses Ræsonnementer vedrørende de Overraskelser, som Køberens Kreditorer kan komme ud for, ligger det nær at fremhæve ¹⁾, at Overraskelserne ikke kan blive saa store; efterhaanden som Salg under Ejendomsforbehold er trængt frem, har Kreditorerne jo haft al mulig Anledning til at omstille sig efter de nye Kreditforhold. De er forberedt paa den Oplevelse, at et Konkursbos Aktiver vil vise sig at være solgt under Ejendomsforbehold. De ved paa Forhaand, at Skyldnerens Varelager kan være leveret i Kommission eller i Kreditkonsignation, og det har de taget i Betragtning allerede, da de ydede Skyldneren Kredit. Problemet kan derfor ikke stilles paa den angivne Maade. Man maa spørge, om man skal foretrække en Ordning som den bestaaende, der til en vis Grad forringer Mulighederne for de personlige Kreditors Kreditgivning, for en Ordning, hvor der tages større Hensyn til den almindelige Kreds af Kreditorer, men paa Bekostning af de Fordele, der er knyttet til Salg under Ejendomsforbehold. Sammenligningen mellem Ejendomsforbehold og Undervandsbaade tjener kun til at suggerere Læseren.

Selv fraset Gyldigheden af Ejendomsforbehold er det højst tvivlsomt, om Skyldnerens Besiddelse af Løsøre er et værdifuldt Grundlag for den personlige Kredit. Der kan være mange andre Grunde til, at Gods, der findes i Skyldnerens Besiddelse, ikke kan inddrages i hans Konkursbo. Maaske besidder han Godset som Kommissionær; eller han har laant eller lejet det; det kan være, at Godset er underpantsat, eller at det tilhører hans Ægtefælle. I de sidstnævnte Tilfælde fremgaar Forholdet vel af Tingbogen; men dennes Indhold naar selv ved Hjælp af de moderne Kreditoplysningsmidler kun ud til en begrænset Kreds.

Hertil kommer, at det er saa lidt, der kan vindes til Fordel for den almindelige Kredit ved at angribe Ejendomsforbeholdet, navnlig i Konkurstilfælde, der især haves for Øje i Vinding Kruses Fremstilling. Mange af de Ting, der sælges under Ejendomsforbehold, maa Skyldneren opgive at købe, hvis Ejendomsforbeholdet

¹⁾ Jfr. Ross S. 246 f., Folke Schmidt S. 120 f.

maa opgives. Og selv om han maatte kunne købe en Del Varer uden Ejendomsforbehold, vilde han ogsaa faa fri Dispositionsret derover. Han vilde f. Eks. ofte i Stedet for at udnytte et Varelager til Kreditsikring af Sælgeren, kunne finde Udvej til en Haandpant-sætning. Det synes overhovedet at være en Regel, der nærmer sig til en Naturlovs Fasthed, at en Konkurs først indtræder, efter at Skyldnerens økonomiske Stilling er saaledes udmarvet, at Konkursbehandlingen kun giver en kummerlig Dividende til Kreditorerne. Efter mit Skøn vil en Indskrænkning af Ejendomsforbeholdets Gyldighed kun kunne faa Konkursdividenden til at stige med en Ubetydelighed. Der kan derved ikke ydes den personlige Kredit en Hjælp, der overhovedet vil være mærkbar.

Naar Dividenden i Konkursboer regelmæssigt er saa ringe, som Tilfældet er, gennemsnitlig ca. 7%, skyldes dette Forhold vistnok Kreditorerne. De ved som oftest godt, at deres Skyldner staar paa svage Fødder; ofte har de gennem mange Aar haft Kendskab dertil. Men de finder det desuagtet mest fordelagtigt at fortsætte deres Forretningsforbindelse med Skyldneren frem for at ødelægge hans Forretning, saa snart Insolvensen kan konstateres. Den personlige Kredits Basis er hovedsagelig Personens Indkomst eller Omsætning. Konkursen kommer først, naar der opstaar uovervindelige Hindringer for at opretholde disse. Netop derfor har Konkurslovens Paabud til insolvente Skyldnere om at begære Konkursbehandling i visse Tilfælde været virkningsløst; og det vil sikkert vise sig, at de Bestræbelser, som Konkurslovskommissionen har udfoldet for at tilskynde Skyldnerne til at fremkalde en hurtig Ordning af deres Betalingsvanskeligheder, vil blive lige saa frugtesløse. End ikke Kreditorerne er interesseret i, at der røres ved deres insolvente Forretningsforbindelser.

Ved Siden af den Fare, som Sælgerens Fortrinsret i Konkurstilfælde frembyder for den almindelige Kredit, kunde man maaske med større Ret fremholde Faren ved Sælgerens Sikkerhedsret i Tilfælde af Individualforfølgning. Den personlige Kredit finder let sin Grænse, fordi en stor Del af Skyldnerne ikke kan naas af nogen Retsforfølgning. Hvor der intet er, har selv Kejseren tabt sin Ret, siger det gamle Ord. Men vor Tids humane Indstilling har medført, at der yderligere hjemles Skyldneren et beneficium inventarii, et Mindstemaal af Aktiver til Opretholdelsen af Skyldnerens

Hjem og Næringsvej, der ikke kan røres af hans Kreditorer. Det er bl. a. denne Omstændighed, der gør Ejendomsforbeholdet saa værdifuldt for Sælgeren. Reglerne om beneficium inventarii kan ikke paaberaabes over for Sælgerens Udleveringskrav. Men Ejendomsforbeholdet kan tillige medføre, at Skyldneren i Ly af Sælgerens Ret kan opbygge en større Løsørebesiddelse end den, som Loven hjemler ham, urørlig mod Lovens Haandhævelse. Bag Sælgerens Ret som Skærnbræt ler Skyldneren ad sine øvrige Kreditorer.

Under alle Omstændigheder skylder Ejendomsforbeholdets Forsvarere Svaret paa det Spørgsmaal, hvorfor Sælgeren til Sikkerhed for sin Fordring paa Købesummen kan forbeholde sig en Ret over Salgsgenstanden, som gaar langt videre og erhverves langt lettere end den almindelige Panteret over Løsøre. Hvorfor kan Sælgerens Ret stiftes uden Tinglysning? Og hvorfor skal Retten i Mod sætning til anden Panteret over Løsøre nyde Beskyttelse imod Skyldnerens privilegerede Kreditorer?

Svaret herpaa kan delvis gives allerede under den ret snævre Synsvinkel, hvorunder Vinding Kruse betragter Ejendomsforbeholdet. Just fordi den Genstand, hvorover Sikkerhedsretten haves, hidrører fra Sælgeren, er Faren for mislige Transaktioner stærkt forringet. Kan man paavise, at Salget har fundet Sted, og kan man opfylde de ret strenge Beviskrav, der stilles for Anerkendelsen af et Ejendomsforbehold¹⁾, er Faren for, at et Ejendomsforbehold foregives for at hindre Kreditorernes Retsforfølgning om ikke ganske elimineret, saa dog ikke særlig betydningsfuld. Man kan derfor bedre end ved Underpantsætning give Afkald paa den Registrering og dertil hørende Publicitet, som ellers er knyttet til Stiftelsen af en Underpanteret²⁾. Hertil kommer, at Begrænsningen af Sælgerens Sikkerhedsret til Købesummen sikrer imod, at Købet under Ejendomsforbehold faar Karakteren af en Udvanding af Skyldnerens Aktiver til Skade for hans Kreditorer. Dette Synspunkt, at Sælgerens Ret over Salgsgenstanden i Virkeligheden er Udtryk for en naturlig Tanke om Ydelse lige for lige, er navnlig fremhævet af Torp, der endog har gjort sig til Talsmand for en almindelig Regel om Sælgerens Ret til at hæve Købet, naar Købe-

¹⁾ Jfr. foran S. 22 ff.

²⁾ Ross S. 244 f., Undén S. 152 ff., men herimod Stoustrup i U. f. R. 1936 B. 225.

summen ikke erlægges, uden Hensyn til om Genstanden er overleveret til Køberen ¹⁾).

Men det afgørende Svar paa Spørgsmaalet om Grunden til Ejendomsforbeholdets Særstilling kan ikke gives, uden at man vender sig fra den inden for Retsvidenskaben traditionelle Afvejelse af de implicerede Parters Interesser, som Vinding Kruse iøvrigt er den første til at tage Afstand fra. Ejendomsforbeholdets Eksistensberettigelse eller dets Forkastelighed maa først og fremmest afgøres ud fra Overvejelser af det ønskelige i Opretholdelsen af den store Omsætning, der betjener sig af Ejendomsforbeholdet som Sikringsmiddel. Og denne Omsætnings Eksistensberettigelse kan i hvert Fald ikke afvises ved kort at oplyse, at der har kunnet konstateres Tilfælde, hvor Afbetalings sælgeren har taget en ubillig Avance.

Herhjemme er det Ross, der har paapeget, at man, før man tager Stilling til Sælgerens Ejendomsforbehold, maa tage den Omsætning, der baseres herpaa, op til nøje Undersøgelse. Idet han navnlig stærkt understreger Fordelene ved den Kredit, der i alt Fald i væsentlig Grad kun er muliggjort ved Ejendomsforbeholdet, er han i Modsætning til Vinding Kruse kommet til at staa som Ejendomsforbeholdets Forsvarer.

For Sælgeren er Ejendomsforbeholdets Fordele mest iøjnefaldende. Det paavirker Køberens Betalingsvillighed. Naar han ved, at han kan komme til at afgive Tingen, hvis han ikke betaler, vil han føle sig mere tilskyndet til at anstrenge sig for at opfylde Sælgerens Krav. For en umiddelbar Betragtning kunde Sagen tage sig saaledes ud, at denne Virkning ikke er afhængig af Forbeholdets Gyldighed mod Trediemand. Men en nærmere Betragtning viser, at dette ikke er Tilfældet. Kan Køberens Kreditorer holde sig til Tingen, betager den af dem iværksatte Retsforfølgning Skyldneren den videre Stimulans til at opfylde Sælgerens Krav.

Lige saa vigtigt for Sælgeren er det naturligtvis, at Tingen undrages Kreditorernes Retsforfølgning og derved udelukkende eller fortrinsvis tjener ham som Dækning for hans Restkrav. Gennem denne Funktion opnaar man Muligheden for en Lettelse af Vareomsætningen, der maa betegnes som en Fordel, i hvert Fald hvis den holdes inden for visse Rammer.

¹⁾ Torp S. 337.

Af Ross ¹⁾ antages det i Tilknytning til de Undersøgelser, der er foretaget af Seligman over Afbetalingshandelens Virkninger ²⁾, at den Forøgelse af Kreditmuligheden, der skyldes Afbetalingsssalget, er i Stand til varigt at forøge Købekraften i Samfundet. »Ikke mindst i en Tid som denne, der sukker efter Omsætning og Ekspansion, bør man ikke kimse ad Konsumkreditens Muligheder. Den er i Stand til at sætte Liv i Tingene, og det er det, vi i første Række behøver« ³⁾. At Overgangen til Salg paa Kredit eller en Forøgelse af Kreditgivningen paa et givet Tidspunkt forøger den bestaaende Købekraft og saaledes bidrager til at sætte en øget Produktion i Gang, er givet ⁴⁾. Er der Tale om Forbrugskredit, maa denne Form for Stimulans for Opsparingen dog antages at fortabe sig, naar det køvende Publikum har købt til en vis Grænse, der angives af deres Økonomi. Herefter beslaglægger Afdrag paa de løbende Kontrakter Beløb, der svarer til den nye Kreditgivning, som jævnsides opstaar ved nye Afbetalingskøb. Man har til og med gjort den Erfaring, at Afdragene i daarlige Tider, hvor Omsætningen mest har Stimulans behov, overstiger den nye af Sælgeren givne Kredit ⁵⁾. Heller ikke den Kredit, som ydes Erhvervsdrivende til deres Erhvervsvirksomhed, tør man med Sikkerhed tillægge en varig, produktionsstimulerende Virkning. Hvilken Kredit der i et givet Øjeblik ydes til Næringslivet beror sikkert mere paa den almindelige Kreditpolitik, der føres af Centralbanken, og af de almindelige Udsigter for Investering, uden at Optagelsen af nye Laanformer har varig Indflydelse paa de store Linier, som det almindelige økonomiske Kredsløb følger. Saa længe man ikke er i Stand til fortrinsvis at udnytte de Kreditmuligheder, som Salg under Ejendomsforbehold rummer, paa de Tidspunkter under de økonomiske Be-

¹⁾ S. 262.

²⁾ Seligmann, *Economics of Instalment Selling*, 1927.

³⁾ Ross S. 263.

⁴⁾ Under den nu afsluttede Krig har man kunnet iagttage det modsatte Fænomen, at Formindskelse af Produktionen førte til, at Afbetalingshandelen i ret vid Udstrækning blev fortrængt af Kontanthandelen.

⁵⁾ Ross S. 268. Koch S. 161 f. Ross henviser som et Argument mod Afbetalingsforpligtelsernes uheldige Virkninger under Depressionsperioden til, at de Selskaber, der financierer Afbetalingshandler, har staaet saadanne Kriser igennem; han overser dog, at Afbetalingerne kan have haft uheldige Virkninger paa Efterspørgslen i den almindelige Vareomsætning.

vægelser, hvor Omsætningen først og fremmest trænger til at stimuleres, maa man afvise Afbetalingshandelens Prætentioner i Retning af, at den yder et virksomt Bidrag til øget Produktion og Beskæftigelse i Samfundet som Helhed.

Problemet om Ejendomsforbeholdets Betydning maa derfor bringes ned i et lavere Plan. For Erhvervskreditten medfører Sikringen i selve den solgte Ting en Styrkelse for de økonomisk svage Næringsdrivende. Betydningen heraf ses f. Eks., hvis man holder sig den bestaaende Ordning af den erhvervsmæssige Automobilkørsel for Øje. Naar denne for Størstedelen ligger i Hænderne paa smaa Vognmænd, der ejer et enkelt eller enkelte Automobiler, skyldes det utvivlsoomt i meget høj Grad, at man ved Køb paa Afbetaling kan starte sin Virksomhed uden væsentlig Kapital. Var dette ikke Tilfældet, maa det antages, at Vognmandsvirksomheden i langt større Udstrækning vilde komme i Hænderne paa store, kapitalstærke Selskaber. Ejendomsforbeholdet gør Kreditten mere smidig. Kan man yde Kredit til Hvermand, kan Kreditten altid finde derhen, hvor man har den mest behov. Hvad Ejendomsforbeholdet f. Eks. har betydet for Landmænd, Smaaahaandværkere og andre mindre Næringsdrivende ved at muliggøre Fornyelse og Modernisering af deres Redskaber, Maskiner og Materiel, bør ikke undervurderes. Herigennem opnaas naturligvis ogsaa en Forøgelse af Produktionsmaskineriets Effektivitet. Paa tilsvarende Maade aabner Konsignationssalget den mindre velstillede Detailhandler Mulighed for at opnaa et tilstrækkeligt Varelager paa rimelige Vilkaar. Herigennem vil sikkert adskillige Næringsdrivende være blevet hjulpet gennem en vanskelig økonomisk Periode, eller Start af en Forretning er dermed blevet muliggjort.

For den almindelige Konsument, der typisk repræsenteres af den store Gruppe af Lønmodtagere, betyder Adgangen til Køb under Ejendomsforbehold først og fremmest, at han bliver i Stand til at købe Genstande, hvis Erhvervelse ellers vilde overstige hans Købeevne, eller som han ellers først vilde være i Stand til at købe paa et senere Tidspunkt. I hvilken Udstrækning dette maa betragtes som en Fordel, lader sig vel diskutere. Ross afviser ganske vist principielt enhver Diskussion om, hvorvidt det er ønskeligt, at den almindelige Forbruger køber paa Kredit. I selve »Anticipationen« ser Ross et Gode. »Det er klart, at allerede heri ligger en betydelig

Fordel for Køberen, saa sandt et nutidigt Gode normalt vurderes højere end et fremtidigt, og den Diskontosats, Mennesker herved anlægger, ofte er forbavsende stor. Om den anvendte Fremtidiskonto er »rationel«, lader sig ikke diskutere.« »Man kan kun fastslaa, at Mennesker arbejder med forskellig Fremtidiskonto, og at de, hvis Sats er relativt lav, anser dem, hvis Sats er relativt høj, for taabelige og letsindige. Men for os alle gælder det, at et Nutidsgode er mere værd end en tilsvarende Veksel paa Fremtiden. Livet er kort, og al Fremtid usikker. Hvad vi har, det har vi. Ofte har Erfaringen vist os, at den, der gemmer til Natten, gemmer til Katten«¹⁾).

Man maa undre sig over, hvorfra Ross henter Grundlaget for et Program som det anførte. »Heute trinke ohne Sorgen, denn der Kater kommt erst morgen,« lyder et Sprichwort i en tysk Kro. Men det egner sig dog ikke til Udgangspunkt for legislative Overvejelser angaaende Alkoholspørgsmaalet. Der er efter mit Skøn Tale om Opstillingen af en Moral for Aagerkarle eller for Kassebedrøvere. Paa saa mange Omraader griber Lovgivningen ind for at undgaa Følgerne af Menneskers letsindige Foruddiskontering af deres fremtidige Indtægt og i det hele taget for at afværge Følgerne af letsindige, økonomiske Dispositioner. Hvorfor da holde Afbetalingskøberen immun for Berøringer?

Det hedder videre hos Ross: »Heroverfor spiller den moraliserende Indvending, at man ikke bør nyde, før man kan yde, ingen Rolle. Desuden er det ikke rigtigt, at Afbetalingskøberen normalt nyder først og betaler sidenhen. Denne Opfattelse beror paa en Forveksling af juridiske og økonomiske Forhold. . . . Det typiske Afbetalingskøb af varige Ydelser ligger mellem disse Yderpoler, dog nærmere Kontantsalget end Madvarekreditte: dets Idé er at opdele en stor Enhed af Nyttedydelse i mindre Partier, der betales successivt, efterhaanden som de modtages, dog saaledes at Betalingen ligger et betydeligt Skridt forud for Modtagelsen«²⁾).

At denne Betragtning indeholder noget for Bedømmelsen af Afbetalingskøbet væsentligt, skal ikke benægtes. Men det er urigtigt at anse Indvendinger imod Gældsstiftelse som gendrevet derved. Opfattelsen af en Gældsstiftelses forsvarlige Karakter bør ikke paa-

¹⁾ Ross S. 257 f.

²⁾ Ross S. 258 f.

virkes af de mere eller mindre spidsfindige, økonomiske Udredninger, som kan belyse Forholdet. Det væsentlige Punkt er, i hvilken Udstrækning det er forbundet med ordentlig Livsførelse at paadrage sig Gældsforpligtelser. Hvis Afbetalingshandelen hovedsagelig fremmer uordentlig Gældsstiftelse, maa den bekæmpes uden Hensyn til dens økonomiske Struktur. Naar Ross derfor taler om en vis smaaborgerlig Ideologi om Kontantkøbets »Hæderlighed«, der ofte findes selv hos fremstaaende Jurister, undervurderer han efter mit Skøn Betydningen af saadanne Synspunkter. Naar man anbefaler Forbrugeren at leve uden at stifte Gæld, skyldes det den almindelige Erfaring, at den, der lever gældfri, lever om ikke ubetinget sorgløs, saa dog uden de Bekymringer, der oftest ledsager Gældens Tilbagebetaling. Selv Mr. Micawber, der altid brugte mere, end han tjente, delte dette Synspunkt og forkyndte sin Lære om Sparsommelighed. Hele Fremstillingen hos Ross er præget af en falsk Rationalisme, hvis Grundlag er den Tanke, at moralske Forestillinger har mindre Betydning for Overvejelserne end Forestillinger om Nytte.

Nu er det naturligvis klart, at Salg under Ejendomsforbehold under givne Omstændigheder udøver en overordentlig nyttig Funktion ogsaa for den almindelige Forbruger. Han kan købe paa Afbetaling paa de Tidspunkter af sit Liv, hvor han af en eller anden Grund har Kredit særligt behov. Det kan være, at han skal sætte Bo. Maaske Arbejdsløshed har nødvendiggjort, at visse Indkøb nu maa gøres paa Kredit. Selv den mest sparsommelige og ordentlige kommer i denne Situation. Men man maa tillige tage det som et Faktum, at mange Mennesker lever som Mr. Micawber eller som den, der ikke saar og ikke høster og ej heller sanker i Lade. Disse Mennesker vilde sikkert aldrig komme i Besiddelse af en Støvsuger, et Klaver, en Symaskine, et Automobil eller lignende, hvis der ikke fandtes en Afbetalingshandel.

Ejendomsforbeholdet tjener saaledes til at udjævne vort Forbrug. Vi kan købe, naar Trangen er særlig stor, eller naar Indtægterne svigter. Og Afbetalingskøbet bringer nye Genstande inden for Forbrugerenes Rækkevidde, som han ellers ikke vilde kunne naa. Afbetalingshandelen giver derfor Forbrugeren større Mulighed for en mere effektiv Anvendelse af sin Indkomst.

Den Omstændighed, at Afbetalingshandelen har banet Vejen

for en Omlægning af Forbruget til dyrere Genstande saasom Støvsugere, Symaskiner og Automobiles, har sikkert ogsaa haft fordelagtig Indvirkning paa Produktionsomkostningerne inden for mange Brancher. Afbetalingshandelen maa antages paa adskillige Omraader, f. Eks. med Hensyn til Symaskiner, Støvsugere, Automobiles m. v., at have været en væsentlig medvirkende Grund til Muliggørelsen af en Masseproduktion, der har virket til at billiggøre Fremstillingen. Desværre mangler man Muligheder for at konstatere Afbetalingssalgets Betydning paa dette Punkt. Den maa vel paa Forhaand antages at være størst inden for Handelen med Bøger, hvor den betydelige Afbetalingshandel med Hensyn til dyrere Værker, bringer disse ud til langt videre Kredse, medens den Forøgelse i Fremstillingsomkostningerne, der er en Følge af større Oplag, er ret ringe. Mange Publikationer vilde næppe være mulige, dersom de ikke havde Salget paa Ratebetaling at støtte sig til.

De Fordele, som saaledes kan være knyttet til Afbetalings salg med Hensyn til Prisdannelsen, maa dog i mange Tilfælde mere end opvejes af de meget betydelige Omkostninger, som Afbetalings salget medfører. Ganske vist har man gjort den Erfaring, at Tabene paa usolide Kunder i de fleste Brancher er ret forsvindende. Alligevel er Afbetalingsprisen relativt høj. Forskellen mellem Kontantpris og Afbetalingspris er ofte meget højere end det Beløb, der dækker Tabsrisikoen ved Kreditsalg og almindelig Rente i den Tid, hvor Henstand indrømmes. Aarsagen hertil maa først og fremmest søges i de betydelige Omkostninger, der er forbundet med Financiering af Afbetalingshandelen og med Administrationen af en Portefølje af Afbetalingsstilgodehavender, navnlig til Bogholderi og Inkasso.

Hvor meget Varens Fordyrelse ved Salg paa Afbetaling andrager, er det paa den anden Side vanskeligt at komme paa det rene med. Man møder ofte det Fænomen, at Afbetalingsprisen er den samme som Kontantprisen. Man maa dog ikke derved lade sig forlede til den Opfattelse, at Afbetalingshandelen ikke forøger Handelsomkostningerne. Forholdet er kun det ejendommelige, at Sælgeren ikke ønsker at lade det komme for Dagen i Prisen. Man lader derfor Kontantkøberen betale relativt for meget for Varen; Hovedmotivet hertil maa antages at være Ønsket om at lade Afbetalingskøbet fremtræde saa fordelagtigt som muligt for Publikum. En

stærk Tilnærmelse mellem Kontant- og Afbetalingspris maa man derfor vente at finde inden for saadanne Varegrupper og i saadanne Forretninger, hvor Sælgeren finder sin største Afsætning ved Salg mod Ratebetaling, saaledes at man tør vove at stille de relativt faa Kontantkøbere ringere.

Af Ross anslaaes det paa Grundlag af Undersøgelser foretaget i Udlandet, at et Tillæg til Kontantprisen paa 20—33 % gennemsnitligt maa anses for rimeligt ¹⁾. Efter de Oplysninger, der er indhentet af det af Justitsministeriet nedsatte Afbetalingsudvalg, synes Beløbet for danske Forhold at være for højt ansat. Af Udvalget er der sendt Spørgeskemaer til et betydeligt Antal Firmaer, der har givet Oplysning om deres Prisberegning. Heraf synes at fremgaa, at det hører til Sjældenhederne, at der af danske Firmaer holdes en selvstændig Afbetalingspris. Undertiden er Prisen den samme ved Kontantkøb og Køb paa Afbetaling; dette er navnlig almindeligt i Boghandelen og ved Salg af Fyldepenne og Fotografiapparater. I andre Tilfælde ydes en Kontantrabat, der i Almindelighed udgør 10 % af Købesummen. Mange Firmaer vælger dog at lægge et Tillæg til Kontantprisen, naar der sælges paa Afbetaling, og Tillæget synes i Almindelighed ogsaa at udgøre 10 %. Denne Sats, der frem for alt dominerer inden for nogle af de mest betydningsfulde Afbetalingsbrancher, Handelen med Cykler, Møbler og Radioapparater, har sikkert fæstnet sig i Tilknytning til Bestemmelsen i Lov om Køb paa Afbetaling om Reduktion af Afbetalingsprisen med Hensyn til uforfaldne Afdrag i Tilfælde af Genstandens Tilbagebetaling. I Mangel af Oplysning om Forholdet mellem Kontantpris og Afbetalingspris ansættes Reduktionen netop til 10 % af Afbetalingsprisen. Et mindre Tillæg til Kontantprisen end 10 % synes at være mere almindeligt end et højere Tillæg. Ved Salg af Symaskiner og Støvsugere i større Maalestok forekommer dog ogsaa en Prisforhøjelse paa ca. 15 %, hvilket maaske har Sammenhæng med, at Administrationsomkostningerne vokser forholdsvis stærkt, naar Porteføljen af Afbetalingskontrakter bliver meget stor. Inden for Handelen med Automobileer og Maskiner af forskellig Art er det almindeligt, at Køberen ud over Varens Pris betaler Diskonto af Veksler. Eller Kontantprisen forhøjes med en saakaldt

¹⁾ Ross S. 272.

»flat rate«, der fastsættes i Forhold til Købesummen eller Kreditbeløbet uden Hensyn til Afbetalingerne. F. Eks. kan der beregnes 6 % af det krediterede Beløb, der afdrages over et Aar. Herved bliver den effektive Rente henimod 12 % p. a., hvis Afdragstiden er 12 Maaneder. Mod Systemet med »flat rate« er det ofte indvendt, at Køberen ikke er i Stand til at overskue, hvilket Tillæg han i Virkeligheden betaler, han vil uvilkaarligt sidestille »flat rate« med almindelig Rentesats. En Tilsløring af den virkelige Pris kan ogsaa ske ved en Opdeling af Tillægsydelseerne i Rente, Financieringsgebyr, Kreditforsikringspræmie o. lign., men Misbrug i denne Retning er næppe almindelige her i Landet.

Alt i alt maa det siges, at det af Justitsministeriet tilvejebragte Materiale ikke giver Grundlag for den Opfattelse, at en ubillig Prisberegning skulde dominere Afbetalingshandelen. Man maa snarest undre sig over, at Forskellen mellem Kontantpris og Afbetalingspris ikke er større selv i Forretninger, der i lige Grad lægger Vægt paa begge Salgsformer. Muligvis hænger det sammen med den Maade, hvorpaa Financieringen af Afbetalingshandelen foregaar. Den udstrakte Financiering af Afbetalingshandel gennem særlige Selskaber, der har været udbredt i Udlandet, er ret kostbar, ikke mindst hvis den forenes med en Kreditforsikring ¹⁾, og Financieringsudgifterne maa naturligvis overvælttes paa Køberne. I Danmark foregaar den meste Financiering ved Diskontering af Veksler i Bankerne eller ved Laan paa almindelige Kassekreditvilkaar. Der findes kun enkelte Selskaber, der udelukkende giver sig af med Financiering af Afbetalingshandelen, og deres Udlaan er ikke betydelige. Da de — i hvert Fald tildels — er meget forsigtige baade med Hensyn til Salgsobjekter og Prøvelse af Laantagerens Forretningsførelse, øver deres Virksomhed ingen væsentlig Indflydelse paa Prisberegningen. Naar det Vederlag, som de forlanger, ligger væsentlig over Bankrenten, skyldes det navnlig de ikke ubetydelige Omkostninger til Bogholderi, Korrespondance og Inkasso ved mindre Objekter.

Som allerede nævnt er Forholdet mellem Kontantpris og Afbetalingspris ikke noget sikkert Udtryk for, i hvilket Omfang der i Afbetalingshandelen tages ubillige Priser. Men netop fordi det ind-

¹⁾ Se herom Koch S. 89 ff.

samlede Materiale omfatter baade Forretninger, der hovedsagelig sælger paa Afbetaling, og Forretninger, der overvejende lægger an paa Kontantsalg, synes der Grund til at antage, at der findes en meget stor Gruppe af Afbetalingssælgere, der er i Stand til at yde Kredit paa særdeles rimelige Vilkaar. At der derudover findes Forretninger, der fører en uheldig Prispolitik og i særlig Grad udnytter det købende Publikums Letsindighed, synes at fremgaa af det Indtryk, man faar af Afbetalingshandelen fra Fogedretten¹⁾. Man maa naturligvis behandle Oplysninger om Erfaringerne fra Fogedretterne med en meget stor Forsigtighed. Man kan ikke vente at finde Afbetalingshandelens Fordele aabenbaret i Fogedretten, hvor Skyggesiderne, de strandede Forretninger behandles. Men der foreligger Vidnesbyrd om, at det er visse Afbetalingsforretninger, der bestandig vender tilbage med Rekvisitioner om Fogedforretninger. Ved Siden af den normale Afbetalingshandel findes der en vis lyssky Forretning, som man frem for alt maa se at komme til Livs. Vanskelighederne ved at ramme den bestaar i, at det ikke er let at skille den fra den legitime Handel. Om de Midler, der kan bringes til Anvendelse, maa der imidlertid henvises til Behandlingen i et følgende Kapitel.

Erfaringerne fra Fogedretterne viser ikke blot, at visse Forretninger holder urimeligt høje Priser, men ogsaa, at Afbetalingshandelen i ikke ubetydelig Udstrækning forleder Folk til uoverlagt Køb, som de senere fortryder. Faren herfor skal være størst, hvor Sælgeren ved Optagelsen af Ordre benytter sig af Agenter, der for at tjene deres Provision udfolder alle deres Talegaver for at bringe Folk til at købe Ting, som de dels ikke har Brug for og dels ikke Raad til at købe. Det skal navnlig være Folk af en særlig Type, der er taknemmelige Ofre for Afbetalingssælgerne. De kendetegnes derved, at de bestandig ikke blot har en enkelt, men flere Afbetalingskontrakter løbende.

Af Ross er det imod en Kritik af Afbetalingshandelen anført, at Misbrug af den paaklagede Art er et Fænomen, der hører til

¹⁾ Se saaledes Stoustrup i U. f. R. 1936 B. 225 ff., 1937 B. 26 ff.; lignende Betragtninger fremført af Byretsdommer Faurholt gav som omtalt Anledning til Nedsættelse af Udvalget til Overvejelse af Ændringer i Lov om Køb paa Afbetaling.

Afbetalingshandelens Børnesygdomme. Det vil i det lange Løb ikke kunne betale sig »to oversell the buyer«¹⁾. Hertil er ganske vist at bemærke, at Princippet vel kan have sin Berettigelse; men der er ingen, der borger for, at der ikke jævnsides med Forretninger, der anvender solide Forretningsmetoder og oparbejder et godt Renommé, vil være andre Virksomheder, som henvender sig til den letpaavirkelige Del af Kunderne for at udnytte disses Letsindighed. Rigtigt er det derimod, naar Ross og andre har fremhævet, at det vilde være uheldigt at bygge Ønsker om Reform af de gældende Regler om Salg paa Afbetaling paa Iagttagelser fra Fogedretten, hvor Erfaringerne maa være meget ensidige. Først naar man ikke blot kender de Tilfælde, hvor Købet er strandet, men ogsaa Forløbet af alle de mange Tilfælde, hvor det gennemføres gnidningsløst, kan man tage afgørende Stilling til Ønskeligheden af en Reform.

Imod Salg paa Afbetaling er det ofte indvendt, at det leder Køberne til at anskaffe sig Varer af ringe Kvalitet. Denne Indvending har dog næppe meget Grundlag i de faktiske Forhold. Maa-ske de — mindre vel renommerede — Forretninger, der begyndte med Afbetalingshandel i større Udstrækning, forhandlede Varer af ringe Kvalitet. Det faar staa hen. Og der vil nu som altid være en Del Firmaer, der fortrinsvis lægger an paa en vis Del af den mindrebemidlede Del af Kundekredsen, og som sælger billige Varer af ringere Kvalitet. Men som en Helhed taget tyder meget paa, at Afbetalingshandelen snarere muliggør Salg til de mindre-bemidlede af bedre og dyrere Kvaliteter. Tager man en Vare som Radioapparater, finder man næppe Støtte for den Antagelse, at bedre Apparater skulde faas ved Kontanthandel. Tværtimod er det Afbetalingshandelen, der udgør den nødvendige Forudsætning for, at Kvaliteten kan holdes paa en høj Standard. Man synes langt snarere at kunne gaa ud fra, at Afbetalings-salget medfører en fra mange Synspunkter overflødig Luksus baade med Hensyn til Kvalitet og til Udstyr. Havde man ikke haft Afbetalings-salget, vilde de billige og spartanske Automobilmodeller, som havde vundet

¹⁾ Ross S. 254 f., U. f. R. 1936 B. 287; sidstnævnte Sted erkender Ross, at der kan forekomme Undtagelser, men vil dog ikke henregne saadanne Tilfælde til den »normale« Afbetalingshandel.

Indpas i Begyndelsen af Tyverne, næppe have maattet vige for den kommende Tids Luksusmodeller.

En af de vigtigste Anker imod Salg under Ejendomsforbehold er den, at det i høj Grad bidrager til at forøge Kriminaliteten. Det forekommer ret ofte, at Køberen uanset Sælgerens Ejendomsforbehold disponerer over Salgsgegenstanden og derved hjemfalder til Straf for Underslæb. Ifølge de Oplysninger, der er givet til Justitsministeriets Afbetalingsudvalg, foretoges der saaledes i 1938 uden for København, Aarhus og Københavns Amts nordre Birk 276 Anmeldelser for Underslæb med Hensyn til Genstande købt paa Afbetaling, hvortil kom 80 Anmeldelser for Underslæb med Hensyn til Husdyr, herunder ogsaa Grise solgt under Ejendomsforbehold. Nu er det ganske vist kun i et mindre Antal Tilfælde, at Domfældelse har fundet Sted; som oftest ordnes den Slags Sager, der kun angaar mindre Beløb, derved at Skyldneren betaler Restancerne, og Anmeldelsen derefter frafalder, og Tiltale untlades. Men Antallet af Anmeldelser er dog ikke noget Maal for Forbrydelsens Udbredelse. Mange Tilfælde ordnes underhaanden, idet Skyldneren betaler under Trusel om Anmeldelse. Man vil derfor kunne se, at Straffen for Underslæb, der kun burde være et Værn mod Køberens ulovlige Dispositioner over det solgte, i nogen Udstrækning gaar over til at blive et Middel i Kreditors Haand til Inddrivning af Fordringen paa Købesummen. Det gaar naturligvis ikke an, at Køb paa Afbetaling først og fremmest kendetegnes ved særlig effektive Tvangsmidler for Inddrivelsen af en Pengefordring. Og særlig uheldigt virker det, at Sælgeren gennem den offentlige Strafforfølgning saa at sige faar Adgang til gratis Inkasso. Politiets Virksomhed har til Formaal at gennemføre Strafforfølgning, men ikke at virke som Inkassobureau for Afbetalingssælgeren.

Spørger man om Grundene til den relativt høje Kriminalitet, som Salg under Ejendomsforbehold giver Anledning til, maa man sikkert pege paa flere. Sammenligner man Kriminaliteten med Hensyn til laante og lejede Genstande og med Hensyn til Genstande købt paa Afbetaling, springer det i Øjnene, at Fristelsen til ulovlige Dispositioner er langt større, naar man ikke paa Forhaand ved, at Genstanden skal tilbageleveres til Sælgeren, men gaar ud fra, at Sagen kan klares ved Overholdelsen af Afdragsforpligtelserne. Og naar man ikke finder en tilsvarende Kriminalitet ved Under-

pantsætning, beror det sikkert paa, at Underpantsætning af Løsøre i Regelen foretages af et andet Publikum end det, der køber paa Afbetaling. Af de 276 Anmeldelser i 1938 angik de 67 Cykler, de 44 Herrekonfektion og 46 Radioapparater. Naar der samtidig kun anmeldtes 1 Tilfælde af Underslæb med Hensyn til Damekonfektion og 10 Tilfælde med Hensyn til en saa vigtig Artikel som Møbler, synes man at have Grund til at tro, at de fleste Forbrydelser begaas af unge, for en stor Del ugifte Mænd, der ogsaa afgiver det største Kontingent til Berigelsesforbrydelsernes øvrige Grupper.

De Indvendinger, der ud fra forskellige Synspunkter kan fremsættes imod Salg under Ejendomsforbehold, har næppe megen Vægt, naar Talen er om Genstande, som Køberen har Brug for i sit Erhverv. Det er ganske vist en yndet Betragtning inden for den nyere Literatur om Salg paa Afbetaling, at der ikke kan drages nogen tilfredsstillende Grænse mellem Køb til Forbrug og Køb til Anvendelse i Køberens Erhverv. Hvis man dermed blot sigter til, at visse Genstande, som f. Eks. et Automobil kan anvendes baade til Erhvervsbrug og til Fornøjelseskørsel, er Betragtningen naturligvis rigtig. Men hertil føjes det yderligere, at man jo ogsaa spiser, bor og klæder sig, ja endog fornøjer sig for at kunne udøve sit Erhverv; Forbrugskreditten er efter Ross kun Erhvervskreddittens konsekvente Fuldendelse ¹⁾).

Hertil er der imidlertid at bemærke, at Tilfredsstillelsen af personlige Fornødenheder i større eller mindre Udstrækning ikke har umiddelbar Betydning for Forbrugerens Erhverv. Kommer man ud over den Indtægt, som er fornøden for Livets Opretholdelse i Overensstemmelse med en vis lav Standard, er Forholdet maaske snarest det, at øget Tilfredsstillelse af personlige Behov sluger Tid, Interesse og Penge og mindsker Indtægtsmulighederne. Og at Sondringen mellem Erhvervsløsøre og andet Løsøre kan gennemføres paa tilfredsstillende Maade, derom vidner ogsaa den Betydning, som tillægges Sondringen inden for Skattelovgivningen og Handelslovgivningen.

Med Hensyn til Erhvervsløsøret synes Salg under Ejendomsforbehold — bortset fra Salg af Dyr, jfr. foran — ikke at have nævneværdig Betydning for Kriminaliteten. Skønt Maskiner og

¹⁾ Ross S. 262 f.

Forretningsinventar i meget betydelig Udstrækning sælges under Ejendomsforbehold, udviser den omtalte Opgørelse over stedfundne Politianmeldelser i 1938 kun 7 Tilfælde af anmeldt Underslæb med Hensyn til Butiksinventar, herunder Kasseapparater og Vægte, 1 Tilfælde, der angik en Automat, to Sager om Skrivemaskiner, 1 om Landbrugsmaskiner, 1 om andre Maskiner, ialt vedrørende Erhvervsløsøre fraset Automobileer og Motorcycler 12 Anmeldelser. Vedrørende Automobileer forelaa i samme Tidsrum 18 Anmeldelser og om Motorcycler 5 Anmeldelser. Men Materialet giver ikke Grundlag for at afgøre, i hvilken Udstrækning der var Tale om Erhvervsløsøre.

Paa Erhvervsløsørets Omraade er der næppe heller Grund til at tro, at Folk i samme Udstrækning som ved andet Løsøre lader sig friste til uoverlagte Dispositioner. Tildels beror det paa, at Overvejelserne ledes af det Synspunkt, om Købet kan betale sig, tildels skyldes det, at Køberne inden for deres Erhverv oftest sidder inde med større Sagkundskab, der tillader dem at vurdere Tilbudets Betydning. Dette er Grunden til, at den østrigske Lov om Køb paa Afbetaling fra sit Gyldighedsomraade har udelukket saadanne Køb, der for Køberens Vedkommende er Led i hans Handelsforretning. En lignende Betragtning ligger til Grund for den tyske Lov om Afbetalingskøb, hvorefter Loven ikke er anvendelig, forsaavidt som Køberen er en i Handelsregistret optaget Handlende¹⁾. En tilsvarende Begrænsning kan man næppe tænke sig at indføre i den danske Lov om Køb paa Afbetaling²⁾. I Forholdet mellem Parterne kan ogsaa den erhvervsdrivende, der køber for sin Bedrift, tiltrænge Lovens Beskyttelse, dersom Købet gaar tilbage. Men alligevel maa man ved legislative Overvejelser om Afbetalingskøbets og Ejendomsforbeholdets Ønskelighed tage Hensyn til, at Misbrugene hovedsagelig maa antages at finde Sted inden for Omraadet for det personlige Forbrug.

Hertil kommer, at Erhvervskreditten, hvad enten den har Karakter af Kredit mod Sikkerhed i Form af Ejendomsforbehold eller anden Kredit, har det Fortrin frem for den rene Forbrugskredit, at den rigtigt benyttet afvikler sig selv. Gennem Genstandens Af-

¹⁾ Rühl S. 229.

²⁾ Se herom Motiverne til Afbetalingsloven S. 13.

kastning skal Midlerne til Kredittens Afvikling skaffes. Dette er Grunden til, at der ikke kan opstaa tilsvarende Diskussion om Erhvervskredittens moralske Berettigelse som den, der har præget Divergenserne om Ønskeligheden af en Afbetalingshandel med Forbrugsartikler. Kun denne har Karakter af Beslaglæggelse af den kommende Indtægt for øjeblikkelige Behovs Skyld. At den vil anstrenge Køberens Betalingsevne i den kommende Periode, er en given Ting. Erhvervskreditten kan naturligvis have en lignende Virkning, dersom det viser sig, at Indkøbet ikke svarer Regning; men det maa overlades til Erhvervslivet selv at tilrettelægge Virksomheden paa den Maade, som de næringsdrivende mener vil kunne betale sig. Det kan ikke blive en Lovgivningsopgave at værne de næringsdrivende mod fejlslagne Dispositioner.

Resultatet af de foranstaaende Betragtninger skal da være, at Salg under Ejendomsforbehold er en Afsætningsform, der efterhaanden har vundet almindelig Udbredelse med Hensyn til snart sagt alle Arter af Genstande, der ikke sælges til øjeblikkeligt Forbrug. Det Kreditsalg, som derved er muliggjort, medfører nogen Fordyrelse af Varerne; men denne Fordyrelse synes — i hvert Fald, dersom man holder sig til velrenommerede Forretninger og til det almindelige Butikssalg — ikke at være af afgørende Betydning. Ejendomsforbeholdet gør det muligt for store Dele af Befolkningen at købe dyre Genstande, som de ellers ikke kunde skaffe sig eller i hvert Fald ikke kunde erhverve paa det Tidspunkt, hvor de har særligt Behov derfor. Fordelen herved opvejes imidlertid i nogen Grad ved de Ulemper, der er forbundne med øget Kriminalitet og letsindig Gældsstiftelse i Forbrugsøjemed. Disse Ulemper er uvæsentlige, hvor Talen er om Erhvervskreditten, der ofte med særlig Fordel kan betjene sig af Ejendomsforbeholdet som Mittel til en Kredit, der afvikles ved de forøgede Indtægter, som Købet kan give Køberen.

Under disse Forhold, hvor Salg under Ejendomsforbehold er en fast indarbejdet Kreditform, vilde det være overvejende betænkeligt at foretage Lovgivningsforandringer, der paa afgørende Maade lægger sig hindrende i Vejen for den nye Form for Kreditsikring. Det er ogsaa den Betragtning, der ligger til Grund for Konkurslovs-kommissionens Udkast til Lov om Gældsordning, der ikke i væ-

sentlig Grad berører Salg under Ejendomsforbehold inden for Brancher, hvor det har vundet større Raaderum. Men det udelukker naturligvis ikke, at man kan drøfte yderligere Reformers med det Formaal at komme endnu bestaaende Misbrug til Livs.

Kapitel VIII.

Konkurslovskommissionens Forslag til ændrede Forskrifter om Ejendomsforbehold ¹⁾.

Ved Overvejelserne angaaende nye Regler om Ejendomsforbehold har Konkurslovskommissionen til en vis Grad følt sig stærkt bundet af sin særlige Opgave. Samtidig med Konkurslovskommissionen arbejdede det af Justitsministeriet nedsatte Udvalg til Overvejelse af Ændringer i Lov om Køb paa Afbetaling. Konkurslovskommissionen har derfor fundet det rimeligt strengt at begrænse sine Overvejelser til Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholds Gyldighed over for Køberens Konkursbo. Forholdet mellem Parterne og Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholdets Gyldighed over for godtroende Erhververe af Salgsgegenstanden, Straffebestemmelser og Problemet om Ejendomsforbeholds Gyldighed imod Individualfølgning fra Kreditorernes Side har man ladet ganske uden for Kommissionens Overvejelser. Man har været klar over, at Berettigelsen af en saadan Isolation af Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholdets Gyldighed i Forhold til Køberens Konkurskreditorer kan volde Betænkelighed. Men Kommissionen beroliger sin Samvittighed paa dette Punkt med flere forskellige Betragtninger.

For det første henviser man til, at det undertiden antagne Princip, at Konkurskreditorerne ikke har større Ret end Udlægskreditorer, allerede efter gældende Ret er uholdbart. Kommissionen hen-

¹⁾ Kritik af Konkurslovskommissionens Forslag er fremsat af H. H. Holm i U. f. R. 1942 B. 261 ff. Holm foreslaar navnlig Adgang til Afkræftelse af de før Konkursen stedfundne Afbetalinger. En saadan Regel har dog ikke Støtte i almindelige Synspunkter for Afkræftelse og er næppe anbefalelsesværdig.

viser herom til Undersøgelser, der er gjort af Erwin Munch-Petersen¹⁾. Gennem Retten til Afkræftelse, til Opsigelse af visse vedvarende Retsforhold m. v. er der tillagt Konkursboet Beføjelser, der gaar ud over Udlægshaverens²⁾. Den af Kommissionen foreslaaede Hovedregel om Ejendomsforbeholdets Ugyldighed i Forhold til Køberens Konkursbo er heller ikke uden Forbillede i fremmed Ret. Regelen er almindelig i fransk og belgisk Ret og følger for engelsk Rets Vedkommende delvis af Princippet om »reputed ownership«³⁾. Den væsentlige Betragtning er dog Hensynet til Kreditorernes Ligestilling i Konkurs. Ved Individualforfølgning lider Hensynet til Kreditorernes Ligestilling ikke Skade ved, at Kreditorerne maa respektere Sælgerens Ejendomsforbehold. Her er kun Tale om at foretrække Sælgeren eller Udlægshaveren. Men i Konkurstilfælde kræver Hensynet til Kreditorernes principielle Ligestilling i hvert Fald, at Spørgsmaalet om en Fortrinsstilling for Sælgeren maa underkastes en nøje Prøvelse⁴⁾.

At Konkurs og Individualforfølgning medfører forskellige Virkninger i forskellige Henseender, turde naturligvis være gammelkendt, selv om det desuagtet kan være fortjenstfuldt at have fremhævet det særligt ved Behandlingen af visse Problemer. Det bør imidlertid tillige understreges, at der ogsaa er en nøje Sammenhæng mellem Kreditorernes Ret i Konkurstilfælde og ved Individualforfølgning. At Forskellen mellem Udsigten til Dækning ved Udlæg eller ved Konkurs ikke bliver alt for stor, er vigtigt, ellers risikerer man unødigt at fremme Tendenser til at forlange Konkursbehandling i for stor en Udstrækning. Ganske særligt gælder dette, hvis man anerkender Realsikkerheder, der ikke blot, naar de er stiftet umiddelbart før Konkursen, men ogsaa ellers, kun har Gyldighed mod Udlæg og Udpantning, men ikke mod Konkurs. Den, der forgæves har forsøgt Udlæg, vil jo altid kunne komme frem mod Fortrinsretten ved at forlange Konkursbehandling. Det eneste, der da synes at kunne afværge Konkursbehandling i Forbindelse med det forgæves foretagne Udlæg, synes da at være Genstandens

¹⁾ Overdragelse til Fyldestgørelse, 1935 S. 117 ff., jfr. ogsaa E. R. S. 1330.

²⁾ Udkastet S. 197.

³⁾ Se S. 197 f. i Udkastet.

⁴⁾ Se S. 198.

ringe Værdi, der i Forbindelse med den øvrige Mangel paa Aktiver medfører, at en Konkursbehandling ikke kan lønne sig. Det er ikke nok at vide, at Konkurskreditorernes Ret undertiden gaar videre end Udlægshaverens; man maa ogsaa vide, hvor den rette Grænse for Udvidelsen af Konkurskreditorernes Ret bør drages.

Naar Konkurslovskommissionen tillige henviser til fremmed Rets Stilling, vilde dette vel være berettiget, dersom de Regler, som man foreslog, havde noget væsentligt tilfælles med de Regler, hvortil man henviser. Men dette er ved en nærmere Betragtning ikke Tilfældet. Som det snart efter skal vises, er de Undtagelser, som Kommissionsudkastet opstiller, saa vidtrækkende, at de ganske opsluger alle Tilfælde, der har konkursmæssig Betydning. Efter fransk og i hvert Fald tildels efter engelsk Ret er Ejendomsforbehold med Hensyn til Konsignationsvarer og Erhvervsløsøre, saasom Maskiner, Automobileer o. lign. ugyldigt i Konkurstilfælde ¹⁾. Men disse Tilfælde, der alene har praktisk Betydning for Konkursen, er netop indbefattet under Udkastets Undtagelsesregler.

Og naar Konkurslovskommissionen i det hele taget er naaet til det principielle Udgangspunkt, at Ejendomsforbeholdet fremfor andre Kreditsikringer volder Betænkeligheder i Konkurstilfælde, beror det paa, at Kommissionen har givet Tilslutning til Vinding Kruzes dogmatiske Udgangspunkt. Det hedder saaledes indledningsvis i Kommissionens Fremstilling: »Naar Konkurslovskommissionen har taget Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholdets Gyldighed i Forhold til Konkursboet op til Revision, er Hovedsynspunktet herfor det, at det tiltrænger en nærmere Undersøgelse, om »Ejendomsforbehold«, der i vidt Omfang benyttes til Omgaaelse af de almindelige Grundsætninger om Salg paa Kredit (selv om de maskeres som »Kontantsalg«) for derved i Konkurstilfælde at opnaa en Sikkerhedsret, der faktisk virker som et Konkursprivilegium eller en Panteret, betegner et tilstrækkelig motiveret Brud paa det ved Konkurs gældende »Ligelighedsprincip«.

Bag disse tildels mærkelige Ord, der urigtigt taler om en Om-

¹⁾ Se saaledes Lyon-Caen et Renault, *Traité de droit commercial* VIII, 1916 II S. 144: »Il faut, toutefois, reconnaître que la disposition rigoureuse de l'article 550, dern. alinéa, se comprend surtout pour les marchandises du commerce du failli; ce sont elles qui peuvent contribuer à lui donner du crédit.«

gaelseshensigt bag Ejendomsforbeholdet og ganske med Urette sidestiller Ejendomsforbeholdssælgerens Retsstilling med et Konkursprivilegium, dæmrrer Vinding Kruses Lære om Ejendomsforbeholdet som en Omgaaelse af Lovgivningens ufravigelige Regler om Standsningsrettens Ophør. Med denne Lærdom, som til og med er falsk, jfr. S. 91 f., har man stukket Blaar i Øjnene paa Kommissionens mindre juridisk kyndige Medlemmer. Men paa det praktiske Omraade har de dog ikke ladet sig narre i højere Grad, end at de har ydet kraftig Modstand mod Gennemførelsen af Vinding Kruses tidligere fremsatte Reformforslag ¹⁾.

Det maa nemlig siges til Udkastets Ros, at Undtagelserne tra Hovedregelen om Ejendomsforbeholdets Ugyldighed i Forhold til Køberens Konkurskreditorer er saa omfattende, at Hovedregelens Betydning fuldstændig fortoner sig. Langt den største Del af Erhvervsløsoret kan som hidtil afhændes under Ejendomsforbehold under fuld Beskyttelse mod Køberens Konkurs. I § 90, 1. Stk., nævnes Salg til Erhvervsdrivende af det til deres Erhvervs Udøvelse hørende Driftsinventar og andet Driftstilbehør, derunder alle Slags Redskaber, Værktøj, Maskiner, Vogne, Trækdyr, Fartøjer, tekniske Anlæg af enhver Art og lignende. Og § 92 muliggør, at ogsaa Varer til Videresalg leveres som Konsignationsvarer med Gyldighed ved Konkurs. Samme Regel skal gælde med Hensyn til Bohave, herunder Bøger. Og Begrebet Bohave skal efter Motiverne omfatte alt, hvad der til enhver Tid findes i et sædvanligt dansk Hjem, saaledes at den nærmere Afgrænsning overlades til Domstolene. Nutildags vil Bohave f. Eks. omfatte Støvsuger og Radio. Om der er Tale om Luksus eller Nødvendighedsgenstande, er et Spørgsmaal, som Kommissionen af retstekniske Grunde er vejet tilbage for at tage Stilling til. Langt de fleste overflødige Luksusgenstande, der købes paa Afbetaling, turde imidlertid netop høre til denne Gruppe. Nærmest af Hensyn til Vanskelighederne ved at skille Købene fra Køb af Erhvervsløsoere har man medtaget Køb af Befordringsmidler, hvorunder man antagelig ogsaa maa henregne Lystfartøjer. Og hertil kommer Vareindpakning i videste Forstand. Man maa herefter ligefrem anstrenge sin Fantasi for at finde paa Genstande, der ikke med fuld Gyldighed mod Konkursboet kan sælges under Ejendomsfor-

¹⁾ Se herom foran S. 90 f.

behold. Af Genstande, der efter deres Beskaffenhed ikke gyldigt skal kunne sælges under Ejendomsforbehold, nævner Motiverne kun Beklædningsgenstande, der efter Kommissionens Mening er særlig lidet egnet for denne Salgsmaade ¹⁾. Det kan dog ikke være Hensynet til Konkursboet, der bliver afgørende for Forkastelsen af Ejendomsforbehold over Beklædningsgenstande, der normalt henhører under Skyldnerens beneficium inventarii og i hvert Fald ikke kan antages at have væsentlig Betydning for Boet. Tilbage bliver personlige Brugsgenstande af forskellig Art saasom Paraplyer, Fotografiapparater, Smykker, Sportsredskaber o. lign. i den Udstrækning, hvori de ikke lader sig indbefatte under »alt hvad der til enhver Tid findes i et sædvanligt dansk Hjem«.

Konkurslovskommissionen henleder selv Opmærksomheden paa, at Undtagelserne er saa vidtgaende, at man mulig kunde være berettiget til at betegne Hovedregelen som en Undtagelse ²⁾. Hvad man derimod har overset, er, at man herved ganske har forladt Udgangspunktet, den konkursmæssige Interesse i Behandlingen af Ejendomsforbeholdets Ugyldighed. Der kan maaske være mange Grunde for, at saa specielle Artikler som Fyldepenne eller Slæder ikke skal kunne sælges paa Afbetaling. Men at Grunden skulde være at skaffe Kreditorerne forøget Dækning i Konkurstilfælde, turde dog være udelukket. I Virkeligheden har Konkurslovskommissionen ikke været blind for denne Betragtning. Om Bøger hedder det f. Eks. ³⁾, at de oftest vil have ringe Værdi for et Konkursbo. Det siges tillige, at Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholds Gyldighed med Hensyn til Cycler er uden praktisk Betydning ⁴⁾. Det passer derfor ikke, naar Kommissionen ⁵⁾ motiverer sin Hovedregel med Vanskeligheden ved at opregne de Tilfælde, hvor Ejendomsforbehold ikke skal bevare Gyldighed mod Konkurskreditorerne. Saadanne Tilfælde, hvor Ugyldigheden er afgørende motiveret af Konkurs hensyn, findes ikke ⁶⁾. I Virkeligheden er Forholdet det simple, at de praktiske Overvejelser i Konkurslovskommissionen

¹⁾ Udkastet Side 200.

²⁾ S. 196.

³⁾ S. 200.

⁴⁾ Smst.

⁵⁾ S. 196.

⁶⁾ Om de Tilfælde, der S. 196 nævnes af Kommissionen, se nfr. S. 127.

har ført til Anerkendelse af Ejendomsforbeholdet i alle de praktiske vigtige Tilfælde, hvor man tidligere har godtaget det. Men med skyldig Reverens til den juridiske Sagkundskab, der har bistaaet Kommissionen, har man undgaaet at gaa imod dennes principielle Betragtninger. Karakteristisk er følgende Bemærkning om Konsignationsvarer: »Ved almindelige Handelsvarer, der ikke er bestemt til varig Forbliven hos Køberen, men tværtimod til af ham at omsættes videre, taler principielle Grunde i og for sig for at frakende Ejendomsforbehold enhver Gyldighed (i Noten: Jfr. Vinding Kruse Ejendomsretten III. 2. S. 1331—32). Et saa radikalt Standpunkt vilde dog vistnok betegne et alt for stort Indgreb i det praktiske Livs Tarv.« Vinding Kruse maatte frem for nogen gyse ved saadan en Mundfuld. For ingen har dog mere end han gjort sig til Talsmand for Urigtigheden af Principper, der ikke lader sig forene med det praktiske Livs Tarv. Men netop fordi Konkurslovskommissionens Betragtninger, fraset Overvejelserne om Kreditkonsignation, hvorom nfr., ikke har den ringeste Forbindelse med Konkurskreditorernes Tarv, foreligger der fra Kommissionens Haand et daarligt Lovgivningsarbejde.

Allerringest er fra et konkursmæssigt Synspunkt Bestemmelsen i Udkastets § 91 om Salg af Besætning eller Dele af Besætning til Brug for en Landejendom. Korteligt udtrykt gaar Udkastets Forslag ud paa at opstille Kravet om Tinglysning som Betingelse for Ejendomsforbeholdets Anerkendelse i Forhold til Konkursboet. Af praktiske Grunde opgives dog Tinglysningskravet med Hensyn til den udbredte Handel under Ejendomsforbehold med Svin. I Motiverne hedder det ¹⁾, at det »principielt« (fremhævet her) maa anses som usundt, at Landejendomme i vidt Omfang drives med Besætning »paa Kontrakt«. Paa den anden Side indrømmes det, at det for Landmænd ofte stiller sig vanskeligt at skaffe Kontanter til Køb af Besætning, og at det, hvis et Tillægslaan ikke kan faas ved Henvendelse til Kreditforeningen, dog er et mindre Onde, at Ejendommen drives med »Kontraktdyr« end uden Besætning. Som Forholdene faktisk stiller sig for Landbruget, mener Kommissionen ikke at kunne forsvare at forbyde Køb af Besætning med Ejendomsforbehold.

¹⁾ S. 200 f.

Problemet med Kontraktdyrene har ogsaa i anden Sammenhæng end under Kommissionens Overvejelser tildraget sig Opmærksomhed. Men der er dog næppe nogen, der før har diskuteret det som et Spørgsmaal om Forbeholdets Gyldighed i Forhold til Køberens almindelige Kreditorer. Naar man med Rette kan nære Betæneligheder ved Anerkendelsen af Ejendomsforbehold med Hensyn til Landejendommens Besætninger, skyldes det Hensynet til Panthaverne i Køberens Ejendom. Ifølge Tinglysningslovens § 37 omfatter Pant i fast Ejendom foruden Ejendommen selv ogsaa dens Tilbehør, herunder Besætningen. Og dersom Ejendommens Ejer forringer Ejendommens Besætning, gør han sig dermed skyldig i Skyldner-svig. Men selv om Besætningen holdes paa sin oprindelige Størrelse, betyder det dog en Udvanding af Panteretten, naar Panthaveren maa se roligt paa, at den oprindelige Besætning erstattes af en ny Besætning bestaaende af Kontraktsdyr. Ret stærke Grunde taler for at underkende Ejendomsforbehold med Hensyn til Kontraktsdyr i Forhold til Panthaverne. Men det er i denne Relation ikke tilstrækkeligt at kræve Tinglysning.

Dette er da ogsaa indset af enkelte af Kommissionens Medlemmer, der har stillet Forslag om at erstatte Udkastets Bestemmelse om Ejendomsforbeholdets Tinglysning med en Forskrift om Ejendomsforbeholdets Ugyldighed i Forhold til visse Panthavere. Andre af Udvalgets Medlemmer har ønsket en Tilføjelse til Udkastets Bestemmelser gaaende ud paa, at Ejendomsforbeholdets Gyldighed mod ældre Rettighedshavere skulde være betinget af disses Samtykke. Men disse Medlemmer blev vist tilbage af Udvalgets Flertal med den Betragtning, som bestandig vender tilbage, at det kun er Kommissionens Formaal at regulere Forholdet til Køberens Konkursbo¹⁾. Hvad Flertallet imidlertid overser, er, at Spørgsmaalet om Retten til Kontraktsdyr bør være uden Indflydelse paa Konkurskreditorernes Stilling. Panthavernes Ret bør omfatte alt det Tilbehør til en Landejendom, der ikke undtages som Følge af Sælgerens Ejendomsforbehold. Og der bliver slet ikke Plads for nogen Ret for Konkurskreditorerne, der kan være uinteresserede i, om Fortrinsret i Besætningen tillægges Panthaveren eller Sælgeren. Netop fordi Landbrugskrediten er ordnet, som den er, gaar Land-

¹⁾ Se herom Motiverne S. 202.

mænd næsten aldrig konkurs. Ogsaa af denne Grund er det unaturligt at give en Særregel om Kontraktsdyrenes Behandling i Konkurstilfælde¹⁾. Men naturligvis — skulde Konkurslovens § 91 kunne aabne Mulighed for en Landvinding ved at overlade Kontraktsdyrene til Konkursboet i den Udstrækning, hvori Retten over dem ikke allerede er gaaet ind under Pantet²⁾, saa er der en ikke ringe Mulighed for at se Konkursen trænge frem paa Tvangsauktionens Bekostning. Men nogen Fordel vilde der næppe være vundet derved. Og man maa desuagtet spørge sig selv: Hvorfor skal der gælde forskellige Regler med Hensyn til Heste, der sælges til en Landmand, og Heste, der sælges til en Vognmand, medmindre Forskellen netop er begrundet ved de afvigende Regler om Panterettens Udstrækning ved Landejendomme og andre Erhvervsejendomme?

Med det anførte er det naturligvis ikke sagt, at det ikke kan have praktisk Mening at indføre et Krav om Tinglysning af Ejendomsforbehold med Hensyn til Kontraktsdyr. Det er kun meningsløst at ville indføre Kravet i Forhold til Konkurskreditorerne og — som Motiverne ogsaa tænker sig muligt³⁾ — over for de personlige Kreditorer under Individualforfølgning. Tinglysning vilde dels kunne varsko senere Købere af Ejendommen om Ejendomsforbeholdet, dels ogsaa sikre ældre Rettighedshavere mod urigtigt foregivne Ejendomsforbehold. Men det er — som Kipling siger — en anden Historie; naar man ser hen til de snævre Grænser, som Kommissionen selv har stukket for sine Overvejelser, burde Spørgsmaalet om Kontraktsdyrenes Stilling være overladt til det af Justitsministeriet nedsatte Afbetalingsudvalg.

Maa man saaledes betragte Bestemmelserne om Ejendomsforbehold i Udkastets §§ 89—91 som i det væsentlige forfejlede ud fra konkursmæssige Synspunkter, er der dog intet til Hinder for at undersøge Kommissionens Hovedretningslinie ud fra andre Synspunkter. Er det forsvarligt ud fra almindelige Overvejelser at opstille en Formodning for, at Ejendomsforbehold skal være ugyldigt mod Kreditorerne? Og Svaret herpaa maa efter mit Skøn være benægtende. Konkurslovskommissionen er naaet til sit Resultat ude-

¹⁾ Se ogsaa Motiverne S. 203.

²⁾ Jfr. foran S. 76 og om Kontraktsgrise nfr. S. 205 ff.

³⁾ S. 203.

lukkende ud fra en Afvejelse af Hensynet til Kreditorernes Ligestilling paa den ene Side og Hensynet til Køberens Interesse i at erhverve sig visse dyrere Genstande paa den anden. Men det er kun tilsyneladende, at disse Hensyn har været bestemmende. Naar Bøger, Radioapparater og Befordringsmidler medtages, er Grunden i Virkeligheden de betydelige Erhvervsinteresser, der knytter sig til Bevarelsen af Afbetalingshandelen som en indarbejdet Omsætningsform. Men hvorfor skal det være bedre at købe Radioapparater end Fotografiapparater? Hvorfor hellere beskytte Sælgerens Ret til Sølvtoj end til en Kikkert? Eller hvorfor begunstige den, der sælger en Støvsuger, frem for Sælgeren af et Jagtgevær? Jeg skal siden vende tilbage til det Spørgsmaal, om visse Genstande er mindre egnede til gyldige Ejendomsforbehold ud fra kriminalpolitiske eller lignende Hensyn. Men ud fra Hensynet til Kreditorernes Ligestilling er det ikke muligt at finde en Rettesnor efter den af Kommissionen angivne Linie.

Det er endvidere Udtryk for en vis bornert Konservatisme, naar man tror, at en Opregning vil omfatte alle de Tilfælde, hvor Ejendomsforbeholdet vil kunne udøve en nyttig Funktion. Det er allerede vanskeligt at finde Udtryk for de Tilfælde, hvor Forbeholdet har Betydning i Dag i Opregningen¹⁾. Men navnlig tør man ikke i Dag sige, om ikke Ejendomsforbeholdet i Fremtiden vil blive Løftestangen for nye Salgsbrancher, efterhaanden som nye Produktioner og Behov opstaar, saaledes som Tilfældet har været med Hensyn til Motorkøretøjer. Gennemfører man Udkastets Regler, vil der for Fremtiden være sat Bom for en tilsvarende Udvikling. Selv med Hensyn til Bohave hjælper det ikke, at man efter Udkastet vil lade kommende Tidens Forbrugsartikler indgaa under Bestemmelsen. Det er jo først Salget paa Afbetaling, der har gjort Radioapparatet til en almindelig Genstand i danske Hjem.

Kun en enkelt Side af Konkurslovskommissionens Arbejde har, som allerede antydnet, virkelig konkursmæssig Betydning, nemlig Overvejelserne om Erhvervslovsrets Stilling. Konkurs er nu engang en Form for Opgørelse af insolvente Skyldneres Forhold, der kun har praktisk Betydning med Hensyn til de næringsdrivende. At man

¹⁾ Se saaledes om Genstande solgt til Forarbejdning nfr. S. 120 f.

ikke vil røre ved Ejendomsforbehold til Driftsmateriel, vil sikkert vinde almindelig Tilslutning. Derimod er det rimeligt, at Spørgsmaalet om Ejendomsforbehold til Varer, der er leveret Fallenten i Konsignation, undergives en nøje Prøvelse. Af de Grunde, som er nævnt tidligere, bør Overvejelserne dog næppe begrænses til Konkurs; hvis man beslutter sig til en Reform af de gældende Regler, bør denne ogsaa gælde i Tilfælde af Individualfølgning. Paa dette Punkt giver Kommissionens Indstilling imidlertid ikke Anledning til Kritik. Da Kommissionsforslaget bygger paa det Grundlag, som allerede har udviklet sig i Retspraksis, vil der ikke kunne være Tvivl om, at de i Udkastet givne Bestemmelser ogsaa vil blive Rettesnoren for Konsignationsaftalens Gyldighed over for Udlæg og Udpantning.

Behandlingen af Konsignationstilfælde er ret forskellig i de forskellige Lande. I Frankrig kan Sælgeren af almindelige Handelsvarer til en Næringsdrivende ikke forbeholde sig Ejendomsret med Gyldighed i Forhold til Køberens Konkursbo, men vel i Forhold til Kreditorernes Individualfølgning. Dette er imidlertid en almindelig Følge af, at Ejendomsforbehold ikke er gyldige i Konkurs, jfr. foran S. 110; det maa dog i denne Sammenhæng erindres, at efter fransk Ret kun Forretningsfolks Bo kan tages under Konkursbehandling. Efter den engelske Bankruptcy Act, 1914 sect. 38 inddrages i Konkursboet alt Løsøre, der med Ejerens Samtykke er i Fallentens Besiddelse »in his trade or business«, paa en saadan Maade, at Fallenten er »reputed owner«. Tilsyneladende Ejer er Besidderen ikke, hvor Talen er om Genstande, der er ham leveret til Reparation; derimod vil den, der har købt Løsøre under Ejendomsforbehold, i Regelen være »reputed owner«. Dog kan det forekomme, at Genstande leveres i Konsignation eller sælges ved Lejekontrakt i en saadan Udstrækning, at man ikke fra Besiddelse er berettiget til at drage Slutning til formodet Ejendomsret. Engelsk Ret hjemler saaledes, at Erhvervsløsøret, hvad enten der er Tale om fast Inventar eller Varer til Videresalg, kun i særlige Tilfælde kan sælges med Ejendomsforbehold, der er gyldigt i Konkurs ¹⁾. I tysk og østrigsk Ret anerkendes Ejendomsforbehold med Hensyn til Konsignationsvarer uden Hensyn til, hvorledes Forholdet

¹⁾ Se Dunstan S. 124 ff.

mellem Konsignat og Konsignatar nærmere er ordnet¹⁾. I svensk Ret antages det principielt, at Ejendomsforbehold ikke gyldigt kan tages med Hensyn til Varer, som Køberen er berettiget til at disponere frit over ved Videresalg²⁾. Med Hensyn til Kommissionsforhold gælder dog tilsvarende Regler som efter den danske Kommissionslov. Og man synes tilbøjelig til at strække Kommissionsbegrebet meget vidt. Folke Schmidt synes saaledes at ville anerkende, at de nyere danske Dømmes Retningslinier for Anerkendelsen af et Kreditkonsignationsforhold svarer til en rigtig Afgrænsning af Kommissionsbegrebet³⁾. I Norge anvendes i Praxis lignende Regler som i Danmark⁴⁾, saaledes at Kreditkonsignationsforholdet i hvert Fald i Princippet nyder Beskyttelse i Tilfælde af Konsignatrens Konkurs og mod Individualfølgning.

Konkurslovskommissionen bygger i sit Forslag til nye Regler i ikke ringe Udstrækning paa hidtidig Praxis og anerkender principielt, at en mod Konkursboet beskyttet Fortrinsret kan erhverves saavel ved egentlig Kommission som ved Kreditkonsignation. Selv om navnlig Kreditkonsignationsforholdet betegner et Brud paa den almindelige Grundsætning, hvorefter en Sikkerhedsret er uforenelig med Skyldnerens Raadighed over Genstanden, er Kommissionens Hovedprincip sikkert ønskeligt. Ved Konsignationsforholdet er det muligt at skaffe Handlende, der har økonomiske Vanskeligheder, nødvendig Varekredit; og denne Kredit er til og med paa bedste Maade selvafviklende. Naar Konsignationsafregningen overholdes, kommer Midlerne til Fyldestgørelse af Fordringshaveren netop ind gennem Videresalget. Den Udformning, som Bestemmelserne har faaet i Udkastets § 92, kan dog give Anledning til forskellige Bemærkninger.

§ 92, 1. Stk., lyder saaledes: Genstande, der er leveret Skyldneren til Videreforhandling, og som var overgivet til ham før Konkursens Begyndelse, kan inddrages i Boets Masse, medmindre det fremgaar af Omstændighederne, at Skyldneren har modtaget Genstandene uden nogen almindelig Pligt til at købe eller paa anden Maade overtage dem, og han ikke inden Konkursen har overtaget dem,

¹⁾ Rühl S. 36 ff.

²⁾ Folke Schmidt S. 194 ff., Undén S. 157.

³⁾ Se Folke Schmidt S. 205 ff.

⁴⁾ Arnholm S. 446 f.

hvorhos de Leverandøren tilhørende Genstande ved Konkursens Indtræden maa foreligge individualiseret paa en saadan Maade, at deres Identitet kan godtgøres.

Naar Udkastet omhandler Genstande, der er overgivet til Fallenten til *Videreförhandling*, synes dette at forudsætte, at Genstandene allerede er erhvervet af Fallenten. Det almindelige Kommissionssalg synes ikke at kunne betegnes som et *Videresalg*, en Betegnelse, der vel end ikke er helt træffende med Hensyn til Konsignationssalg, hvor Konsignatøren ikke har Pligt til at overtage Varen. Det fremgaar imidlertid af Motiverne, saavel som af Slutningsbestemmelsen i Udkastets § 91, at Bestemmelsen ogsaa omfatter Kommissionssalg. Derimod kan det ikke antages, at den ogsaa omfatter Overgivelse af en Genstand til Salg i Mandatarens eget Navn, f. Eks. Overgivelse til en Handelsagent. Et saadant Forhold kan ikke med Rette betegnes som et Kommissionsforhold, men det vilde være urimeligt at antage, at de strenge Regler i Stk. 2—4 skulde være anvendelige paa det. Naar Salget sker i Mandatarens Navn, vilde Betegnelsen *Videresalg* ogsaa være ganske særlig misvisende.

Ifølge Udkastets Motiver har det været under Overvejelse helt at underkende Ejendomsforbehold med Hensyn til Varer, der er bestemt til Anvendelse i Skyldnerens egen Virksomhed. F. Eks. mener Kommissionens Medlemmer, at det synes urimeligt, at Ejendomsretten kan forbeholdes i Tilfælde, hvor en Hotelvært har indkøbt Spiritus til Forbrug i sit Hotel, eller hvor en Skræder har indkøbt Tøj til Forarbejdning af bestilte Klædninger. Under Hensyn til de mange Tvivlsspørgsmaal, som en saadan Begrænsning vilde medføre, har man dog opgivet at opstille en særlig Regel ¹⁾.

Der er ikke redegjort for, hvorfor der kunde være Grund til at give en Særregel for Varer, der modtages til Forarbejdning og lign. Min Fornemmelse siger mig intet om, at der er mere Grund til at tilvejebringe et Kreditsikringsmiddel for Leverandøren med Hensyn til de Stoffer, som Skræderen sælger over Disken, end med Hensyn til de selvsamme Stoffer, der oparbejdes til Klædninger. Her er kun Tale om et nyt Eksempel paa Motivernes flittige Paa-pegen af Ejendomsforbeholdets »principielle« Forkastelighed.

¹⁾ Motiverne S. 204.

Hvad der imidlertid er mere væsentligt er, at Formuleringen af § 92 ikke er klar paa dette Punkt. At Varen er overgivet til Fallenten til Videreforhandling, leder umiddelbart Tanken hen paa Salget af Færdigvarer. Det er ikke klar Sprogbrug at ville betegne Leveringen af Stoffer til en Konfektionsforretning som sket til Videresalg. Leveringen er sket til Bearbejdelse. Med Bearbejdelsen bortfalder Ejendomsforbeholdet, og det er herefter uvæsentligt, om Varen skal videresælges. Hvis Bygningsmaterialer leveres under Ejendomsforbehold, indtil de indføres i Bygningen, kan Ejendomsforbeholdet presses ind under Bestemmelsen, dersom Køberen er Bygningsentreprenør, der »videresælger« den til Bygherren, men ikke dersom Køberen er Bygherren selv. Vil man anerkende Ejendomsforbehold til Raastoffer, bør det derhos være uvæsentligt, om Stoffet gaar ind i det færdige Produkt, hvilket i hvert Fald maa være Forudsætningen for, at man kan tale om Videresalg. Kan Træ leveres under Ejendomsforbehold til en Trævarefabrik, maa Kul kunne leveres paa de samme Vilkaar. Naar man som Kommissionen stiller Forslag om en Hovedregel om Ejendomsforbeholdets Ugyldighed, maa man naturligvis være særlig varsom med Affattelsen af de Regler, der tillader Ejendomsforbehold, for at man ikke skal naa til en ikke tilsigtet Hindring af Ejendomsforbeholdets Anvendelse. Bestemmelsen i § 92 bør derfor have en Tilføjelse angaaende Overdragelse af Raastoffer til Forarbejdelse, hvilket iøvrigt ogsaa af andre Grunde vilde være ønskeligt, jfr. nfr. S. 124 f.

I § 92, Stk. 2—4, gives iøvrigt nærmere Forskrifter om Betingelserne for at anerkende Ejendomsforbehold med Hensyn til Varer leveret til Videreforhandling. Disse Forskrifter gælder dog ifølge Paragraffens sidste Stykke ikke, hvor der foreligger et egentligt Kommissionsforhold. Det havde sikkert været klarest, om Konkurslovskommissionens Udkast havde undgaaet at give nogen positiv Regel om Kommissionsforholdet, der allerede er reguleret ved Kommissionsloven. De ogsaa for Kommissionsforhold givne Regler i Udkastets 1. Stk. er i det væsentlige saa selvfølgelige, at det ikke er paakrævet at foreskrive dem udtrykkeligt for Kommissionsforhold; f. Eks. er det ganske selvfølgeligt, at Ejendomsforbehold bortfalder, naar Kommissionæren har overtaget Varen endeligt, eller at Varen maa kunne individualiseres. Læseren af Lovteksten vilde spares for unødige Spekulationer, hvis der straks i § 92, 1. Stk., var gjort Und-

tagelse med Hensyn til Kommissionsforhold. Hertil kan der være saa meget mere Grund, som det egentlige Kommissionsforhold aldrig har givet Anledning til Vanskeligheder af Betydning med Hensyn til den rette Afgrænsning af Separatistretten i Kommissionærens Konkurs.

Hvad iøvrigt angaar de nærmere Fordringer, der stilles for at anerkende et Kreditkonsignationsforhold, kan først nævnes, at § 92, 2. Stk. Nr. 1, stiller Krav om Oprettelse af skriftlig Kontrakt. Dette er ikke blot et Formkrav af den Art, som omhandles i § 90 for Ejendomsforbehold i Almindelighed; den skriftlige Kontrakt for dres ikke alene for at sikre Beviset for, at Aftale om Ejendomsforbehold er indgaaet forud for Genstandens Overgivelse til Konsignatøren¹⁾. Kravet om skriftlig Konsignationskontrakt er ogsaa en Konsekvens af den Holdning, som Praxis har indtaget, idet man som Betingelse for Ejendomsforbeholdets Gyldighed har fordret, at Parternes Mellemværende virkelig afvikles i Overensstemmelse med den mellem dem indgaaede Aftale. Kontrakten skal foruden som Bevis for Aftalens Indgaaelse ogsaa tjene som Grundlag for Parternes Mellemværende. Efter Udkastet skal Kontrakten angive de i Konsignation leverede Genstandes Art og klart fastslaa, at Leverandøren beholder Ejendomsretten over dem. Desuden skal Kontrakten underskrives af Parterne og angive Datoen for sin Oprettelse, Parternes Navne og Bopæl; dette sidste Krav er nyt og er en naturlig Følge af, at Udkastet kræver Konsignationsaftalen tinglyst. Det skal udtrykkelig være fastslaaet, at Forhandleren ikke har nogen Pligt til at overtage Genstandene²⁾, og at Leverandøren har Ret til at kontrollere deres Tilstedeværelse og Identitet og Mellemværendets Opgørelse mindst een Gang aarlig.

Forskriften om Indholdet af Konsignationskontrakten suppleres med en Regel, hvorefter den fastsatte Kontrol skal være udøvet regelmæssigt i Overensstemmelse med Aftalens Bestemmelser. Herved har man ifølge Motiverne³⁾ villet sikre sig imod, at Kontrollen skulde blive en Papirbestemmelse. Med Hensyn til Kontrolkra-

¹⁾ Se iøvrigt om Udkastets Bestemmelse om Tidspunktet for Aftalen sammenholdt med Angivelsen i § 90 foran S. 26 f.

²⁾ Her burde vel staa »almindelig Pligt«, jfr. 1. Stk.

³⁾ S. 205.

vet, fortsætter Motiverne, vil det ses, at det ikke alene er Genstandens Tilstedeværelse og Identitet, men ogsaa Mellemværendets Opgørelse, der skal kontrolleres. Ved »Mellemværendets Opgørelse« tænkes kun paa den regnskabsmæssige Opgørelse, men ikke paa Betalingens Erlæggelse. Det fremhæves dernæst, at der intet foreskrives om Omfanget og Maaden for Udøvelsen af Kontrollen. Det er ikke foreskrevet, at Kontrollen skal ske ved personligt Tilsyn; men det maa afhænge af de enkelte Brancher, hvorledes Kontrollen skal udøves. Inden for Boghandlerfaget vil det saaledes være tilstrækkeligt at følge den nu benyttede Fremgangsmaade, hvorefter der een Gang om Aaret til Forlagene indsendes en nøjagtig og fuldstændig Opgørelse over, hvad Sortimentboghandlerne ligger inde med, samt foretages Stikprøver til Konstatering af Beholdningen.

I denne Udvikling er det navnlig værd at lægge Mærke til, at Kommissionsudkastet ikke forlanger Afregning af Købesummen for Konsignationsvarerne, efterhaanden som de videresælges; det er tilstrækkeligt med den regnskabsmæssige Opgørelse, der med visse Mellemrum viser, hvad der er solgt, og hvad der endnu haves paa Lager. Heri ligger der efter mit Skøn en Fravigelse af de Krav, der stilles i nugældende Retspraksis. I Domstolenes Afgørelser har man — som det er paapeget foran S. 44 ff. — stedse lagt overvejende Vægt paa Konsignatarens Afregning af Købesummen, efterhaanden som Salget finder Sted. Det er tillige søgt paavist, at Kravet om Konsignationsafregning tildels kompenserer det usædvanlige i Indrømmelsen af en Sikkerhedsret i Varer, som Mellehandleren har Dispositionsfrihed over. Kræver man ikke regelmæssig Konsignationsafregning, lægger Ejendomsforbeholdet ikke noget væsentligt Baand paa Konsignataren; Ejendomsforbeholdet faar da Karakter af en Fortrinsret, der alene er vedtaget med Brod mod Konsignatarens Kreditorer.

Man finder ikke i Konkurslovskommissionens Motiver nogen Begrundelse for dens Standpunkt over for Konsignationsafregningen; det er saa meget mere paafaldende, som den paabudte regnskabsmæssige Opgørelse over Salget og Kontrollen med Restbeholdningens Tilstedeværelse efter Forslaget synes at blive noget nær formaalsløs, naar man opgiver Kravet om Konsignationsafregning. Hvis Betalingen for Konsignationsvarer kan ydes gennem

Vekselkredit eller anden Kredit, som ikke følger Videresalget, bliver det ret overflødigt at føre særskilt Regnskab med Salget og Beholdningen. Det er da fuldt tilstrækkeligt for Mellemværendets Afvikling, at Konsignationsvarerne kan identificeres, og at man kender Sælgerens Resttilgodehavende. Er Konsignationslagerets Værdi mindre end Sælgerens Resttilgodehavende — hvad det oftest vil være — maa tidligere modtagne Betalinger være erlagt for de videre solgte Varer. Til at erkende, at Restbeholdningen er ubetalt, behøves intet mere detailleret Regnskab. Dersom Sælgerens Krav for leverede Konsignationsvarer undtagelsesvis skulde være mindre end den aftalte Pris for det i Behold værende Konsignationslager, vil Konsignanten naturligvis kun kunne fordre en tilsvarende Del af Varerne udleveret. Men man kan dog ikke tænke sig at paabyde et besværligt Konsignationsregnskab og Kontrol med Restbeholdningen blot med det Formaal at konstatere, hvilke Dele af Restbeholdningen der endnu er ubetalte.

Konsignationsregnskabet har overhovedet kun Mening som Hjælpemiddel til Gennemførelsen af Konsignationsafregning, d.v.s. Afregning, efterhaanden som Salget skrider frem. Der er en indre Logik i dette Krav. Netop fordi Konsignatøren sælger en Ting, hvorover Sælgeren har forbeholdt sig en Ret, maa han afregne det indkomne, der træder i Stedet for Retten over selve Varen. I Stedet for med Kommissionen at ville frafalde Konsignationsafregning, kunde man tænke sig at skærpe Kravet ved at forlange Afregning med kortere Mellemlum. Jo længere Tid, der forløber mellem Afregningerne, jo mere nærmer Forholdet mellem Parterne sig til det almindelige Kreditkøb med aftalt Kredittid. Det er derfor meget liberalt, naar Kommissionsudkastet under Tryk fra Boghandlerforeningen vil godkende Opgørelse een Gang aarlig. Selv om særlige Forhold inden for visse Brancher kan være til Hinder for hyppige Opgørelser, kunde det dog maaske være rigtigere at kræve Opgørelse i Overensstemmelse med Koutume inden for Branchen eller saa hyppigt, det efter Forholdene skønnes rimeligt, dog mindst een Gang aarlig.

Levering af Raastoffer til Forarbejdning eller Forbrug i egen Virksomhed skal som foran nævnt anses indbefattet under Bestemmelsen i Udkastets § 92. I saadanne Tilfælde er det som Regel ugørligt at opretholde Forbindelse mellem Afregningen for den leverede

Vare og Videresalget, eventuelt Trediemands Opfyldelse af sine Forpligtelser over for Konsignatøren. Kravet om Konsignationsafregning maa derfor modificeres saaledes, at der fordres regelmæssige Opgørelser over Forbruget og Afregning i Overensstemmelse hermed. En Særstilling indtager imidlertid Entreprisekontrakter, fordi Raastoffer her i Regelen leveres til et bestemt Byggeforetagende eller lignende Arbejde. Her er det en Følge af de almindelige Synspunkter, at Betalingen erlægges ikke ved Anvendelsen af Materialerne til Byggeforetagendet, men ved Entreprisens Modtagelse. Oftest vil Leverandørens Krav tilmed være sikret foruden ved Ejendomsforbehold tillige ved Transport paa Entreprisens summen, paa Byggelaansprovenu eller Prioriteringsudbytte.

Da Reglerne om Konsignationsafregning saaledes ikke er umiddelbart anvendelige paa Levering til Forarbejdelse eller Forbrug i Modtagerens egen Virksomhed, kan der være Grund til at udforme en særlig Regel herom.

Som allerede citeret fordrer Kommissionsudkastet som Betingelse for Anerkendelse af et Konsignationsforhold, at Konsignatøren ikke har nogen almindelig Pligt til at overtage Varen og ej heller paa den Tid, hvor Konkursen indtræder, maa have overtaget den. Kilderne til denne Bestemmelse, hvis Betydning ikke er indlysende, er til en vis Grad at finde i en Utilbøjelighed i Retspraksis til at anerkende et Konsignationsforhold, med mindre Konsignatøren har Ret til — i alt Fald under visse Betingelser — at returnere Varen. Undertiden synes man at have talt om et egentligt Konsignationsforhold, hvor Returneringsret foreligger i Modsætning til Køb i fast Regning. Af Ussing¹⁾ er Returneringsretten ogsaa gjort til et Led i Kreditkonsignationens Begreb. Denne Omstændighed kan meget vel have været medvirkende til, at Spørgsmaalet om Returneringsret er draget i Forgrunden. I ældre Retspraksis har man i alt Fald ikke tillagt dette Moment afgørende Betydning. Og bortset fra, at Returneringsretten er et vægtigt Indicium for, at der virkelig er truffet Aftale om Ejendomsforbehold, og for, at Forbeholdet er alvorligt ment, ses der ikke at kunne anføres afgørende Grunde til at tillægge den væsentlig Betydning i Forhold til Konsignatørens Kreditorer. Den praktiske Trang til en særlig Kredit-

¹⁾ U. f. R. 1923 B. 161 f., jfr. foran S. 38 f.

sikring synes at være lige stor, hvad enten det findes mest hensigtsmæssigt at forlange, at Konsignatøren forpligter sig til at overtage Varen eller ikke. I mange Tilfælde er Spørgsmaalet uden væsentlig Betydning, nemlig overalt hvor Konsignationslageret omfatter kurante Varer, der kan ventes solgt inden en rimelig Tid. I andre Tilfælde kan det uden Hensyn til, om Varen kan ventes afhændet inden en rimelig Tid maaske være en hensigtsmæssig Ordning, at Konsignatøren kan returnere. Men i visse Tilfælde, f. Eks. med Hensyn til Sæsonvarer, vil Parterne være bedst tjent med, at Tilbageleveringen kun bliver en Ret for Sælgeren, dersom Betaling ikke indgaar. Men de Overvejelser, som Spørgsmaalet giver Anledning til, angaar saa udpræget Forholdet mellem Parterne. Konsekvensen af Forslaget bliver, at Sælgeren vilkaarligt maa give Afkald paa Kreditsikringen, hvor han ikke mener at kunne gaa med til Returneringsretten. Eller han vil gaa med til en Returneringsret, ikke fordi det efter Varens Art findes mest hensigtsmæssigt, men udelukkende for at opnaa Sikkerhed i Varen¹⁾. Selv en Regel, hvorefter Konsignatøren efter en kort Frist skal overtage f. Eks. Sæsonvarer eller letfordærlige Varer, vil ikke tilfredsstille Sælgeren. Dette vil fordre, at Varen ved Fristens Udløb enten maa tilbageleveres, eller Sælgeren maa opgive sin Sikkerhedsret.

Den vigtigste Nydannelse i Udkastets § 92 er Kravet om Konsignationsaftalens Tinglysning efter de for Tinglysning af Underpant i Løsøre givne Regler. Naar man ikke stiller Krav om Tinglysning af Ejendomsforbehold i Almindelighed, beror det først og fremmest paa, at det ikke findes at være Ulejligheden værd. Ved Konsignationsforhold lader Tinglysningskravet sig lettere gennemføre, fordi Sagen ikke alene vil dreje sig om Lysning af enkelte Aftaler; men Lysning af Konsignationsaftalen kan ske een Gang for alle. Herved bliver det bekendt for Omverdenen, at Konsignatøren ikke besidder sit Varelager med vanlig Ejendomsret. Og Konsignationsforhold vil i Regelen angaa ikke ubetydelige Værdier. Konsignationsforholdets egentlige Omraade maa i hvert Fald antages

¹⁾ Et Sidestykke til den i Udkastet opstillede Distinktion findes i England, hvor det som Betingelse for Beskyttelse over for godtroende Omsætningserhververe kræves, at Køberen skal have Returneringsret, se herom foran S. 68.

at være Tilfælde, hvor Varelager af betydelig Værdi stilles til Konsignatarens Disposition, saaledes at Konsignanten ikke tør løbe Risikoen ved Kreditten uden særlig Sikkerhed for Betalingen. Der sker derfor ikke væsentlig Skade, selv om Parterne ved mindre Kreditsalg maatte opgive Konsignationsformen som Følge af det Besvær og den Bekostning, som Tinglysningen medfører. Gennem Oplysningsbureauernes Virksomhed maa det derimod antages, at Tinglysning af Konsignationskontrakter vil blive et værdifuldt Oplysningsmiddel ved Bedømmelsen af de Handlendes Kreditgrundlag. Bureauerne vil sørge for, at det lyste ikke blot bliver dødt Stof i Tingbøgerne.

Saaledes som Bestemmelserne i § 92 er affattet, fremgaar det tydeligt, at man kun har haft et løbende Konsignationsmellemværende for Øje; det er derfor, at Genstandenes Art skal angives. Det maa ogsaa nok være det, der sigtes til i Motiverne, naar det¹⁾ udtales: »Hovedregelen i § 89, 2. Stykke, om at Ejendomsforbehold ikke er gyldigt over for Konkursboet, omfatter herefter navnlig Varer, der er solgt enkeltvis til Kunder, og Salg Mand og Mand imellem.« Det siges ikke paa det paagældende Sted, at det er Overdragelse til Videresalg i enkelte Stykker, der tænkes paa; men Ytringen er meningsløs, hvis den ikke opfattes paa denne Maade. Hvis derfor en Privatmand f. Eks. stiller et Automobil til Salg hos en Automobilhandler, mister han Værnet mod Automobilhandlerens Konkursbo, dersom han har opgivet en Mindstepris, som han vil opnaa, medens Overskudet skal tilhøre Mellemanden. Man kan naturligvis lade oprette skriftlig Kontrakt, der angiver Varens Art, og lade den tinglyse, men det er dog ikke særlig praktisk. Man maa yderligere i Kontrakten lade optage Bestemmelser om Ret til at kontrollere Genstandens Tilstedeværelse, og Kontrollen maa faktisk have været udøvet.

Der kan efter mit Skøn ikke være Tvivl om, at Kommissionen skyder over Maalet ved denne Behandling af disse tilfældige Konsignationsforhold. Det er inden for mange Omraader, f. Eks. netop Automobilhandel eller Handel med Malerier almindeligt, at Genstande af private sættes til Salg paa Kommissionsvilkaar eller Kreditkonsignationsvilkaar. Det er endda tvivlsomt, om Forholdet ikke

¹⁾ S. 196.

i alle Tilfælde rettest opfattes som et Kommissionsforhold paa Grund af Pligten til omgaaende Afregning og Muligheden for, at Retten til Købesummen tilhører Konsignanten¹⁾. Under alle Omstændigheder frembyder disse Tilfælde slet ikke saadan Lighed med det almindelige Kreditsalg, at man bør træffe særlige Foranstaltninger for at imødegaa Misbrug.

Kun hvor baade Konsignant og Konsignatar handler inden for deres Erhverv, finder man det særlige Forhold, som bør gøres til Genstand for ny lovmæssig Regulering. Her opstaar et løbende Mellemværende, hvor Afregning i hvert Fald som Regel ikke sker omgaaende ved Salg. Og her, hvor der næsten altid er Tale om nye Varer, kan man alene vente, at Besidderen skal kunne betragtes som »reputed owner«. Den Handlende vil hurtigt affinde sig med Tinglysningskravet; men dette vil kun med Vanskelighed gaa op for Menigmand, der uden tvingende Grunde udsættes for at miste sin Ting i Tilfælde af Konkurs eller Udlæg for Konsignatarens Gæld.

Man vil derfor uden Fare for den almindelige Kredit kunne indskrænke Forskriften om Tinglysning af Konsignationskontrakter, saaledes at den kun omfatter Konsignationsforhold mellem Personer, der handler i og for deres Erhverv.

Men selv med denne Begrænsning er det tvivlsomt, om Bestemmelsen ikke er for vidtgaaende. Det forekommer hyppigt inden for visse Brancher, f. Eks. i Automobilbranchen og ved Salget af Malerier, at Genstanden overgives til en Mellemand, hvis Opgave det er at sælge den til en bestemt Kunde. Mellemanden har ikke selvstændigt Lager, og Overgivelsen har en ganske forbigaaende Karakter. I disse Tilfælde passer den Betragtning, at Mellemanden maa betragtes som »reputed owner« særlig slet. Handelsmanden, der laaner et Automobil til Forevisning for en Kunde, han har opsnuset, kan ikke formodes at være Ejer. Det bør derfor paa Forhaand klares, at Tilfælde, hvor Genstande forbigaaende overgives til Mellemanden til Demonstration for Kunder, ikke omfattes af Regelen om Konsignation.

Som Følge af de i dette Kapitel anførte Betragtninger skal jeg

¹⁾ Jfr. foran S. 37 og S. 47 ff.

stille Forslag om, at Bestemmelserne i §§ 89—91 udgaar af Konkurslovskommissionens Forslag til Lov om Gældsordning, dersom dette Udkast skal forelægges for Rigsdagen som Lovforslag. Kommissionen har ikke ved disse Regler ydet noget værdifuldt Bidrag til Konkursreglerne, men har i Stedet foregrebet Afbetalingslovsudvalgets Overvejelser over, hvilke Former for Afbetalings salg der eventuelt skal bekæmpes som skadelige af sociale Grunde.

I Stedet for Udkastets § 92 foreslaas en Regel af følgende Indhold:

»Genstande, der — uden at der dog foreligger et egentligt Kommissionsforhold — er overgivet til Skyldneren til Forhandling inden Konkursens Begyndelse, men hvortil Leverandøren har forbeholdt sig Ejendomsret, kan af Leverandøren forlanges udleveret af Boet, dersom de ved Konkursens Begyndelse forefindes individualiseret paa en saadan Maade, at deres Identitet kan godtgøres, og — dersom begge Parter har handlet i eller for deres Bedrift, og Overgivelsen ikke er sket ganske forbigaaende til Forevisning for Kunder — saafremt følgende Betingelser er opfyldt:

1. Senest ved Genstandenes Overgivelse til Skyldneren maa der være oprettet en skriftlig Kontrakt, der er underskrevet af Parterne og angiver Datoen for sin Oprettelse, Parternes Navne og Bopæl og Genstandenes Art samt klart fastslaar, at Leverandøren beholder Ejendomsretten over Genstandene, at Leverandøren har Ret til at kontrollere Genstandenes Tilstedeværelse og Identitet i rimelig Udstrækning efter Forholdene inden for vedkommende Branche, dog mindst een Gang aarlig, og endelig at Afregning af Leverandørens Tilgodehavende skal ske efterhaanden, som Betalingen indgaar fra Trediemand eller efter stedfunden periodisk Opgørelse.

2. Leverandøren maa have ført den Kontrol, som Kontrakten hjemler, og Afregning maa være modtaget i det væsentlige i Overensstemmelse med Kontraktens Bestemmelser.

3. De ovennævnte Bestemmelser i Kontrakten skal dernæst være tinglyst ved Retten i den Retskreds, hvor Forhandleren har sin Forretning, senest 7 Dage efter Kontraktens Oprettelse.

Ovennævnte Bestemmelser finder tilsvarende Anvendelse, hvor Genstande leveres til Forarbejdning eller Forbrug i Modtagerens Virksomhed, naar Sælgeren har forbeholdt sig Ejendomsret over de leverede Varer. I saadanne Tilfælde skal den skriftlige Kontrakt indeholde Bestemmelser om Opgørelse over Forarbejdningen eller Forbruget og om Afregning efterhaanden, som dette finder Sted. Hvor Genstandene leveres til Anvendelse til en bestemt Entreprise eller lignende, kan det dog gyldigt bestemmes, at Afregningen skal ske efterhaanden, som Entreprisesummen udbetales til Modtageren af Genstandene.

Kapitel IX.

Andre Muligheder for Reform af de gældende Forskrifter om Ejendomsforbehold.

I de to foregaaende Kapitler er den Opfattelse forfægtet, at der ikke er Grund til at foretage en gennemgribende Ændring af Reglerne om Ejendomsforbehold. Alligevel bør man ikke forsømme at overveje yderligere Muligheder for en Sanering af Afbetalingshandelen ud over den, der allerede er opnaaet ved Lov om Køb paa Afbetaling. Vanskeligheden ved Problemet bestaar i at finde Midler til at udskille den usunde Afbetalingshandel uden at hæmme den sunde. Den usunde Afbetalingshandel kendetegnes ved, at Salget sker til Købere, der er ude af Stand til at gennemføre Betalingen, eller som bliver Forbrydere ved at raade over det købte. Usund er tillige en Afbetalingshandel, der driver Rovdrift paa Markedet ved en meget aktiv — og derfor i Regelen meget kostbar — Salgs politik med uforholdsmæssigt høje Priser. Mellem de to Ting er der en nær Sammenhæng. En ubillig Udnyttelse af Køberens Lettroenhed fører til, at Købet strander; det Publikum, der udnyttes af Sælgerne, er det mindst solide, og Fortrydelsen over Købet svækker Viljen til at opfylde. Den voksende Risiko for Tilbagetagelse af Salgs genstanden virker tilbage paa Prisen; den maa forhøjes for at dække Risiko.

Et hyppigt fremsat Forslag til yderligere Sanering af Afbetalingshandelen gaar ud paa, at det ved Lov skal foreskrives, at Kø-

beren inden Genstandens Modtagelse skal erlægge en vis mindste Udbetaling, samt at man skal fastsætte en kortere Løbetid for Kontrakten. Hvis disse Bestemmelser ikke overholdes, skal Ejendomsforbeholdet være ugyldigt i Forhold til Trediemand. Forslaget bygger paa den Erfaring, at de største Ulemper findes, hvor den af Køberen ydede Udbetaling er ringe, og Afdragstiden lang. Man taler hyppigt om de uheldige Følger af Salg paa Vilkaar »nothing down and nothing a week«. Ulemperne viser sig i forskellige Retninger. Den lille Udbetaling appellerer særlig til den letsindige Type blandt Køberne, som senere opgiver Betalingen. Ringe Udbetaling kan ogsaa friste visse Elementer til at foretage Køb paa Afbetaling i den Hensigt straks at vinde Udbytte ved at pantsætte Genstanden ulovligt. Stilles der Krav om en rimelig Udbetaling og rimelige Afdrag, sker der herved af sig selv en Sortering af Køberne; de mindst betalingsdygtige holder sig tilbage. Endelig medfører det en Forøgelse af Sælgerens Sikkerhed og dermed en Formindskelse af Tab ved Tilbagetagelse, naar Udbetalingen er betydelig, og Afdragstiden ikke er for lang. Salgsgegenstanden lider i Regelen ved at tages i Brug straks en betydelig Værdiforringelse, som øges i Løbet af Betalingsperioden.

Til Belysning af Udbetalingens og Afdragstidens Betydning meddeles her efter Ross en Oversigt fra Seligman, der er baseret paa mange Automobilfinansieringsselskabers Erfaringer:

	Udbetaling		
	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{4}$	24 % og mindre
Tilbagetagelse	$1\frac{3}{4}$ %	$3\frac{8}{10}$ %	11 %
Tab, 12 Md. Vilkaar	0.163 %	0.36 %	1.041 %
Tab, 16—18 Md. Vilkaar	0.254 %	0.563 %	1.625 %
Tab, 19 Md. Vilkaar	0.716 %	1.587 %	2.537 %

Udbetalingens Betydning har medført, at Selskaber, der belaaner Afbetalingskontrakter, ofte har stillet som Vilkaar for Belaaningen, at der er ydet en vis mindste Udbetaling ved Købet. Og for at værne imod en Konkurrence, der kan virke ødelæggende for Afbetalingshandelen, vil man kunne finde tilsvarende Bestemmelser inden for Konkurrenceaftaler. I Literaturen finder man ikke sjældent den Opfattelse, at en Afbetalingsforretning ikke kan an-

lægges forsvarligt, dersom Udbetaling og Afdrag ikke er saaledes afpasset, at Salgsgegenstanden til enhver Tid maa antages at kunne yde tilstrækkelig Sikkerhed for Sælgerens Restfordring¹⁾. Naar dette Princip ikke altid overholdes, anser man det for en af Ulemperne ved den skarpe Konkurrence mellem Afbetalings-sælgerne, og man foreslaar derfor, at Lovgivningen optager regulerende Bestemmelser²⁾.

Nu er det imidlertid en Vildfarelse at tro, at en Afbetalingsforretning ikke forsvarligt kan drives, hvis Udbetaling og Afdrag ikke er afpasset paa en saadan Maade, at Sælgeren til enhver Tid kan paaregne fuld Sikkerhed for Restkøbesummen gennem Tingens Tilbagetagelse. Forudsætningen for Forretningens forsvarlige Tilrettelæggelse er kun, at de Tilfælde, hvor det er nødvendigt at tage Tab ved Genstandens Tilbagetagelse, er saa relativt faa, at de ikke i væsentlig Grad paavirker Varens Pris eller Forretningens økonomiske Resultat for Sælgeren. At Tingens Tilbagetagelse i den første Del af Aftalens Løbetid regelmæssigt maa medføre Tab for Sælgeren, synes ligefrem forudsat i den engelske Hire-Purchase Act, 1938, sect. 4., jfr. sect. 11. Ikke blot kan Sælgeren ved Kontraktens Ophør tage Tingen tilbage uden nogen Form for Opgørelse, hvis Køberen kun har erlagt indtil en Trediedel af den aftalte Købesum; men Loven anerkender ogsaa Sælgerens Ret til ved Forholdets Ophør ud over allerede betalte og forfaldne Ydelser at fordr et yderligere Beløb svarende til Forskellen mellem samtlige betalte og forfaldne Ydelser og Halvdelen af Købesummen eller saadant mindre Beløb, som Aftalen maatte foreskrive.

At fastsætte en rimelig mindste Udbetaling og en mindste Afdragsperiode er ogsaa en meget vanskelig Sag, fordi Forholdene er saa forskellige inden for de forskellige Brancher. Inden for Herrekonfektionsbranchen synes en Udbetaling paa en Trediedel at være

¹⁾ Se f. Eks. Märta Björnbom i T. f. R. 1935. 139.

²⁾ Se navnlig Märta Björnbom l. c. S. 153 ff.; her i Landet er Kravet først fremsat af Faurholt i den foran S. 89 omtalte Betænkning, jfr. Stoustrup i U. f. R. 1936 B. 230, jfr. 1937 B. 27, der meddeler, at Købmandsraadet er gaaet ind for en mindste Udbetaling paa 20 % af Købesummen og en Begrænsning af Kontrakternes Løbetid, Ross S. 95, Arnholm S. 455.

det almindelige, men visse Firmaer forlanger op til 50 % Udbetaling. Kredittiden er meget kort, 4 Maaneder til et halvt Aar. En ret høj Udbetaling, i Regelen 25 % kræves ogsaa i Motorbranchen, fordi Værdiforringelsen ved Brugens Paabegyndelse er relativt stor. For Klaverers Vedkommende frembyder det af Justitsministeriet indsamlede Materiale Eksempler paa, at Udbetalingen er 5 % og Kontraktens Løbetid 3—4 Aar. Bestemmende for Løbetiden er navnlig to Faktorer, Genstandens absolutte Pris og dens Holdbarhed. Jo højere Prisen er, des mindre er Udbetalingen selv ved en forsvarligt anlagt Afbetalingsforretning. I mange Brancher, saaledes inden for Møbel-, Cycle- og Radiobranchen, er en Udbetaling paa 10 % almindelig. Og ikke sjældent kræves det blot, at Køberen ved Tingens Overlevering betaler det første Afdrag, der hyppigt er mindre end 10%. Af Folke Schmidt angives for Sveriges Vedkommende Udbetalingen for Symaskiner til 3 %, for Støvsugere til 4 % ¹⁾).

Følgen af de store Forskelligheder inden for de forskellige Brancher maa blive, at det næppe kan gaa an at give en almindelig Regel om mindste Udbetaling og Løbetid for alle Afbetalingssalg. En saadan Regel vil være ganske ineffektiv i mange Brancher, men vilde i andre Brancher virke alt for stærkt repressivt ²⁾. Man maa jo huske paa, at det ligger i hele Afbetalingshandelens Væsen, at den benytter sig af de lempelige Kreditvilkaar til at gaa ud i de brede Lag. Sætter man Bom for mange Afbetalingssalg, som er lidet ønskværdige, kan man ikke hindre, at ogsaa mange Salg til gode, men ubemidlede Kunder gaar den samme Vej. Og naar man kan godtgøre, at Risikoen er størst, hvor Udbetalingen er ringe, og Afdragstiden lang, maa man samtidig erindre, at disse Forudsætninger netop betinger, at Afbetalingshandelens Fordele kommer den mindst betalingsdygtige Del af Befolkningen til Gode. Netop derfor maa Tabsprocenten være voksende.

Hvad særlig angaar Kravet om en mindste Udbetaling, gælder det endvidere, at Paabudet er vanskeligt at haandhæve ³⁾. Hvor en

¹⁾ Folke Schmidt S. 35.

²⁾ Finn Lorentzen i U. f. R. 1936 B. 256.

³⁾ Arnholm i T. f. R. 1933. 150 f.

mindste Udbetaling er nødvendig af Hensyn til Belaeningen, fører Finansieringsselskaberne en vanskelig Kamp for at forhindre, at Køber og Sælger pro forma aftaler en højere Pris end den virkelige for derved at dække over manglende Udbetaling. Ganske vist er Faren herfor stærkt formindsket, naar Paabudet ledsages af en Bestemmelse om, at Ejendomsforbeholdet mister sin Gyldighed i Overtrædelsestilfælde. Naar Finansieringsselskaberne saa let kommer til kort, skyldes det vel netop i væsentlig Grad, at der ikke er knyttet nogen Virkning til Overtrædelsen af Paabudet om mindste Udbetaling. Men samtidig udsættes Kreditgiverne for en ny Kilde til Usikkerhed hidrørende fra Muligheden af, at Sælgeren uden deres Vidende ikke har overholdt Forskriften om Udbetaling.

Hertil kommer, at Kravet om en vis Udbetaling næppe lader sig effektuere med Hensyn til Byttehandler. Har Sælgeren taget en gammel Ting i Bytte for en ny, som det ofte sker ved Salg af Radioapparater og meget andet, vil det være en haabløs Opgave at kontrollere, om den Værdi, hvortil Genstanden er sat, er forsvarlig. Skal Regelen om Mindsteudbetaling være effektiv, maa Forudsætningen derfor være, at Udbetalingen ikke kan præsteres ved at give en anden Ting i Bytte. En saadan Regel vil dog i mange Tilfælde virke ubilligt haard.

Hvad særlig angaar Bestemmelser om en mindste Afviklingstid for Afbetalingskreditten, vil det ikke kunne nytte, at man bliver staaende ved, at den kontraktsmæssige Kredittid skal holdes inden for visse Frister. Det maa tillige foreskrives, at Kredittiden skal overholdes, saaledes at Sælgeren — naar Fristerne skal overholdes — under Trusel af Ejendomsforbeholdets Ugyldighed tvinges til at søge Tingen tilbage fra Køberen. Men gennem en saadan Ordning vil man paa den anden Side modvirke det Hovedformaal, som Ordningen skulde have, nemlig at sikre, at flest muligt af de indgaaede Afbetalingshandler afvikles ved Opfyldelse og ikke ved Genstandens Tilbagetagelse ¹⁾. Det er i meget betydelig Udstrækning en Forudsætning for Købets Afvikling ved Betaling, at Sælgeren stiller sig imødekommende over for Køberens Begæring om Henstand paa Grund af øjeblikkelige Betalingsvanskeligheder. Aab-

¹⁾ Jfr. herved Finn Lorentzen i U. f. R. 1936 B. 256 f.

ner man paa den anden Side Sælgeren Ret til i ret vid Udstrækning at give Henstand uden Tab af Sikkerhedsretten, bliver Ordningen ret illusorisk.

Et andet Forslag, der tilsigter at formindske Ulemperne fra Afbetalingshandelens Overdrev, gaar ud paa at foreskrive en Mindstegrænse for Afbetalingsprisen. Af Stoustrup er det saaledes foreslaaet, at Ejendomsforbeholdet ikke skal være gyldigt, dersom Prisen ikke overstiger en Grænse af 60—75 Kr. ¹⁾). Et langt videregaaende Forslag, der satte Mindstegrænsen til 500 Kr., fremkom i 1933 fra det svenske Kommercekollegium. Dette Forslag anbefales af Faurholt. Flere Grunde kan anføres til Fordel for en saadan Ordning. Afbetalingshandelen har som tidligere fremhævet sin største samfundsmæssige Betydning derved, at den gør det muligt for store Dele af den mindrebemidlede Del af Befolkningen at komme i Besiddelse af mere kostbare Forbrugsgoder. Naar Afbetalingshandelen udstrækkes til ganske billige Effekter, f. Eks. Fyldepenne til en Købesum af 25 Kr., træder Ulemperne ved denne Salgsform særlig stærkt frem. Omkostningerne vokser relativt, fordi Udgifterne ved Bogholderi og Inkasso ikke staar i rimeligt Forhold til Købesummens Størrelse. Faren for øget Afbetalingskriminalitet vokser ogsaa. Køberen nærer mindre Betænkelighed ved at afhænde Salgsgegenstanden, fordi han mener let at kunne klare Afdragene, og Udsigterne for Sagens Gennemførelse til Dom er meget ringe. Sagen angaar ofte smaa Genstande, og det er ret let at unddrage sig det kriminelle Ansvar ved at foregive, at Tingen er tabt, glemt eller stjaalet. Bevis herimod er det næsten ugørligt at fremskaffe.

Trods disse Ulemper ved Afbetalingssalg for Smaabeløb, maa man sikkert tage Afstand fra Tanken om en Sanering ved Hjælp af en mindste Grænse for Prisen. Dette skyldes navnlig, at Grænsen under alle Omstændigheder maa sættes meget lavt. Som det siges af Arnholm ²⁾), maa Køb paa Afbetaling ikke blive et Privilegium for Mellemstanden. Det bliver imidlertid Følgen, dersom Grænsen sættes saa højt, at den faar væsentlig Betydning. Reformen vil der-

¹⁾ U. f. R. 1936 B. 230.

²⁾ S. 455.

næst have den uheldige Følge, at de billigere Kvaliteter forsvinder fra Markedet eller bliver mere uopnaaelige end de dyrere. Skal man købe en Lampe og kan klare sig med en til 45 Kr., er det dog lumpent, om man maa købe en til 75 Kr., fordi man ikke kan præstere den fornødne Udbetaling. Og det maa vel ogsaa kunne medføre en Tilbøjelighed til at holde Priserne oppe over Grænsen, naar man herved faar Mulighed for at sælge paa Afbetaling. Da der for nylig kom Paabud om af Hensyn til Formueopgørelse at notere alle Hænder, hvor Købesummen androg 100 Kr. og derover, kunde man i Antikvitetsforretninger se Genstande udstillet til 99 Kr. Det omvendte Fænomen kunde sikkert blive mærkbart, naar man sætter en Minimumsgrænse for Afbetalingsprisen. Mindsteprisen vil derhos kun have ringe Betydning, dersom det tillades at sælge flere Genstande under eet, saaledes at Mindsteprisen regnes efter den samlede Pris. Er dette paa den anden Side forbudt, vil Overholdelsen af Mindsteprisen give Anledning til utallige Tvivlsspørgsmaal. Kan man f. Eks. — som det ofte sker — sælge Fyldepen og Pencil under eet?

Mere Hold er der i Tanken om at udelukke Salg under Ejendomsforbehold, hvor Talen er om særlige Varegrupper, hvor Afbetalingssalget er mindre egnet og særlig ofte giver Anledning til Misbrug. Lidet egnet er Afbetalingssalget naturligvis med Hensyn til Levnedsmidler, Drikkevarer, Tobak og lignende til umiddelbart Forbrug. Kreditgivning med Hensyn til slige Artikler har kun praktisk fornuftig Mening, naar det er Køberen tilladt at iværksætte Forbruget med det samme. Men paa disse Omraader er Afbetalingshandel ogsaa et ukendt Fænomen, saaledes at der allerede af den Grund ikke er Anledning til nogen Reform. Vanskeligere stiller Sagen sig med Hensyn til Genstande, der som Beklædningsgenstande meget hurtigt udsættes for Forringelse gennem Brugen. Salg under Ejendomsforbehold har efterhaanden vundet en ikke ringe Udbredelse inden for Herre- og Damekonfektionsbranchen, skønt Genstanden kun kan yde en ringe Sikkerhed for Sælgerens Restfordring. Sælgerens Pantesikkerhed træder derfor tilbage til Fordel for den Pression, som Truselen om Tilbagetagelse øver paa Køberen. Selv om Fordelen ved Udøvelsen af Tilbagetagelsen ofte er ringe for Sælgeren, er Ulempen for Køberen ved at maatte af-

give det købte meget betydelig. Han kan derigennem se sig berøvet de nødvendige Gangklæder, hvis han ikke er i Stand til at overholde sine Afdragsforpligtelser over for Sælgeren. Det Værn, der ydes ham gennem Sælgerens Forpligtelse til om fornødent at stille en nødtørftig Beklædning (saakaldt Maskintøj) til Raadighed, synes ikke tilstrækkeligt. De Hensyn, der har været bestemmende for Indførelsen af et beneficium inventarii, gør sig ogsaa med Styrke gældende, hvor Talen er om at søge Dækning i Salgsgegenstanden ved Retsforfølgning. En ligefrem Anvendelse af disse Regler, saaledes at man giver Køberen en Udtagesret over for Sælgeren, anbefaler sig ganske vist ikke; der kan opstaa for mange Tvivlsspørgsmaal i Tilfælde, hvor Køberen paa een Gang har flere Kontrakter løbende ¹⁾. Men de Betragtninger, der ligger til Grund for Skyldnerens Udtagesret, kan lede til at udelukke Ejendomsforbehold med Hensyn til Genstande, der hører til meget nødvendige, personlige Brugsgenstande.

Imod en Ændring af de gældende Regler paa det omhandlede Punkt taler dog ogsaa vægtige Grunde. Det har for den ubemidlede Del af Befolkningen ikke ringe Betydning, at der er en let Adgang til paa rimelige Vilkaar at opnaa Kredit til at skaffe sig nødvendig Beklædning. De Undersøgelser, som Justitsministeriets Udvalg angaaende Revision af Afbetalingslovens Regler har anstillet, synes at vise, at Prisen ikke bliver ubillig for Køberen. Den Kontantrabat, der ydes ved Salg af Konfektionsvarer, overstiger i Almindelighed ikke 5 %, hvilket antagelig hænger sammen med den store Udbetaling, der kræves, og den korte Kredittid. Derimod er Oplysningerne om Antallet af anmeldte Underslæb og af begærede Fogedforretninger særlig i Herrekonfektionsbranchen egnet til at vække Betænkelighed ²⁾. Dersom man derfor finder sig foranlediget til at indføre en Regel om Ejendomsforbeholdets Ugyldighed, bør denne paa Grund af dens Sammenhæng med Transgbeneficiet ogsaa omfatte Forholdet mellem Parterne.

¹⁾ Jfr. saaledes om Bohave Konkurslovskommissionens Motiver S. 198 f. Det svenske Kommercekollegiums Forslag fra 1933 omfattede ogsaa Klæder og personlige Brugsgenstande.

²⁾ Se om Antallet af anmeldte Underslæb med Hensyn til Konfektionsvarer foran S. 106. Om Antallet af Fogedforretninger se Oversigten S. 140.

Af Vinding Kruse er den Opfattelse hævdet, at man maa udelukke Salg under Ejendomsforbehold med Hensyn til Genstande, der har Karakter af Luksus¹⁾. Og man kan ogsaa komme ud for Oplevelser, der kan understøtte Ønsket herom. Den eneste Gang, hvor jeg har repræsenteret Rekvirenten ved en Fogedforretning, var Opgaven at hente en Pels, der havde kostet 1600 Kr. Den var købt af en ung Ægtemand til hans Kone; ud over Pelsen ejede Parret ikke Salt til et Æg og logerede i et kummerligt Værelse. Naar man konstaterer saadanne Tilfælde, melder sig uvilkaarligt Ønsket om, at Lovgivningen vil spille Forsyn for det Publikum, der søger Kredit, for at lede deres Køb ind i solidere Baner.

Naar man imidlertid vil gøre Forsøg paa at foretage en rimelig Afgrænsning af, hvad der skal betegnes som Luksus, møder man straks betydelige Vanskeligheder. Hvad der er Luksus i Dag, er maaske betragtet som en Nødvendighedsgenstand eller dog som en almindelig Brugsgenstand i Morgen²⁾. Et Radioapparat var vel i sin Tid at betragte som en Luksusgenstand; men det er nu Hvermands Eje. Men uden Afbetalingshandelen var i hvert Fald de dyrere Kvaliteter forblevet en Luksus for de faa. Dertil kommer, at de vigtigste Luksusartikler vel netop har Karakter af Nyttegenstande, der i Udførelse og Kvalitet udmærker sig i Forhold til de almindeligt brugte Genstande af samme Art. Det er derfor umuligt i en Lovregel at formulere et almindeligt Begreb om Luksus. Og skal et Forbud have praktisk Betydning, maa Luksusbegrebet udformes efter den ubemidlede Befolknings Vaner. Men hermed vil man udelukke megen, fuldt legitim Afbetalingshandel, hvis Kundekreds hører til Middelstanden.

Særlige Forhold gør sig dog gældende inden for visse Brancher, hvor Varens Karakter af Luksus er mere fremtrædende. Dette gælder saaledes om Handelen med Guld- og Sølvvarer og kostbare Lommeure. Her har Afbetalingshandelen aldrig formaaet at vinde almindelig Udbredelse. Men der findes nogle Specialforretninger, der fortrinsvis har lagt an paa Afbetalingshandel til mindrebedemlede. Ved Overvejelserne i det af Justitsministeriet nedsatte Afbetalingsudvalg kan man have særlig Grund til at rette Opmærk-

¹⁾ Se foran S. 90 f.

²⁾ Ross S. 283.

somheden mod saadanne Forretninger og søge indhentet Oplysninger om deres Virksomhed og Prisberegning ¹⁾).

Ud fra et kriminalpolitisk Synspunkt, der allerede er fremdraget foran ved Behandlingen af Tanken om en mindste Pris, kan der være Tale om at forbyde Afbetalingsalg med Hensyn til Genstande til personligt Brug, saasom Ure, Fyldepenne, Smykker og lignende uden Hensyn til Pris og uden Hensyn til Genstandens Karakter af Luksusartikel. Det hævdes ofte, at Kriminaliteten er særlig stor med Hensyn til slige Genstande paa Grund af den lette Adgang til at undskylde Videresalget med Foregivender om Genstandens Tab. Den flere Gange i det foregaaende omtalte Undersøgelse, foretaget af Justitsministeriets Afbetalingsudvalg, tyder egentlig ikke paa, at disse Paastande er rigtige. Blandt 276 Anmeldelser udgjorde Anmeldelser vedrørende Lomme- og Armbaandsure 17, Fyldepenne 9, Fotografiapparater 5 ²⁾).

Særlig ofte har der været ført Klager over Foreningen af Salg paa Afbetaling under Ejendomsforbehold og Anvendelsen af Agenter, der retter personlig Henvendelse til Kunderne for at optage Ordre. Salg ved personlig Henvendelse er i alt Fald paa mange Omraader en kostbar Salgsform; og dens Effektivitet beror i høj Grad paa Agentens Evne til at lægge et suggestivt Pres paa Kunderne. De fascineres til at skrive under paa en Bestillingsseddel, men Suggestionen varer oftest kun, saa længe Agenten er til Stede. Bagefter melder Fortrydelsen sig og fører dels til Forøgelse af Antallet af Handeler, der ikke opfyldes fra Køberens Side, dels til

¹⁾ Det foran omtalte Forslag fra det svenske Kommercekollegium vilde frakende Ejendomsforbehold Gyldighed uanset Afbetalingsprisen, hvor Talen er om Perler og ægte Stene, Genstande, hvori saadanne er indfattet, og Smykker af Guld, Sølv eller Platin.

²⁾ Til Belysning af Spørgsmaalet om Ønskeligheden af Afskaffelse af Ejendomsforbehold med Hensyn til visse Arter af Genstande gengives her en Oversigt over Antallet af Tilsigelser til Møde paa Fogedkontoret i Tiden fra 1. Marts 1939—31. Maj 1939 og Antallet af Indsættelsesforretninger i Aaret 1938. Oversigten indeholder dog ikke Tallene fra København, hvor Antallet af behandlede Sager ifølge Oplysninger givne af Faurholt i 1935 var 11.253; hertil kom imidlertid et tilsvarende Antal Sager, der ordnedes uden Fogedens Medvirken blot ved Tilsigelse til Fogedkontoret, hvor Parterne derefter forhandlede indbyrdes.

	Tilsigelser	Indsættelsesdekreter
Automobiler og Automobildæk	109	223
Automater	8	12
Barnevogne	122	46
Butiksinventar	20	56
Bøger	311	122
Cycler	626	237
Damekonfektion	448	128
Dekorationsstoffer	36	10
Fodtøj	67	13
Forlovelsesringe	26	3
Fotografiapparater	20	14
Fyldepenne og Pencils	218	57
Gasovne	13	10
Glas og Porcelæn	76	93
Grammofoner og Plader	30	32
Guld- og Sølvgenstande	9	0
Gulvtæpper	39	32
Herrekonfektion	2028	393
Husdyr	59	99
Isenkram	37	7
Kakkelovne	2	0
Kikkerter	2	1
Klaverer, Flygler og Orgler	21	8
Landbrugsmaskiner	46	75
Legetøj	10	1
Lomme- og Armbaandsure	184	56
Lysekroner og Lamper	20	7
Malerier og andre Kunstgenstande	206	155
Maskiner til Haandværk og Industri	64	83
Motorcykler	17	47
Musikinstrumenter	36	22
Møbler	564	583
Pelsvarer	19	7
Pletvarer	2	0
Radioapparater	513	457
Sengetøj	2	2
Skrivemaskiner	21	18
Smykker	17	7
Stueure	16	13
Støvsugere	142	135
Symaskiner	141	102
Tekstilvarer	45	12
Ialt	6392	3378

Ærgrelser og Afsavn for Køberen, der har vanskeligt ved at udrede Afdragene. Ulemperne ved Agentsalg er naturligvis til Stede, ogsaa hvor Salget sker mod kontant Betaling; men de bliver særlig fremtrædende, hvor Køberen forpligter sig til at afdrage Købesummen over en længere Periode. Man har derfor ofte drøftet Ønskeligheden af et særligt Forbud mod Salg under Ejendomsforbehold ved Hjælp af Agenter.

Spørgsmaalet har dog ikke megen Aktualitet for danske Forhold. Ifølge Næringsloven af 28. April 1931 kan Omførsel af Varer til Salg som Hovedregel ikke finde Sted, og de Varer, der maa omføres i Henhold til Lovens §§ 40—41, har ikke Betydning for Afbetalingshandelen. Efter Lovens § 42, 1. Stk., kan Handelsministeriet give Tilladelse til Omførsel af Perler, Ædelstene, Kunstværker og lignende Genstande, men kun til Salg til Handlende og andre Næringsdrivende, i hvis Forretning de paagældende Genstande føres eller benyttes. Endvidere kan der ifølge § 42, 2. Stk., gives en tidsbegrænset Tilladelse til at omføre andre Genstande end de nævnte til Salg, i Særdeleshed trykte Skrifter o. lign.

Efter Lovens § 29 er det derhos som Hovedregel forbudt uden forudgaaende Opfordring fra Kunden at foretage personlig Henvendelse for — med eller uden Forevisning af Prøver — at optage Bestillinger. Almindeligt undtaget fra denne Bestemmelse er dels trykte Skrifter, dels Genstande, der sælges til Handlende eller andre Næringsdrivende til Brug i deres Bedrift. Endvidere kan Handelsministeriet i nærmere fastsat Omfang give Dispensation fra Forbudet mod Optagelse af Ordre ved personlig Henvendelse, hvor Talen er om industrielle Frembringelser til Anvendelse i Forretninger eller Hjem, naar de paagældende Frembringelsers Virk-

Det vil ses, at Forholdet mellem Indsættelsesdekreter og Tilsigelser er stærkt varierende; Grunden hertil maa antagelig søges deri, at visse Varer som Cycler og Konfektion navnlig sælges til Kunder, med hvem Sælgeren ofte kun kan opnaa Forbindelse ved Fogedens Hjælp. For Konfektionsvarers Vedkommende, hvor Forskellen er særlig stor (for Herrekonfektion 31.7% af alle Tilsigelser, men kun 11.7% af Dekreterne), kommer det sikkert ogsaa i Betragtning, at Sælgeren har ringe Interesse i at tage Genstanden tilbage.

I Oversigten er udeladt enkelte Genstande, der mere tilfældigt er afhændet under Ejendomsforbehold.

ninger og Ydeevne bedst kan belyses ved direkte Demonstration. I Henhold til denne Bestemmelse er Tilladelse til Optagelse af Ordre ved personlig Henvendelse givet med Hensyn til Støv-sugere, Radioapparater o. lign.

Det eneste, som der herefter kan være Grund til at undekaste en Undersøgelse, er, om den almindelige Tilladelse til at sælge trykte Skrifter gennem omvandrende Agenter er rimeligt begrundet, eller om man ikke snarere burde henvise de paagældende Handlende til at søge og opnaa Tilladelse til dette Salg. Grunden til en Særregel for Bøger skyldes et Hensyn til Folkeoplysningen. De Bøger, der sælges gennem Agenter, vinder ikke saa meget Udbredelse paa Grund af deres almindelige Ry for Lødighed som paa Grund af Agentens Anbefaling. Men netop dette medfører, at man ved Fremstilling af Værker til Salg efter dette System, undertiden ikke tager det saa nøje med Værkets Lødighed. Ogsaa de mange »Stater«, d. v. s. personalhistoriske Oversigter, som har set Dagens Lys, skylder sikkert i væsentlig Grad Agenternes særlige Overtalelsesevner deres Afsætningsmuligheder. Sluttelig maa man nære nogen Betænkelighed ved den Tendens til Udgivelse af litterære Samlinger, som Afbetalingshandelen giver Stødet til. Frem for at udgive enkelte Skrifter vælger de Forlag, der særlig lægger an paa Salg paa Afbetaling, at udgive en Forfatters samlede Værker eller endog Samlinger af Værker, der ikke har nogen indbyrdes Sammenhæng. Kun derved bringes Værkerne op i en Prisklasse, der gør dem egnet til Salg paa Afbetaling. Men dette er Udtryk for en Overspænding af Afbetalingssalgets Ide, der gaar ud paa, at store Ting kan sælges i Rater. Tilfældigt at stykke enkelte Bøger sammen for at danne Mulighed for Kreditsalg er at vende Sagen paa Hovedet. Af disse Grunde kunde det være ønskeligt, om der var Hjemmel for at skride ind over for Forlag, der anlægger deres Forretning uforsvarligt.

I Norge har man ved en Revision af Lov om Afbetaling i 1928 indført en ny Regel, hvorefter den, der gør sig til Næring at sælge Ting paa Afbetaling, ikke kan slutte Salg for en lavere Afbetalingspris end 500 Kr., hvis han ikke har erhvervet Tilladelse dertil fra Politiet. Tilladelsen kan begrænses til enkelte Arter af Genstande, og den kan kaldes tilbage, hvis den Maade, Bedriften foregaar paa, eller andre særlige Forhold giver Grund til at befrygte

Misbrug. Politiets Afgørelser kan indankes for Overøvrigheden. Ifølge Meddelelser fra Oslo Politi, der i 1931 i Forstaaelse med Oslo Købmandsforening tog samtlige tidligere meddelte Tilladelser op til Revision, gives Tilladelser først efter en Undersøgelse af Andragerens økonomiske Vederhæftighed. Han maa ikke have begaaet alvorlige Forbrydelser og maa ikke have gjort sig skyldig i ulovlig Handel eller have taget utilbørlige Priser. Tilladelse gives kun, dersom Ansøgeren har Butikslokale eller Værksted. Der gives kun Tilladelse til Salg af Varer, der maa antages at beholde den væsentligste Værdi i Kontraktstiden; saaledes gives der ikke Tilladelse med Hensyn til Manufakturvarer (herunder Gardiner, Portiører og Sengeudstyr), Konfektion, Skotøj, Glasvarer, Stentøj og Køkkenudstyr; ligeledes nægtes Tilladelse, hvor Talen er om Luksusartikler saasom Skindtøj, Pelsvarer og Smykker, *ej heller* til alt billigt Værktøj og mindre Værktøj, der let kan mistes, Dametasker, Dokumentmapper, Fyldepenne, Ringe, Armbaad, Smykker, Ski, Kælke og næsten alt Sportsudstyr, Automobilgummi, Radiomateriel (ikke Apparater), elektrisk Installationsmateriel; gamle Biler til en Pris af under 500 Kr. anses for saa ringe, at Tilladelse er afslaaet. Tilladelse gives derimod med Hensyn til Salg af Møbler, Gulvtæpper, Lysekroner, alle store elektriske Artikler saasom Ovne, Komfurer, Plader og Strygejern, Musikinstrumenter, Grammofoner (ikke Grammofonplader), Radioapparater, Geværer, Cycler, Barnevogne, Fotografiapparater, Kufferter, Ure, Symaskiner, Landbrugsmaskiner, Skrivemaskiner, Kartoteksskabe og Støvsugere. Det er dog en Forudsætning, at Talen er om nye Varer.

Overtrædelse af Bestemmelsen om Polititilladelse medfører iøvrigt ikke, at Ejendomsforbeholdet er ugyldigt, men Overtræderen kan idømmes Bødestraf. Til Fordel for denne Ordning anføres, at en Regel, hvorefter Ejendomsforbeholdet var ugyldigt i Forhold til Trediemand, vilde berøve Køberen den Beskyttelse, som Afbetalingsloven giver ham. Hertil er imidlertid at bemærke, at den naturlige Virkning af en Ugyldighedsregel ikke er Købets Ugyldighed, men kun Bortfald af Sælgerens Ret til at fordre Købets Tilbagegang.

Politiet i Oslo har selv givet Udtryk for den Opfattelse, at Ordningen dengang (i 1939) virkede tilfredsstillende. Navnlig fremkom der kun yderst sjældent Klager fra Publikum over den Maade,

hvorpaa Afbetalingshandelen drives. Efter min Opfattelse synes Politiet at haandhæve Lovens Krav om Tilladelse vel strengt. Men man kan ikke se bort fra, at et Koncessionssystem som det norske byder store Muligheder for at skride ind imod den usunde Afbetalingshandel uden at undertrykke den legitime Handel. Ved Afgørelsen af, om en Tilladelse skal gives eller atter tages tilbage, er man i Stand til at tage Hensyn til alle de Omstændigheder, der har Betydning for Vurderingen af den paagældende Handel. Man kan tage Hensyn til Virksomhedens Prispolitik, til Varens Kvalitet og dens Art uden de Vilkaarligheder, der uvægerligt maa blive en Følge af Opstillingen af almindelige Forskrifter i en Lov. Betænelighederne er dog ikke ubetydelige. Hvis Koncessionssystemet skal udnyttes med Fordel, forudsætter det en betydelig Smidighed fra Myndighedernes Side. De Myndigheder, til hvem Afgørelsen henlægges, vil imidlertid næppe selv sidde inde med det Branchekendskab, der er fornødent. De maa derfor støtte sig til Brancheforeninger og lignende Organisationer. Men hvis man giver Brancheforeningerne den afgørende Indflydelse, løber man den Risiko, at det ikke blot er Samfundshensyn — herunder navnlig Hensynet til Forbrugerne —, som bliver bestemmende, men ogsaa Hensyn til Erhvervsinteresser hos visse Kredse af de Handlende. Alligevel er det nok Koncessionssystemet, der bør have Fortrinnet, hvis man anser en yderligere Regulering af Afbetalingshandelen for afgørende paakrævet.

Som tidligere berørt maa det betragtes som en Ulempe ved Salg under Ejendomsforbehold sammenlignet med det almindelige Kreditsalg, at det giver Anledning til øget Kriminalitet¹⁾. Der melder sig derfor naturligt den Tanke, om det ikke var en hensigtsmæssig Løsning at afkriminalisere Køberens kontraktsstridige Raaden over Salgsgegenstanden. Man kunde føje en Regel til Bestemmelsen i Straffelovens § 278, gaaende ud paa, at dette Forhold ikke straffes som Underslæb. Adgangen til ved Politianmeldelse at drage Køberen til Ansvar fører til manglende Sigtning af Kunderne; hvad skulde da være lettere end simpelthen at ophæve Strafansvaret. Selv om Ross ikke just har villet anbefale at gaa saa vidt²⁾, har han været

¹⁾ Foran S. 105 ff.

²⁾ Se Ross S. 95 f., 275 ff.

inde paa Muligheden og har fremhævet, at man ikke bør sammenblande Spørgsmaalets civilretlige og strafferetlige Side. En Straffrihed for Køberens Dispositioner lader sig efter Ross udmærket forene med Opretholdelsen af Ejendomsforbeholdets Gyldighed mod Køberens Kreditorer.

Over for denne Antagelse hos Ross er der Grund til at understrege, at en Ophævelse af Straffen for Underslæb ikke vil faa den ønskede Virkning, saa længe Sælgeren kan vindicere sin Ting fra den godtroende Erhverver. Hans Forhold vil da være strafbart som Bedrageri ¹⁾. Ophævelsen forudsætter saaledes, at man samtidig begrænser Sælgerens Vindikationsret. Gør man begge Dele paa een Gang, vil ulovlige Dispositioner over Salgsgenstanden ikke medføre andre Følger end den, at hele Købesummen forfalder paa een Gang. Men dette vil ikke være tilstrækkeligt til at sikre, at Salgsgenstanden regelmæssigt forbliver paa Køberens Haand og ikke overdrages videre. Køberne vil snart forstaa, at Sælgerens Hold paa dem er ganske ubetydeligt, og de vil disponere over Salgsgenstanden, som det passer dem. Kreditorbeskyttelse og Strafansvar lader sig ikke vilkaarligt skille; tager man en af Delene bort, er en saa væsentlig Forudsætning for Sælgerens Sikring gennem Ejendomsforbeholdet bortfaldet, at det ikke lønner sig at bevare Beskyttelsen i anden Henseende. Det er derfor ganske konsekvent, naar der i Sverige til Imødegaaelse af den voksende Afbetalingskriminalitet er stillet Forslag om ikke blot at ophæve Strafansvaret, men ogsaa Beskyttelsen i Forhold til Kreditorerne, naar Afbetalingsprisen er under 500 Kr. ²⁾ Netop fordi Strafansvaret maa betragtes som en grundlæggende Forudsætning for Ejendomsforbeholdets Nytte, er det ikke frugtbart at diskutere dets Ophævelse som et isoleret Spørgsmaal. Ønsker man i store Træk at beholde de med Ejendomsforbeholdet forbundne Fordele, maa man tage Afbetalingskriminaliteten med som en Del af den Pris, der maa betales derfor.

I Sverige er man ved en Ændring af Straffelovens Bestemmelser om »förskingring« gaet en anden Vej, idet man har gjort Køberens ulovlige Raaden over Salgsgenstanden til Genstand for privat Paatale. Herved har man vanskeliggjort det for Sælgeren at

¹⁾ Jfr. foran S. 83.

²⁾ Ross S. 277.

gennemføre Strafforfølgning. Han kan ikke som hidtil betjene sig af Politiet til gratis, »energisk« Inkasso. Ved denne lille Reform har man tilsigtet at gøre det nødvendigt for Sælgeren at se sin Køber bedre an, inden han sælger. Og tvinges han saaledes til at se Kunderne bedre an ved Købet, virker det tilbage paa Kriminaliteten, der aftager. Efter de Oplysninger, der gives af Folke Schmidt ¹⁾, er de Forhaabninger, som man har næret, i alt Fald tildels indfriet. En Del Afbetalingsforretninger har maattet indstille deres Virksomhed, og den daarlige Afbetalingshandel er blevet indskrænket. I hvilken Udstrækning dette kan føres tilbage til Lovændringen, og i hvilken Udstrækning de bedre Konjunkturer har øvet deres Indvirkning, er det paa den anden Side ikke muligt at afgøre med Sikkerhed.

En Begrænsning af Strafansvaret ved Indførelse af privat Paatale kan ikke antages at rette et afgørende Stød mod Sælgerens Sikkerhed i det hele. Den ordentlige Køber vil stadig lade sig holde tilbage fra Overtrædelse af Forbudet mod Dispositioner over Salgs-genstanden. Og det maa betragtes som en Fordel, at det offentlige Politi fritages for Beskæftigelsen med Afbetalingsbedragerierne, der kun i de færreste Tilfælde fører til Domfældelse ²⁾.

En Regel om privat Paatale for Underslæb i Forbindelse med Køb under Ejendomsforbehold støder imidlertid ogsaa paa Hindringer, hidrørende fra Sælgerens Vindikationsret. Over for Køberen, der maa udlevere Salgs-genstanden, skønt han ved Erhvervelsen var i god Tro, undgaar man ikke derved Straffen for Bedrageri. Og der foreligger ikke i Forhold til ham Omstændigheder, der kan begrunde en Fravigelse af den almindelige Regel om offentlig Paatale. Han har ikke som Sælgeren medvirket til at skabe den Situation, der giver Anledning til Forbrydelsen. For ham maa det være irrelevant, om Genstanden er købt paa Afbetaling eller f. Eks. stjaalet. Derfor kan Spørgsmaalet om Ændring af Reglerne om den strafferetlige Beskyttelse for Sælgerens forbeholdte Ejendomsret maaske kun løses i Forbindelse med Spørgsmaalet om Vindikationsrettens Udstrækning.

Medens de hidtil i dette Kapitel foreslaaede Reformer har Henblik paa at værne Køberen mod daarlige Køb eller mod Følgerne

¹⁾ S. 53 f.

²⁾ Indførelse af privat Paatale anbefales ogsaa af Ross S. 95 f.

af ulovlige Dispositioner over Salgsgegenstanden, er det tildels ud fra andre Overvejelser, at man har stillet Forslag om at afskære Sælgeren fra at gøre Ejendomsforbeholdet gældende over for den, som i god Tro har tilforhandlet sig Tingen fra Køberen. En saadan Reform vil ganske vist ogsaa i nogen Grad virke i samme Retning som en Indskrænkning i Strafansvaret. Sælgeren, der i højere Grad udsættes for Tab ved Køberens Dispositioner, vil faa et yderligere Motiv til at øve Kritik af Køberen, inden han sælger. Men Betydningen heraf maa ikke overdrives. Vindikationsrettens økonomiske Betydning er næppe særlig stor. I mange Tilfælde kan Genstanden ikke spores, fordi den er solgt til en ukendt. Eller den, der har købt Genstanden, har videresolgt den til en ham ukendt Kunde; han er da selv ansvarsfri. Og Vindikationsretten kan navnlig paa ingen Maade i Betydning for Sælgeren maale sig med Betydningen af Køberens Strafansvar for ulovlig Afhændelse, der i de fleste Tilfælde er tilstrækkeligt til at sikre, at Betaling indgaar, selv om Genstanden ikke mere er til Stede og kan tages tilbage. Vindikationsretten har derfor ikke den afgørende Betydning for Salg under Ejendomsforbehold som særlig Afsætningsform som Beskyttelsen mod Køberens Kreditorer eller Strafansvaret. Dens Opretholdelse har derfor mere Karakteren af et Detailspørgsmaal, hvis Løsning har mindre vidtrækkende Konsekvenser.

Spørgsmaalet om Sælgerens Ret over for Erhververen af Salgsgegenstanden hænger naturligvis nøje sammen med Lovgivningens almindelige Stillingtagen til Ejerens Vindikationsret, navnlig med Hensyn til Genstande, der er betroet i andres Varetagt til Leje, Laan eller Forvaring. Om i Almindelighed en Vindikationsregel er at foretrække, eller om man hellere skal følge de Lovgivninger, der hjemler Ekstinktion over for den godtroende Erhverver af en Løsøregenstand, er imidlertid et Spørgsmaal, hvis Besvarelse ligger uden for Rammerne af denne Fremstilling. Her er blot Grund til at fremhæve, at en almindelig Indskrænkning i Ejerens Vindikationsret næppe vilde lade Sælgerens Ejendomsforbehold uberørt. Hvis det bliver en almindelig Regel, at den, der sidder inde med en betroet Ting, er legitimeret til at raade over den som en Ejer, maa Regelen ogsaa finde Anvendelse paa den, der har købt under Ejendomsforbehold.

Derimod kan der være Grund til her at overveje, hvorvidt der

med Hensyn til Salg under Ejendomsforbehold foreligger særlige Grunde, der taler for at begrænse Sælgerens Vindikationsret, selv om man iøvrigt vil opretholde den efter dansk Ret meget vidtgaaende Vindikationsret. I og for sig er det fra et Samfundssynspunkt beklageligt, at man nødes til at vrage en af Parterne, enten Sælgeren eller den godtroende Erhverver. Netop Konflikts Karakter af Dilemma, hvis Opløsning ikke tilfredsstillende fuldt ud, medfører, at Spørgsmaalet er forskelligt løst i de forskellige Lovgivninger ¹⁾. Et vist Udgangspunkt for maaske dog at foretrække den ene af de interesserede, Sælgeren eller den godtroende Erhverver, faar man i den Betragtning, at Regelen maa udformes paa en saadan Maade, at man bedst modvirker, at Konflikten overhovedet opstaar.

Til Fordel for en Ekstinktionsregel har Vinding Kruse og Ross udtalt sig. For Vinding Kruses Vedkommende fremgaar det af hans Fremstilling i Ejendomsretten ²⁾, at Resultatet i væsentlig Grad er baseret paa hans almindelige Uvilje imod Afbetalingshandelen. Men Resultatet maa tillige i nogen Grad være motiveret af Vinding Kruses almindelige Indstilling til de Tilfælde, hvor en Løsøregenstand er betroet i Andenmands Varetægt. Misbruger Besidderen den ham viste Tillid, antages dette at maatte gaa ud over den tidligere Ejer, der har vist manglende Paapasselighed eller Menneskekundskab, da han gav Tingen i Overdragerens Varetægt ³⁾. Naar en Ekstinktionsregel vil bidrage til at skærpe Sælgerens Opmærksomhed over for Køberens Paalidelighed, ydes der hermed det bedste Bidrag til at undgaa, at Konflikten mellem Sælgeren og Erhververen opstaar.

Vinding Kruse har i alt væsentligt faaet Tilslutning af Ross; Ross ⁴⁾ tager sit Udgangspunkt i den Betragtning, at en Vindikationsret for stjaalne Genstande tvinger Erhververen til at udvise Paapasselighed. Naar den anerkendes, vil en Vindikationsret for betroede Genstande, herunder navnlig ogsaa Genstande, der er solgt paa Afbetaling under Ejendomsforbehold, ikke bidrage til at skærpe Erhververnes Agtpaaagivenhed væsentligt. Derimod vil en Ekstinktionsregel — i Forbindelse med en Indskrænkning af Strafansvaret

¹⁾ Se foran S. 67 f.

²⁾ S. 1374 ff.

³⁾ E. R. S. 1349.

⁴⁾ Ross S. 91 ff.

— bidrage til at skærpe Sælgerens Kundekontrol og dermed indskrænke Konflikttilfældenes Antal. Ekstinktionsregelen vil ogsaa medføre, at man undgaar de nu hyppige Tilfælde, hvor Afbetalingskøberen føjer Falsk til Underslæb for over for Erhververen at dokumentere sin Berettigelse til at sælge.

Imod de Opfattelser, der er fremsat af Ross og Vinding Kruse, har O. K. Magnussen forsvaret Sælgerens Vindikationsret ¹⁾. Med Rette fremhæver han ²⁾, at det ikke er vanskeligere for Erhververen at kontrollere Overdragerens Ærlighed, end det er for den, der betror Overdrageren Genstanden. Erhververen skal dog kun kontrollere, om den anden er en ærlig Mand i Overdragelsesøjeblikket; men Ejeren maa tage Hensyn ogsaa til Fremtiden. Maaske Sagen lidt skarpere kan udtrykkes paa en anden Maade. En Undersøgelse af Medkontrahentens Ærlighed ligger i og for sig uden for, hvad baade Afbetalingssælgeren eller Erhververen kan efterprøve. Selv en Straffeattest, som man dog ikke kan forlange, at de interesserede skal have forelagt, vilde ikke kunne afgive et fyldestgørende Bevis. Bortset fra de faa Tilfælde, hvor Genstanden købes i svigagtig Hensigt, handler Køberen ikke uærligt, idet han køber Genstanden. Allerede derfor er en Kontrol fra Sælgerens Side med Køberens Ærlighed formaalsløs. Den godtroende Erhverver derimod staar i en ganske anden Stilling. Han behøver lige saa lidt som Sælgeren at kontrollere, om hans Hjemmelsmand i Almindelighed er en ærlig eller en upaalidelig Mand. Det, han kan undersøge, er, om Genstanden er lovligt købt og betalt af Overdrageren. Han kan forlange sig forelagt Kontrakt og Kvitteringer, og hvis de ikke kan skaffes, kan han spørge Overdragerens Hjemmelsmand, om Genstanden er betalt ³⁾.

Det er næppe rigtigt, naar Ross hævder, at allerede Reglerne om Vindikation af stjaalne Genstande medfører tilstrækkelig Skærpe af Erhververens Opmærksomhed. Hvis et Leksikon, et Radioapparat, et Automobil eller et Møblement sælges af Afbetalingskøberen, vil den Mulighed, at Genstandene skulde være stjaalne, oftest være saa fjerntliggende, at man kan se bort fra den. For Automobilers Vedkommende hører det f. Eks. ikke til det almin-

¹⁾ U. f. R. 1925 B. 302, jfr. 293 ff.

²⁾ S. 294 f.

³⁾ Se ogsaa Magnussen l. c. S. 302.

delige, at Tyven kan faa indregistreret Vognen paa sit Navn og levere de til Nyregistrering fornødne Dokumenter. Møbler er sjældent Genstand for Tyveri. Og naar Ross betragter det som en særlig Fordel ved Ekstinktionsregelen, at den ikke frister Overdrageren til at begaa Dokumentfalsk, er det jo netop Udtryk for, at Ekstinktionsregelen vil nedsætte Erhververens Agtpaagivenhed ved Erhvervelsen. Han skal ifølge Ross ikke kræve forelagt Købekontrakt og Kvitteringer, som han maa gøre, dersom han udsætter sig for et Vindikationskrav. Et saadant Resultat forekommer mig at være et klart Tilbageskridt. Hvor Genstande som Radioapparater, Symaskiner, Automobiles og Møbler jævnlig sælges paa Afbetaling, er det tvivlsomt, om ikke Køberen er i ond Tro, allerede fordi han ikke har undersøgt Overdragerens Adkomst. Men ligefrem at slaa fast, at det skulde være en Fordel, at hans Opmærksomhed afslappes, forekommer mig at være uheldigt.

Foruden at undersøge Parternes Mulighed for at undgaa Konflikten overvejer O. K. Magnussen Parternes Evne til at bære Tabet. Paa Grundlag af Undersøgelser, der er foretaget af Niels Lassen ¹⁾, antager han, at de fleste af de Genstande, der sælges som brugte, herunder ogsaa de Genstande, der er købt paa Afbetaling, havner hos Marskandiserne og Pantelaanere. Men netop derfor er det ikke afgørende betænkeligt at lade Tabet ved Køberens ulovlige Dispositioner ramme Erhververen; Pantelaanerne og Marskandiserne kan tage den Risiko, som de løber, med i Betragtning ved Vederlagets Fastsættelse og vil i det lange Løb ikke miste noget derved. Herimod kan det imidlertid med lige saa stor Styrke hævdes, at Sælgeren, der sælger paa Afbetaling, kan tage Faren for Tab ved Køberens Dispositioner i Betragtning ved Fastsættelsen af Afbetalingsprisen, og Tabet ved Vindikationsrettens Nægtelse vil derfor ikke i det lange Løb komme ham til Skade. Enten det nu er rigtigt eller ikke, at Varen som oftest havner hos Marskandiserne og Pantelaanere, er det givet, at mange Genstande sælges til private, for hvem Tilbagetagelsen kan volde følelige Tab. Men ogsaa for Sælgere, hvis Omsætning er ringe, vil Ekstinktionsregelen kunne volde meget følelige Tab. En lille Automobilforhandler kan f. Eks. næppe fordele Risikoen ved en Kundes bedrageriske Dispositioner. Alt i

¹⁾ Se Forhandlingerne paa det 5. nordiske Juristmøde 1884, Bilag I, S. 8 ff.

alt vilde jeg dog tro, at Tabene gennemsnitlig vil være mere følelige for Erhververen end for Afbetalings sælgeren. Under Hensyn til de Fordele, som Vindikationsregelen byder paa andre Punkter, og under Hensyn til, at Omsætningslivet er fuldt fortrolig med den bestaaende Ordning, mener jeg dog ikke, at der ud fra civilretlige Betragtninger er anført tilstrækkelige Grunde til en Ændring i de almindelige Regler om Vindikation af betroede Genstande eller for en isoleret Ophævelse af Vindikationsretten med Hensyn til Genstande, der er afhændet under Ejendomsforbehold. Derimod kan Ønsket om Afskaffelsen af offentlig Paatale for Underslæb i disse Forhold maaske paa afgørende Maade begrunde en Ophævelse af Sælgerens Vindikationsret, jfr. foran S. 146.

Som tidligere omtalt vil der næppe blive Spørgsmaal om som almindelig Regel at fordre Tinglysning af Ejendomsforbehold, hvilket medfører et Besvær og en Bekostning, der ikke staar i Forhold til, hvad der derved vindes; derimod kan der være Tale om at paa-byde andre Foranstaltninger til betryggende Konstatering af, at Ejendomsforbehold virkelig er taget ved Aftalens Indgaaelse. Med Hensyn til det af Konkurslovskommissionen stillede Forslag, hvorefter der skal kræves Skriftform, henvises til, hvad der er anført foran S. 24 ff.. Herudover har man stillet Forslag om, at det paalægges de Handlende, der sælger under Ejendomsforbehold, at indføre stedfundne Salg i en Protokol med fortløbende Numre ¹⁾, hvorved man vil vanskeliggøre Antedatering af Kontrakter, der er afsluttet efter Genstandens Overgivelse til Køberen. Et andet Forslag gaar ud paa, at Afbetalingskontrakter skal datostemples af en offentlig Myndighed ²⁾. Af disse Forslag volder det første mindst Besvær og Ulempe og burde vel foretrækkes i hvert Fald forsøgsvis.

For Automobilers Vedkommende bør det overvejes, om ikke det Apparat, der allerede forefindes i Form af Indregistrering hos Politiet, burde udnyttes til at skabe Klarhed over Ejendomsforbeholdet med Hensyn til Køretøjet. Ved Registreringen kan man f. Eks. forlange en udtrykkelig Erklæring fra Overdrageren om, hvorvidt Vognen er overdraget med ubetinget Ejendomsret. Saa er senere Erhververe af Automobilet averterede om Ejendomsforbeholdet og om, at de maa søge Forbindelse med Sælgeren om Gældens

¹⁾ Arnholm S. 455.

²⁾ Stoustrup i U. f. R. 1936 B. 230.

Størrelse og Afvikling. Registreringen vil herved kun kompliceres med en eventuel senere Registrering af Afbetalingssælgerens Erkendelse af, at hele Købesummen er betalt. Mod Falsk vil man kunne beskytte sig ved stikprøvevis at sende Sælgeren Meddelelse om Registreringen. Samtidig vil man kunne overflytte Registreringen af Motorkøretøjers Underpantsætning til Politiregistret; herved vil Besværet kun forøges, dersom Automobilet underpantsættes sammen med andre Genstande, og der i den Anledning sker Dobbeltregistrering.

K a p i t e l X.

Tilvækstproblemet med Hensyn til Ejendomsforbehold.

Hvor en Genstand, der er solgt under Ejendomsforbehold, bringes i Forbindelse med en anden Genstand, navnlig en fast Ejendom, saaledes at der derved dannes en ny Helhed, har det været Udgangspunktet for dansk Rets Stillingtagen, at Sælgerens Ret til desuagtet at gøre sit Ejendomsforbehold gældende maatte bedømmes efter de almindelige Regler om Tilvækst. Principperne for Behandlingen af Tilvækst kan kortelig udtrykkes saaledes, at Ejendomsretten til de enkelte Bestanddele, der indføres i en større Helhed, gaar tabt, naar en Udskillelse ikke er mulig uden en Ødelæggelse af Værdier. Udskillelsen maa for at kunne tillades kunne ske sine læsione priori status. Hvis imidlertid Borttagelsen skulde medføre Beskadigelse af Hovedtingen, er Borttagelsen dog lovlig, naar Ejeren er villig til at erstatte den indtraadte Skade, der dog ikke maa være betydelig Karakter.

Før Tinglysningsloven ændrede disse Forhold, er der afsagt en Række Domme, der er Udtryk for denne Domstolenes Stilling. Som oftest er det antaget, at Maskiner m. v., der er installeret i faste Ejendomme, har kunnet borttages som Følge af det af Sælgeren tagne Ejendomsforbehold, saaledes hvor Talen var om en Gas-motor, der var bragt i fast Forbindelse med den Ejendom, hvori Ejeren drev Vaskeri ¹⁾, en Vandrørsovn i en Brødfabrik, skønt den var fastboltet til Underlaget ²⁾, en ligeledes til Underlaget fastbol-

¹⁾ U. f. R. 1903 A. 131.

²⁾ U. f. R. 1906. 543.

tet Dampmaskine, der leverede Drivkraft til et Uldspinderi ¹⁾, Kakkellovne, Komfurer og andet Støbegods ²⁾, elektriske Ledninger og Installationer ³⁾ samt en Petroleumsmotor, der leverede Drivkraft til en Mølleriejendom ⁴⁾. Ejendomsforbeholdet anerkendtes med Hensyn til Rørledninger til Varmt- og Koldtvandsanlæg, skønt Fjernelsen medførte ikke ubetydelige Efterreparationer ⁵⁾. Kun i et enkelt af de for Domstolene forelagte Tilfælde antoges det, at Ejendomsforbehold til en Dampkedel og en Dampmaskine var bortfaldet ⁶⁾. Det hedder i Afgørelsen, at ved at anbringes i Bygningen paa ommeldte Maade (nemlig paa et muret Underlag) og som Erstatning for de samtidig borttagne fremtræder Effekterne som saaledes indføjede i Bygningen, at de er blevet Tilbehør til denne og er indgaaet under Pantet ⁷⁾.

Den tidligere Retstilstand blev gjort til Genstand for alvorlig Kritik af Vinding Kruse i hans Afhandling om Tinglysning ⁸⁾. Han paaviste her, hvorledes den moderne tekniske Udvikling har medført, at Realkreditten i vore Dage ikke alene omfatter Jord og Bygninger, men ogsaa det erhvervsmæssige Tilbehør. Det betegner imidlertid et alvorligt Afbræk i Realkreddittens Sikkerhed, dersom den maa taale, at betydningsfulde Dele af Tilbehøret fjernes af dem, der har solgt Genstandene paa Afbetaling. Og navnlig er det Kriterium, der har været fulgt i Praksis, lidet rationelt. Det er ikke Genstandens Art og Betydning for Ejendommen, der har været bestemmende for Afgrænsningen mellem Panthavernes og Sælgerens Ret, men tekniske Detailler af ret tilfældig Art. Naar det afgørende var Genstandens Indføjelse i Ejendommen som uadskillelig Bestanddel, bevirker denne Omstændighed, at Sælgerne — for at kunne tage gyldigt Ejendomsforbehold — udfører deres Konstruktioner netop med Henblik paa, at Fjernelsen kan ske let. Men dette er i sig selv ikke hensigtsmæssigt. Vinding Kruse gjorde sig derfor til Talsmand for en stærk Begrænsning af Sælgerens Ret til

¹⁾ U. f. R. 1907. 221.

²⁾ U. f. R. 1910. 699.

³⁾ U. f. R. 1914. 529, V. L. T. 1930. 274.

⁴⁾ V. L. T. 1930. 29.

⁵⁾ U. f. R. 1922. 13.

⁶⁾ U. f. R. 1903 A 747.

⁷⁾ Se iøvrigt om den ældre Praksis E. R. S. 1759 ff.

⁸⁾ Se 2. Udg. 1925 S. 201 ff.

at gøre et Ejendomsforbehold gældende til Skade for Panthaverne, og dette Forslag kom til Udførelse ved Gennemførelsen af § 38 i Tinglysningsloven af 31. Marts 1926.

Efter Tinglysningslovens Gennemførelse har O. K. Magnussen draget i Tvivl, om det havde været nødvendigt af Hensyn til Panthaverne at gennemføre en Reform, der gaar saa vidt som Tinglysningslovens § 38, der udelukker Ejendomsforbehold med Hensyn til det meste eller dog en meget væsentlig Del af det faste Tilbehør til Ejendommene ¹⁾. Magnussen gaar ud fra, at en Panthaver ikke har Krav paa anden Sikkerhed end den, som han regnede med, dengang Panteretten stiftedes. Og dette kunde være opnaaet inden for Rammen af den traditionelle Tilvækstlære, hvis man havde anvendt den konsekvent. Over for Afbetalingssælgeren burde man hævde den Opfattelse, at en Fjernelse sine læsione priori status ikke forelaa, blot fordi den solgte Genstand kunde fjernes uden Skade for Bygningen. Men det maatte tillige kræves, at Sælgeren fuldt ud retablerede den tidligere Tilstand ved at genopstille Anlæg, som tidligere havde udfyldt den Funktion, som Salgsgegenstanden nu tjente. Netop derfor lægger den foran omtalte Dom ²⁾ Vægt paa, at en Dampmaskine var anbragt som Erstatning for samtidig borttagne Effekter, og en anden Dom, der tillader Borttagelse i et Tilfælde, hvor en Gasmotor blev anbragt til Erstatning for en Dampmaskine, maatte anses som urigtig ³⁾. Fastholder man strengt Kravet om fuld Retablering af den tidligere Tilstand, kan Tilvækstlæren saaledes sikre Panthaveren mod en Forringelse af Panteretten gennem Sælgerens Ejendomsforbehold. Samtidig kan man aabne Adgang til at vælge den Kreditform, der skønnes mest hensigtsmæssig, idet man ved Tinglysning af Ejendomsforbehold kan bringe dette til Trediemands Kundskab. Ingen Panthaver kan skuffes i sine berettigede Forventninger, dersom han forud er averteret om Ejendomsforbeholdets Eksistens.

Medens jeg paa et senere Sted skal vende tilbage til Spørgsmaalet om Betydningen af et Ejendomsforbeholds Tinglysning ⁴⁾, er der i denne Sammenhæng Grund til at fremhæve, at baade Vinding

¹⁾ T. f. R. 1937. 20 ff.

²⁾ U. f. R. 1903 A. 747.

³⁾ U. f. R. 1903 A. 131.

⁴⁾ Se nfr. S. 186 ff.

Kruse og Magnussen sikkert overdri­ver Betydningen af Hensynet til Panthaverne betydeligt ¹⁾). Forudsætningen for, at man skal tage særligt Hensyn til Panthaveren, maa vistnok være, at han ikke alene har en Interesse i at kunne gøre Tilbehørspantet gældende i større Udstrækning, naar Ejendommen gaar til Auktion; han maa ogsaa have taget det i Betragtning, dengang Panteretten stiftedes. De to Ting hænger ikke sammen. Det er klart, at det berører Kreditforeningens Interesser føleligt, naar den, idet den overtager en Ejendom, maa udløse Ejendomsforbeholdssælgeren, der endnu har noget til Gode for Effekter, der hører under Tilbehøret. Men desuagtet fastsættes Ejendommens Værdi i den Vurdering, der danner Grundlag for Laan i de almindelige Kreditforeninger, uden Hensyntagen til Besætning, Inventar og Maskiner. Det er derfor ikke nogen afgørende Betydning, der tillægges Inventaret ved Bestemmelsen af Størrelsen af det af Kreditforeningen ydede Laan. Et almindeligt Kreditforeningslaan løber paa indtil 55 Aar. Skønt Ejendommen paa et Tidspunkt, hvor Laan ydedes, var forsynet med et værdifuldt Inventar, er det meget vel muligt, at dette findes udslidt og utidssvarende ved Kreditforeningens Overtagelse af Pantet efter en kortere Aarrække. Mod denne Eventualitet kan Ejerens Vedligeholdelsespligt ikke sikre Laangiveren. Vedligeholdelsen behøver ikke at strække sig længere, end Inventarets Anvendelighed til dets Formaal nødvendig­gør.

Hvis et Laan derfor virkelig ydes i Tillid til Ejendommens Forsyning med Inventar, maa Følgen blive, at Laanet skal afvikles meget hurtigt, efterhaanden som Inventaret forringes og forældes. Paa slige Vilkaar ydes imidlertid kun en ringe Del af Realkredit­ten. Men under disse Omstændigheder ligger det nær at spørge, om det da ikke er heldigere, at Ejendommens Forsyning med fornødent Inventar og Maskineri sker i Form af Kredit ydet af Sælgeren og sikret ved sædvanligt Ejendomsforbehold. Dette stemmer i Virkeligheden godt overens med Tendensen i den nyere Udvikling paa dette Omraade. Besætning og løst Inventar kan gyldigt sælges under Ejendomsforbehold. Som foran nævnt har Konkurslovskommissionen ikke villet røre ved Ejendomsforbehold med Hensyn til Besæt-

¹⁾ Se herved ogsaa den Kritik af Regelen i T. L. § 38, der er fremført af Behrend-Poulsen i Juristen 1939. 87 ff.

ning ud fra den Betragtning, at det dog allenfals er bedre for Prioritetshaverne, at Ejendommen holdes forsynet med Besætning, end at Besætningen ikke erstattes paa Grund af Ejerens økonomiske Vanskeligheder. For at skaffe Ejendommen fornøden Saasæd m. m. kan Ejeren pantsætte Høsten ved Høstpantebrev paa Trods af de almindelige Panthaveres Ret. Til Opnaelse af Grundforbedringslaan kan Ejeren give Pant med Fortrinsret forud for bestaaende Panterettigheder o. s. v. Udviklingen gaar paa andre Punkter i den Retning, at man ønsker at skaffe Ejerne af de faste Ejendomme og da ganske særlig af Landejendomme en flydende, særlig sikret Kredit. Den opnaas, netop naar der er Brug for ny Kredit af Hensyn til Ejendommens Drift, og afvikles i Tilknytning til det økonomiske Formaal, hvortil den er opnaaet.

Det Ræsonnement, som Magnussen anvender, er ret beset ogsaa en *petitio principii*. Hvis en Maskine er slidt op og kun har Værdi som gammelt Jern, og Afbetalings-sælgeren sætter en ny Maskine op, er det vilkaarligt at antage, at han skal vige for Panthaverens Ret. Resultatet kan kun følge af Skyldnerens Pligt til at holde Pantet vedlige. Men denne Pligt paahviler ikke Sælgeren af den ny Maskine. Og navnlig er det karakteristisk, at Betragtningen konsekvent gennemført fører langt videre end til det faste Inventar. Skyldneren har Pligt til at holde Ejendommen forsynet med Besætning. Dog antages det ikke, at den Handelsmand, der sælger Ejeren en Hest under Ejendomsforbehold, skal miste sin Ret til Hesten, fordi den erstatter en udslidt Hest. Det antages ej heller med Hensyn til en Plov, en Selvbinder eller lignende Markredskaber, der dog ogsaa er indbefattet i Panthaverens Ret. Hvorfor skal der da efter Sagens Natur gælde noget andet med Hensyn til en Ovn, en Motor eller lignende, der ligesom Hesten eller Ploven kan fjernes uden Skade paa Hus og Grund?

Dersom Sælgeren har taget en gammel Genstand i Bytte, og den endnu havde nogen Værdi, er der snarere Grund til at tillægge den af Magnussen anførte Betragtning nogen Vægt. Det er statueret, at Genstanden, skønt den var brugt som Betaling for den nye Ting, endnu er omfattet af Panteretten ¹⁾. Ud fra denne Tankegang kan det være naturligt at holde Sælgeren ansvarlig for Genstandens

¹⁾ V. L. T. 1930. 29.

fortsatte Forbliven til Disposition, saaledes at den kan indsættes i Stedet for det borttagne. Det er dog tvivlsomt, om Sælgerens Ansvar for Fjernelsen kan føre til at underkende det tagne Ejendomsforbehold ud fra de før Tinglysningsloven gældende Regler; Panthaverens Interesser synes tilstrækkeligt varetaget ved Anerkendelsen af et Berigelseskrav svarende til Værdien af det bortfjernede. Endelig maa man erindre, at der maa tilkomme Ejeren af den faste Ejendom nogen Dispositionsfrihed med Hensyn til Inventaret. Hvis en Maskine ikke viser sig formaalstjenlig for Virksomheden, kan den afhændes, hvorved den — som det siges i Tinglysningslovens § 37 — »udskilles ifølge en regelmæssig Drift«. Og endelig maa man huske, at Værdien af den Genstand, der gives i Bytte, allerede er kommet Panthaveren til Gode, idet den er fra-draget i Købesummen. Af denne Grund bør man ikke ved Afgørelsen af Spørgsmaal om Udstrækningen af Sælgerens Ejendomsforbehold tage i Betragtning, om Sælgeren har taget en anden Genstand i Bytte ¹⁾. Det vilde dog være værre for Panthaverne, hvis den gamle Ting var solgt til anden Side, og Udbetalingen til Sælgeren tilsvarende nedsat.

Naar Ejendomsforbeholdet maa behandles anderledes end andre Tilfælde af Tilvækst, maa det naturligvis bero paa, at Sælgeren i hvert Fald i de fleste Tilfælde har samtykket i Genstandens Indføjelse i Køberens faste Ejendom. Tager han Genstanden tilbage, har denne Vindikation ikke som f. Eks., hvor Genstanden har været stjaalet, Karakteren af Retshaandhævelse over for en uberettiget Handling. Medens Nægtelse af Vindikationsret for Ejeren af den stjaalne Ting, der nu er indføjet i en fast Ejendom, ikke kan paavirke den bestjaalnes Foranstaltninger i væsentlig Grad, kan Sælgeren naturligvis afholde sig fra at sælge uden kontant Betaling eller anden Form for Sikkerhed end Ejendomsforbehold.

Om man vil give Panthaveren eller Sælgeren Fortrinnet, skal iøvrigt ikke bero paa nogen Hensyntagen til disse Parters Interesser, men skal bero paa Afvejelsen af, om det tjener Samfundet bedst, at Inventar og Maskiner benyttes som Kreditgrundlag for Pantekreditten i de faste Ejendomme eller til et særligt Kreditgrundlag for Leverandørerne. Paa den ene Side staar den ringe Betydning,

¹⁾ Se herom nfr. S. 177 f.

som Inventaret har for Panthaverne ved Laangivningen. Paa den anden Side staar Fordelen ved, at Ejeren kan forny Inventar og Maskinanlæg uden at behøve at præstere Betalingen kontant, skønt Ejendommen er fuldt ud prioriteret. Og man maa ikke overse Fordelen ved at den Kredit, der ydes, svarer til Værdiforøgelsen og afvikles med Nedgangen i Tingens Værdi i Form af Afdrag til Sælgeren. Betragter man derfor Sagen udelukkende ud fra Hensynet til Opfyldelsen af Ejerenes Kreditbehov, er der næppe Tvivl om, at de største Fordele er knyttet til en Ordning, som tillader Køb under Ejendomsforbehold i ret vid Udstrækning.

Hvis imidlertid Udskillelsen af Salgsgegenstanden medfører Beskadigelse af Ejendommen eller af Salgsgegenstanden, er det hverken fra Ejeren eller fra Samfundets Synspunkt heldigt, at en Udskillelse tillades til Fordel for Forbeholdssælgeren. Det vil føre til en Destruktion af Værdier, som mere end opvejer de Fordele, der er knyttet til den særlige Kreditsikring. Hvor Sagen drejede sig om Sælgerens Adgang til at tilegne sig en Ovn, der var indlagt paa Lejerens Bekostning, og som derfor ikke falder ind under Regelen i T. L. § 38, blev der derfor ikke alene lagt Vægt paa, at den tidligere Tilstands Genoprettelse fordrede ikke ubetydelige Udgifter, men ogsaa paa, at Ovnen kun for en Del, nemlig med Hensyn til det til Ovnen medgaaede Jern, kunde komme Sælgeren til Gode¹⁾. Men det er en Vildfarelse at tro, at de samfundsmæssige Tab er begrænset til Tilfælde, hvor enten den faste Ejendom eller den indføjede Genstand beskadiges ved Udskillelsen. Blandt de Tilfælde, der har været forelagt for Domstolene, og hvor Indføjelsen var sket før Tinglysningsloven, har ogsaa været flere Sager angaaende elektriske Ledninger. Ledningernes Værdi for Sælgeren er — maaske bortset fra de abnorme Prisforhold, som Krigen har medført — ret ringe sammenlignet med Installationens Værdi paa det Sted, hvor den er anbragt. Tages den bort fra sin Plads, er Udgifterne ved Installationens Anbringelse spildt, og ogsaa Nedtagningen maa siges i Almindelighed at være spildt Arbejde, set fra et samfundsmæssigt Synspunkt. Ved at være anbragt i Ejendommen er Ledningerne gaaet op i en større økonomisk Enhed, hvorfra de ikke paany kan udskilles uden Tab. Udskillelsen maa derfor forhindres; det kan

¹⁾ U. f. R. 1941. 731 og nfr. S. 192 f.

netop bedst ske derigennem, at Installationen gaar ind under Pant-haverens Ret, og man nægter Sælgeren Adgang til Tilbagetagelse.

Men dermed er ogsaa Princippet for den rette Afgrænsning af en Lovregel om Ejendomsforbeholdssælgerens Ret givet. I den Udstrækning, hvori Genstande, der er solgt paa Afbetaling, er ind-gaaet ikke blot i en faktisk, men ogsaa i en økonomisk Helhed, hvorfra de ikke paany lader sig udskille uden væsentlige Tab, bør Ejendomsforbeholdet blive uvirksomt. Hvor Genstandens Forbin-delse med Ejendommen er mere løs og tilfældig, bør Udskillelse kunne finde Sted. Og dette Hovedsynspunkt bør ikke fraviges til Fordel for Realkrediten, der kan indstille sig paa, at Udskiftning af Tilbehørsdele kan finde Sted ved Salg under Ejendomsforbehold.

Men kan man saaledes angive en ledende Grundsætning, er man naturligvis kun et Skridt paa Vejen til en hensigtsmæssig Ordning. Dels maa man gøre sig klart, i hvilken Udstrækning Tilbehørgen-stande har en saa intim Tilknytning til Ejendommen, at Ejendoms-forbeholdet bør underkendes. Dels maa man udforme Synspunktet i Regler, der kan give klar Vejledning til Panthavere og navnlig til Sælgere om Udsigten til Anerkendelse af Sælgerens Ret. I hvert Fald i sidstnævnte Henseende maa det vist erkendes, at den Regel, der er givet i Tinglysningslovens § 38, har svigtet. Gennemgaar man opmærksomt de Afgørelser, der er truffet siden Lovens Ikrafttræ-den, vil man finde, at der ikke blot i betydelig Udstrækning findes modstridende Afgørelser om ensartede Genstande. Men yderligere Uklarhed hidrører fra, at de Kriterier, som anvendes til Afgræns-ning af Paragraffens Omraade, er gjort saa mangeartede, at en Linie for dens Anvendelse er vanskelig at fastlægge. Og som det siges i Motiverne til den nedenfor omtalte svenske Lov fra 1895 om, hvad der hører til fast Ejendom, har det forholdsvis mindre Betydning, hvor Grænsen mellem fast Ejendom og Løsøre drages, imod at det klart angives, hvor Grænsen gaar ¹⁾).

Forinden jeg indgaar paa en Gennemgang af Tinglysningslovens § 38, skal der til Belysning af Problemets legislative Side gives nogle Oplysninger om de tilsvarende Regler i fremmed Ret.

Nærmest den danske Ret forud for Tinglysningsloven stod norsk Ret, der byggede paa den almindelige Lære om Tilvækst. Ved §

¹⁾ Undén II S. 41.

15 i Lov om Tinglysning af 7. Juni 1935 er Regelen dog blevet forandret derhen, at Ejendomsforbehold ikke er gyldigt, naar det angaar Dele af fast Ejendom. Dette er dog en lidet vidtgaaende Regel¹⁾. Den omfatter kun Genstande, der uden særskilt Aftale følger Ejendommen ved Overdragelse. En videregaaende Reform var optaget i Forslaget til Tinglysningsloven, men udgik sammen med alle andre Bestemmelser om Panterettens Udstrækning²⁾. I Sverige antages det efter en principiel Afgørelse fra 1918, at et Ejendomsforbehold ikke har Gyldighed mod Trediemand, naar det angaar Genstande, der ifølge Lov af 24. Maj 1895 regnes til fast Ejendom³⁾. Herunder hører først og fremmest Bygninger, Ledninger og andre Anlæg i Jorden, Hegn, Træer paa Roden, fast Inventar saasom Kakkelovne, Elevatorer, Kraftledninger og Genstande, der er fastmurede eller fasttømrede til Bygningen. Endelig hører til fast Ejendom Motorer, Maskiner og Kar, der for deres Anvendelse kræver og tillige hviler paa et fast, fra først af tilvejebragt Fundament⁴⁾.

Efter tysk Ret bortfalder Ejendomsforbehold, dersom en Løsørengenstand bliver væsentlig Bestanddel af en fast Ejendom⁵⁾. Som væsentlige Bestanddele nævner Loven Bygninger og de til Opførelse af Bygning anvendte Materialer. Uden for de væsentlige Bestanddele falder navnlig Genstande, der kun i et forbigaaende Øjemed er bragt i Forbindelse med »Grund und Boden«. Her som andetsteds er det navnlig Spørgsmaalet om Retsstillingen med Hensyn til Maskinanlæg, der har givet Anledning til Tvivlsspørgsmaal⁶⁾. Den tyske Rigsret skal længe have vist stærk Tilbøjelighed til at betragte Maskinanlæg som væsentlige Bestanddele af de faste Ejendomme; saaledes var det undertiden tilstrækkeligt, at Maskinen var væsentlig for den i Ejendommen drevne Virksomhed. Den Holdning, som Praxis havde indtaget, kritiseredes stærkt, navnlig paa den 29. »Deutsche Juristentag« i 1908. Senere er der sket et Omsving

¹⁾ Arnholm S. 446.

²⁾ Østrem og Heggelund, Tinglysning, 1935 S. 118 ff.

³⁾ Nytt jur. Archiv 1918. 441, jfr. Undén S. 159 f.

⁴⁾ Se nærmere herom og om Undtagelser fra Hovedregelen Undén II S. 40 ff.

⁵⁾ B. G. B. § 946, jfr. §§ 93—95.

⁶⁾ Rühl S. 142 ff.

til Fordel for Ejendomsforbeholdssælgeren. I det væsentlige overensstemmende med tysk Ret er schweizisk Ret ¹⁾).

Medens ældre østrigsk Ret nærmede sig til dansk Ret forud for Tinglysningsloven, blev der i 1916 indført den Regel, at Ejendomsforbehold til Maskiner kun var gyldigt, dersom der var sket Anmærkning derom i Grundbogen. Dersom Maskinen blev anbragt til Erstatning for en ældre, krævedes tillige Samtykke til Anmærkningen fra ældre Rettighedshavere, en Ordning, der har været Forbillede for O. K. Magnussens foran S. 154 gængivne Opfattelse af Sagens rette Ordning ²⁾).

I fransk Ret gaar Retten til at gøre et Ejendomsforbehold gældende med Hensyn til Tilbehør til fast Ejendom temmelig vidt. Der skelnes mellem »immeubles par nature« ³⁾, hvortil hører Grund og Bygning, og »immeubles par destination« ⁴⁾. Med Hensyn til de sidste er Ejendomsforbehold gyldigt.

Efter engelsk Ret vil Ejerens Ret til Genstande solgt ved hirepurchase Kontrakt bortfalde, hvis Genstanden bliver »fixture in the legal sense«, nemlig ifølge det Princip, at »what is annexed to the land becomes part of the land«. Genstanden er imidlertid kun »annexed to the land«, naar Forbindelsen er tilvejebragt »for the more complete enjoyment of the premises or for the improvement of the inheritance«. Hvis Øjemedet er midlertidigt, eller Anbringelsen er sket »for the more complete enjoyment of the chattel as a chattel«, er Genstanden ikke blevet »fixture in law«. Retten ifølge hirepurchase Kontrakten kan da gøres gældende. Hvilken Art Forbindelsen med den faste Ejendom har, er principielt uden Betydning. Hvis Genstanden kun er forbundet med Ejendommen ved sin Vægt, paahviler Bevisbyrden for dens Tilknytning til Ejendommen dog den, der paastaar, at Genstanden er indgaaet som Bestanddel af Ejendommen. Hvis derimod Genstanden blot er løst forbundet med Ejendommen, paahviler Bevisbyrden den anden Part ⁵⁾).

Tilbehørsproblemets Vanskelighed turde med Tydelighed frem-

¹⁾ Rühl S. 150.

²⁾ Se nærmere Rühl S. 147 ff.

³⁾ C. c. Art. 517—18.

⁴⁾ C. c. Art. 524.

⁵⁾ Dunstan S. 100 ff.

gaa af Stillingen i fremmed Ret. Paa den ene Side finder man en Tendens til at udvide Panthavernes Ret (navnlig i norsk Ret efter dansk Forbillede); paa den anden Side har stærke Kræfter i tysk og østrigsk Ret virket for at give Afbetalingskreditten Raaderum, og overalt afhænger den rette Grænse af et vanskeligt Skøn over Genstandens mere eller mindre faste Tilknytning til Ejendommen. Denne Baggrund maa tages i Betragtning ved Fortolkningen af Tinglysningslovens § 38.

Tinglysningslovens § 38 lyder saaledes: Naar en Bygning er opført, helt eller delvis, og naar Maskiner, Kedler, Ovne eller lign. er blevet indlagt i en Ejendom paa Ejerens Bekostning til Brug for Ejendommen eller en der værende Erhvervsvirksomhed, kan særskilt Ret over Bygningens Materialer og over nævnte Tilbehør ikke forbeholdes, være sig som Ejendomsret eller paa anden Maade. Tinglyst Pantebrev i Ejendommen omfatter uden særlig Vedtagelse ogsaa dette Tilbehør.

§ 38 omhandler dels Bygninger, dels Tilbehør. Saaledes som Bestemmelsen er affattet, synes den kun at angaa Bygningstilbehør, jfr. Ordene »indlagt i Ejendommen«. Dette Udtryk synes ikke saa omfattende, at der derunder kan indbefattes Hegn eller Plantninger, der nævnes i den svenske Lov af 1895¹⁾. Ogsaa i B. G. B. § 94 gives en meget rummelig Regel, der omtaler »die mit dem Grund und Boden fest verbundenen Sachen«. Den mest nærliggende Løsning af de Problemer, som det umiddelbare Tilbehør til Jorden rejser, synes da at være, at man maa blive staaende ved den før Tinglysningsloven gældende Ordning. Kun med Hensyn til Plantninger kan der være Grund til at antage noget andet. Ved Væksten undergaar de en Forandring, der kan sidestilles med en Omdannelse af Genstanden, der udelukker, at Ejendomsforbeholdet gøres gældende²⁾. Til Støtte for denne Opfattelse kan ogsaa anføres en Afgørelse fra Tiden efter Tinglysningsloven³⁾. En Stempelpumpe, der anvendtes til en Briketfabrik, og som var fast anbragt i et Skur paa en Dæmning, men uden Tilknytning til nogen Bygning, fandtes efter sin Anbringelsesmaade ikke indbefattet under T. L. § 38. Sælgerens Ejendomsforbehold var derfor ikke gaet tabt.

¹⁾ Jfr. foran S. 160.

²⁾ Jfr. nfr. S. 203.

³⁾ V. L. T. 1932. 329.

En Opfattelse efter de angivne Retningslinier er dog ret betænkelig. Et Stakit, et Brønddæksel, et Drivhus og lignende har i Regelen samme faste Tilknytning til Ejendommen som Centralvarmeanlæg, Badekar, o. lign. Og der tiltrænges paa dette Omraade særlig stærkt Værn, fordi en Fjernelse sine læsione priori status næsten altid vil kunne finde Sted. Nu er de gamle Synspunkter for Behandlingen af Tilvækstproblemet ikke alene afskaffet inden for Tinglysningslovens Omraade. Men ogsaa paa et andet vigtigt Omraade er disse Grundsætninger trængt tilbage. Uden Lovhjemmel har lignende Betragtninger, som er udtrykt i § 38, været bestemmende for Behandlingen af Tilvækst med Hensyn til Skibe. En Anvendelse paa Genstande, der uden at være indlagt i Bygning er bragt i fast Forbindelse med selve Grundarealet, synes derfor ubetænkelig. Visse Tendenser i denne Retning kan man ogsaa spore, f. Eks. naar det er antaget, at § 38 var anvendelig med Hensyn til en Centrifugalpumpe, der anvendtes til et Gartneris Forsyning med Vand ¹⁾). Pumpen fandtes anbragt under aaben Himmel i et Cementrør, der hvilede paa Brønddækslet, og den var med fire Bolte fastgjort til Rørledningen. Da Pumpen var anbragt til Erstatning for en ældre Pumpe, havde Afgørelsen kunnet henvise til Magnussens særlige Lære om Tilvækst uden for Omraadet af § 38, jfr. foran S. 154; men i Dommen støttes Resultatet direkte paa § 38. Dersom det antages, at Grundsætningen i § 38 er anvendelig paa Tilbehør til Grunden, maa det i Tvivlstilfælde navnlig være afgørende, om Genstande af den paagældende Art dels er almindelige for Ejendomme af den paagældende Art, dels om de er af afgørende Betydning for Ejendommens Brug. Et Solur bør næppe under nogen Omstændigheder falde under § 38 ²⁾).

Er det rigtigt, at ogsaa Tilbehør til Grunden omfattes af Tinglysningslovens § 38 eller dens Analogi, faar det mindre Betydning

¹⁾ U. f. R. 1934. 167.

²⁾ Vinding Kruse synes at fortolke Bestemmelsen i T. L. § 38 saaledes, at den ikke blot omfatter Bygninger og Bygningstilbehør, men ogsaa »Tilbehør til den faste Ejendom som saadan«. Af de her omhandlede Genstande skal kun Planter falde udenfor, men alligevel behandles efter Bestemmelsens Grundsætninger, jfr. E. R. S. 1776. Det havde dog været ønskeligt, om man ved Bestemmelsens Affattelse havde haft Opmærksomheden henvendt paa Forholdet og klaret de fremkomne Tvivlsspørgsmaal.

at afgrænse Paragraffens Begreb om Bygning. Men Spørgsmaalet kan dog have nogen Interesse; for Bygningers Vedkommende spørger man ikke, om de hører til de Genstande, som det er sædvanligt at opføre paa en Ejendom af den paagældende Art. Ej heller afhænger Afgørelsen af Bygningens større eller mindre Betydning for Ejendommen eller den der drevne Erhvervsvirksomhed. Om Opførelsen er sket paa Grundejerens eller en Lejers Bekostning, synes efter Paragraffens Affattelse ligegyldigt, hvor Talen er om Bygninger. Og det kan ikke gøre nogen Forskel, om Bygningen som tilhørende en anden end Grundens Ejer har faaet sit eget Ejendomsblad. I saadanne Tilfælde har Sælgeren det imidlertid i sin Magt at skaffe sig fyldestgørende Sikring ved tinglyst Pantebrev i Bygningen.

Om der i givet Tilfælde er opført en Bygning, maa naturligvis iøvrigt afhænge af den konventionelle Opfattelse. Fra Retsanvendelsen efter Tinglysningsloven kan nævnes, at en Svinestald, helt forarbejdet af Træ, 18,6 m lang, 6 m bred og 3,5 m høj, løst anbragt paa 30 Murstenspiller fandtes at være en Bygning af en saadan Art, at Sælgerens Ejendomsret gik tabt i Forhold til Panthaverne ¹⁾. Til et tilsvarende Resultat naaede man med Hensyn til et Svinehus opført af Asbestflager og hvilende paa en Betonsokkel ²⁾. Som Bygning betragtede man derimod ikke et Høsehus, der var sammensat af Flager af tynde Brædder og havde en Bredde af 5 m og en Længde af 12,5 m; det var opstillet et Stykke fra Ejendommens Bygninger paa en støbt Cementramme, saaledes at det let kunde fjernes ³⁾. Det hedder i Dommen, at idet Høsehuset efter sin Beskaffenhed ikke kan anses som omfattet af Ejendommens Pantsætning, maatte Ejendomsforbeholdet være gyldigt. Høsehuset opfattedes saaledes ikke blot ikke som en Bygning, men heller ikke iøvrigt som et Tilbehør til Grunden af en saadan Art, at Grund-sætningen i § 38 var anvendelig ⁴⁾, ja end ikke som Driftsinventar til en Landejendom indbefattet under Pantsætningen efter T. L. § 37. Afgørelsen synes derfor paavirket af den meget tvivlsomme Opfattelse, at Høsehold ikke er et normalt Led i en Landbrugs-

¹⁾ U. f. R. 1931. 827.

²⁾ U. f. R. 1933. 749.

³⁾ U. f. R. 1939. 883.

⁴⁾ Jfr. foran S. 162 f.

virksomhed¹⁾). Allerede derfor kan Bestemmelsen ikke være afgørende med Hensyn til Mistbænke, Drivhuse og lignende Anlæg, der tjener til Brug for en paa Ejendommen værende Erhvervsvirksomhed. Hermed stemmer det, at man i en anden Dom har anvendt T. L. § 38 paa et Hønseshus af Træ til en Pris af 5000 Kr., der var den eneste Bygning paa Grunden. Det anførtes udtrykkelig, at Ejendommen udelukkende var indrettet til den bestemte Virksomhed, nemlig Hønseri²⁾).

Hvad der efter T. L. § 38 gælder om Bygning, gælder ogsaa om Dele af Bygning. Som Dele af Bygning maa man utvivlsomt betragte Vinduer og Døre og deslige. Dog viser den særlige Fremhævelse af Kedler, Ovne og lignende, at »Dele af Bygning« maa tages i en snævrere Betydning end det, man ellers har kaldt naturligt Tilbehør til Bygningen.

De største Fortolkningsvanskeligheder opstaar imidlertid med Hensyn til Anvendelsen af T. L. § 38 paa Bygningstilbehøret. Og naar Bestemmelsen netop her giver Anledning til saa megen Tvivl, maa denne først og fremmest føres tilbage til Bestemmelsens meget uheldige Affattelse. I den afgørende Passus i Bestemmelsen »naar Maskiner, Kedler, Ovne eller lign. er blevet indlagt i en Ejendom paa Ejerens Bekostning til Brug for Ejendommen« ligger Tyngdepunktet for Fortolkningen i Udtrykket »indlagt i en Ejendom«, idet en rimelig Afgrænsning ikke kan findes i Ordene »eller lign.«. Hvis man ikke vidste bedre, vilde man imidlertid læse Bestemmelsen saaledes, at »indlagt« refererer sig til den Maade, hvorpaa Genstanden er bragt i Forbindelse med den faste Ejendom. Paragraffen kunde saaledes udmærket dække den Retstilstand, som raadede før Tinglysningslovens Ikrafttræden. Naar man kender Bestemmelsens Tilblivelseshistorie, er en saadan Læsemaade vel udelukket; men Konsekvensen bliver, at Ordet »indlagt« bliver uden Mening. I hvert Fald fjerner Meningen sig ganske fra den almindelige sproglige Betydning. Resultatet er derfor, at Domstolene har maattet udfinde Afgrænsningen af Paragraffens Anvendelsesomraade udelukkende ud fra Betragtninger over Formaålet med Bestemmelsens

¹⁾ Se navnlig U. f. R. 1935. 373, jfr. U. f. R. 1927 B. 342 f., 1928 B. 92 og 93 ff., 1933 B. 293 f. og E. R. S. 1738 og 1741.

²⁾ V. L. T. 1937. 217.

Indførelse. Klare Synspunkter for Bestemmelsens Anvendelsesomraade er imidlertid hverken at finde i Vinding Kruses Afhandling om Tinglysning eller i Lovens Motiver. Og Erfaringerne, som er gjort i den Tid, hvori Bestemmelsen har været praktiseret, viser, at en Mangfoldighed af Formaalsbetragtninger har kunnet paavirke Afgørelserne.

Stort set kan man sige, at Tinglysningslovens § 38 har et snævrere Omraade end § 37. § 37 angiver det Løsøre, der ved Indførelsen paa Ejendommen gaar ind under Panthaverens Ret, dersom det tilhører Ejendommens Ejer; § 38 angiver et snævrere Tilbehørsbegreb, det Løsøre, der ved Indføjelsen i Ejendommen gaar ind under Pantet, uanset at det tilhører Trediemand ifølge Ejendomsforbehold. De to Paragraffers Ordlyd kan dog give Anledning til Tvivl om, at § 38 paa alle Punkter har et snævrere Anvendelsesomraade end § 37. Efter § 37 omfatter Panthaverens Ret Driftsmateriel og Driftsinventar i en Ejendom, der varigt er indrettet med en *særlig* Erhvervsvirksomhed for Øje. I § 38 tales der derimod om Tilbehørgenstande, der er indlagt i Ejendommen til Brug for en *der værende* Erhvervsvirksomhed. At Ejendommen skal være *indrettet til* Erhvervsvirksomhed, endsige til en *særlig* Erhvervsvirksomhed, kræves ikke. At der skulde ligge en særlig Hensigt bag den forskellige Affattelse, synes kun at bestyrkes ved Tilføjelsen i T. L. § 38, 2. Stk., hvorefter tinglyst Pant i fast Ejendom ogsaa omfatter det i Paragraffen omhandlede Tilbehør uden særlig Vedtagelse. Denne Bestemmelse er praktisk talt uden Betydning, dersom det i Bestemmelsen omhandlede Erhvervstilbehør allerede er indbefattet under § 37.

Visse af de efter Tinglysningslovens Ikrafttræden afsagte Domme anvender en Udtryksmaade, som nærmest lader formode, at det Erhvervstilbehør, der omhandles i § 38, er det samme som Tilbehøret efter § 37. Om en Motor siges det saaledes: »Da Bygningen, i hvilken Motoren er anbragt, er opført og indrettet som samt drives som Destruktionsanstalt, altsaa varigt er indrettet med en særlig Erhvervsvirksomhed for Øje . . . , maa Motoren anses som Tilbehør til Ejendommen, og Forholdet i det hele falde ind under nævnte Lovs § 38«¹⁾). Hermed stemmer det godt overens, at det i en Af-

¹⁾ U. f. R. 1929. 1105.

gørelse om Ejendomsforbehold til en Trykkerimaskine stærkt understreges, at Indehaveren ved sit Køb af Ejendommen lod denne indrette til Trykkeri bl. a. ved Opførelse af en Mellembygning ¹⁾).

I andre Domme genfinder man en tilsvarende Betragtning, men paa den ejendommelige Maade, at den Omstændighed, om Ejendommen er indrettet med en bestemt Erhvervsvirksomhed for Øje, ikke opfattes som en Betingelse for Anvendelsen af § 38 med Hensyn til Erhvervstilbehør, men kun som et Moment, der sammen med andre kan influere paa Afgørelsen ²⁾). Disse Domme synes saaledes at forudsætte, at det enten er tilstrækkeligt, at Ejendommen er indrettet med Erhvervsvirksomhed for Øje, eller at den faktisk bruges i Erhvervsøjemed uden at være indrettet dertil.

Den tilsyneladende Divergens mellem §§ 37 og 38 svinder ganske vist ind, dersom det antages, at T. L. § 37 kan undergives en udvidende Fortolkning og læses uden Hensyntagen til Ordet »særlig«. Betoneres man, at Ejendommen skal være indrettet med en *særlig* Erhvervsvirksomhed for Øje, kan Tilbehørspanteretten ikke omfatte Erhvervstilbehøret, dersom en Fabriksbygning i sin Tid er indrettet til en Fabrikation, men efter dennes Standsning uden Bygningsforandring anvendes til en anden Fabrikation. Selv om der maaske kunde anføres Grunde for en Regel af dette Indhold, er der dog ikke tilsigtet en saadan Forandring og Indskrænkning af Tilbehørs pantet efter Konkurslovens § 153. Denne Bestemmelse gav Adgang til efter særlig Vedtagelse under Panteretten i Fabrikker og andre industrielle Bygninger at indbefatte Maskiner og andet Driftsmateriel og Driftsinventar uden Hensyn til, om Bygningernes Indretning peger hen paa nogen bestemt Art af Erhvervsvirksomhed. For den udvidende Fortolkning af § 37 taler ogsaa den Omstændighed, at Laangiveren ved Panterrettens Stiftelse vel er i Stand til at undersøge, om Ejendommen er indrettet til Erhvervsvirksomhed eller blot til Beboelse; det vil derimod i Almindelighed ikke være muligt at konstatere, om Ejendommen er indrettet til den særlige Erhvervsvirksomhed, der nu drives i den ³⁾).

Selv med denne Fortolkning af T. L. § 37 kunde man efter Or-

¹⁾ U. f. R. 1936. 972, jfr. ogsaa 1937. 164.

²⁾ V. L. T. 1929. 119, 1934. 49, U. f. R. 1939. 455.

³⁾ Mod det anførte maaske V. L. T. 1941. 76.

dene tænke sig T. L. § 38 anvendt paa Installationer til Brug for en i Ejendommen værende Erhvervsvirksomhed, selv om Ejendommen ikke er indrettet med denne Virksomhed for Øje. Som Eksempel kan nævnes, at der i en til Beboelse indrettet Ejendom indrettes Klinik og derfor foretages visse elektriske Installationer. Paa Grund af den erhvervsmæssige Benyttelses mere flygtige Karakter vilde en Udvidelse af Panteretten til saadanne Installationer dog være urimelig, og det synes rettest paa dette Punkt at undergive § 38 en indskrænkende Fortolkning. Herefter er Resultatet, at § 38 trods de videregaaende Ord dog paa intet Punkt rækker ud over § 37. Men Bestemmelsernes Anvendelse bør ikke udelukkes, fordi Ejendommen anvendes til et andet erhvervsmæssigt Formaal end det, hvortil den er indrettet.

Det vilde naturligvis lette Fortolkningen af T. L. § 38, om det var muligt at finde generelle Synspunkter for Fortolkningen. Men dette er dog kun i begrænset Omfang muligt. Af Vinding Kruse hævdes det som ledende Synspunkt, at Sælgerens Ejendomsforbehold ikke kan gøres gældende, dersom Genstanden *efter den almindelige økonomiske Opfattelse* i Samfundet eller *efter den almindelige tekniske Opfattelse* paa vedkommende Omraade maa anses for Tilbehør til Bygningen som Erhvervsbygning eller Boligbygning. Forslaget til § 38 indeholdt ogsaa dette udtrykkeligt ved Ordene: »naar de (nemlig Maskiner, Kedler, Ovne e. lign.) . . . efter den almindelige Opfattelse maa anses som Tilbehør til Ejendommen«. Naar disse Ord udgik, var det ikke, fordi man var uenig i den derved angivne Grundbetragtning, men fordi man vilde udtrykke denne mere bestemt ¹⁾. Hertil er forskelligt at bemærke. Ordene i § 38 antyder efter den nuværende Affattelse intet om det angivne Synspunkt, der vanskeligt lader sig forene med de anvendte Udtryk. Hvis Genstanden kan siges at være indlagt i Ejendommen til Brug for denne eller den i Ejendommen værende Erhvervsvirksomhed, er Bestemmelsens Fordringer fyldestgjort, uden at det kommer i Betragtning, om Genstanden efter almindelig Opfattelse hører med til en Bygning af den paagældende Art. Denne Indvending er dog mere formel, idet det for at faa et fornuftigt Indhold ud af Paragraffen er nødvendigt at vende og dreje Ordene, saa Meningen ikke

¹⁾ E. R. S. 1772.

har meget med de anvendte Udtryk at gøre. Men vigtigere er det, at en saadan almindelig Retsopfattelse, som skal være bestemmende for Paragraffens Fortolkning, ikke fandtes, dengang Bestemmelsen blev indført. Den almindelige Retsopfattelse godkendte den ældre Lære om Tilvækst, som det nu var Meningen at bryde med; men en almindelig Opfattelse med Hensyn til Tilbehørsbegrebets Udstrækning vilde da kun kunne danne sig ud fra det nødtørftige Bidrag, som Bestemmelsens Ordlyd og Motiverne kunde give. Men Motiverne undlod at supplere de magre Ord ved at henvise til den almindelige Retsopfattelse. I Tyskland har Rigsretten paa tilsvarende Maade henvist til »die Verkehrsanschauung der beteiligten Kreise«. Men herom siger Rühl træffende ¹⁾: »Freilich wird gerade bei Maschinen eine solche allgemeine Verkehrsanschauung in den meisten Fällen fehlen. Wichtig aber ist, dass durch diese Formulierung die Entscheidung zum grossen Teil in die Hand des Tatrichters gelegt wird. Dass bei dieser Sachlage eine gewisse Rechtsunsicherheit besteht, und ein Präjudizienkultus herrscht, kann nicht Wunder nehmen.« Undersøger man de Domme, som er afsagt i Tiden fra Tinglysningens Ikræfttræden, vil man da ogsaa finde, at der er lagt Vægt paa mange forskellige Betragtninger; men den almindelige Retsanskuelse har ikke været i Stand til at yde noget væsentligt Bidrag til Fortolkningen. Den almindelige Retsanskuelse er derimod i meget vid Udstrækning paavirket af de Præjudikater, der foreligger. I Virkeligheden findes der ingen anden Vej til Forstaaelsen af den uklare Lovbestemmelse end Præjudikatskultus; men hvorledes saa anvise Dommeren at se hen til den almindelige Retsopfattelse?

Et andet mere almindeligt Synspunkt, der er formuleret af Vinding Kruse, og som snarere er egnet til at give en vis Vejledning, stemmer overens med tysk Retsopfattelse og er beslægtet med engelsk Opfattelse ²⁾. Det gaar ud paa, at en Genstand saasom et Redskab eller en Maskine ikke falder under § 38, fordi den er Tilbehør til det Erhverv, der drives i Bygningen, men den skal tillige være Tilbehør til Bygningen ³⁾. Sætningen er imidlertid vanskelig

¹⁾ S. 143 f.

²⁾ Se foran S. 160 f.

³⁾ E. R. S. 1768.

at anvende. Af Vinding Kruse benyttes den til at begrunde, at ambulante Redskaber m. v. ikke hører under § 38; men hertil behøver man ikke denne Betragtning, jfr. straks nfr. i Teksten. Skal Synspunktet have virkeligt Indhold, maa det betyde, at de Tilbehørs-genstande, der maa antages at forlade Ejendommen, hvis Erhvervs-virksomheden rykker ud, ikke hører under Paragraffen; det gælder navnlig en stor Del af Maskinerne. Men hele Synspunktet er absolut uforeneligt med Indholdet af § 38, der forudsætter, at en Genstand kan være indlagt i Ejendommen enten til Brug for denne eller den der værende Erhvervsvirksomhed. I begge Tilfælde er Bestemmel-sen anvendelig.

Den Omstændighed, at en Genstand er bestemt til ambulant Brug inden for en Erhvervsvirksomhed, synes at udelukke, at den kan betragtes som »indlagt« i Ejendommen. Ambulante Arbejdsredska-ber og Maskiner hører derfor ikke ind under T. L. § 38. Dette gæl-der ikke blot om saadant Værktøj, der hører med f. Eks. til en Haandværksvirksomhed, og som lige vel er anvendeligt inden for Virksomhedens Omraade og ude paa fremmede Arbejdspladser¹⁾. Ogsaa Værktøj og Maskiner, der inden for Ejendommens Grænser anvendes snart her, snart der, falder uden for Bestemmelsens An-vendelsesomraade. Selv om en Malkemaskine til Stadighed anven-des i Stalden, tillodes det Sælgeren at tage den tilbage, da Anlægget dog var indrettet saaledes, at dets væsentlige Dele kunde afmon-teres og bruges i Marken²⁾. Hvor Tilbagetagelsesretten nægtes, er det fremhævet, at Genstanden efter sin Størrelse og Anbringelses-maade kun vil kunne finde Anvendelse paa det Sted, hvor den er anbragt³⁾, eller det nævnes med Hensyn til en Pumpe, at den er stationær⁴⁾. Anlæggets faste Montering er imidlertid ikke noget sik-kert Indicium for, at § 38 er anvendelig. Uden for Bestemmelsens Omraade falder en Del fast monterede Genstande. Men den faste Anbringelse er en ufravigelig første Betingelse for at nægte Sælge-ren Tilbagetagelsesretten.

Genstandens ambulante Karakter synes ogsaa at have været be-

¹⁾ Se saaledes om smaa Værktøjsmaskiner i et Stenhuggeri U. f. R. 1928. 963.

²⁾ U. f. R. 1932. 828, 1942. 159.

³⁾ U. f. R. 1937. 651, jfr. 1931. 790.

⁴⁾ U. f. R. 1934. 167.

stemmende for Domstolenes Stillingtagen til Ejendomsforbehold med Hensyn til Tærskværker. Medens der findes en almindelig Tendens til at anvende § 38 paa større maskinelle Anlæg, selv om de ikke er fastgjort til Underlaget, er Bestemmelsen gentagne Gange anset uanvendelig paa Tærskværker. Hvor et Tærskværk var anbragt paa en Træramme inden for en nogen Tid efter Anbringelsen støbt Cementkant, er Tilbagetagelse saaledes tilladt. Det hed i Afgørelsen, at et Tærskværk som det under Sagen omhandlede efter sin Beskaffenhed og normale Anvendelse — uanset det om dets Anbringelse oplyste — ikke kan anses som henhørende til det i Tinglysningslovens § 38 omhandlede Tilbehør¹⁾. Hvor et Anlæg i Almindelighed anvendes ambulantly, synes det derfor ikke at kunne bringe Forholdet ind under § 38, at Genstanden lejlighedsvis fungerer stationært.

Den sidste Betragtning er i nogle Afgørelser om Motorer til Anvendelse i Landbrugsejendomme strakt temmelig vidt. Oprindelsen hertil gaar tilbage til en Dom fra 1929, der angik en elektrisk Motor, der leverede Drivkraft til en Landejendom. Motoren blev af Sælgeren leveret fastgjort til to aflange Træstykker, der ved Møtrikker fastjordes til et Fundament. Det oplystes under Sagen, at Motoren skulde kunne anvendes ved Tærskning i Marken, samt at Motorer af den paagældende Art ofte benyttes som transportable og i mange Tilfælde udlejes sammen med transportable Tærskværker. Det antoges herefter, at Ejendomsforbeholdet var gyldigt²⁾. I senere Afgørelser vedrørende stationært anbragte Motorer til Brug i Landbrugsvirksomheder er det ligeledes antaget, at Ejendomsforbeholdet kan gøres gældende, idet det f. Eks. anføres, at Brugen ikke findes at være forskellig fra den Brug, der under tilsvarende Forhold almindeligvis gøres af saadanne Maskinanlæg paa Landet³⁾. Begrundelsen er ved første Øjekast meningsløs, da den Brug, der skal bringe Bestemmelsen under § 38, kun er Brug til en Erhvervsvirksomhed. Men sammenholdt med Afgørelsen fra 1929 maa Meningene være, at Motorens Anvendelse ikke væsentligt adskiller sig fra den Brug, der paa Landet gøres af ambulante Motorer, og derfor er

¹⁾ U. f. R. 1933. 980, jfr. V. L. T. 1931. 45.

²⁾ U. f. R. 1929. 554.

³⁾ U. f. R. 1932. 146, 584, 963.

Bestemmelsen uanvendelig. Dommene synes imidlertid at gaa for vidt ¹⁾. En enkelt Afgørelse gaar ogsaa i modsat Retning ²⁾).

Skønt det ikke udtrykkelig er sagt i Tinglysningslovens § 38, antages Bestemmelsen at være uanvendelig paa Genstande, der ikke varigt er indlagt i Ejendommen. Hvor en Erhvervsvirksomhed fandtes i en Bygning paa lejet Grund, og Lejemaalet fra Lejerens Side kunde opsiges med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel, fra Udlejerens Side efter 10 Aars Forløb, hvorhos Grunden ved Lejemaalets Ophør skulde afleveres i planeret Stand, ansaas Virksomheden ikke saaledes varigt knyttet til Bygningen, at § 38 kunde bringes i Anvendelse ³⁾). Af Vinding Kruse antages det, at Maskiners Indlæggelse i en Ejendom paa lejet Grund aldrig har den varige Karakter, der gør § 38 anvendelig ⁴⁾). Saa vidt bør man dog ikke gaa. F. Eks. maa det antages, at § 38 er anvendelig med Hensyn til Installationer, der findes i Bygninger, der er opført paa de af Københavns Kommune paa langvarigt Aaremaal udlejede Grunde, hvorpaa der er opført almindelige Beboelseslejligheder. Afgørelsen maa træffes ud fra det Synspunkt, om Ejendommen skønt opført paa fremmed Grund kan belaanes paa almindelige Laanevilkaar for Realkrediten.

Naar Ordene »indlagt i en Ejendom« efter Bestemmelsens Tilblivelseshistorie ikke kan forstaas som ensbetydende med »bragt i fast Forbindelse med en Ejendom«, giver Affattelsen af § 38 ikke Holdepunkter for nogen yderligere Indskrænkning i Regelens Anvendelse paa Genstande, der tjener til Brug for Ejendommen eller den der værende Erhvervsvirksomhed. »Indlagt« synes blot at betyde »fast og varigt anbragt«. Der er imidlertid kun en enkelt Domsafgørelse, der gaar saa vidt med Hensyn til at afskære Sælgeren fra at gøre sin Ejendomsret gældende. I en Afgørelse om nogle Mejerimaskiner ⁵⁾ hedder det kun, at hvad enten Maskinerne har været

¹⁾ Se ogsaa E. R. S. 1773.

²⁾ U. f. R. 1932. 603; se endvidere om en stationært anbragt, men til ambulantly Brug indrettet, lille Motor i en Bagerivirksomhed U. f. R. 1936. 138.

³⁾ U. f. R. 1934. 1116; se ogsaa U. f. R. 1931. 757, hvor Maskiners Anbringelse i et ved Siden af en Fabriksbygning opført Skur ikke fandtes at være en varig Anbringelse.

⁴⁾ E. R. S. 1775.

⁵⁾ U. f. R. 1932. 658.

anbragt i mere eller mindre fast Forbindelse med det paagældende Lokales Gulv og Væg, har de været stadig anbragt til Brug i Lokalet til Mejerivirksomhed. Derfor kunde Sælgerens Ejendomsforbehold ikke gøres gældende. Bestemmelsens Anvendelse efter den derved angivne Retningslinie vilde naturligvis fjerne mange af de Fortolkningstvivil, der er en Følge af Domstolens Anvendelse af en Række Synspunkter, der ikke paa nogen Maade henter Støtte i Bestemmelsens Ordlyd. Men Dommen staar alene blandt talrige Afgørelser, der indlader sig paa en Bedømmelse af Genstandens Tilknytning til Ejendommen ud fra en broget Mængde forskellige Betragtninger.

For det første har det vist sig, at Nissen gaar igen. Skønt det var Hensigten med Lovændringen i 1926, at det skulde være uden Betydning for Ejendomsforbeholdet i Sammenstød med Ejendommens Panthavere, om Genstanden var fast forbundet med Ejendommen, eller om Forbindelsen havde en løsere Karakter, er dette Resultat ikke naaet. Næsten alle de Domme, der er afsagt om Tilbehøret efter T. L. § 38 redegør flittigt for alle Detailler, der vedrører Salgsgenstandens Forbindelse med Bygningen, selv om det ikke altid fremgaar af Afgørelserne, hvilken Betydning man har tillagt disse Undersøgelser. I Stedet for, at man tidligere lagde Vægt paa, om Genstanden kunde fjernes uden Skade for Bygningen, træffes Afgørelserne efter Tinglysningsloven under Hensyntagen til, om Genstanden er bragt fast i Forbindelse med Bygningen. Det, som i saa Henseende hyppigst anføres, er, at Genstanden er boltet til Gulv eller Vægge ¹⁾. I andre Tilfælde er det Genstandens Forbindelse med Damp-, Gas-, Vand- eller Elektricitetsledninger, man har lagt Vægt paa ²⁾. Eller man paaberaaber sig, at der i Husets Loft er indbygget en Tragt, hvorigennem Materialer bringes til den løststaaende Maskine ³⁾, eller at et Udblæsningsrør er ført gennem Muren ⁴⁾. Saasom ingen Betragtning synes at være for ringe ved disse Afgørelser, har man ogsaa tillagt det Betydning, at der uden om

1) V. L. T. 1929. 275, U. f. R. 1929. 1105, 1931. 756, 790, 1933. 144, 320, 1936. 138.

2) U. f. R. 1931. 756, 759, 1934. 167, 1942. 992, jfr. 1940. 257.

3) U. f. R. 1931. 790, jfr. 1940. 257.

4) U. f. R. 1937. 651.

den løststaaende Maskine har været sømmet Trælister til Gulvet¹⁾. Uden Betydning for Afgørelsen har det heller ikke været, om Genstanden er anbragt paa et særligt Fundament²⁾, eller om Genstanden i sig selv er af saadanne Dimensioner, at den kun kan flyttes efter Demontering³⁾.

Løst Inventar, der er anbragt i et Erhvervslokale, maa i Regelen falde uden for Omraadet af T. L. § 38. Dette er saaledes antaget om »almindeligt løst Cafe- og Restaurationsinventar«⁴⁾. Det samme er antaget om Symaskiner, der i en Fabrik var løst nedsatte i særligt indrettede Borde, der var boltet til Gulvet, og som var leveret af Sælgeren sammen med Maskinerne⁵⁾. Men man skal alligevel være forsigtig med Generaliseringer. Hvor en Piske- og Røremaskine af smaa Dimensioner kunde vindiceres af Sælgeren, skyldtes det ikke saa meget, at den kun med en Stikkontakt var forbundet med Ejendommen, men mere andre Overvejelser⁶⁾. Endmindre kan man være sikker paa, at Genstande, der er i fast Forbindelse med Ejendommen, ogsaa er Tilbehør i den her omhandlede Forstand⁷⁾. Genstandens Fastgørelse og dens Dimensioner er kun vejledende Momenter ved en Bedømmelse af, om Genstanden kan anses som »indlagt i Ejendommen«.

Et Hovedsynspunkt, der gaar igennem mange Domme, er det, om vedkommende Maskine eller Anlæg er mere eller mindre nødvendigt for Ejendommens Brug eller for den der drevne Erhvervsvirksomhed. Denne Linie er anlagt ved en Dom fra 1929, hvori det om en Motor, der leverede Drivkraft til en Destruktionsanstalt, hedder, at den maa betragtes som »hørende til dennes naturlige og nødvendige Maskineri, idet Virksomheden til effektiv Drift behøver

¹⁾ U. f. R. 1937. 651.

²⁾ U. f. R. 1939. 1181, V. L. T. 1933. 106.

³⁾ U. f. R. 1936. 972, jfr. 1937. 651; jfr. derimod U. f. R. 1937. 164 samt om Tærskværker, der kun kunde flyttes ud af Lokalet ved Bygningsforandringer foran S. 170 f.

⁴⁾ U. f. R. 1934. 833; se derimod E. R. S. 1772 og om Teaterinventar S. 1773.

⁵⁾ U. f. R. 1939. 455.

⁶⁾ U. f. R. 1939. 27.

⁷⁾ Se f. Eks. Domme i V. L. T. 1929. 119, U. f. R. 1932. 991, 1933. 144, 548, 1935, 1001.

en Motor eller anden Kraftmaskine¹⁾). Som en Variant af det anførte Synspunkt fremtræder Paaberaabelsen af, at den under Ejendomsforbehold solgte Genstand er indføjet som Led i den paa-gældende Virksomheds samlede Maskinanlæg²⁾).

Selv om et Anlæg eller en Maskine ikke er nødvendig for Ejendommen eller den der værende Virksomhed, er der dog en Tilbøjelighed til at antage, at det til Anvendelsen af § 38 er tilstrækkeligt, at Genstanden er en sædvanlig Bestanddel af en Ejendom af den paagældende Art. For Beboelsesejendomme kan dette belyses ved en Sammenligning mellem to Afgørelser, den ene om en Vaske-maskine og en Centrifuge til Tørring af Vasketøj til Brug for Beboerne i en større Ejendom, den anden om et Kalkfilter, der var indlagt i en Villa. Under Hensyn til, at Talen var om en nyopført Ejendom forsynet med alle moderne Bekvemmeligheder, blev Vaskemaskinerne betragtet som et for Ejendommen naturligt Tilbehør, hvorpaa T. L. § 38 maatte være anvendelig³⁾). Kalkfilteret havde derimod ikke saadan udbredt Anvendelse, at Sælgeren var afskaaret fra at gøre sin Ejendomsret gældende⁴⁾). Med Hensyn til en Æltemaskine leveret til en Bager paa Landet, anføres det udtrykkelig, at slige Maskiner er almindelige i Landbagerier. Ejendomsforbeholdet kunde derfor ikke gøres gældende med Hensyn til en Motor, der anvendtes som Drivkraft for Æltemaskinen⁵⁾). Paa lignende Maade antoges det, at et Autoløfteranlæg ikke var et saa

¹⁾ U. f. R. 1929. 1105; se endvidere U. f. R. 1932. 603, 1933. 144, 1934. 167, 1936. 972, 1937. 651, 1938. 659, 1939. 1181, V. L. T. 1933. 106; i Afgørelsen i U. f. R. 1940. 257 understreges Nødvendigheden derved, at Maskinen benyttes daglig; i Afgørelsen i U. f. R. 1933. 320 nævnes det, at nogle Maskiner udgjorde en ret vigtig og væsentlig Del af en Tekstilsfabriks Inventar.

²⁾ U. f. R. 1931. 756, 759, jfr. 1937. 164.

³⁾ U. f. R. 1942. 992.

⁴⁾ U. f. R. 1932. 991.

⁵⁾ U. f. R. 1936. 138; en modsat Afgørelse begrunder sit Resultat med, at Æltemaskinen efter sin Art ogsaa kunde anvendes uden for Bagerier, se U. f. R. 1935. 1001, jfr. 1939. 27. Denne Betragtning vilde konsekvent gennemført medføre, at Motorer, der kan anvendes i mange Slags Virksomheder, ikke hørte under T. L. § 38. Betragtningen er antagelig blottet for Værdi for Fortolkningen af § 38. Se om Æltemaskine iøvrigt ogsaa U. f. R. 1933. 548.

nødvendigt eller almindeligt forekommende Anlæg i en Automobil-reparationsvirksomhed, der ikke havde Karakter af en egentlig Service-Station, at Ejendomsforbehold ikke havde Gyldighed ¹⁾).

En speciel Anvendelse af det Synspunkt, at Genstanden skal være et naturligt eller nødvendigt Tilbehør til Ejendommen eller den der drevne Virksomhed, foreligger, naar man uden for T. L. § 38 holder saadanne Genstande, der findes i Lokaler, der normalt anvendes til Udleje, og som i Almindelighed anskaffes af Lejeren ²⁾). Denne Betragtning fører Vinding Kruse til at antage, at almindeligt Butiksinventar ikke falder ind under Paragraffen ³⁾). I den Udstrækning, hvori der er Tale om løst Inventar i Butikker og Kontorer, behøves denne Forklaring dog ikke ⁴⁾). Og den lader sig meget vanskeligt forene med Affattelsen af T. L. § 38, der netop ved Fremhævelsen af, at Genstande indlagt paa Lejerens Bekostning er undtagne, maa gaa ud fra, at tilsvarende Genstande, indlagt paa Ejeren's Bekostning, ikke kan sælges med gyldigt Ejendomsforbehold. Og vilde man gennemføre Synspunktet konsekvent, maatte f. Eks. Værkstedsmaskiner og meget andet, der betragtes som indbefattet under Paragraffen, undtages sammen med Butiksinventaret.

Lejlighedsvis har man taget Sælgerens Paastand om Udlevering af Salgsgenstanden til Følge med den Begrundelse, at den — selv om den iøvrigt maatte opfylde Betingelserne for at betragtes som indlagt i Ejendommen — dog forholdsvis let kan erstattes af andre og billigere Installationer. Hvor en Motor drev et Vandpumpeanlæg paa en Landejendom, er det taget i Betragtning, at Pumpen ret let kunde erstattes af en Vingepumpe ⁵⁾). Om en Landsbytømrers Værktøjsmaskiner hedder det paa tilsvarende Maade, at de kan erstattes med Haandredskaber ⁶⁾). Hvor derimod et Hotel har faaet indlagt et Køleanlæg, har man ikke taget Hensyn til, at Hotellet hidtil har kunnet klare sig med et Isskab ⁷⁾). Og at man ikke altid lægger Vægt

¹⁾ U. f. R. 1937. 808.

²⁾ U. f. R. 1939. 27, jfr. 1939. 991.

³⁾ E. R. S. 1773.

⁴⁾ Se foran S. 174.

⁵⁾ U. f. R. 1932. 963.

⁶⁾ U. f. R. 1933. 144, V. L. T. 1934. 180.

⁷⁾ U. f. R. 1933. 136, 1937. 794; om Køleanlæg i Slagteriudsalg se U. f. R. 1939. 991.

paa Muligheden af at erstatte Maskinkraft med Haandkraft, viser navnlig Afgørelsen angaaende Vaskemaskine og Centrifuge i en moderne Beboelsesejendom ¹⁾). Som almindeligt, legislativt Synspunkt turde det ogsaa være urimeligt at tage Muligheden af at gaa tilbage til en mere primitiv Teknik i Betragtning.

I en enkelt Dom er der lagt Vægt paa, at et Anlæg var knyttet til en Produktion, der for den paagældende Erhvervsvirksomhed havde Karakter af Bivirksomhed. Sagen angik en Fiskekonservesfabrik, der tillige af Affaldet fremstillede Fiskemel ²⁾). Tilsvarende Afgørelser er truffet, hvor en Trikotagefabrik havde indkøbt Maskiner til Konfektionering af Trikotagevarerne ³⁾), og i Tilfælde, hvor en Æskefabrik havde anskaffet en Trykkerimaskine, der endog havde Betydning ogsaa for det Æskerne paaførte Tryk ⁴⁾). Men som Modstykke savnes ikke en Udtalelse, hvorefter det af Sælgeren om en Købmandsforretnings Iværksættelse af Kornrensning som en Bivirksomhed anførte ikke kunde medføre, at T. L. § 38 var uanvendelig ⁵⁾). Synspunktet har ikke Støtte i § 38 og er sikkert ikke egnet til at bestemme Sælgerens Retsstilling lige saa lidt som den Omstændighed, at en Erhvervsvirksomhed kun drives i en mindre Del af en Ejendom ⁶⁾).

Under Paavirkning af O. K. Magnussens foran omtalte Synspunkter ⁷⁾ har man undertiden tillagt det Betydning imod Sælgeren, at han har taget en ældre Genstand, der tilhørte Sælgeren og indgik under Pantet, i Bytte for Salgsgenstanden. Til Støtte for, at en Hurtigpresse af Sælgeren ikke kunde fordres udleveret, anførtes det saaledes, at der var givet en ældre Presse i Bytte, og denne havde en Værdi af 1400 Kr. ⁸⁾). Noget videre gaar en anden Afgørelse ⁹⁾), idet

¹⁾ U. f. R. 1942. 992.

²⁾ U. f. R. 1937. 757.

³⁾ U. f. R. 1939. 455.

⁴⁾ U. f. R. 1937. 164.

⁵⁾ U. f. R. 1937. 651, jfr. ogsaa V. L. T. 1941. 107.

⁶⁾ U. f. R. 1934. 572, men dog E. R. S. 1773, jfr. V. L. T. 1939. 45.

⁷⁾ Se foran S. 154.

⁸⁾ U. f. R. 1936. 972, jfr. 1937. 651; Synspunktet er ogsaa anført i U. f. R. 1940. 257, men ikke optaget i Rettens Begrundelse; i en Afgørelse i U. f. R. 1933. 548 er der ikke taget Hensyn til Bytte, fordi Panthaveren ved sin Passivitet var stillet som den, der samtykkede.

⁹⁾ U. f. R. 1938. 659.

der lægges Vægt paa, at der tidligere i Virksomheden havde været en Fræser svarende til den under Ejendomsforbehold købte, og Panthaverens Pantebrev gav udtrykkelig Pant i en saadan Maskine. Det var derimod ikke oplyst, at Sælgeren havde modtaget den i Bytte. Ved de anførte Domme er der dog ikke Tale om at følge O. K. Magnussens Lære konsekvent; den Omstændighed, at en Genstand er taget i Bytte af Sælgeren, eller at der tidligere har været en tilsvarende Maskine, der tilhørte Køberen, tages ligesom de øvrige Momenter kun som Indicier for, at Genstanden har en Tilknytning til Ejendommen, som udelukker Sælgerens Tilbagebetaling. Men samtidig maa Afgørelsen træffes under Hensyntagen til alle de andre Momenter, der kan øve Indflydelse paa Resultatet.

Hvis Genstanden saaledes varigt er anbragt paa et bestemt Sted i en Bygning til Brug for Ejendommen eller den der værende Erhvervsvirksomhed, kan Afgørelsen siges at bero paa et Skøn. Ved dettes Udøvelse har det Betydning, om Genstanden er fastgjort og da hvorledes, om Genstanden er mere eller mindre nødvendig, om den er mere eller mindre almindelig i Ejendomme, der anvendes til et vist Formaal, om en Genstand af den paagældende Art normalt anskaffes til Brug i lejet Ejendom, om Ejendommen fra Begyndelsen har været indrettet til den paagældende Virksomhed, om Genstanden kan erstattes af billigere Indretninger, om den henhører under en Bivirksomhed, eller om Virksomheden drives i en mindre Del af Ejendommen, samt om Genstanden træder i Stedet for en tidligere tilsvarende Genstand, som maaske endog er taget i Bytte af Sælgeren. Og hvor saa mange forskellige Synspunkter træffer sammen, maa det ogsaa kunne ventes, at nye Synspunkter vil kunne komme til i Fremtiden.

At en Række forskellige Omstændigheder tilsammen medvirker til en skønsom Afgørelse, er kendt fra adskillige Omraader; f. Eks. træffes Afgørelsen, om en Person har gjort sig skyldig i en Uagtsomhed, der paadrager Erstatningsansvar, ud fra et Skøn over samtlige Sagens Omstændigheder, hvoraf ingen enkelt kan fremhæves som eneafgørende. Men Forudsætningen for, at en saadan Betragtningssmaaade kan have Betydning, er den, at alle de Omstændigheder, som inddrages i Overvejelserne faktisk medvirker til Bedømmelsen ud fra et bestemt legislativt Synspunkt. Det er Culpa-begrebet, som tildeler de enkelte Momenter deres Betydning. Ved

Afgrænsningen af Omraadet for Tinglysningslovens § 38 er det kun Fiktionen om, at der bestaar en almindelig Handelsopinion, der har kunnet føre til den Tro, at mange Elementer kunde samvirke ved dens Udtryk. Men der findes ingen saadan almindelig Opinion¹⁾. Der findes derimod mange mulige legislative Synspunkter, hvorefter en Regel kan opstilles. Hvert af de Momenter, som Praksis har tillagt Betydning, kunde tænkes brugt til Afgrænsning af Regelens Rækkevidde, enten ganske selvstændigt eller i Forbindelse med et eller flere af de andre. Man vilde ikke kunde tænke sig at udforme en Erstatningsregel, der paa een Gang udtrykte en Culparegel og en vis major Regel paa en saadan Maade, at det overlades til Dommerens Skøn at fastsætte Erstatning under behørig Hensyntagen til begge Erstatningsprincipper. Men det er en saadan Fremgangsmaade, som Domstolene har benyttet sig af ved Afgørelser vedrørende Fortolkningen af § 38. Det kan være, at det afgørende bør være Fastgørelsesmaaden eller Nødvendigheden eller, om en anden Genstand er givet i Bytte; men § 38 kan ikke rumme alle Mulighederne under eet i en Pose, saaledes at Retten i det enkelte Tilfælde kan vælge, hvilken Regel man foretrækker. At Resultatet maa blive en overordentlig stor Retsusikkerhed for de implicerede Parter, maa i hvert Fald ikke give Anledning til Undren. Og som tidligere berørt, gælder det med Hensyn til et Spørgsmaal som Panterettens Udstrækning til Tilbehøret, at det er vigtigere at vide, hvor Grænsen gaar, end om den fastlægges paa den ene eller den anden Maade.

Den herskende Retstilstand medfører naturligvis, at Sælgeren maa være meget om sig. Sælger han en Motor, maa han vide, hvorledes Køberen agter at fastgøre den. Han maa undersøge, hvilken Betydning den har for Køberens Virksomhed, og om Køberen eventuelt kan klare sig med Haandkraft. Han maa vide, om det er almindeligt at anvende Maskinkraft i en Virksomhed af den paagældende Art. Tager han en gammel Motor i Bytte, løber han en særlig Risiko; men nægter han dette, vil det maaske blive anført imod ham, at Køberen har afhændet den gamle Motor og klaret sig med den nye. Han maa gaa igennem et Vildnis af modstridende Domme om Motorer, Æltemaskiner, Trykpresser, Værktøjsmaskiner og Fabri-

¹⁾ Se foran S. 168 f.

kationsmaskiner af forskellig Art, og det vil dog ikke være muligt at danne sig noget sikkert Skøn over sin Retsstilling. Og selv om han kommer til det Resultat, at han skulde være sikret, vil maaske en Udvikling af Køberens Forretning gøre Motoren mere nødvendig, eller en almindelig Udvikling inden for Branchen medføre, at Genstanden nu pludselig erklæres for almindeligt Tilbehør. For Tiden kan f. Eks. et Kalkfilter sælges under Ejendomsforbehold; men dersom dette muliggør et øget Salg af Kalkfiltre, kommer der en Dag, hvor Sælgeren har forsynet Markedet saa stærkt, at man underkender hans Ejendomsforbehold.

Foruden den almindelige Usikkerhed med Hensyn til Bestemmelsen af de Genstande, der falder under § 38, sporer man i Retspraksis ogsaa en Usikkerhed, der ligger i et andet Plan. Efter sin Ordlyd fremtræder § 38 som en simpel Kollisionsregel, der afgør Rangfølgen mellem to uforenelige Rettigheder, Panteretten og Ejendomsforbeholdet. Kender man Ejendommen, Genstanden, dens Betydning for Ejendommen og andre Momenter af den Art, som er nævnt i det foregaaende, skulde man derfra kunne naa til et Resultat. Men i dette Kollisionssynspunkt, der ganske er beslægtet med den gamle Tilvækstregel blot med en forrykket Grænse for Sælgerens Ret, indblandes undertiden et andet Synspunkt. Det kommer frem, naar der i Afgørelsen lægges Vægt paa, at Panthaverens Pantebrev nævnte en Maskine, der svarer til den solgte ¹⁾, eller der tales om, at Panthaveren har regnet med en bestemt Maskine ved Panterettens Stiftelse ²⁾. Det er i Virkeligheden ogsaa Udtryk for en Hensyntagen til Panteaftalens Fortolkning, som fører til at lægge Vægt paa, om Virksomheden fra først af har været indrettet til en Virksomhed af den paagældende Art. Og den samme Tankegang præger hele Fremstillingen hos O. K. Magnussen ³⁾. Men Synspunktet er ganske falsk. Det strider mod den Grundsætning, at Parterne i Aftalen ikke kan bestemme dens Virkninger i Forhold til Tredie-mand. Regelen i T. L. § 37 er til en vis Grad en Fortolkningsregel, idet den inden for Grænsen af det Tilbehør, der kan pantsættes

¹⁾ U. f. R. 1938. 659.

²⁾ Uden at dog Betingelserne for en ekstinktiv Erhvervelse efter T. L. § 1 er til Stede, se U. f. R. 1933. 320, hvor Underrettens Udtalelse i denne Retning dog ikke er tiltraadt af Landsretten.

³⁾ T. f. R. 1937 S. 22 ff.

i Forbindelse med fast Ejendom, angiver, hvad Panthaveren i Mangel af anden Aftale kan tage Pant i. Det kan Parterne selv bestemme. Om Panteaftalen ogsaa skal omfatte Genstande, der tilhører Trediemand, er derimod et Spørgsmaal, som ufravigeligt afgøres ved en Kollisionsregel, hvis Anvendelsesomraade ikke kan udvides ved Panteaftalen.

Det vilde være ønskeligt for Retssikkerheden, om Domstolene vilde gaa bort fra den mere skønsmæssige Afvejelse af de mange betydningsfulde og betydningsløse Hensyn og følge mere haandterlige Regler, som kunde være et nogenlunde adækvat Udtryk for de vigtigste Retshensyn. Hidtidig Praksis giver egentlig et ret godt Grundlag for at afstikke Retningslinierne. Det bør antages som en ufravigelig Regel, at Genstanden skal være varigt anbragt i Ejendommen til Brug for det bestemte Sted, hvor den findes. Hvis Genstande af den paagældende Art i Almindelighed forekommer som ambulante, skal Genstanden dog kunne fjernes, hvis ikke andet følger af den almindelige Tilvækstregel. Men det bør ikke være tilstrækkeligt, at tilsvarende Genstande undertiden forekommer som ambulante. Ud over Genstande til ambulant Brug bør fra Paragraffen undtages Genstande, der efter deres Beskaffenhed har Karakter af løst Inventar, selv om det er bestemt til Anvendelse paa et bestemt Sted, herunder navnlig mindre, løststaaende Maskiner. Selv om slige Maskiner er let fastboltet, bør denne tekniske Enkelthed ikke være bestemmende. Som yderligere Betingelse for Anvendelsen af § 38 bør det forlanges, at Genstanden er nødvendig eller dog naturlig for en bedre Udnyttelse af Ejendommen eller for den der værende Erhvervsvirksomhed, uden at man dog bør lægge synderlig Vægt paa, om Genstanden har Karakter af en Nyhed, der kun er naaet til et Faatal af Virksomheder.

Anvender man denne Rettesnor, ikke som vejledende, men som Udtryk for Regler, vil en væsentlig Klaring af Forholdet være naaet. De fleste af de øvrige Synspunkter, som er nævnt i det foregaaende, kan man lade tilbage som betydningsløse. Og den Betragtning, at Sælgeren har taget en tilsvarende Genstand i Bytte, bør man ikke heller tage Hensyn til. Som tidligere nævnt forudsætter en konsekvent Gennemførelse af Synspunktet, at det udstrækkes til alle Tilbehørs-genstande, herunder Besætning og løst Inventar. Og desuden er Betragtningen fejlagtig, fordi den ikke adskiller Spørgs-

maalet, om Ejendommens Ejer har forsømt Opfyldelsen af sin Vedligeholdelsespligt over for Panthaverne, og Spørgsmaalet om Sælgerens Indblanding i dette Forhold. Har en Gaardejer solgt sin Hest og i Stedet laant sin Svigerfaders, kan det vel paadrage Gaardejeren Ansvar for Gaardafklædning. Men Udlaanet paadrager ikke Svigerfaderen Meddelagtighed heri. Hvis nogen køber en ung Hest af Landmanden og sælger en anden ung Hest under Ejendomsforbehold, og Hensigten med Transaktionen er at skade Panthaveren, paadrager Medkontrahenten sig Medansvar. Men sælger han en ung Hest under Ejendomsforbehold og tager et udslidt Øg i Bytte, er den gamle Hest udskilt af Driften paa normal Maade, og der foreligger intet, som kan paadrage Sælgeren Ansvar eller berøve ham hans Ret efter Ejendomsforbeholdet. Men der findes intet Grundlag for at anlægge en anden Betragtning, fordi Talen er om Maskiner eller Butiksinventar.

Sluttelig maa det tilføjes, at T. L. § 38 ikke udelukker, at der tages Ejendomsforbehold med Hensyn til Genstande, der er bestemt til Indføjelse i fast Ejendom som Tilbehør, gyldigt for Tiden inden Indføjelsen finder Sted. Den blotte Tildannelse paa Byggestedet medfører ikke, at T. L. § 38 er anvendelig¹⁾. Hvor en Dampgryde vel var opstillet og fastboltet, men endnu ikke var forbundet med Ejendommens Dampledning eller taget i Brug, antoges det ogsaa, at Ejendomsforbeholdet endnu var i Kraft²⁾. Selv om det i Afgørelsen er fremhævet, at Brugen ikke var paabegyndt, er det dog i senere Afgørelser fastslaaet, at det, naar Genstanden er installeret, er uden Betydning, at den Virksomhed, hvortil den skulde anvendes, ikke var paabegyndt³⁾. Efter Bestemmelsens Ordlyd kan man næppe heller tillægge det Betydning, om Brugen er paabegyndt, lige saa lidt som det kan gøre Ejendomsforbeholdet ugyldigt, at Virksomheden er ude af Drift⁴⁾.

Spørgsmaalet om Beskaffenheden af de Genstande, der falder ind under T. L. § 38, er det vigtigste, men langt fra det eneste Tvivlsspørgsmaal, som Paragraffens Anvendelse giver Anledning til. Bestemmelsen siger ikke, at særskilt Ret over Tilbehørsge-

¹⁾ Jfr. herved U. f. R. 1942. 1172.

²⁾ U. f. R. 1931. 756, jfr. U. f. R. 1933 951.

³⁾ U. f. R. 1934. 841, 1945. 864.

⁴⁾ U. f. R. 1934. 572.

stande ikke kan bestaa, men at de ikke kan »forbeholdes«. Den almindelige Tilvækstlære er saaledes anvendelig med Hensyn til stjaalne Genstande, der er indføjet i fast Ejendom som Tilbehør. Naar imidlertid et Forbehold af Rettighed er ugyldigt, maa heraf saa meget mere følge, at f. Eks. Sælgeren i Almindelighed ikke vil kunne gøre gældende, at en Forudsætning for Salget er bristet. Dog synes de Hensyn, der har været bestemmende for § 38, ikke bydende at kunne medføre, at Kontantsælgeren hindres i at udøve sin Ret efter K. L. § 16 til at hæve Købet, naturligvis forudsat, at han ikke lader hengaa saa lang Tid, at han maa betragtes som den, der har givet Henstand med Købesummens Betaling. Selv om Genstanden maatte være bragt paa Plads og forbundet med Bygningen, inden Regning præsenteres, synes der ikke at være tilstrækkelig Grund til at hindre den umiddelbart paafølgende Ophævelse og Fjernelse af Genstanden¹⁾).

Dersom en Genstand er solgt til Anvendelse som Tilbehør til fast Ejendom, men Aftalen er ugyldig som Følge af ulovlig Tvang, Svig eller andre af de i Aftalelovens §§ 28—33 nævnte Ugyldighedsgrunde, kan Genstandens Borttagelse ikke siges at bero paa en Sælgeren forbeholdt Ret. Sælgeren maa derfor kunne fordre sin Genstand udskilt uden Hensyn til, at den hører til dem, der falder ind under T. L. § 38.

Mere tvivlsomt kan det være, hvilken Betydning det har, at Indføjelsen af Genstanden som Ejendomstilbehør har ligget ganske uden for Kontraktens Forudsætninger. Spørgsmaalet kan antage forskellige Former. Det kan f. Eks. være, at en Genstand er anskaffet til Opstilling i en Ejendom, hvor Køberen har lejet Forretningslokaler; senere køber Lejeren Ejendommen. Eller Lejeren køber en anden Erhvervsejendom, hvortil han flytter den købte Genstand. Genstanden kan som en Automobilmotor være solgt til ambulante Brug, men Køberen udtager den af det Automobil, hvor den er anbragt og anvender den til Drivkraft i sin Erhvervsvirksomhed, hvor den installeres som fast Inventar. Saadanne Tilfælde Behandling er vanskelig. Paa den ene Side er det betænkeligt, om Sælgeren, der ved Salget har god Grund til at antage, at Betingelserne for et gyldigt Ejendomsforbehold er til Stede, skal miste sin deraf flydende

¹⁾ Se U. f. R. 1933. 951.

Ret til Købets Ophævelse. Paa den anden Side kan Sælgerens Ukendskab til Køberens Virksomhed og Hensigter med Tingens Anvendelse ikke i Almindelighed komme ham til Gode. Herved vilde Hensigten med T. L. § 38 i høj Grad blive forflygtiget.

Har Køberen svigagtigt givet Sælgeren urigtige Oplysninger om de Forhold, der har Betydning for Anvendelsen af T. L. § 38, synes Aftalens Ugyldighed paa Grund af Svig efter det foran anførte at maatte medføre, at Sælgeren kan fordre Genstanden udleveret. Dette kan f. Eks. være Tilfældet, hvis Køberen ved Købet i Strid med Sandheden angav, at han var Ejer af den Ejendom, hvor Tilbehøret installeres¹⁾). Dersom Salgsgegenstandens Beskaffenhed medfører, at Indføjelse i fast Ejendom som fast Inventar ligger ganske uden for Kontraktens naturlige Forudsætninger, synes en indskrænkende Fortolkning af § 38 naturlig. Hvor en Automobilmotor udtages af Automobilet til stationær Anvendelse, passer Bestemmelsen meget daarligt. Hvis en Motor er indrettet til ambulante Brug, er det antaget, at denne Omstændighed ikke i og for sig udelukker, at § 38 kan anvendes paa den, naar den faktisk benyttes som stationær²⁾). Men samtidig forudsættes det i Afgørelsen, at man vilde være kommet til et modsat Resultat, dersom Sælgeren i Købekontrakten havde forbudt saadan Anvendelse. Afgørelsen er ikke i Strid med det her antagne, men understøtter snarere denne Paastand. Hvor en Motor sælges, uden at Sælgeren har undersøgt den Brug, Køberen vil gøre af den, kan dens Indretning til ambulante Brug ved Montering paa Slæder ikke berettiger Sælgeren til at stole paa, at Fastgørelse ikke vil ske. Men kan han forbyde, at Genstanden »indlægges i Ejendom«, og derved sikre sig sin Ret, er det et Udslag af samme Tankegang, at hans Ret er bevaret, dersom den stationære Brug er upaaregnetlig.

Hvor en Maskine er indlagt paa Lejerens Bekostning, og denne senere køber Ejendommen eller flytter til egen Ejendom, taler stærke Grunde for at anse Ejendomsforbeholdet for gyldigt. Sælgeren har gyldigt kunnet træffe Aftale herom, og det synes ikke

¹⁾ Se dog Udtalelser i U. f. R. 1933. 320; om Muligheden for ekstinktiv Erhvervelse af Ret over saadanne Genstande ved Pantsætning efter Indføjelsen se nfr. S. 186 ff.

²⁾ U. f. R. 1936. 138.

rimeligt, at hans Ret skal forspildes, fordi Ejerforholdene senere forandrer sig. Ellers vil man — uden at det i Almindelighed kan komme Panthaverne til Gode — hindre Lejerne i at opnaa Kredit paa Basis af Afbetalings salg ¹⁾). Navnlig gælder dette, hvis Forholdet er oplyst for Sælgeren, saaledes at det har været bestemmende for ham. Hvis han uden Undersøgelse af Ejendomsforholdet har solgt en Motor, er det i Forhold til ham en mere tilfældig Omstændighed, om Køberen først senere er blevet Ejer af Ejendommen. Den Regel, der opstilles for Lejerens Overtagelse af Ejendommen, maa ogsaa finde Anvendelse, hvor Salgsstanden, efter at være installeret for Lejerens Regning, senere overdrages til Ejendommens Ejer.

Et andet Spørgsmaal, der ikke kan siges at være tilstrækkelig afklaret, er det, hvorvidt og i hvilken Udstrækning et Ejendomsforbehold, der omfattes af T. L. § 38, er ugyldigt i Forhold til andre end de Panthavere, hvis Ret er stiftet forud for Genstandens Indlæggelse i Ejendommen. Efter Paragraffens Ordlyd ligger det nærmest at antage, at Ejendomsforbeholdet er ugyldigt baade mellem Parterne og over for Trediemand. Under Hensyn til, at Bestemmelserns Formaal har været at yde Beskyttelse for Realkredit, og til dens Plads i Loven i Afsnittet om »Tinglyst Pant i fast Ejendom« antager Vinding Kruse dog, at Ugyldigheden umiddelbart kun er fastslaaet i Forhold til Ejendommens Panthavere. Lige med Panthavere maa dog stilles andre, der har omsætningsbeskyttede Rettigheder over Ejendommen, f. Eks. Lejere og grundbyrdeberettigede. Men indirekte naar Vinding Kruse dog til den Antagelse, at Ejendomsforbeholdet ogsaa er ugyldigt i Forhold til Udlægshavere, fordi der savnes Hjemmel til Ejendomsforbeholdets Tinglysning. Ejendomsforbeholdet er ikke en Ret over den faste Ejendom som saadan af den Art, som omhandles i T. L. § 10, 1. Stk. ²⁾). I daarlig Samklang hermed staar det ganske vist, naar Vinding Kruse i samme Aandedræt fortsætter med at sige, at en Tinglysning vilde være formaalsløs, da Ejendomsforbeholdet overhovedet ikke kan gøres gældende over for de særlige i Ejendommen berettigede. Det antages derimod, at Aftalen er gyldig mellem Parterne selv. Den kan

¹⁾ E. R. S. 1774.

²⁾ E. R. S. 1776, jfr. S. 1170.

derfor haandhæves, dersom Ejendommen enten ikke er behæftet, eller samtlige i Ejendommen berettigede samtykker deri. Om Ejendomsforbeholdet kan gøres gældende imod Panthavere og andre, der efter Købet erhverver Ret over Ejendommen, behandles ikke særskilt i Fremstillingen i Ejendomsretten; men Vinding Kruse har senere taget Afstand fra Muligheden af at indskrænke Bestemmelsen, saaledes at den ikke skulde berøre Sælgerens Ret over for senere Rettighedserhververe, der har Kendskab til Ejendomsforbeholdet ved Rettighedens Lysning ¹⁾).

En afvigende Opfattelse er fremsat af O. K. Magnussen ²⁾). Naar det antages, at en Panthaver kan give Afkald paa sin Ret til at modsætte sig Ejendomsforbeholdets Udøvelse, maa det være en naturlig Konsekvens heraf, at den Omsætningserhverver, som med Kendskab til Ejendomsforbeholdet erhverver Ret over den faste Ejendom, ogsaa maa respektere Sælgerens Ret. Der er derhos ikke i T. L. § 1 nogen Hindring for en Tinglysning af Ejendomsforbeholdet. Naar det antages, at en Ret til Borttagelse af en Bygning, til Fjernelse af Træer paa Roden, til at tilegne sig Materialer fra Jordsmonnet o. lign. kan tinglyses, maa man lige saa vel kunne lade foretage Tinglysning af Sælgerens Ret til at borttage Salgsgegenstanden i Tilfælde af manglende Betaling. En saadan Tinglysning maa navnlig baade være nødvendig og tilladelig med Hensyn til Genstande af den i T. L. § 38 omhandlede Art, som er indlagt af Lejeren, hvis Sælgerens Ret skal sikres mod Køberens Kreditorer og godtroende Omsætningserhververe. Ved Tinglysningen bliver Ejendomsforbeholdet kundgjort for Rettighedshavere ifølge Aftale, og Ejendomsforbeholdet maa ogsaa være beskyttet over for Udlægshavere. Man maa derfor undergive Bestemmelsen i T. L. § 38 en indskrænkende Fortolkning. Trods Bestemmelsens kategoriske Form maa det antages, at den kun gælder i Forhold til ældre Rettighedshavere og kan fraviges ved Aftale med disse.

I de Betragtninger, der fremføres af Vinding Kruse og O. K. Magnussen, er der nogen Misforstaaelse med Hensyn til Tinglysningens Betydning; Fejlen er at føre tilbage til, at der ikke i de hidtidige Fremstillinger findes en Undersøgelse af Begrebet »fast

¹⁾ T. f. R. 1937. 56 ff.

²⁾ T. f. R. 1937. 26 ff.

Ejendom« i den Betydning, som det har i T. L. § 1. Man maa nemlig erindre, at T. L. § 38 ikke saaledes som den tidligere omtalte svenske Lov af 24. Maj 1895 giver en almindelig Definition af, hvad der skal betragtes som Bestanddel af den faste Ejendom. Den fastslaaer kun Udstrækningen af Rettigheder over Ejendommen i Forhold til en bestemt Gruppe Rettighedshavere, nemlig Ejendomsforbeholdssælgere o. lign. I andre Konflikter end den der omhandlede kan man ikke gaa ud fra, at Begrebet fast Ejendom indbefatter de Tilbehørsgegenstande, som Paragraffen omhandler. Tværtimod er der Tale om en ved Tinglysningsloven foretagen Udvidelse af Tilbehørsbegrebet i en speciel Relation.

Det maa derfor gøres til Genstand for en særlig Undersøgelse, hvad der indbefattes under Begrebet fast Ejendom i T. L. § 1. Problemet kommer f. Eks. frem, hvis en Genstand er stjaalet og indgaaet som Bestanddel af eller Tilbehør til en fast Ejendom, og denne Ejendom sælges til en godtroende Erhverver eller gøres til Genstand for Retsforfølgning af Ejerens Kreditorer. Her er Tinglysningslovens § 38 uden enhver Betydning. Men den bestjaalne Ejers Ret maa i hvert Fald være bortfaldet, dersom Genstanden efter de almindelige Regler om Tilvækst medfører Fortabelse af Ejerens Ret, hvis den indføjende selv havde været i god Tro. Men det samme maa vistnok antages, selv om Genstanden lader sig fjerne uden Skade for Ejendommen, naar Genstanden hører til dem, der uden særlig Aftale medfølger ved Ejendommens Salg. Derimod findes der ikke i de før Tinglysningsloven gældende Regler eller i selve Lovens Regler Hjemmel for i denne Relation at betragte Erhvervsinventaret i videre Forstand som en Bestanddel af den faste Ejendom. Bortset fra T. L. §§ 37 og 38 behandles dette Tilbehør efter Reglerne om Løsøre.

At man fastholder de angivne Synspunkter, er ogsaa vigtigt, f. Eks. hvor et Ejendomsforbehold undtagelsesvis er gyldigt, fordi Tingen oprindeligt er anskaffet af en Lejer, der senere erhverver Ejendommen og overdrager den videre. Sælger Ejeren Ejendommen videre eller udlejer den, maa Konsekvensen af, at § 38 er uanvendelig, blive, at Ejendomsforbeholdet kan gøres gældende over for den godtroende Køber eller Lejer.

Men heraf maa atter følge andre Konsekvenser med Hensyn til Betydningen af, at T. L. § 38 kun beskytter Panthavere, Lejere og

lignende Rettighedshavere, end dem, der antages af Vinding Kruse og O. K. Magnussen. Hvis Bestemmelsen saaledes ikke gælder i Forhold til Ejerens almindelige Kreditorer, maa Ejendomsforbeholdets Gyldighed i Forhold til disse ikke bedømmes efter T. L. § 1, men efter almindelige Regler om Løsøre. Undtagelse herfra kan kun gælde med Hensyn til det saakaldte naturlige Tilbehør i snævraste Forstand. Det er derfor heller ikke rigtigt, naar Magnussen antager, at Lejeren, som anskaffer Genstande af den i T. L. § 38 omhandlede Art, har nødig at lade sin Ret tinglyse. Genstanden er en Løsøregenstand, der kun i en bestemt Relation og under Forudsætning af, at den er anskaffet af Ejendommens Ejer, opfylder Betingelserne for at dele Skæbne med Ejendommen selv. Og antages det med Magnussen, at T. L. § 38 kun fastsætter en Regel i Forhold til ældre Rettighedshavere, giver T. L. § 1 ikke noget Grundlag for at kræve Tinglysning af Ejendomsforbeholdet i Forhold til senere Rettighedshavere. Disse kan kun med Hensyn til den faste Ejendom henholde sig til deres tinglyste Ret. Med Hensyn til Løsøret maa almindelige Regler om Løsøre være afgørende for, hvorvidt en ekstinktiv Erhvervelse skal indtræde.

Efter denne Digression skal jeg vende tilbage til Spørgsmaalet, i hvilke Relationer den i T. L. § 38 omtalte Ugyldighed af Ejendomsforbehold indtræder. Hvis Vinding Kruses og Magnussens Udgangspunkt var rigtigt, synes Magnussens Opfattelse at maatte have Fortrinnet. Hvis Formaålet med § 38 hovedsagelig er at værne Realkreditte mod Overraskelser, er det ikke blot ubetænkeligt at tillade Sælgerens Ejendomsforbehold i Forhold til de Panthavere, der har givet deres Samtykke, men lige saa vel i Forhold til dem, der ved Erhvervelsen af deres Ret har været bekendt med det. Men det er som omtalt i Begyndelsen af dette Kapitel tvivlsomt, om Hensynet til Panthaverne overhovedet har væsentlig Vægt ved Bedømmelsen af Regelens Værdi. Dens vigtigste Funktion er at drage Omsorg for, at den Helhed, som Ejendom og Tilbehør tilsammen udgør, ikke splittes med det deraf følgende Spild af Værdier. Men dette Spild bliver ikke mindre, fordi Panthaverne samtykker i Ejendomsforbeholdet. Der er saaledes en Del, der taler for at opfatte Bestemmelsen i T. L. § 38 efter Ordene, saaledes at den medfører Ejendomsforbeholdets Ugyldighed, ikke blot i Forhold til Tredicmand, men ogsaa mellem Parterne selv.

Naar jeg desuagtet vil gøre mig til Talsmand for en indskrænkende Fortolkning af T. L. § 38, beror det paa, at denne Bestemmelse er langt mere vidtgaaende end tilsvarende udenlandske Bestemmelser. Dens Ufravigelighed vil derfor i urimelig Grad indskrænke Ejerens Muligheder for gennem Ejendomsforbehold at skaffe sig nyt og supplerende Inventar. Ikke alene Ejeren, men ogsaa Panthaveren vil være interesseret i, at Ejendommen holdes forsynet med de nødvendige moderne Installationer. Det forekommer f. Eks. ikke sjældent, at Kreditforeninger erklærer at ville respektere Ejendomsforbehold til bestemte Genstande, der købes under Ejendomsforbehold. I Norge er det da ogsaa et Forslag, der svarer til O. K. Magnussens Opfattelse, der fremsattes som Led i Forslaget til Lov om Tinglysning ¹⁾).

Men antages det, at § 38 er fravigelig i Forholdet til de allerede bestaaende Rettighedshavere, forspildes Fordelene herved, naar man med Vinding Kruse antager, at intet Værn kan opnaas mod senere Erhververe af Ret over Ejendommen ifølge Aftale eller mod Køberens Kreditorer. En praktikabel Ordning opnaas bedst ved Anvendelsen af følgende Betragtning: § 38 gælder kun i Forhold til Panthavere i Ejendommen; den har derfor ingen Betydning i Forhold til Kreditorer, over for hvem Genstanden har Karakter af Løsøre. Kun hvis Genstanden er en egentlig Bestanddel af den faste Ejendom i den Betydning, Begrebet Ejendom har i T. L. § 1, vil Ejendomsforbeholdet bortfalde over for Udlæg og Udpantning, medmindre det er tinglyst. Ejendomsforbeholdet kan ikke gøres gældende over for ældre og yngre Rettighedshavere, som Paragraffen har for Øje, Panthavere, Lejere o. lign. Dog har Ejendomsforbeholdet Gyldighed mod ældre Rettighedshavere, som har frafaldet deres Ret. Heraf følger som en naturlig Konsekvens, at ogsaa senere Rettighedshavere, der er bekendt med Forbeholdet, maa respektere dette. Tvivlsomt kan det være, om der er Grund til at kræve Tinglysning eller Hjemmel for Tinglysning af Ejendomsforbehold til Erhvervsløsøre, som ikke er blevet Bestanddel af den faste Ejendom. Ejendomsforbeholdet er jo ikke en »Ret over fast Ejendom«. Praktiske Grunde taler dog for at tillade Lysningen og paa den anden Side ogsaa betragte den som fornøden

¹⁾ Østrem og Heggelund S. 119 f.

i Forhold til senere Retserhververe. Ad denne Vej kan man opnaa en Ordning, hvorved man enten fuldt ud udnytter de Fordele som er forbundet med Panterrettens Udstrækning til alt det i Bestemmelsen omhandlede Tilbehør, eller fuldt udnytter de Fordele, der er forbundet med Afbetalingshandlens Kreditgivning.

Fra Retspraksis kan fremhæves: Hvor Sælgeren krævede udleveret en Motor, toges Protest fra Ejeren og en Panthaver til Følge under Henviſning til § 38 ¹⁾). Dommen er vel Udtryk for, at Gyldighed mellem Parterne ikke medfører, at der kan erhverves Dom over Ejeren, naar han kan dokumentere, at Fjernelsen vil stride mod Panthaverens Ret. Dette Resultat, der er en Følge af Køberens manglende Kompetence til at fjerne Genstanden fra Ejendommen, er langt at foretrække frem for den af Folke Schmidt for svensk Ret hævdede Opfattelse, hvorefter Panthaverens Ret først er til Hinder for Udleveringsdom og Udlevering, naar Ejendommen er »dömd i mät« ²⁾).

Ved en senere Afgørelse er det statueret, at Panthaveren, der kort efter Købet af en Piske-, Røre- og Æltemaskine var blevet bekendt med Købet og Vilkaarene for Handelen, og som derefter havde forholdt sig passiv, maatte stilles som den, der havde samtykket i Ejendomsforbeholdet. Han kunde derfor ikke protestere mod Udleveringen ³⁾). Udtalelsen herom har dog for saa vidt ikke megen Vægt, som det forud er udtalt, at § 38 ikke var anvendelig. Det kan derfor næppe heller tillægges nogen væsentlig Betydning, at det i Dommen udtales, at en Udlægshaver ikke kunde have større Ret end Rekvisitus.

I en Sag angaaende Udlevering af et Tærskeværk fra en Køber af Ejendommen, der havde købt den paa Tvangsauktion, antoges det, at T. L. § 38 ikke var anvendelig; men ex tuto fremhævedes det, at Køberen ved Erhvervelsen havde været bekendt med Ejendomsforbeholdet ⁴⁾). Dette refererer sig maaske ikke til den Tvivl, der kan være om Fortolkningen af T. L. § 38, men til Usikkerheden vedrørende Betydningen af Genstandens Afhændelse ved Tvangsauktion, se foran S. 69, Note 3.

¹⁾ U. f. R. 1929. 1105, jfr. U. f. R. 1939. 1181.

²⁾ Folke Schmidt S. 174.

³⁾ U. f. R. 1933. 548.

⁴⁾ U. f. R. 1933. 980.

Ved en nyere Afgørelse er det fastslaaet, at Lejeren har Ret til at paaberaabe sig T. L. § 38¹⁾. Naar Retten ogsaa fulgte den af Ejeren fremsatte Protest, skyldtes det antagelig ikke godtroende Erhvervelse af Ret over Ejendommen, men en Refleksvirkning af den Panthaverne og andre Rettighedshavere tilkommende Ret.

I en Dom fra den allernyeste Tid udtales det endelig, at der ikke haves Hjemmel for at undergive T. L. § 38 en indskrænkende Fortolkning, hvorefter den ikke skulde kunne paaberaabes af de almindelige Kreditorer²⁾.

Disse Dømmes Bidrag til det tvivlsomme Spørgsmaal om Rækkevidden af T. L. § 38 i Forhold til forskellige Grupper over Ejendommen berettigede kan ikke siges at have løst Problemet.

T. L. § 38 undtager fra Bestemmelsens Anvendelsesomraade Genstande, der indlægges paa Ejers Bekostning. Herved maa først og fremmest tages Hensyn til, hvem der bekoster Anskaffelsen, ikke til hvem, der bekoster Installationen³⁾. Dersom baade Lejer og Ejer deltager i Bekostningen, vil det være det almindelige, at Genstanden skal tilhøre Ejendommens Ejer. Det synes da rimeligt at anvende T. L. § 38. Hvis imidlertid Lejeren svigagtigt har angivet over for Sælgeren, at Genstanden indlægges paa hans Bekostning, maa det vel følge af Aftalens Ugyldighed, at Ejendomsforbeholdet fortsat kan gøres gældende. Har Sælgeren udelukkende forhandlet med Lejeren med Kendskab til, at han ikke er Ejer, synes det ofte at maatte være en Følge af de naturlige Forudsætninger for Handelen, at Bestemmelsen ikke kan bringes i Anvendelse⁴⁾.

Dersom Ejendommens Ejer ikke ligefrem yder Bidrag til Anskaffelsen af Salgsgenstanden, men han dog yder Lejeren Fordele i Form af Nedsættelse af Leje og lignende, kan man spørge, om dette medfører, at Genstanden kan betragtes som i Realiteten anskaffet paa Ejers Bekostning. Som almindelig Regel synes dette ikke rimeligt. Det kan være en rimelig og forsvarlig Ordning, at f. Eks. Ejeren, der udlejer Forretningslokaler, udlejer den med det Inventar, som han selv har haft, men ikke vil deltage i Ny-

¹⁾ U. f. R. 1942. 992.

²⁾ U. f. R. 1945. 864.

³⁾ E. R. S. 1775.

⁴⁾ Jfr. foran S. 183 f.

anskaffelser senere hen. Om han ved ikke at holde Inventaret vedlige paadrager sig et Ansvar over for Panthaveren, synes i og for sig Lejeren uvedkommende. Hvor det imidlertid paa Grund af Genstandens Beskaffenhed eller Aftalen mellem Lejer og Ejer er Meningen, at Genstanden skal indgaa i Ejendommen paa en saadan Maade, at den tilhører Ejeren og ikke kan fjernes af Lejeren, naar han opgiver Lejemaalet, kan Lempelser i Lejemaalet bedst opfattes som Godtgørelse for den af Lejeren betalte Købesum. Og Ejendomsforbeholdet maa da være ugyldigt ¹⁾. Selv om Trediemand ikke er bekendt med Forholdet mellem Ejer og Lejer, kan hans manglende Undersøgelse af Forholdet antagelig i mange Tilfælde medføre, at hans Ejendomsret er bortfaldet. Dersom det imidlertid ligger uden for det ventelige, at Ejeren har afholdt Bekostningen, synes det ikke at burde komme Sælgeren til Skade, at han ikke har søgt Oplysning herom.

Dersom Lejeren virkelig har bekostet Genstanden, kan Sælgeren dog være afskaaret fra at gøre sit Ejendomsforbehold gældende som Følge af Lovgivningens almindelige Grundsætninger om Tilvækst. I saa Fald vil ogsaa Lejerens Ret til at borttage Tingen være gaaet tabt ²⁾. At Lejeren herudover har givet Tilsagn om, at Genstanden skal tilhøre Ejeren og ikke maa bortfjernes ved Fraflytningen, kan derimod ikke berøre Sælgerens Ret til at tage Genstanden tilbage.

Ved Anvendelsen af almindelige Grundsætninger om Tilvækst kan det synes naturligt at anse de Retningslinier, der udtrykkes i de før Tinglysningsloven afsagte Domme, for bestemmende og i det hele at give Tilslutning til den klassiske Lære. Det afgørende skulde herefter være, om Bortfjernelsen kan ske sine læsione priori status. Hvis Restejendommen ikke skades, eller Sælgeren tilbyder at erstatte de ved Borttagelsen forvoldte Skader, maatte da Bortfjernelsen være tilladelig.

Med Støtte i de Grundsætninger, der er Baggrunden for T. L. § 38, og som uden Hjemmel i Lovgivningen har vundet Indpas ved Behandlingen af Ejendomsforbehold til Skibstilbehør, jfr. nfr., maa

¹⁾ Jfr. U. f. R. 1942. 431, men derimod Landsrettens Dom i U. f. R. 1941. 731.

²⁾ Jfr. Folke Schmidt S. 183 f.

det dog antages, at saavel Lejerens som Forbeholdssælgerens Bortfjernelsesret maa begrænses yderligere. Selv om Skaden ved Bortfjernelsen kan erstattes fuldt ud, er det ikke rimeligt at tillade den, der vidende selv har indføjet sin Genstand i fast Ejendom, eller Sælgeren, der har vidst, at Indføjelsen vilde ske, atter at borttage Tingen, hvis Bekostningen ikke staar i Forhold til Nyten. Borttagelse er derfor nægtet bl. a. under Hensyn til, at Fjernelsen af en Bageriovn vilde medføre ikke ubetydelige Efterreparationer¹⁾. I Betragtning kommer ogsaa de Tab, der forvoldes ved, at Genstanden rives ud af den Helhed, hvori den er indføjet med de deraf følgende Tab og Ulemper. Ved Siden af Bekostningerne ved Reparationer anføres det derfor, at Ovnens udgjorde en saadan Bestanddel af det samlede Bagerianlæg med Dampskorstenen, Kedelanlæg med videre, at Lokalerne ikke vilde kunne benyttes uden Opstilling af en ny Ovn²⁾, eller at Bortfjernelsen af en Ovn vilde efterlade Ejendommen i en saadan Tilstand, at den er uegnet til Benyttelse til den Virksomhed, hvortil den er indrettet og anvendt³⁾. Sluttelig maa Hensyn tages til, om Genstanden efter Demonteringen bevarer sin Værdi. Det antoges saaledes at være medvirkende til at nægte Sælgerens Vindikation af en Bageriovn, der havde kostet 6.200 Kr., at kun Røranlæget til en Værdi af 3000 Kr. kunde komme ham til Gode⁴⁾. I den ene af de citerede Afgørelser er der tillige lagt Vægt paa, at Ovnens var anbragt til Erstatning for en tidligere⁵⁾. Dette er derimod ikke paaberaabt i den anden⁶⁾. Af de tidligere anførte Grunde, bør der ej heller lægges Vægt paa dette Moment, medmindre Sælgeren har overtaget Genstanden, og han derhos har gjort sig medansvarlig i Ejendommens Afklædning, fordi Formaalet ikke er at fremme Ejendommens Drift, men at rejse Penge. Slige Tilfælde er dog ikke forekommet i Praksis. Hvis de ældre Genstande uden Ulempe kan

¹⁾ U. f. R. 1942. 431, jfr. 1941. 731. Se derimod en ældre Dom i U. f. R. 1931. 188 ogsaa vedrørende en Bageriovn.

²⁾ U. f. R. 1942. 431.

³⁾ U. f. R. 1941. 731.

⁴⁾ U. f. R. 1941. 731.

⁵⁾ U. f. R. 1942. 431.

⁶⁾ U. f. R. 1941. 731.

tilvejebringes og indsættes uden særlig Bekostning, er det naturligvis uden Betydning, at de i sin Tid er fjernet ¹⁾).

Størst praktisk Betydning uden for de faste Ejendomme har Spørgsmaalet om Ejendomsforbeholdets Gyldighed med Hensyn til Skibstilbehør og Bestanddele af Skib. Udviklingen er her gaaet i Retning af en Udvidelse af Rettigheder over Skibet paa Bekostning af Ejendomsforbeholdet. Udgangspunktet synes ogsaa her at være den klassiske Tilvækstlære. I Overensstemmelse med den er det antaget, at en Stævn, der var solgt — vel ikke med Ejendomsforbehold, men mod kontant Betaling — ikke kunde fordres tilbage af Sælgeren, efter at Stævnen var indsat i et Skib paa en saadan Maade, at den ikke kunde fjernes uden væsentlig Bekostning og uberegnelig Skade paa Skibet ²⁾).

En videregaaende Fortabelse af Retten i Henhold til Ejendomsforbehold over Skibstilbehør vil kunne blive en Følge af Sølovens Regler om Søpanteret. Ved Pant i fast Ejendom er det den almindelige Regel, at Panthaverens Ret over Tilbehøret forudsætter, at dette tilhører Ejendommens Ejer, og Undtagelse gøres kun med Hensyn til de i T. L. § 38 omhandlede Genstande. Søpanterettens Karakter af almindeligt, lovbestemt Pant medfører derimod, at den omfatter alt almindeligt Skibstilbehør, uden Hensyn til hvem der ejer det; i hvert Fald maa den omfatte alt saadant Tilbehør, der med Ejerens Samtykke anvendes i Skibets Tjeneste ³⁾).

Ligesom det for de faste Ejendomes Vedkommende er et særligt Spørgsmaal, i hvilken Udstrækning Bestemmelsen i T. L. § 1 medfører Ekstinktion af Ejendomsret over Tilbehørgenstande, kan man rejse det Spørgsmaal, hvorvidt Erhvervelse af registreret Ret over et Skib medfører Ekstinktion af Ejendomsforbehold eller andre Rettigheder over Skibstilbehør. Dette Spørgsmaal forelaa under en Sag for Sø- og Handelsretten i 1924 ⁴⁾). Ifølge en Kontrakt ind-

¹⁾ U. f. R. 1934. 572.

²⁾ U. f. R. 1914. 793. Se endvidere U. f. R. 1927. 457 med Hensyn til deri omhandlet Stævnørør og Aksel, samt U. f. R. 1929. 741.

³⁾ Se hertil Sindballe, Dansk Søret S. 469, U. f. R. 1937. 334. Dommen i U. f. R. 1929. 165, der opretholder Sælgerens Ret over en Skibsmotor imod Søpanthaveren, synes derfor med Urette at gaa ud fra, at Motoren som selvstændig Ejendomsgenstand ikke er indbefattet under det i Sølovens § 268 omhandlede Tilbehør; se ogsaa Landsrettens Dom i U. f. R. 1933. 95.

⁴⁾ U. f. R. 1925. 137.

gaaet i 1919 havde et Maskinfirma til et Skibsværft leveret en Skibsmotor under sædvanligt Ejendomsforbehold. Det Rederi, for hvis Regning Skibet byggedes, havde givet Kontrakten Paategning om, at det garanterede for Betalingen og maatte saaledes antages at være bekendt med Ejendomsforbeholdet. Efter at Skibet ved Skøde af 9. Okt. 1923 var overdraget til Rederiet Fønicia, registreredes Skødet den 27. Okt. 1923. Allerede i 1921 var Skibet blevet pantsat til en Bank; det udstedte Pantebrev kvitteredes imidlertid til Udslettelse paa Betingelse af, at nyt Pantebrev fra Fønicia registreredes uden Anmærkning, hvilket ligeledes skete den 27. Okt. 1923. Under Sagen gjorde baade Fønicia og Banken gældende, at Ejendomsforbeholdet over Skibets Motor ikke kunde have Gyldighed mod dem som Følge af de om Registrering af Rettigheder over Skibe gældende Regler. Man henviste navnlig til § 3 i den dagældende Sølov af 1. April 1894 og §§ 18, 28 og 51 i Skibsregistreringsloven af samme Dato. Herimod indvendtes det af Sælgeren, at Sølovens og Registreringslovens Bestemmelser ikke hjemlede en saadan Retsvirkning. Tværtimod maatte Registreringens Virkning bero paa, at den registrerede Ejendomsret virkelig bestod. I denne Henseende henviste Sælgeren til Registreringslovens § 39, 2. Stk., hvorefter Ejendomsret over Skibet kun erhverves ved Registrering, hvis Skibsskødet har Gyldighed som saadant.

Skulde Sagen paakendes alene som et Spørgsmaal, om Søloven og Skibsregistreringsloven hjemler Ekstinktion af særskilte Rettigheder over Skibstilbehør, maatte Sagen vel falde ud til Fordel for Leverandøren af Motoren. Den danske Skibsregistreringslov indeholder ikke nogen Bestemmelse svarende til § 20 i den norske Lov om Skibsregistrering af 31. Maj 1929. Efter denne Bestemmelse er Motor, Dampmaskine eller andet Maskineri, der er installeret i Skib uden Hensyn til Ejendomsforholdet omfattet af Rettigheder over Skibet¹⁾. Den danske Lov forudsætter en gyldig Adkomst til det overdragne; og Registreringsloven bestemmer herefter Rangforholdet mellem flere Adkomster, der afledes af denne. Hvis Motoren havde været stjaalet, vilde Registreringen derfor næppe medføre, at Ejerens Ret var bortfaldet som Følge af Skibets Overdragelse eller Pantsætning, der efterfulgtes af Registrering.

¹⁾ Arnholm S. 446.

I Dommen, der desuagtet giver Fønicia og Banken Medhold, opstilles der da ogsaa en mindre vidtgaaende Regel. Det hedder nemlig: »Den omhandlede Motor, der ved Sagsøgenes egen Foranstaltning er blevet installeret i Skibet, har derved mistet sin Egenskab af selvstændig Ejendomsgenstand, og efter Sølovens og Registreringslovens Bestemmelser og de til Grund for disse liggende Principper, jfr. særlig Sølovens § 3 og Registreringslovens § 28, findes Sagsøgerne ikke at kunne gøre det af dem tagne Forbehold om Ejendomsret til Motoren gældende over for de i Skibet registrerede Rettigheder...«

Domsbegrundelsen flytter Tyngdepunktet fra Ekstinktionssynspunktet, der alene var afgørende for Dommens Referat af Proceduren, til Tilvækstsynspunktet, nemlig det at Motoren er ophørt at have Egenskab af selvstændig Ejendomsgenstand, fordi den med Sælgerens Samtykke er indføjjet som Bestanddel af Skibet som Hovedting. Og Dommen anerkender det Synspunkt, der tidligere er refereret; de traditionelle Synspunkter for Behandlingen af Tilvækstsituationen er begrundet i et almindeligt Retshaandhævelses-synspunkt, der ikke gør sig gældende med tilsvarende Styrke, hvor Tingens Ejer selv har medvirket til eller tilladt Genstandens Indføjelse i Hovedtingen. Foreløbig er Synspunktets Anvendelse dog indskrænket til Anvendelse paa Forholdet til Rettighedshavere over registreret Skib. Og herfor taler det, at Eksistensen af en Registrering af Rettigheder over det enkelte Skib paa eget Blad i Skibsregisteret gør det særlig magtpaaliggende, at Skibet betragtes som en samlet Enhed. Men at Tyngdepunktet ikke ligger i Henvisningen til Lovens Ekstinktionsregler, turde med Sikkerhed fremgaa deraf, at hverken Søloven eller Skibsregistreringsloven indeholder noget, der kunde lede til en Distinktion med Hensyn til Ejendomsrettens Fortabelse eller Bevaring som Følge af, at Tingens Ejer selv har samtykket i dens Indføjelse. I senere Domme er det ledende Synspunkt, der er udtrykt i Dommen, da ogsaa anvendt, selv om man ikke kunde henvise til Sølovens og Registreringslovens Bestemmelser om Registreringens Betydning.

Den traditionelle Tilvækstlære synes ganske vist endnu at være lagt til Grund for en Afgørelse fra 1927¹⁾). Sagen angik Udøvelsen

¹⁾ U. f. R. 1927. 457.

af et af Sælgeren taget Ejendomsforbehold med Hensyn til en i en Skonnert indlagt Motor. Det oplyses i Afgørelsen, at Motoren var fastgjort til et Fundament med 6 Bolte; naar disse skruedes af, og to Lemme fjernedes, samt naar en Pumpe optoges, kunde Motoren udtages uden Skade for Skibet. Trods Protest fra en Panthaver, hvis Ret var stiftet forud for Købet af Motoren, antoges det ved Dommen, at Motoren i den sammesteds (d. v. s. i Forhold til ældre Panthavere) anførte Udstrækning under de foreliggende Omstændigheder ikke havde mistet sin Karakter af selvstændig Ejendoms-genstand. Ejendomsforbeholdet var derfor gyldigt. I samme Retning gaar den foran citerede Landsretsdom fra 1928 ¹⁾, der endog gaar ud fra, at Ejendomsforbehold over en Skibsmotor kan gøres gældende mod Søpanthavere.

Den nye Tendens spores derimod tydeligt i en Højesteretsdom fra 1932 ²⁾, ved hvilken Sælgerens Krav om Udlevering af en Motor til Brug i en Fiskekutter forkastedes. Medens Underretten og Landsretten kun beskæftiger sig med Spørgsmaalet om Motorens Installation ud fra det Synspunkt, om den kan fjernes uden Skade paa Skibet, hedder det i Højesteretsdommen: »Ved den foretagne Installation af den til Anbringelse i Skonnerten afhændede Motor med Tilbehør i Forbindelse med de derved nødvendiggjorte Forandringer i Skonnertens Indretning, hvorved dens Karakter af Sejlskib væsentlig er ændret, maa Motoren, hvis Udskillelse ifølge de i Skønnet indeholdte Oplysninger ej heller kan finde Sted uden uforholdsmæssig Værdiforringelse af Fartøjet, anses at være blevet en saadan Bestanddel af dette, at Indstævnte ikke over for Appellanterne kan hævde nogen Ejendomsret til denne.« Blandt Appellanterne var ikke blot en Søpanthaver, men ogsaa en Panthaver, hvis Krav var ældre end Motorens Erhvervelse og Indsættelse i Skibet.

I Noten til Dommen i Ugeskrift for Retsvæsen siges det — sikkert med Rette —, at det næppe kan have været Rettens Mening at lade det være afgørende for Resultatet, om Motoren var indlagt i et Sejlskib eller i et Motorskib. Ej heller kan det være bestemmende, at Motoren har en høj Værdi. Men den uforholdsmæssige Værdiforringelse maa bestaa i, at Ejendomsforbeholdet op-

¹⁾ U. f. R. 1929. 165, jfr. S. 195 Note 3.

²⁾ U. f. R. 1933. 95.

løser den naturlige Forbindelse mellem Skib og Motor, der, selv om den teknisk kan have en meget løs Karakter, dog repræsenterer en Værdi i sig. Selv om Skaden paa Skibet er ganske minimal, vil Bekostninger af anden Art, saasom Forsinkelse med Skibets Brug, dets Transport til et andet Sted til Forsyning med ny Motor, Tab ved Sælgerens Realisation af den gamle Motor som brugt og meget andet, dog kunne løbe op til betydelige Summer. Selv om man maa tage disse Tab med i Købet, naar Sagen drejer sig om at haandhæve Ejerens Ret til Tingen, der uden hans Vidende og Vilje er indføjjet i Skibet, kan der være Grund til en Særregel over for Afbetalingssælgeren og andre, der selv har medvirket ved Indføjelsen¹⁾.

Til samme Resultat naaede Højesteret i en næsten samtidig Sag, denne Gang vedrørende en Motor, der var installeret i en ikke registreringspligtig Motorbaad²⁾. Allerede af den Grund var Sølovens og Skibsregistreringslovens Regler uden Betydning for Afgørelsen. Det hedder i Dommen: »Værdien af den ikke registreringspligtige Baad, naar Motoren udtages, er under en Skønsforretning ansat til 550 Kr., og senere Udtalelser af en Skønsmand gaar endog ud paa, at Skroget, naar Motoren fjernes, nærmest er uanvendeligt. Efter at Motoren med Tilbehør er afhændet til Indsættelse i en Motorbaad, hvor den derpaa er taget i Brug, saaledes at dens Udskillelse vilde medføre en væsentlig Værdiforringelse for den øvrige Del af Pantet, findes den at maatte anses som en saadan Bestanddel af Fartøjet, at Indstævnte maa være afskaaret fra at gøre Ejendomsforbeholdet gældende.«

Hvad der saaledes anføres, er ikke umiddelbart overbevisende. Der henvises til, at Pantet — hvis Motoren fjernes — er praktisk talt værdiløst eller kun har ganske ringe Værdi. Men Pantet havde vel ringe Værdi, allerede da Motoren blev installeret. Isoleret set er Udtalelsen derfor uden Betydning. Men Dommen giver et udmærket Udtryk for, hvorledes de Beskadigelser, der tilføjes Skibet ved Fjernelsen, er ubetydelige i Forhold til Tabene ved den økonomiske Opløsning, som Udskillelsen medfører. Medens et Skøn ansatte Baadens Værdi med Motor til 2300 Kr., takseredes Mo-

¹⁾ Folke Schmidt S. 191.

²⁾ U. f. R. 1933. 468.

tores Værdi til 1100 Kr. og Skrogets Værdi til 550 Kr., dersom det ikke uden Motoren maatte betragtes som værdiløst. Den Bekostning, som selve Udtagelsen vilde forvolde ved Fjernelse og Genanbringelse af et Skod, androg 10 Kr. ¹⁾).

Gennem de afsagte Domme har der saa smaat udviklet sig en ny Tilvækstregel, hvorefter Ejendomsforbeholdssælgerens Ret fortabes, hvor den solgte Genstand indføres i et Skib uden Hensyn til den nærmere tekniske Forbindelse mellem Skib og Genstand ²⁾. Dog maa det vel antages, at Regelen lige saa lidt som T. L. § 38 for de faste Ejendommers Vedkommende, omfatter løst Inventar saasom fritstaaende Møbler i en Passagerbaad, Joller og løse Redskaber, der benyttes i Skibets Tjeneste. Her volder Udleveringskravet næppe større Ulemper end Tilbagelevering af købte Genstande i Almindelighed.

Regelen er fastslaaet saavel i Forhold til ældre som til yngre Panthavere i god Tro. Derimod er Ejendomsforbeholdet gyldigt mellem Parterne selv. Og da ældre Panthavere kan give Afkald paa deres Ret, synes Forbeholdet ogsaa at maatte gælde mod yngre Panthavere, der ved Erhvervelsen af Ret over Fartøjet var i ond Tro. Der haves imidlertid ikke i Skibsregistreringsloven Hjemmel

¹⁾ I denne Sammenhæng maa ogsaa refereres Afgørelsen i U. f. R. 1944. 142, der vel ikke drejer sig om Gyldigheden af Ejendomsforbehold. En Fisker havde købt en Motor til sin Baad og underpantsat Fartøjet til Sikkerhed for Købesummen for Motoren. Han leverede imidlertid Motoren tilbage til Sælgeren, der dog fastholdt sit Krav efter Pantebrevet. Skroget solgte han til en anden, der lod det istandsætte og ny Motor indsætte. Under en paafølgende Sag gjorde Baadens nuværende Ejer gældende, at Panteretten over Baaden maatte være bortfaldet ud fra Frembringelses-synspunkter efter den gennemgribende Istandsættelse, den havde været undergivet. Denne Paastand forkastedes vistnok med Rette, da Køberen havde kendt Panteretten forinden. Derimod antoges det, at Køberen var berettiget til at fjerne Motoren, der let lod sig udskille af Baaden. En dissenterende Dommer vilde dog antage, at Motoren var blevet en Bestanddel af Baaden, der ikke kunde fjernes uden Panthaverens Samtykke. Dommen kan være præget af det Hensyn, at Panthaveren ikke kan have Krav baade paa den ny og den gamle Motor. Men selv bortset herfra kan der maaske være Grund til at give Ejeren en videregaaende Ret til at fjerne Motoren end Trediemand.

²⁾ Se om en tilsvarende Udvikling i svensk Retspraksis Folke Schmidt S. 187.

til Ejendomsforbeholdets Registrering, saaledes at der derved kunde skabes en Beskyttelse for et med Panthavernes Samtykke kontraheret Ejendomsforbehold mod enhver bortset fra Søpant-havere. Om Ejendomsforbeholdet viger for senere Udlæg, er ikke fastslaaet i Retspraksis. Nogen særlig Grund til at tillægge Udlægshavere en videregaaende Ret end Rekvisitus synes der imidlertid ikke at foreligge. Ligesom ved de faste Ejendomme kan det undertiden være hensigtsmæssigt, at den almindelige Ordning fraviges med alle vedkommendes Samtykke for overhovedet at muliggøre en Fornyelse af Fartøjets Tilbehør. Og saadanne Ordninger bør ikke hindres ved Antagelsen af en Ekstinktion til Fordel for de almindelige Kreditorer, som ikke har særlig Hjemmel i Lovgivningen. Er Udlæg ældre end Ejendomsforbeholdet, maa Udlægshaverens Ret dog naturligvis sidestilles med andre Panthaveres. Og maaske vil det blive betragtet som en Konsekvens af Afgørelsen fra 1924¹⁾, at Ejendomsforbehold med Hensyn til Tilbehør til registreret Skib maa vige ogsaa over for Udlæg og Udpantning for ikke pantesikret Gæld.

Uden for de faste Ejendomme og Skibe har Spørgsmaalet om Ejendomsforbehold med Hensyn til Genstande, der har Karakter af Tilbehør til andre Genstande, mindre Betydning. Der findes dog et Par enkelte Afgørelser med Hensyn til Genstande, der er solgt som Tilbehør til Automobiler. En af disse Sager²⁾ angik Forholdet mellem den, der under sædvanligt Ejendomsforbehold havde solgt et Automobil, og en Leverandør, der senere havde paasat Automobilet 4 nye Metalhjul til Erstatning for de »Artillerihjul«, hvormed det oprindeligt havde været forsynet. Ogsaa Sælgeren af de 4 nye Hjul havde taget Ejendomsforbehold; og det antoges ved Dommen, at Sælgeren af Hjulene kunde fordrø disse udleveret paa Betingelse af, at han lod foretage en Forstærkning af Vognens Aksler, der var nødvendiggjort af Boring af Huller til Fastgørelse af Pladehjulene. Der synes ikke under Proceduren at være stillet Krav om, at Sælgeren af de nye Hjul ogsaa skulde tilvejebringe de gamle Artillerihjul og paamontere dem. Og der henvises alene til, at tekniske Hensyn ikke stiller sig hindrende i Vejen for Fjernelsen.

¹⁾ U. f. R. 1925. 137, jfr. foran S. 194 ff.

²⁾ U. f. R. 1928. 736.

Dommen synes ikke at kunne bringes i Overensstemmelse med nyere Domme om Genstande indlagt i faste Ejendomme paa Lejers Bekostning og om Tilbehør til Fartøjer. Hjul er jo et naturligt og nødvendigt Tilbehør til Automobilet. Og selv om hverken Vogn eller Hjul lider Overlast ved Udskillelsen, er der dog uundgaaelige Tab forbundet dermed, naar Indehaveren af Vognen pludselig mangler Hjul, og Sælgeren af Hjulene kommer i Besiddelse af brugte Hjul uden Vogn. Og der ses ikke for Løsøre i Almindelighed at foreligge Grunde til at fastholde den traditionelle Tilvækstlære i dens klassiske Form.

I en anden Sag¹⁾ tog man Stilling til Gyldigheden af et Ejendomsforbehold, som Sælgeren af en »Karandas Top« (Overdel til Karosseriet paa et aabent Automobil) havde taget, i Forhold til den godtroende Køber af Automobilet. Man tillod Sælgeren at gøre Ejendomsforbeholdet gældende, men det ses ikke af Referatet i Ugeskrift for Retsvæsen, om Sagen foruden paa almindelige Regler om Godtroenhedserhvervelse tillige er procederet paa Anvendelse af Tilvækstsynspunkter. Den i Dommen angivne Begrundelse, at Køberen maatte være forberedt paa, at Toppen kunde være erhvervet under Ejendomsforbehold, peger nærmest hen paa Reglerne om Godtroenhedserhvervelse. Men i Virkeligheden var der ikke Tale om nogen Art af ond Tro. Ordene betyder derfor næppe andet end, at Køberen har kunnet regne med, at Toppen ikke vilde blive behandlet som en Bestanddel af Automobilet, men som en selvstændig Ejendomsgegenstand. Saaledes forstaaet synes Dommen at forudsætte, at Genstande, der indføres i Automobilet, og som i højere Grad har Karakter af nødvendigt eller almindeligt Tilbehør, ikke selvstændigt kan være Genstand for Ejendomsforbehold.

Endelig er det i Overensstemmelse med den førstnævnte Dom antaget, at Sælgeren af en Automobilmotor, der var solgt under Ejendomsforbehold, kunde gøre dette gældende over for Sælgeren af Automobilet²⁾. At Sælgeren af Motoren havde taget den tidligere Motor i Bytte, tillagde Dommen ingen Betydning, da den maatte antages at være ubrugelig, da den udtoges af Vognen.

¹⁾ U. f. R. 1929. 926.

²⁾ V. L. T. 1940. 257.

I denne Forbindelse kan der være Grund til at nævne en interessant Nydannelse i norsk Ret under den just afsluttede Krig. I Norge saavel som andetsteds har Spørgsmaalet om særskilt Ejendomsforbehold til Gasgeneratoranlæg, der paasættes Automobile, været aktuelt. Og Spørgsmaalet er løst paa den sindrige Maade, at Ejendomsforbeholdet over Automobilet udstrækkes ogsaa til Generatoranlægget; men samtidig opnaar Sælgeren af Generatoren sekundært Ejendomsforbehold ogsaa i hele Automobilet¹⁾. Her foreligger i Realiteten en næsten fuldstændig Omformning af Ejendomsforbeholdet til en særlig Form for Panteret.

Kapitel XI.

Omdannelse af Salgsgegenstanden efter Salget; om Frugter af Salgsgegenstanden.

Et særligt Spørgsmaal opstaar, hvor Salgsgegenstanden efter Afhændelsen omdannes og forbedres paa Køberens Haand. Sker dette, er Genstanden for Ejendomsforbeholdet ikke mere den samme; Sælgerens Ejendomsforbehold mister derved meget af sin Berettigelse. I Schweiz har man af denne Grund forbudt Salg under Ejendomsforbehold med Hensyn til Kreaturer²⁾, efter sigende fordi Sælgerne spekulerede i at sælge magre Kreaturer om Foraaret. Naar Dyrene havde græsset sig fede i Sommerens Løb, tog Sælgeren dem tilbage igen³⁾. Men dette Spørgsmaal følger Afhændelse under Ejendomsforbehold overalt. Er Genstandens Værdi forøget af Køberen, omfatter Sælgerens Sikkerhedsret Værdier, der ikke hidrører fra ham, og Ejendomsforbeholdet mister noget af dets *raison d'être*.

Gaar Arbejde og Bekostning ikke væsentlig ud over almindelig Vedligeholdelse, maa det vel antages, at Sælgeren uden videre maa drage Fordel deraf. Mod Køberen vil der i Regelen ikke derved

¹⁾ Se en Frd. af 12. Marts 1941, jfr. Arnholm S. 445.

²⁾ Z. G. B. Art. 715.

³⁾ Folke Schmidt S. 14 f., Rühl S. 220.

øves Uret. Der tages Hensyn til Værdiforøgelsen ved den Opgørelse, der skal ske efter Afbetalingslovens Regler eller iøvrigt efter Aftalen sammenholdt med § 37, 1. Stk., i Lov om Aftaler. At Vedligeholdelsen har Karakter af Udskiftning af enkelte underordnede Bestanddele af Tingen, kan næppe gøre nogen Forskel. Hvis derfor Køberen af et Automobil har udskiftet de Dæk, som Vognen var forsynet med ved Købet, med nye Dæk, er han ikke berettiget til at fjerne de nye Dæk ved Tilbagebetalingen¹⁾. I hvert Fald maa dette gælde, dersom Køberen har paataget sig Forpligtelse til at holde Automobilet i køreklar Stand²⁾, men sikkert ogsaa ellers.

Gaar Forbedringen af Tingen ud over, hvad der hører til en rimelig Vedligeholdelse, vil de i det foregaaende skildrede Grundsatninger om Tilvækst ogsaa komme Sælgeren til Gode. Kan Forbedringen ikke udskilles, eller vil Udskillelsen medføre uforholdsmæssigt Værditab, indgaar den under Sælgerens Ret. Men da der kun er Tale om en uønsket Bivirkning, kan Regelen ikke strække sig længere end til Tilfælde, hvor der er væsentlige Ulemper forbundet med Udskillelsen. Har Køberen forsynet det købte Automobil med ekstra Reservehjul, ekstra Horn, Lygter eller lignende, maa han derfor have Lov til at borttage disse Installationer, hvis Adskillelsen ikke berører Automobilets eller Reservedelens Anvendelighed i væsentlig Grad. Hvis imidlertid Tilbagebetalingen er fuldbyrdet, vil Køberen ved ikke at have gjort sin Ret gældende kunne miste den paa Grund af udvist Passivitet³⁾. Og selv om Køberen i Kontrakten maatte have forpligtet sig til ikke at fjerne Forbedringer, kan en saadan Aftale ikke have Gyldighed mod Trediemand.

Hvis Forbedringen ikke er foretaget af Køberen eller andre med Kendskab til Ejendomsforbeholdet, men af en Trediemand i god Tro, vil almindelige Regler om Frembringelse hjemle den paa gældende Godtgørelse for den Værdiforøgelse, der er tilført Genstanden. Tilsvarende Erstatningskrav, som Sælgeren maa respektere, kan Reparatøren, der med Kendskab til Ejendomsforbeholdet

¹⁾ Om det Tilfælde, at Dækkene ikke tilhører Køberen, se foran S. 200 ff.

²⁾ U. f. R. 1942. 389.

³⁾ Se saaledes om Lejerens Ret til at fjerne forbedrende Indretninger U. f. R. 1878. 480, 1884. 247.

foretager nødvendige Reparationer, have, saafremt han endnu har Tilbageholdelsesret over for Køberen ¹⁾).

Forandringen kan naturligvis stige til en saadan Udstrækning, at almindelige Grundsætninger om Frembringelse bringer Sælgerens Ejendomsret til Ophør; men dersom Køberen selv har foretaget Omdannelsen, vil der paa Grund af hans onde Tro kun blive ringe Raaderum for denne Betragtning.

En Særstilling indtager imidlertid de Tilfælde, hvor det ligger inden for Kontraktens Forudsætninger, at Køberen skal foretage Omdannelse af Genstanden. Hvor Køberen uden Sælgerens Godkendelse forandrer og forbedrer Tingen, taler almindelige Retshaandhævelsessynspunkter ret stærkt for Bevaringen af hans Ret. Men hvor det var forudsat ved Købet, at Genstanden skulde forarbejdes af Køberen, gør disse Hensyn sig ikke gældende; det maa derfor bero paa en Afvejelse af Hensynet til Køberens almindelige Kreditorer og Sælgeren, hvilken Løsning man maa naa til. Og netop fordi det er en ledende Grundsætning for Salg under Ejendomsforbehold, at det ikke bør omfatte andet end den fra Sælgeren overtagne Salgsgegenstand, bør enhver tilladt, ikke uvæsentlig Forarbejdning af Salgsgegenstanden medføre Ejendomsforbeholdets Bortfald. Hvor Spindestoffer sælges til en Tekstilfabrik, vil et Ejendomsforbehold med Hensyn til Raastofferne ikke kunne hævedes med Hensyn til de færdige Metervarer. Hvor disse sælges til en Konfektionsfabrik, vil Ejendomsforbehold over Metervarerne ikke have Gyldighed efter Konfektioneringen. Denne Regel maa ogsaa finde Anvendelse, hvor Metervarer — som det i en vis Udstrækning sker — sælges i Detailhandelen, hvis Sagen drejer sig om Kjolestoffer o. lign. Hvis Talen er om Gardinstoffer, Lagestoffer o. lign., der ikke undergives nogen væsentlig Omdannelse før Brugen, kan Sagen være mere tvivlsom ²⁾).

¹⁾ Foran S. 78 ff.

²⁾ I tysk Ret antages ligesom i dansk Ret principielt, at Forarbejdningen medfører Ejendomsrettens Bortfald. Da tysk Ret ikke saa strengt som andre Landes Ret gennemfører, at der til Stiftelsen af Sikkerhedsrettigheder kræves Overlevering, antages det desuagtet, at Sikkerhedsretten kan genopstaa, idet Køberen forpligter sig til at foretage Bearbejdelsen paa Sælgerens Vegne, jfr. Rühl S. 132 ff. Se ogsaa om en særlig legal Sikkerhedsret for udenlandske Leverandører efter tidligere østrigsk Ret foran S. 49.

Bortset fra de nedenfor omtalte Kontrakter om Levering af Smaagrise til Opfodring har Spørgsmaalet kun været berørt i en enkelt Retssag ¹⁾). I en mellem en Frugtavlerforening og en Fabrik til Fremstilling af Æblemost indgaaet Overenskomst hed det bl. a.: »Foreningen faar ubetinget Medejendomsret til det Koncentrat, som udvindes af de af Medlemmerne leverede Æbler, og Sicca er forpligtet til at holde denne Del af Lageret særskilt opbevaret med Angivelse af Ejendomsforbeholdet. Foreningen faar ligeledes Medejendomsret til Affaldsproduktet (Kvaset)... Udskillelsen af det Lager, som Foreningen faar Medejendomsret til, finder Sted efterhaanden, som Produktionen skrider frem.« Under Selskabets paafølgende Konkurs viste det sig, at Selskabet ikke havde overholdt Forpligtelsen til at holde de af Foreningen leverede Æbler eller de deraf fremstillede Produkter adskilte fra andre Varer. Foreningens paastaede Ejendomsret maatte derfor forkastes, allerede fordi Identiteten ikke kunde godtgøres. Men selv bortset herfra har man været utilbøjelig til at antage, at Foreningen ved den anvendte Fremgangsmaade kunde erhverve nogen Fortrinsret. Det hedder nemlig i Landsrettens Dom: »Retten maa give Inkassator Medhold i, at den saakaldte Ejendomsret til 40 % af det fremstillede Koncentrat, der nærmere omhandles i Kontrakten, ikke er gyldig i Forhold til Siccas Kreditorer; disse kan ikke være pligtige til at finde sig i et saadant Krav, der i Virkeligheden kun dækker over et Forsøg paa at skabe en Sikkerhedsret, der ikke opfylder de gældende Betingelser« ²⁾).

En Ordning af ganske særegen Karakter har efterhaanden udviklet sig med Hensyn til Ejendomsforbehold over Smaagrise. Disse købes i de senere Aar meget ofte paa Kredit, i Regelen saaledes at Købesummen skal erlægges, naar Svinet til sin Tid skal leveres til Slagteriet til Slagtning. Til Sikkerhed for Betalingen tager Sælgeren Ejendomsforbehold og Transport paa Køberens Tilgodehavende fra Slagteriet. Ikke sjældent synes det at være Slagteriet, der financierer Indkøbet ³⁾).

¹⁾ U. f. R. 1939. 285.

²⁾ Et beslægtet Forhold er Salg af Udsæd med Forpligtelse til Levering af Avlen til Sælgeren; se herom U. f. R. 1928. 743, 1931. 37, 575, 946.

³⁾ Om Nødvendigheden af Slagteriets Medvirken ved Indkøbet i et saadant Tilfælde er talt foran S. 34 f.

Ved Behandlingen af Grisekontrakterne gennemfører Domstolene konsekvent det Synspunkt, at Sælgerens Ret over den leverede Gris i og for sig er beskyttet saa vel over for Panthavere i Køberens Ejendom som mod andre. Men samtidig fastholdes det, at den Værdiforøgelse, der er tilkommet ved Grisenes Opfodring, og som ikke skyldes Sælgeren, ikke er omfattet af hans Ret, men indgaar under Pantet. Hvor der saaledes ved samme Kontrakt var solgt 3 Køer og 42 Smaagrise, kunde Sælgeren kun anvende det Beløb, der var indkommet ved Realisation af Grisene, til Dækning af sit Krav paa Købesummen for disse; det kunde ikke tillige anvendes til Fyldestgørelse for Erstatningskravet i Anledning af Kohandelen¹⁾. Og hvis et større Antal Grise er solgt under eet eller ved flere Kontrakter, der er sammenkædet paa den i Afbetalingslovens § 8 omhandlede Maade²⁾, kan Sælgeren ikke først tolerere, at nogle Svin leveres til Slagteriet uden Afregning, for derefter at søge Dækning for sit samlede Krav ved Leveringen af de resterende³⁾. Ud fra den Betragtning, at Risikoen for selvdøde Grise forhøjer Værdien af Sælgerens Indsats i de overlevende, kunde noget tale for, at Sælgeren kunde fordele Tabet ved selvdøde Grise og dække Tabet af Provenuet for de overlevende. Denne Ret er dog i Praksis nægtet ham⁴⁾.

Den Omstændighed, at Panthavernes Ret omfatter Dyret med den Begrænsning, der følger af Sælgerens Ret til Dækning af Købesummen for den paagældende Gris, medfører tillige en Begrænsning i Sælgerens Ret til at bringe Fordringer i Modregning. I det Beløb, som han skal tilsvare, naar han udnytter Retten til at tage Grisen tilbage, kan han ikke afkorte andre Tilgodehavender, som han har paa Køberen⁵⁾. Dette gælder ogsaa med Hensyn til Krav, der stammer fra Forstrækninger til Opfodring af Dyrene, for hvilke gyldigt Ejendomsforbehold ikke kan tages⁶⁾. Meget taler for yderligere at drage den Konsekvens af Panthavernes Andel i Dyret, at

¹⁾ U. f. R. 1932, 808.

²⁾ Jfr. foran S. 31 ff.

³⁾ Jfr. herved den subsidiære Paastand i U. f. R. 1930, 885, der ikke kom til Paakendelse, da Ejendomsforbeholdet ikke betragtedes som gyldigt.

⁴⁾ V. L. T. 1931, 150, 1940, 126.

⁵⁾ U. f. R. 1928, 389.

⁶⁾ U. f. R. 1931, 359.

dette ikke kan tages tilbage af Sælgeren, hvis Ret herved vil blive begrænset til en Ret til fortrinsvis Dækning af det Provenu, der fremkommer, naar Dyret leveres til Slagtning i slagtemoden Tilstand.

Endelig er det en Konsekvens af Panthavernes Ret over Dyrene, at Køberens Kreditorer ikke er berettiget til at gøre Udlæg i disse i større Udstrækning, end om de havde tilhørt Køberen med ubegrænset Ejendomsret¹⁾.

I og for sig var der intet til Hinder for at anvende de Grundsætninger, der er udtrykt i Dommene om Grisekontrakter, paa Salgsgenstandens Forbedring og Forarbejdning ogsaa i andre Tilfælde, hvor det ligger inden for Kontraktens Forudsætninger, at Genstanden skal forbedres eller forarbejdes. Frem for en Løsning, der giver Valget mellem at lade Sælgerens Ret helt bortfalde eller give ham Sikkerhed i større Værdier, end dem, han havde leveret, kunde denne Ordning siges at være den helt rationelle. Ud fra denne Betragtning kunde det ogsaa anses som rimeligt i det foran refererede Tilfælde, der angik Æblesælgerens Ret til den færdige Æblemost, at tilkende ham en saadan Andel, der svarer til Værdien af de leverede Æbler i det færdige Produkt. Herved vilde Reglerne om Ejendomsforbehold dog blive unødigt komplicerede, ikke mindst hvis mange forskellige Leverandører vilde hævde deres Rettigheder over den samme Vare. Princippet fra Grisekontrakterne kan derfor ikke ventes udstrakt ud over ganske beslægtede Tilfælde, saasom Salg af Føl eller Kalve.

Hvor Genstande er leveret Køberen til Forarbejdning, ligner Forholdet meget Kreditkonsignationstilfældet derved, at der er tillagt Køberen Ret til at disponere over Genstanden for Ejendomsforbeholdet paa en Maade, der bringer Sælgerens Sikkerhedsret til Ophør. Om de særlige Spørgsmaal om Krav om Afregning, efterhaanden som Forbruget skrider frem, henvises til Behandlingen foran S. 49 f. og 124 f.

Det Udbytte, der vindes af den under Ejendomsforbehold solgte Ting, kan ikke indgaa under Sælgerens Ret. Dette er aabenbart med Hensyn til Produkter, der frembringes af Maskiner, Mælk, der udvindes af den solgte Ko, og lign. Hvor Talen er om

¹⁾ U. f. R. 1927. 775.

Afkom af et Dyr, der er solgt paa Afbetaling, er det imidlertid forekommet, at Sælgeren har forbeholdt sig Ejendomsret ikke blot over det solgte Moderdyr, men ogsaa over det endnu ufødte Afkom. I tysk Ret har man anset et saadant Forbehold som gyldigt ud fra det mere formelle Synspunkt, at det ligefrem er en Konsekvens af Sælgerens Ejendomsret over Moderdyret ¹⁾. I dansk Retspraksis har man omvendt nægtet Sælgeren Ret til Afkommet under Henviisning til, at dette endnu ikke var kommet til Eksistens paa den Tid, da Salget fandt Sted ²⁾. Begrundelsen for at nægte Ejendomsforbeholdets Gyldighed synes lige saa formel som den i tysk Ret anførte. Og dersom Dyret er avlet ved Overdragelsen, f. Eks. naar Købet angaar en drægtig Ko, synes det end ikke særlig træffende. Det er imidlertid nødvendigt at sætte en Grænse, naar man vil fastholde, at Sælgeren kun skal have Ejendomsret over de af ham overdragne Værdier. Giver man Sælgeren Ret over de Frugter, der falder af Salgsstanden i en uoverskuelig Fremtid, vil Ejendomsforbeholdet komme til at omfatte Værdier, der praktisk taget udelukkende skyldes Køberens Arbejde og Indsats af Foder m. m. Men ogsaa hvor Ejendomsforbeholdet kun omfatter det Afkom, hvormed Moderdyret er drægtigt ved Overdragelsen, gælder det, at Afkommet ikke vil komme til Verden uden Arbejde og Bekostning fra Køberens Side i Tiden inden Fødselen. Derimod er der i og for sig ingen Betænkelighed ved at anerkende Ejendomsforbehold med Hensyn til Afkom, der kommer til Verden saa kort efter Overdragelsen, at Køberens Indsats for Erhvervelsen har været ganske uvæsentlig. Naar man desuagtet har antaget, at en ganske faa Dage efter Salget født Kalv ikke var omfattet af Forbeholdet ³⁾, maa det derfor først og fremmest være Hensynet til i alle Tilfælde at have en klar Retningslinie, der kan anføres til Fordel for Afgørelsen.

¹⁾ Rühl S. 57 f.

²⁾ U. f. R. 1927. 193, 1935. 561, jfr. E. R. S. 1376, 1751; se derimod om en svensk Afgørelse i modsat Retning N. J. A. 1935. 33, jfr. Folke Schmidt S 151 ff.

³⁾ U. f. R. 1935. 561.

FORTEGNELSE OVER BENYTTTEDE FORKORTELSER

- Almén-Eklund* bet. Tore Almén och Rudolf Eklund, Lagen om avbetalningsköp, Stockholm 1926.
- Arnholm* bet. Carl Jacob Arnholm, Panteretten, Oslo 1942.
- B. G. B.* bet. Bürgerliches Gesetzbuch.
- C. c.* bet. Code civil.
- Dunstan* bet. Robert Dunstan, The Law relating to Hire-Purchase, Fourth Edition by E. Holroyd Pearce and Roger Ormond, London 1939.
- E. R.* bet. Vinding Kruse, Ejendomsretten I—V, København 1933.
- Folke Schmidt* bet. Folke Schmidt, Om ägareförbehåll och avbetalningsköp, Uppsala 1938.
- Gustad* bet. Th. Gustad, Kjøp og Salg efter norsk Rett, Oslo 1935.
- K. L.* bet. Lov om Konkurs m. m. Nr. 51 af 25. Marts 1872.
- Kmsl.* bet. Lov om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende Nr. 243 af 8. Maj 1917.
- Koch* bet. Waldemar Koch, Das Abzahlungsgechäft in Handel und Industrie und seine Finanzierung, Berlin 1931.
- Lassen-Ussing* bet. Jul. Lassen og H. Ussing, Obligationsretten, speciel Del I, Gave, Køb, Bytte, København 1923.
- v. May* bet. Arthur B. v. May, Das Abzahlungsgeschäft nach schweizerischem Recht, Zürich 1932.
- N. J. A.* bet. Nytt Juridiskt Arkiv.
- Ross* bet. Alf Ross, Ejendomsret og Ejendomsovergang, København 1935.
- Rühl* bet. Helmuth Rühl, Eigentumsvorbehalt und Abzahlungsgeschäft, Berlin 1930.
- S. og H. R. T.* bet. Sø- og Handelsretstidende.
- T. f. R.* bet. Tidsskrift for Retsvidenskab.
- T. L.* bet. Lov om Tinglysning Nr. 111 af 31. Marts 1926.
- U. f. R.* bet. Ugeskrift for Retsvæsen.
- Undén* bet. Östen Undén, Svensk sakrätt I, Lös egendom, Lund 1927.
- Undén II* bet. Östen Undén, Svensk sakrätt II, Fast egendom, Lund 1936—1941.
- V. L. T.* bet. Vestre Landsretstidende.
- Z. G. B.* bet. Schweizerisches Zivilgesetzbuch.
- Østrem og Heggelund* bet. Sigurd Østrem og T. Heggelund, Tinglysning, Oslo 1935.